

ΜΑΝΟΛΗΣ Γ. ΔΡΕΤΤΑΚΗΣ

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Η ΑΧΙΛΛΕΙΟΣ ΠΤΕΡΝΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΑΘΗΝΑ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΑΙΤΕΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΓΙ' ΑΥΤΗΝ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΟΥ ΛΕΠ	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΒΑΣΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥΣ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΔΕΝ ΘΑ ΠΕΤΥΧΕΙ ΑΝ ΔΕΝ ΑΥΞΗΘΟΥΝ ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ Η ΑΝΩΤΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ Τ.Ε.Ι.	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Η ΧΑΡΙΣΤΙΚΗ ΒΟΛΗ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΓΙΓΑΝΤΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ Η ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΒΑΔΙΖΟΥΝ ΜΕ ΤΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 ΡΑΓΔΑΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΕ ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΤΟ 5% ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 ΟΙ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΘΟΥΝ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ 1997 ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14 ΑΥΞΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ Α.Ε.Ι.	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15 ΜΕΙΩΘΗΚΑΝ ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΑ Α.Ε.Ι. ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ-ΤΕΧΝΙΤΩΝ	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16 ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17 ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1981-2001	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18 ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19 ΑΓΓΙΖΕΙ ΤΟ 60% ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΩΝ ΔΕΙ	133
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20 ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗΝ 30ΕΤΙΑ 1971-2001, ΑΛΛΑ ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΤΟ 2001	138

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21 Η ΜΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	148
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22 ΟΙ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙ ΤΗΝ 30ΕΤΙΑ 1971-2001 ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 2001	160
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ : ΦΤΩΧΟΣ ΣΥΓΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΑΧΙΛΛΕΙΟΣ ΠΤΕΡΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	168
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24 ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΘΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΕΙ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΘΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕΙ ΤΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ	175
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25 ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟ ΕΤΟΣ 2001	181
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26 ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ. ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ	184
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27 ΠΟΛΥ ΠΙΟ ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΜΕ ΥΨΗΛΟΤΕΡΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	191
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ 2001	196
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29 ΓΙΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΤΟ 2001	201
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30 ΠΟΛΥ ΠΙΟ ΥΨΗΛΟ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΓΕΝΙΑΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ	206
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31 ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ	211

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32 Η ΜΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟ 2001 ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟ 1991	216
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33 ΠΩΣ ΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΟΥΝ ΤΑ Α.Ε.Ι. ΟΤΑΝ Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΦΤΩΧΟΤΕΡΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.15;	224
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34 ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΕΙ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΛΟΓΗ ΑΥΞΗΣΗ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΔΕΠ ΤΗ 10ΕΤΙΑ 1993-2003	228
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35 ΘΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΙ Ή ΘΑ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΕΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ Η ΑΠΟΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΔΕΙ-ΤΕΙ ;	233
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΤΟ «ΑΠΟΠΑΙΔΙ» ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	239
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37 ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.Ι. ΠΟΥ ΖΗΤΑ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ	244
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38 ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	249
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39 ΜΕΓΑΛΕΣ, ΑΝΕΔΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	254
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40 ΒΑΡΙΑ Η ΣΚΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	259
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41 ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΔΙΑΡΡΟΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ	264
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42 ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΣΧΕΔΟΝ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΗΣ «ΔΩΡΕΑΝ» ΠΑΙΔΕΙΑΣ	269

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43 ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΡΟΙ ΤΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΣΤΑ ΔΕΙ	274
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44 ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	279
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45 ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	283
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46 «ΑΣΠΙΡΙΝΗ» ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΧΕΞΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Η ΑΝΤΙΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ Τ.Ε.Ι.	288
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 47 ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Α' ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	292
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 48 ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Β' ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ	301
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 49 ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Γ' ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	309
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50 ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Δ' ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	317
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 47-50 ΓΙΑ ΤΙΣ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	329

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΑ	331
ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΝΤΥΠΟ	332
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ	
ΒΙΒΛΙΑ	333
ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ	334

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Συμπληρώνονται φέτος 30 χρόνια από τη δημοσίευση στην Ελλάδα του πρώτου μου άρθρου για τα θέματα της εκπαίδευσης. Το άρθρο εκείνο είχε τον τίτλο «*Τρέχουσες δαπάνες του Δημοσίου για την εκπαίδευση 1962-1972*» και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Επιθεώρησις Κοινωνικών Ερευνών*.

Τον ίδιο χρόνο (1976) παρουσιάστηκε στην Ακαδημία Αθηνών μια εργασία μου με θέμα «*Πρόβλεψη του αριθμού των υποψηφίων στις εισαγωγικές εξετάσεις για τα Α.Ε.Ι. τα έτη 1976-1979*».

Ακολούθησε το 1977 το βιβλίο μου *Οι Σχολές Κοινωνικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών στην Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση* στο οποίο πρωτοπρότεινα, ανάμεσα στα άλλα, και την ίδρυση στη χώρα μας του Ανοικτού Πανεπιστημίου, ισότιμου με τα άλλα Α.Ε.Ι. της χώρας, κατά το πρότυπο του Open University της Βρετανίας.

Την ίδια περίοδο (1976-1977) άρχισα μια μεγάλη έρευνα για τις εισαγωγικές εξετάσεις από την οποία δεν μπόρεσα, δυστυχώς, να δημοσιεύσω παρά ένα μόνο βιβλίο το 1979 με τίτλο *Οι εισαγωγικές εξετάσεις για τα Α.Ε.Ι.– Μέρος Πρώτο: Οι υποψήφιοι και τα ποσοστά επιτυχίας*.

Το ενδιαφέρον μου για την ελληνική εκπαίδευση συνεχίστηκε τόσο την περίοδο που ήμουν Βουλευτής (1977-1993) όσο και μετά. Σ' όλη την 30ετία 1976-2006 δημοσιεύτηκαν –κύρια στον ημερήσιο αλλά και στον περιοδικό Τύπο– πολλά άρθρα μου για τα προβλήματα της εκπαίδευσης.

Το 1998 εκδόθηκε το βιβλίο μου *Προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης* με μια επιλογή άρθρων μου που είχαν δημοσιευτεί. Το βιβλίο εκείνο χωριζόταν σε δύο Μέρη. Στο Α' Μέρος περιλαμβάνονταν άρθρα που αναφέρονταν σε προβλήματα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και το Εθνικό Απολυτήριο (την καθιέρωση του οποίου είχα πρωτοπροτείνει το 1994) και στο Β' Μέρος σε διάφορα άλλα προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης.

Στο παρόν βιβλίο περιλαμβάνεται μια επιλογή άρθρων που αναφέρονται σε προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης και τα οποία δημοσιεύτηκαν στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο στο διάστημα 2000-2006. Τα άρθρα αυτά δημοσιεύονται ως Κεφάλαια του βιβλίου κατά χρονολογική σειρά δημοσίευσής τους με την εξαίρεση των 4 τελευταίων, τα οποία δημοσιεύτηκαν τα 4 τρίμηνα του 2006.

Στο τέλος κάθε Κεφαλαίου αναφέρεται το έντυπο και η ημερομηνία στην οποία δημοσιεύτηκε το σχετικό άρθρο. Οι τίτλοι των Κεφαλαίων δεν συμπίπτουν πάντοτε με τους τίτλους που τους έδωσε το έντυπο στο οποίο δημοσιεύτηκαν.

Τα έντυπα στα οποία δημοσιεύτηκαν ως άρθρα τα Κεφάλαια του βιβλίου αυτού (σε παρένθεση ο αριθμός των άρθρων) είναι:

- Το κυριακάτικο φύλλο της «Καθημερινής» (19)
- Το ημερήσιο φύλλο της «Ελευθεροτυπίας» (11)
- Το περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (10)
- Το κυριακάτικο φύλλο της «Αυγής» (9)
- Το κυριακάτικο φύλλο της «Εξπρές» (1).

Οι πηγές των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται στα επιμέρους Κεφάλαια του βιβλίου. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) και η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (η Eurostat). Ιδιαίτερα εκτεταμένη είναι η χρήση των στοιχείων της ΕΣΥΕ για τις απογραφές πληθυσμού και κυρίως για εκείνη του 2001.

Παρόλο που πολλά Κεφάλαια του βιβλίου αυτού δεν μπορούν να καταταχθούν σε μία μόνο ενότητα, εν τούτοις η κατάταξή τους στις παρακάτω ενότητες ίσως βοηθήσει τον αναγνώστη που επιθυμεί να ασχοληθεί ιδιαίτερα με κάποια από αυτές.

Πριν παραθέσω τις ενότητες αυτές, θα πρέπει να επισημάνω ότι σε ορισμένα Κεφάλαια υπάρχουν μερικές επαναλήψεις, αλλά καθένα από τα Κεφάλαια αυτά περιέχει και κάποια καινούρια στοιχεία ή μια άλλη προσέγγιση στα θέματα της ενότητας στην οποία κατατάσσονται.

Οι ενότητες (σε παρένθεση δίνεται ο αριθμός των Κεφαλαίων του βιβλίου τα οποία ανήκουν στην κάθε ενότητα) είναι:

- (α) Δαπάνες (κύρια δημόσιες, αλλά και ιδιωτικές) για την εκπαίδευση (**1, 3, 23, 33, 36, 42, 43**).
 - (β) Δημοτικό σχολείο και αναλφάβητοι (**22, 48**).
 - (γ) Γυμνάσιο και η μη αποπεράτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (**21, 31, 32, 41, 49**).
 - (δ) Μεταγυμνασιακή εκπαίδευση (Λύκειο, ΤΕΛ, ΤΕΣ, ΤΕΕ), εξετάσεις για την εισαγωγή στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. και Εθνικό Απολυτήριο (**2, 6, 8, 13, 17, 24, 35, 45, 50**).
 - (ε) Μαθητές με αλλοδαπούς και παλινοστούντες γονείς (**4, 11, 16, 18**).
 - (στ) Ανισότητες στην πρόσβαση στα ΑΕΙ (**12, 14, 15**).
 - (ζ) Προβλήματα των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. (**5, 7, 10, 19, 25, 34, 37, 39, 46**).
 - (η) Ανισότητες στο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού (Ελλήνων και αλλοδαπών) (**9, 20, 27, 28, 29, 30, 47**).
 - (θ) Εκπαίδευση και δημογραφικό πρόβλημα (**40, 44**).
 - (ι) Προβλήματα εθνικού διαλόγου για τα θέματα της εκπαίδευσης και ανάγκη σύστασης ειδικής επιτροπής της Βουλής γι' αυτά (**26, 38**). (για την κατάταξη των άρθρων κατά εφημερίδα και ενότητα βλέπε το Παράρτημα στο τέλος του βιβλίου)
- Από την παραπάνω κατάταξη φαίνεται ότι τα περισσότερα (αν όχι όλα) τα θέματα της εκπαίδευσης που εξετάζονται στα Κεφάλαια του βιβλίου αυτού είναι επίκαιρα.
- Ελπίζω ότι τα στοιχεία που δίνονται και οι απόψεις που διατυπώνονται στο βιβλίο αυτό θα φανούν χρήσιμα τόσο στους πολιτικούς που παίρνουν αποφάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της εκπαίδευσης όσο και στους εκπαιδευτικούς, γονείς, σπουδαστές και μαθητές που τα βιώνουν.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΑΙΤΕΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΓΙ' ΑΥΤΗΝ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΤΟΥ ΑΕΠ

Μετά από κάθε εκλογική αναμέτρηση η νέα (του ίδιου ή άλλου κόμματος) κυβέρνηση δεν παραλείπει να τονίσει ότι θα δώσει έμφαση στην παιδεία. Το ίδιο έκανε και ο Πρωθυπουργός στις προγραμματικές δηλώσεις της 9ης Απριλίου.

Ο νέος Υπουργός Παιδείας, στην πρώτη μετά την ορκωμοσία του συνέντευξη στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 29/30 Απριλίου, απαντώντας στην πρώτη ερώτηση της δημοσιογράφου που πήρε τη συνέντευξη, ανάμεσα στα άλλα, είπε και τα εξής:

«Η δική μου πρόθεση είναι να βάλω το στίγμα που θα λέει ότι έρχεται στην πρώτη γραμμή το ελληνικό σχολείο, ως σχολείο ποιότητας. Με εσωτερικές λειτουργίες πλήρεις. Με ένα παιδί που θα ζει και θα αναπνέει μέσα στο σχολείο της χαράς, της συνεργασίας, της μάθησης και της κοινωνικοποίησης. Με έναν εκπαιδευτικό που θα εκπληρώνει στο ακέραιο τα καθήκοντά του».

Κάνοντας την υπόθεση ότι με τις λέξεις «σχολείο» και «εκπαιδευτικός» ο νέος Υπουργός Παιδείας αναφέρεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, το ερώτημα που γεννιέται είναι πώς θα υπάρξει αυτή η βελτίωση της ποιότητας;

Στη συγκεκριμένη συνέντευξη, στην οποία δόθηκε η παραπάνω απάντηση, δεν έγινε καμιά απολύτως αναφορά στις δαπάνες για την εκπαίδευση. Το ύψος, όμως, των δαπανών του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση είναι κρίσιμης σημασίας, ιδιαίτερα όταν ο νέος Υπουργός –όπως δήλωσε στη συνέντευξη που προαναφέρθηκε– προτίθεται να συνεχίσει την εκπαιδευτική μεταρ-

ρύθμιση που άρχισε το 1997. Μια μεταρρύθμιση η οποία διαφορετικά σχεδιάστηκε από τον προκάτοχο του προηγούμενου Υπουργού Παιδείας, διαφορετικά εξαγγέλθηκε από τον προηγούμενο Υπουργό, διαφορετικά νομοθετήθηκε και διαφορετικά εφαρμόστηκε εξαιτίας των αλλοιώσεων που υπέστη στη μέχρι σήμερα πορεία της, με τελικό αποτέλεσμα να έχει, σε σημαντική έκταση, χάσει το χαρακτήρα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, δεδομένου ότι απέτυχε πλήρως στο στόχο να καταργήσει –ή έστω να περιορίσει– την παραπαιδεία των φροντιστηρίων και των ιδιαίτερων μαθημάτων, τα οποία έχουν πολλαπλασιαστεί με αποτέλεσμα να έχουν αυξηθεί οι δαπάνες των νοικοκυριών γι' αυτά, σε μια περίοδο που το διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων παρουσιάζει στασιμότητα.

Εκτός, όμως, από το λαθεμένο σχεδιασμό, την εσπευσμένη και πρόχειρη νομοθέτηση και τα πολύ σοβαρά λάθη που έγιναν από το 1997 μέχρι σήμερα στην εφαρμογή της, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δεν μπόρεσε να προχωρήσει ουσιαστικά και εξαιτίας του γεγονότος ότι οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού (Τ.Π.) και του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ) για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), δεν παρουσίασαν καμιά αύξηση στο διάστημα 1997-2000. Αυτό φαίνεται από τον παρακάτω Πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και δαπάνες για την εκπαίδευση του Τακτικού Προϋπολογισμού (Τ.Π.) και του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων (ΠΔΕ) 1997-1999 (εκτιμήσεις πραγμ/σεων) και 2000 (προβλέψεις)

'Ετος	Σε δισεκατομμύρια δραχμές				Δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ		
	ΑΕΠ	Δαπάνες για την Εκπαίδευση			Τ.Π.	ΠΔΕ	ΣΥΝΟΛΟ
		Τ.Π.	ΠΔΕ	ΣΥΝΟΛΟ			
1997	32.752	999	166	1.165	3,05	0,51	3,56
1998	35.677	1.051	155	1.206	2,95	0,43	3,38
1999	38.053	1.124	210	1.334	2,95	0,55	3,51
2000	40.487	1.213	220	1.433	3,00	0,54	3,54

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα αυτό, οι δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ:

- Του Τ.Π. και του ΠΔΕ συνολικά (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα), αφού μειώθηκαν το 1998, βρίσκονται το 2000 στο ίδιο επίπεδο στο οποίο βρίσκονταν το 1997 (δηλαδή πριν από την έναρξη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης). Το ποσοστό αυτό είναι το μικρότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ορισμένες χώρες της οποίας αφιερώνουν ποσοστά που φτάνουν μέχρι και το διπλάσιο εκείνου της χώρας μας.
- Του Τ.Π. (που κατά κύριο λόγο αφορούν τη μισθοδοσία του διδακτικού προσωπικού) θα βρίσκονται το 2000 σε επίπεδο κατώτερο από εκείνο στο οποίο βρίσκονταν το 1997.
- Του ΠΔΕ (που κατά κύριο λόγο αφορούν τις επενδύσεις σε κτιριακή και άλλη υποδομή) το 2000 θα είναι ελάχιστα παραπάνω από το επίπεδο στο οποίο βρίσκονταν το 1997.

Είναι γνωστά τα πολύ μεγάλα προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας με τον ίδιο τίτλο που εκδόθηκε το 1998). Πριν παραθέσουμε τα επιμέρους προβλήματα, θα πρέπει να τονίσουμε την επιτακτική ανάγκη:

- (α) Να δοθεί από την 1.1.2001 μια γενναία αύξηση στις αποδοχές όλων των εκπαιδευτικών λειτουργών, και
- (β) Να συμπληρωθεί το ταχύτερο δυνατόν η αναγκαία κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Εκτός, όμως, από το μισθολογικό και την κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή, είναι ανάγκη:

- Να ιδρυθούν νέα Νηπιαγωγεία και να στελεχωθούν με το αναγκαίο προσωπικό, ώστε να καταστεί δυνατό να πηγαίνουν σ' αυτά όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Επιπλέον, τα Νηπιαγωγεία θα πρέπει να λειτουργούν περισσότερες ώρες, ώστε να διευκολύνονται οι εργαζόμενες μητέρες.
- Να γενικευτεί ο θεσμός του ολοήμερου Δημοτικού σχολείου. Για να γίνει αυτό, πρέπει να καταργηθεί η διπλή βάρδια σε όλα τα σχολεία. Είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να προσληφθεί και

το αναγκαίο πρόσθετο προσωπικό προκειμένου το ολόήμερο σχολείο να λειτουργήσει σωστά.

- Να υπάρξει αναδιάρθρωση του προγράμματος των Γυμνασίων και να καταβληθεί προσπάθεια όλα τα παιδιά να τελειώνουν την συνταγματικά υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση. Απόλυτη ανάγκη είναι να εισαχθεί ο επαγγελματικός προσανατολισμός ως καίριος θεσμός σε όλα τα Γυμνάσια.
- Περισσότερο από κάθε άλλη βαθμίδα θα πρέπει να προσεχτεί η μεταγυμνασιακή τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Για το σκοπό αυτό οι αδυναμίες που παρουσίασαν τα Τεχνικά και Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ), που οφείλονται στην προχειρότητα με την οποία θεσμοθετήθηκαν και στις ελλείψεις που εξακολουθούν να υπάρχουν σ' αυτά, πρέπει να θεραπευτούν και η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση να καταστεί ισότιμη με τη γενική με την απονομή Απολυτηρίου αντίστοιχου με το Εθνικό Απολυτήριο του Ενιαίου Λυκείου.
- Τα Ενιαία Λύκεια θα πρέπει να αναβαθμιστούν και να δίνουν εκείνα (και όχι τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα) όλα τα εφόδια που χρειάζονται για τις εξετάσεις εθνικού επιπέδου της Β' και της Γ' Λυκείου. Οι βαθμοί και στις δύο αυτές τάξεις πρέπει να συνυπολογίζονται στο βαθμό του Εθνικού Απολυτηρίου. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να περιοριστεί ο αριθμός των διδασκόμενων και εξεταζόμενων μαθημάτων στην τάξη. Όλα, όμως, τα διδασκόμενα μαθήματα πρέπει και να εξετάζονται. Το τεστ δεξιοτήτων, αν διαπιστωθεί από την πιλοτική εφαρμογή του ότι παρουσιάζει προβλήματα (αυξάνοντας τις ήδη υπάρχουσες ανισότητες), πρέπει να εγκαταλειφθεί.

Σε όλες τις παραπάνω βαθμίδες ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση των παιδιών των παλιννοστούντων, των μεταναστών και των λαθρομεταναστών, ώστε να μπορέσουν να ενσωματωθούν αργότερα στην ελληνική κοινωνία ως ισότιμα μέλη και όχι ως δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας πολίτες. Τέλος

- Τα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας πρέπει να στελεχωθούν με το αναγκαίο υψηλής ποιότητας διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, ώστε τόσο στα παλαιά όσο και στα νέα Τμήματα να δίνεται η αναγκαία υψηλής ποιότητας εκπαίδευση που πρέπει να έχουν όλα τα στελέχη της χώρας (και εκείνα που αρκούνται στο πτυχίο και εκείνα που προχωρούν σε μεταπτυχιακές σπουδές και έρευνα).

Αναγκαία προϋπόθεση για να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω είναι η άμεση αύξηση των δαπανών του Τ.Π. και του ΠΔΕ ως ποσοστού του ΑΕΠ από το 3,5% στο 5,0% και αργότερα στο 7,0%. Αν το ποσοστό αυτό παραμείνει στο 3,5%, βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης δεν πρόκειται να υπάρξει.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 24.6.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΑΣΙΚΑ ΛΑΘΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΟΥΣ

Μεγάλη συζήτηση και προβληματισμός έχει ξεκινήσει μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των εθνικού επιπέδου εξετάσεων της Β΄ Λυκείου τα οποία δείχνουν μεγάλα ποσοστά αποτυχίας ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες, υποβαθμισμένες και προβληματικές περιοχές των νομών της χώρας και των μεγάλων πόλεων. Υψηλά, όμως, ποσοστά αποτυχίας στις εξετάσεις της Β΄ Λυκείου είχαν εμφανιστεί και πέρυσι και είχα κάνει μια ανάλυσή τους για το Νομό Ηρακλείου σε ένα άρθρο μου στην «Ελευθεροτυπία» της 29.7.99.

Γενικότερα με τα προβλήματα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμιση έχω ασχοληθεί τόσο στο βιβλίο μου *Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης* που κυκλοφόρησε το 1998, όσο και σε πολλά άρθρα μου πριν και μετά την έκδοση του βιβλίου αυτού (το τελευταίο δημοσιεύτηκε στην «Ελευθεροτυπία» της 24.6.2000) στα οποία έχω επισημάνει και την προχειρότητα και έλλειψη της αναγκαίας προετοιμασίας και συνεννόησης με όλους τους φορείς (καθηγητές, μαθητές και γονείς) για την εφαρμογή της αλλά και τις –εξαιτίας των αδυναμιών αυτών– συνεχείς αλλαγές που έγιναν στη διάρκεια των 3 τελευταίων χρόνων, με αποτέλεσμα η εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση να έχει πολύ μικρή σχέση με όσα είχα την τιμή να πρωτοπροτείνω σ' ένα άρθρο μου στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 29.5.1994 με τίτλο «*Εθνικό Απολυτήριο αντί Εξετάσεων*» και με αυτά που σχεδίαζε, με βάση το άρθρο εκείνο, ο σημερινός Υπουργός Εξωτερικών το 1996, όταν ήταν Υπουργός Παιδείας (βλέπε και το σχετικό με το *Εθνικό*

Απολυτήριο βιβλίο του Αλέξη Δημαρά, συμβούλου τού τότε Υπουργού).

Το ότι μια σωστή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι αναγκαία κανείς δεν το αμφισβητεί, και το ότι δεν πρέπει να επανέλθουμε στο προηγούμενο σύστημα των Δεσμών, επίσης. Το πρόβλημα είναι αν και πώς είναι δυνατόν να διορθωθούν τα πολλά λάθη που έγιναν, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, τα τρία τελευταία χρόνια; Στο ερώτημα αυτό λέγεται ότι θα απαντήσει ο σημερινός Υπουργός Παιδείας με κάποιες «βελτιωτικές ρυθμίσεις». Εν αναμονή των «ρυθμίσεων» αυτών, επισημαίνω στο άρθρο αυτό τα, κατά τη γνώμη μου, βασικά λάθη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και προτείνω ορισμένες λύσεις για τη διόρθωσή τους (λύσεις που περιέχονται στο άρθρο μου της 29.5.1994 και στα άρθρα που ακολούθησαν).

Το πρώτο βασικό λάθος που έγινε ήταν η καθυστερημένη ένασχόληση του Υπουργείου με την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αυτή είχε σημειώσει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια και πολλά παιδιά που τέλειωναν το Γυμνάσιο κατευθύνονταν προς τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια (ΤΕΛ), τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) και τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (ΕΠΛ) αντί προς τα Γενικά Λύκεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι μαθητές των τριών αυτών τύπων σχολείων ήταν γύρω στο 40% του συνολικού αριθμού των παιδιών που συνέχιζαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μετά το Γυμνάσιο. Παρά την πρόοδο αυτή, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, τον πρώτο χρόνο της εφαρμογής της, δεν είχε κάνει καμιά πρόβλεψη για την Τεχνική και Επαγγελματική εκπαίδευση και μόλις το δεύτερο χρόνο ιδρύθηκαν –πάλι με προχειρότητα και χωρίς την αναγκαία προετοιμασία– τα Τεχνικά και Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ), τα οποία πρόβλεπαν 84 ειδικότητες από τις οποίες μόνο οι μισές μπόρεσαν να εφαρμοστούν στην αρχή ενώ και σήμερα ακόμα δεν έχουν εφαρμοστεί όλες. Πέρα, όμως, από αυτό, τα ΤΕΕ είχαν και εξακολουθούν να έχουν τεράστιες ελλείψεις σε ειδικευμένο διδακτικό προσωπικό, βιβλία, εργαστήρια και κτιριακές εγκαταστάσεις, με αποτέλεσμα να θεωρούνται δεύτερης κατη-

γορίας σχολεία σε σύγκριση με τα Ενιαία Λύκεια. Επιπλέον, δεν υπάρχουν σαφείς προβλέψεις για τη δυνατότητα πρόσβασης των αποφοίτων των ΤΕΕ στα ΤΕΙ. Όλα αυτά πρέπει να διορθωθούν με την αφιέρωση όσων πόρων απαιτούνται για την ποιοτική αναβάθμιση των ΤΕΕ, ώστε να καταστούν υψηλού επιπέδου σχολεία που θα δίνουν, μετά από πανελλαδικές εξετάσεις, τίτλους ανάλογους με το Εθνικό Απολυτήριο του Ενιαίου Λυκείου, οι οποίοι –εκτός από την επαγγελματική τους χρησιμότητα– θα παρέχουν και τη δυνατότητα πρόσβασης στα ΤΕΙ σε όσους αποφοίτους ΤΕΕ επιθυμούν και έχουν την ικανότητα να προχωρήσουν στις σπουδές τους.

Το δεύτερο βασικό λάθος ήταν ο μεγάλος αριθμός διδασκόμενων και εξεταζόμενων μαθημάτων στη Β΄ και Γ΄ Λυκείου και, σχετικά με αυτό, η απαράδεκτη διάκριση ανάμεσα στη διδασκτέα και εξεταστέα ύλη. Τα μαθήματα θα πρέπει να μειωθούν τόσο στη Β΄ όσο και στη Γ΄ Λυκείου σε 8 (αυτό μπορεί να γίνει, όχι με καταργήσεις, αλλά με συγχωνεύσεις μαθημάτων και τον αναγκαίο περιορισμό της διδασκτέας ύλης) και να διδάσκονται περισσότερες ώρες, ανάλογα με τη σημασία τους. Όλα τα διδασκόμενα μαθήματα (εκτός από τα καλλιτεχνικά και τη φυσική αγωγή) θα πρέπει να εξετάζονται πανελλαδικά και η εξεταστέα ύλη να συμπίπτει με τη διδασκτέα και η διδασκτέα με τη διδαχθείσα. Προκειμένου να επιλυθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στα σχολεία των περιοχών που προαναφέρθηκαν είναι αναγκαίο να επεκταθεί παντού ο θεσμός της ενισχυτικής διδασκαλίας και να τοποθετηθούν στα σχολεία αυτά πεπειραμένοι καθηγητές και διευθυντές για να βοηθήσουν τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, παραμένοντας (με πρόσθετη αμοιβή) στο σχολείο και τα απογεύματα. Σε όσα από τα παιδιά των περιοχών αυτών το επιθυμούν, θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα και τα μέσα (δωρεάν μεταφορά, υποτροφίες κλπ), να παρακολουθούν και να αποφοιτούν από τα πλησιέστερα ΤΕΕ.

Το τρίτο βασικό λάθος ήταν η απόφαση του προηγούμενου Υπουργού Παιδείας να καταστήσει τους βαθμούς των εθνικού επιπέδου εξετάσεων της Β΄ Λυκείου προαιρετικούς (δηλαδή να

λαμβάνονται υπόψη μόνο αν είναι καλύτεροι από τους βαθμούς της Γ' Λυκείου) καταργώντας, ουσιαστικά, τη μισή εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Αν τα μαθήματα μειωθούν στην κάθε τάξη σε 8, τότε είναι αναγκαίο να επανέλθει η αρχική ρύθμιση οι βαθμοί των εθνικού επιπέδου εξετάσεων τόσο της Β' όσο και της Γ' Λυκείου να λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό του τελικού βαθμού του Εθνικού Απολυτηρίου, διότι μόνο με τον τρόπο αυτό ο μαθητής από τη μια μεριά θα είναι υποχρεωμένος να επικεντρώνει την προσπάθεια του και στα δύο έτη –άρα ο εκπαιδευτικός ρόλος του Λυκείου αποκαθίσταται– και από την άλλη θα κρίνεται σε δύο συνεχή σχολικά έτη και όχι σε ένα. Σε ό,τι αφορά το θέμα της επανεξέτασης το Σεπτέμβριο των μαθητών που αποτυγχάνουν στις εξετάσεις στα (πολύ λιγότερα) μαθήματα της Β' Λυκείου τον Ιούνιο, αυτό μπορεί να γίνει με πάγια ρύθμιση υπό τον όρο ότι –εφόσον οι βαθμοί της Β' Λυκείου θα λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό του τελικού βαθμού του Εθνικού Απολυτηρίου– η επανεξέτασή τους θα γίνεται με εθνικού επιπέδου εξετάσεις και θέματα ανάλογα με εκείνα των εξετάσεων του Ιουνίου.

Το τέταρτο βασικό λάθος έχει σχέση με τα θέματα των εξετάσεων και τη βαθμολόγηση των γραπτών (σ' αυτά αναφέρεται ο Καθηγητής Ι. Πανάρετος σε άρθρο του στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 30.7.2000). Όπως είχα αναφέρει στο άρθρο μου της 29.5.1994: (α) τα θέματα θα πρέπει να είναι διαβαθμισμένα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να γίνεται κατάταξη των μαθητών αρχίζοντας από ένα επίπεδο που θα επιτρέπει σε όλους τους μαθητές που έχουν αφομοιώσει τα βασικά του κάθε μαθήματος να περνούν και (β) οι βαθμολογητές και οι επόπτες θα πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι. Τα μέτρα αυτά προτείνει και ο κ. Πανάρετος προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα τα οποία εκθέτει στο άρθρο του.

Το πέμπτο –και θεμελιακό λάθος– είναι η απαγόρευση πρόσβασης στα ΑΕΙ και ΤΕΙ των αποφοίτων Λυκείου μετά από δύο βελτιώσεις της βαθμολογίας τους της Γ' Λυκείου καθώς και όποιων έχουν αποφοιτήσει μέχρι και το σχολικό έτος 1998/1999

μετά και από τις εξετάσεις που θα γίνουν με το παλαιό σύστημα των Δεσμών τον Ιούνιο του 2001. Πρόκειται για μια εντελώς απαράδεκτη και αντισυνταγματική απαγόρευση που δεν υπήρχε σε κανένα από τα συστήματα πρόσβασης στα ΑΕΙ και ΤΕΙ που εφαρμόστηκαν στη χώρα μας. Αν τα μαθήματα της Β΄ και Γ΄ Λυκείου μειωθούν στα 8, για κάθε τάξη θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα σε όποιον επιθυμεί –και μπορεί να προετοιμασθεί– να δώσει τα μαθήματα αυτά σε δύο συνεχή σχολικά έτη (όπως, δηλαδή, και οι μαθητές της Β΄ και Γ΄ Λυκείου), να πάρει Εθνικό Απολυτήριο (αν δεν έχει) ή να πάρει ένα καινούριο Εθνικό Απολυτήριο (που θα αντικαταστήσει το παλιό) με το οποίο θα μπορεί να διεκδικήσει μια θέση σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ ανεξάρτητα από την ηλικία του και το χρόνο που αποφοίτησε (ή δεν αποφοίτησε) από το Λύκειο (το επιχείρημα ότι στο πρόβλημα αυτό απάντηση δίνει το «Ανοικτό Πανεπιστήμιο» δεν ευσταθεί, διότι το Πανεπιστήμιο αυτό δεν έχει και δεν μπορεί να έχει όλα τα τμήματα των ΑΕΙ και ΤΕΙ).

Κλείνοντας το σύντομο αυτό άρθρο, θα ήθελα να επαναλάβω τα όσα ανέφερα στο άρθρο μου της 24.6.2000 στην «Ελευθεροτυπία» για την αναγκαιότητα της αύξησης των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού (Τακτικού και Δημόσιων Επενδύσεων) για την Παιδεία. Οι δαπάνες αυτές πρέπει να αυξάνονται κατά 0,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) κάθε χρόνο και για 7 χρόνια ώστε από το γλίσχρο φετινό 3,5% του ΑΕΠ να φτάσουν στο 5% το 2003 και στο 7% το 2007. Μόνο με τον τρόπο αυτό θα καταστεί δυνατή η γενναία αύξηση των αποδοχών των διδασκόντων και η συμπλήρωση, συντήρηση και εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής και κτιριακής υποδομής όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 3.8.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΔΕΝ ΘΑ ΠΕΤΥΧΕΙ ΑΝ ΔΕΝ ΑΥΞΗΘΟΥΝ ΟΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Σ' ένα άρθρο μου στην «Ελευθεροτυπία» της 3.8.2000 επισήμανα ότι –εξαιτίας της προχειρότητας, της έλλειψης προετοιμασίας, της μη συνεννόησης με τους διδάσκοντες, τους γονείς και τους μαθητές, και των πολλών και σοβαρών λαθών που έγιναν στη μέχρι σήμερα πορεία της– η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που ξεκίνησε η Κυβέρνηση πριν από τρία χρόνια, παρουσιάζει πολλά προβλήματα ανάμεσα στα οποία και εκείνο των υψηλών ποσοστών αποτυχίας στις εξετάσεις της Β' τάξης Λυκείου για δεύτερη κατά σειρά χρονιά (βλέπε Κεφάλαιο 2).

Κλείνοντας το άρθρο εκείνο ανέφερα, για πολλοστή φορά, ότι «Οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού πρέπει να αυξάνονται κατά 0,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) κάθε χρόνο και για 7 χρόνια ώστε από το γλίσχρο φετινό 3,5% του ΑΕΠ να φτάσουν στο 5% το 2003 και στο 7% το 2007». Χωρίς την αύξηση αυτή καμιά εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δεν πρόκειται να πετύχει.

Με το θέμα των δημόσιων δαπανών για την παιδεία έχω ασχοληθεί σε πολλά άρθρα μου τα τελευταία 25 χρόνια (το πρώτο άρθρο που έγραψα όταν επέστρεψα από την Αγγλία ήταν για το θέμα αυτό στο περιοδικό *Επιθεώρησης Κοινωνικών Ερευνών* το 1976 και το πιο πρόσφατο στην «Ελευθεροτυπία» στις 24.6.2000, βλέπε Κεφάλαιο 1).

Στις 12.7.2000 η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η Eurostat, έδωσε στη δημοσιότητα τα αποτελέσματα

μιας έρευνας για το ύψος των δημόσιων δαπανών για την παιδεία στις 15 χώρες-μέλη για την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση το έτος 1997 σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Οι δαπάνες αυτές κατά μαθητή της Α'βάθμιας εκπαίδευσης για την Ε.Ε. ως σύνολο ήταν 3.533, κατά μαθητή της Β'βάθμιας εκπαίδευσης 4.940 και κατά φοιτητή ή σπουδαστή της Γ'βάθμιας 7.075. Οι δαπάνες αυτές για την κάθε χώρα-μέλος για τα τρία επίπεδα εκπαίδευσης δίνονται από την Eurostat ως δείχτης με μέσο όρο για την Ε.Ε. = 100,0.

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat κατάρτισα τον Πίνακα που ακολουθεί κατατάσσοντας τις χώρες κατά ύψος δαπανών για το κάθε επίπεδο εκπαίδευσης (για το Λουξεμβούργο δεν υπάρχουν στοιχεία για την Γ'βάθμια εκπαίδευση, δεδομένου ότι οι περισσότεροι φοιτητές και σπουδαστές του φοιτούν σε όμορες χώρες).

ΠΙΝΑΚΑΣ

Κατά μαθητή ή σπουδαστή/φοιτητή δαπάνες στην Α' βάθμια, Β' βάθμια και Γ'βάθμια εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (Ε.Ε.=100,0) το έτος 1997

Χώρα	Α'βάθμια	Χώρα	Β'βάθμια	Χώρα	Γ'βάθμια
Δανία	179,7	Λουξεμβούργο	202,6	Σουηδία	167,3
Αυστρία	165,8	Αυστρία	155,4	Ολλανδία	159,0
Σουηδία	144,6	Δανία	135,6	Αυστρία	147,5
Ιταλία	129,1	Γαλλία	131,6	Γερμανία	127,8
Φινλανδία	121,1	Βέλγιο	123,0	Ηνωμένο Βασίλειο	110,2
Βέλγιο	99,5	Ιταλία	115,3	Ιρλανδία	108,7
Γαλλία	96,7	Σουηδία	101,7	Βέλγιο	102,1
Ισπανία	92,8	Ολλανδία	94,7	Δανία	94,7
Γερμανία	92,1	Φινλανδία	93,4	Φινλανδία	93,6
Λουξεμβούργο	91,2	Ισπανία	92,1	Γαλλία	91,2
Ολλανδία	90,5	Ηνωμένο Βασίλειο	89,0	Πορτογαλία	87,3
Πορτογαλία	87,9	Πορτογαλία	87,2	Ιταλία	75,9
Ηνωμένο Βασίλειο	86,6	Γερμανία	84,9	Ισπανία	69,4
Ελλάδα	72,1	Ιρλανδία	73,6	Ελλάδα	40,7
Ιρλανδία	68,5	Ελλάδα	43,5		
Ε.Ε.	100,0	Ε.Ε.	100,0	Ε.Ε.	100,0

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα, η χώρα μας το 1997 ήταν προτελευταία σε ό, τι αφορά τις κατά μαθητή δαπάνες για την Α'βάθμια εκπαίδευση και τελευταία για τη Β'βάθμια και Γ'βάθμια εκπαίδευση (και στην Α'βάθμια εκπαίδευση η χώρα μας θα ήταν τελευταία αν δεν είχε σημειωθεί η μεγάλη μείωση του μαθητικού

πληθυσμού στο επίπεδο αυτό εξαιτίας της δραματικής μείωσης των γεννήσεων από το 1981 και μετά). Στη Β' βάρθμια εκπαίδευση, στην οποία, κυρίως, επιχειρήθηκε η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, η χώρα μας το 1997 όχι μόνο ήταν ουραγός, αλλά και οι κατά μαθητή δαπάνες της δεν έφταναν ούτε το 50% του μέσου όρου της Ε.Ε. Το ίδιο συμβαίνει και στην Γ' βάρθμια εκπαίδευση. Αν σταθμίσουμε τις κατά μαθητή ή σπουδαστή/φοιτητή δαπάνες στα τρία επίπεδα εκπαίδευσης με τον αντίστοιχο αριθμό του μαθητικού ή του σπουδαστικού/φοιτητικού πληθυσμού το έτος 1997 παρατηρούμε ότι αυτές ήταν συνολικά γύρω στο 53% του μέσου όρου της Ε.Ε.

Αν ληφθεί υπόψη ότι οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ τόσο το 1997 –έτος στο οποίο άρχισε να εφαρμόζεται η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και στο οποίο αναφέρεται η έρευνα της Eurostat– όσο και το 1999 και το 2000 παρέμειναν στάσιμες στο 3,55%, η θέση της χώρας μας σε ό,τι αφορά τις δαπάνες κατά μαθητή ή σπουδαστή/φοιτητή μέσα στην Ε.Ε. δεν θα πρέπει να έχει αλλάξει. Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι, για να φτάσουμε το μέσο όρο της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά τις κατά μαθητή ή σπουδαστή/φοιτητή δαπάνες στο τέλος του 2007, είναι αναγκαίος ο –μέσα στα επόμενα 7 χρόνια– διπλασιασμός του ποσοστού του ΑΕΠ που αφιερώνεται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό και τον Προϋπολογισμό Δημόσιων Επενδύσεων για την παιδεία για τον οποίο έγινε λόγος πιο πάνω. Ο διπλασιασμός αυτός θα δώσει τη δυνατότητα :

- (α) Αύξησης των αποδοχών των εκπαιδευτικών σε ένα επίπεδο που θα τους επιτρέψει να αφιερωθούν αποκλειστικά στο έργο τους, και
- (β) Εκσυγχρονισμού, συμπλήρωσης και συντήρησης της κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής όλων των σχολείων, των ΑΕΙ και των ΤΕΙ της χώρας,

δηλαδή των προϋποθέσεων επιτυχίας της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, αν, φυσικά, γίνουν οι διορθώσεις που αναφέρθηκαν στην αρχή του άρθρου αυτού.

«ΑΥΓΗ», 13.8.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Σ' ένα άρθρο μας στο τεύχος 107 Ιουλίου-Αυγούστου 1999 του περιοδικού «Σύγχρονη Εκπαίδευση» με τίτλο «Παιδιά Παλινοστούτων και Αλλοδαπών στα σχολεία» κάναμε μια σύντομη ανάλυση της πρώτης ολοκληρωμένης απογραφής των παιδιών αυτών, που έγινε το σχολικό έτος 1995/96.

Όπως σημειώναμε στο άρθρο εκείνο, η απογραφή αυτή έγινε μετά από σχετική πρόταση που κάναμε στα μέσα του 1994 στον τότε Υπουργό Παιδείας. Το σχετικό ερωτηματολόγιο που είχαμε τότε παραδώσει διαμορφώθηκε τελικά από την Υπηρεσία του Υπουργείου. Σ' αυτό γίνεται διάκριση ανάμεσα στα παιδιά με παλινοστούντες και στα παιδιά με αλλοδαπούς γονείς, μια διάκριση πολύ χρήσιμη από εκπαιδευτική σκοπιά δεδομένου ότι άλλα είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στα ελληνικά σχολεία τα παιδιά των παλινοστούτων (ιδιαίτερα αν οι γονείς τους μιλούν καλά τα ελληνικά) και άλλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των αλλοδαπών (ιδιαίτερα όταν οι γονείς γνωρίζουν ελάχιστα ή καθόλου την ελληνική γλώσσα).

Μια άλλη διάκριση που γίνεται στο ερωτηματολόγιο είναι ανάμεσα στα παιδιά που φοίτησαν και σ' εκείνα που δεν φοίτησαν σε σχολεία άλλων χωρών, με μια ανάλυση των χωρών αυτών. Δυστυχώς, όπως σημειώναμε στο άρθρο που προαναφέρθηκε, το σχολικό έτος 1996/97 δεν είχαν συγκεντρωθεί στοιχεία για τη χώρα γέννησης των παιδιών αυτών.

Η απογραφή των παιδιών με παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς συνεχίστηκε και τα επόμενα σχολικά έτη και τα έτη

αυτά συγκεντρώθηκαν στοιχεία και για τη χώρα γέννησης των παιδιών. Τώρα είναι διαθέσιμα τα στοιχεία των απογραφών για τα σχολικά έτη 1996/97 και 1997/98. Στο άρθρο αυτό τα παρουσιάζουμε κατά τρόπο παρόμοιο με εκείνο του άρθρου του 1999 μαζί με τα στοιχεία του σχολικού έτους 1995/96, ώστε ο αναγνώστης να έχει μια εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης του αριθμού των παιδιών αυτών σε συσχετισμό με την εξέλιξη του συνολικού μαθητικού πληθυσμού των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Και το άρθρο αυτό, όπως το προηγούμενο, χωρίζεται σε 4 μέρη, αλλά στο δεύτερο μέρος, αντί για το φύλο, εξετάζεται ο τοπος γέννησης των παιδιών για τα σχολικά έτη 1996/97 και 1997/98. Πιο συγκεκριμένα εξετάζεται στο Μέρος:

I Το σύνολο των παιδιών,

II Κατά χώρα γέννησης,

III Ανάλογα με το αν φοίτησαν ή όχι σε σχολεία άλλων χωρών,
και

IV Τα παιδιά που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και της Αλβανίας, δηλαδή των κύριων χωρών από τις οποίες ήρθαν οι οικογένειες των παιδιών αυτών.

Σε όλα τα μέρη δίνονται χωριστά τα στοιχεία για τα παιδιά με παλινοστούντες και τα παιδιά με αλλοδαπούς γονείς καθώς και οι σχετικές ποσοστιαίες κατανομές.

I. Το σύνολο των παιδιών παλινοστούντων και αλλοδαπών στα σχολεία

Στον Πίνακα 1 δίνεται ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός (στην πρώτη στήλη) και οι μαθητές με παλινοστούντες (ΠΑΛ) και αλλοδαπούς (ΑΛΛ) γονείς (στις τρεις επόμενες στήλες) στα Δημοτικά σχολεία, στα Γυμνάσια, στα Τεχνικά-Επαγγελματικά Λύκεια και τις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΛ & ΤΕΣ), στα Λύκεια και τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (Λύκεια & ΕΠΑ) καθώς και στο Σύνολο των σχολείων αυτών τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98. Στην πέμπτη στήλη του Πίνακα

δίνεται το ποσοστό που οι μαθητές αυτοί αντιπροσωπεύουν στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό της καθεμιάς κατηγορίας και του συνόλου των σχολείων το καθένα από τα τρία σχολικά έτη, στην έκτη στήλη το ποσοστό που οι μαθητές της καθεμιάς κατηγορίας σχολείων του κάθε σχολικού έτους αντιπροσωπεύουν στο αντίστοιχο Σύνολο του ίδιου έτους και στην έβδομη στήλη το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι μαθητές με παλιννοστούντες γονείς στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΑ.) και αλλοδαπούς (ΑΑΑ.) γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98

Σχολικό έτος	Μαθητικός Πληθυσμός	Μαθητές με γονείς			Ως % Μαθ.Πληθ.	Ως ποσοστό στο ΣΥΝΟΛΟ	ΠΑΑ ως % ΠΑΑ+ΑΑΑ
		ΠΑΑ.	ΑΑΑ.	ΠΑΑ.+ΑΑΑ.			
Δημοτικά σχολεία							
1995/96	673.409	28.010	7.039	35.049	5,20	73,5	79,9
1996/97	663.827	29.779	10.513	40.292	6,07	73,3	73,9
1997/98	646.528	30.984	17.361	48.345	7,48	71,9	64,1
Γυμνάσια							
1995/96	421.645	8.161	1.120	9.281	2,20	19,5	87,9
1996/97	406.892	9.177	1.521	10.698	2,63	19,5	85,8
1997/98	393.446	10.793	3.014	13.807	3,51	20,5	78,2
ΤΕΛ & ΤΕΣ							
1995/96	157.686	1.151	115	1.266	0,80	2,7	90,9
1996/97	159.683	1.488	211	1.699	1,06	3,1	87,6
1997/98	160.542	1.984	337	2.321	1,45	3,5	85,5
Λύκεια & ΕΠΑ							
1995/96	279.203	1.889	181	2.070	0,74	4,3	91,3
1996/97	274.892	1.927	327	2.254	0,82	4,1	85,5
1997/98	270.744	2.210	527	2.737	1,01	4,1	80,7
ΣΥΝΟΛΟ							
1995/96	1.531.943	39.211	8.455	47.666	3,11	100,0	82,3
1996/97	1.505.294	42.371	12.572	54.943	3,65	100,0	77,1
1997/98	1.471.260	45.971	21.239	67.210	4,57	100,0	68,4

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 (βλέπε τις τρεις τελευταίες γραμμές της πέμπτης στήλης του Πίνακα), το ποσοστό που αντιπροσώπευαν τα παιδιά με παλιννοστούντες ή αλλοδαπούς γονείς που φοιτούσαν σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό των σχολείων αυτών σημείωσε σημαντική αύξηση το σχολικό έτος 1996/97 και ακόμα μεγαλύτερη αύξηση το 1997/98. Αν από τις

τρεις τελευταίες γραμμές της πρώτης στήλης του Πίνακα 1 (δηλαδή το συνολικό μαθητικό πληθυσμό στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) αφαιρέσουμε τους μαθητές των τριών τελευταίων γραμμών της τέταρτης στήλης του Πίνακα αυτού (δηλαδή τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, η συντριπτική πλειονότητα των οποίων –όπως θα δούμε στο επόμενο τμήμα– έχουν γεννηθεί σε ξένες χώρες) παρατηρούμε ότι ο «γηγενής» μαθητικός πληθυσμός μειώθηκε μέσα σε διάστημα δύο ετών κατά, περίπου, 80.000 μαθητές (ή κατά -5,4%). Η μείωση αυτή επικεντρώνεται κύρια στα Δημοτικά σχολεία και στα Γυμνάσια και σε πολύ μικρότερη έκταση στα Λύκεια & ΕΠΑ (στα ΤΕΛ & ΤΕΣ σημειώνεται μια μικρή αύξηση εξαιτίας της στροφής των αποφοίτων γυμνασίου ή εκείνων που αποφοίτησαν από την Α΄ Ενιαίου Λυκείου προς την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση). Η μείωση αυτή του γηγενούς μαθητικού πληθυσμού στα Δημοτικά σχολεία και στα Γυμνάσια κυρίως οφείλεται στη δραματική μείωση των γεννήσεων από το 1981 και μετά (βλέπε, σχετικά, το βιβλίο μας *Δημογραφικές Εξελίξεις στην Ελλάδα 1961-1990* που κυκλοφόρησε το 1996). Όπως είναι φυσικό, οι επιπτώσεις της μείωσης αυτής θα εμφανιστούν εντονότερα και στα Λύκεια & ΕΠΑ (αλλά και στα ΤΕΛ & ΤΕΣ) τα αμέσως επόμενα χρόνια, καθώς τα (λιγότερα) γηγενή παιδιά και τα (περισσότερα) παιδιά που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό των Γυμνασίων θα προχωρούν στα σχολεία αυτά.

Πάνω από το 70% των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς και τα τρία σχολικά έτη (βλέπε τις τρεις πρώτες γραμμές της έκτης στήλης του Πίνακα 1) φοιτούσαν στα Δημοτικά σχολεία με αποτέλεσμα το ποσοστό που αντιπροσώπευαν στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό των σχολείων αυτών από 5,2% το 1995/96 να φτάσει στο 7,5% το 1997/98. Τη δεύτερη θέση σε ό,τι αφορά τα ποσοστά αυτά κατείχαν τα παιδιά στα Γυμνάσια (που αντιπροσώπευαν το σχολικό έτος 1997/98 το 3,5% του μαθητικού πληθυσμού των σχολείων αυτών και το 20,5% του συνόλου των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς σε ελληνικά σχολεία το ίδιο σχολικό έτος. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τους

μαθητές στα ΤΕΛ & ΤΕΣ και στα Λύκεια & ΕΠΛ είναι σαφώς μικρότερα (των Λυκείων & ΕΠΛ μικρότερα από των ΤΕΛ & ΤΕΣ, γεγονός που δείχνει, ως ένα βαθμό τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά αυτά όταν προχωρήσουν στο δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Τα ποσοστά, όμως, αυτά θα αυξάνουν καθώς τα παιδιά θα αποφοιτούν από τα Γυμνάσια και θα προχωρούν –παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν– στα Λύκεια και στα άλλα σχολεία του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ενώ, όπως σημειώναμε στο άρθρο του 1999, το σχολικό έτος 1995/96 πάνω από τα τέσσερα πέμπτα των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είχαν παλιννοστούντες γονείς, το ποσοστό αυτό, όπως φαίνεται από τις τρεις τελευταίες γραμμές της τελευταίας στήλης του Πίνακα 1 μειώθηκε και έφτασε σχεδόν τα δύο τρίτα το σχολικό έτος 1997/98. Και τα τρία σχολικά έτη το ποσοστό αυτό ήταν μικρότερο στα δημοτικά σχολεία και υψηλότερο στα Γυμνάσια, στα ΤΕΛ & ΤΕΣ και στα Λύκεια & ΕΠΛ όπως αναφέραμε στο άρθρο του 1999 η διαφορά οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και στο γεγονός ότι οι παλιννοστούντες ήρθαν νωρίτερα στην Ελλάδα και έχουν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ οι αλλοδαποί έφεραν τα παιδιά τους στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και τα έγραψαν σε σχολεία.

II. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς κατά χώρα γέννησης

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, στην απόγραφή των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1996/97 και 1997/98 ζητήθηκε και ο τόπος γέννησης των μαθητών αυτών. Επειδή ο μεγάλος όγκος των μαθητών αυτών γεννήθηκε σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και στην Αλβανία, τους υπόλοιπους μαθητές τους χωρίζουμε σε δύο ομάδες: σ' εκείνους που γεννήθηκαν σε «Άλλες» χώρες (της

Δυτικής Ευρώπης –κύρια στη Γερμανία– και σε χώρες των άλλων ηπείρων) και σ' εκείνους που γεννήθηκαν στην Ελλάδα. Τα σχε- τικά στοιχεία δίνονται στον Πίνακα 2 μαζί με τις ποσοστιαίες κατανομές τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97 και 1997/98 κατά χώρα γέννησης

Σχολικό έτος	ΑΡΙΘΜΟΣ					ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
	Πρ.ΕΣΣΑ	Αλβανία	Άλλες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ	Πρ.ΕΣΣΑ	Αλβανία	Άλλες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ	
Δημοτικά Σχολεία						Δημοτικά Σχολεία					
1996/97	15.856	18.974	4.520	942	40.292	39,4	47,1	11,2	2,3	100,0	
1997/98	16.078	26.435	4.662	1.170	48.345	33,3	54,7	9,6	2,4	100,0	
Γυμνάσια						Γυμνάσια					
1996/97	4.987	3.863	1.579	269	10.698	46,6	36,1	14,8	2,5	100,0	
1997/98	5.864	6.144	1.536	263	13.807	42,5	44,5	11,1	1,9	100,0	
ΤΕΛ & ΤΕΣ						ΤΕΛ & ΤΕΣ					
1996/97	571	616	320	192	1.699	33,6	36,3	18,8	11,3	100,0	
1997/98	848	925	378	170	2.321	36,5	39,9	16,3	7,3	100,0	
Λύκεια & ΕΠΛ						Λύκεια & ΕΠΛ					
1996/97	641	669	889	55	2.254	28,4	29,7	39,4	2,4	100,0	
1997/98	702	1.119	867	49	2.737	25,6	40,9	31,7	1,8	100,0	
ΣΥΝΟΛΟ						ΣΥΝΟΛΟ					
1996/97	22.055	24.122	7.308	1.458	54.943	40,1	43,9	13,3	2,7	100,0	
1997/98	23.492	34.623	7.443	1.652	67.210	35,0	51,5	11,1	2,5	100,0	

Από τις δύο τελευταίες γραμμές του Πίνακα 2 φαίνεται ότι το σχολικό έτος 1996/97 το 84% του Συνόλου των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς είχαν γεννηθεί σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και στην Αλβανία και ότι το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 86,5% το 1997/98. Τα αντίστοιχα ποσοστά είναι μεγαλύτερα στα Δημοτικά σχολεία (και τα δύο σχολικά έτη) και στα Γυμνάσια (το σχολικό έτος 1997/98) και μικρότερα στα ΤΕΛ & ΤΕΣ και στα Λύκεια & ΕΠΛ.

Τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι μαθητές που γεννήθηκαν σε Άλλες χώρες είναι μεγαλύτερα καθώς προχωρούμε από τα Δημοτικά σχολεία στα Γυμνάσια και από τα Γυμνάσια στα ΤΕΛ & ΤΕΣ και, ακόμη περισσότερο, στα Λύκεια & ΕΠΛ. Η διαφορά αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι στα τέλη της δεκαετίας του '70 σημειώθηκε ένα κύμα παλιννόστησης, κυρίως από την τότε Δυτική Γερμανία, και όσα από τα παιδιά τους δεν είχαν τελειώσει το σχολείο βρίσκονται σ' αυτά τα σχολεία.

Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στο Σύνολο τα παιδιά των παλιννοστούντων και μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα είναι (με εξαίρεση τα ΤΕΛ & ΤΕΣ) σχετικά μικρό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το μεγάλο κύμα των μεταναστών και λαθρομεταναστών που ήρθε και εγκαταστάθηκε μαζί με τις οικογένειές τους στην Ελλάδα ήρθε τη δεκαετία του '90 και ένας μεγάλος αριθμός παιδιών τους (βλέπε, σχετικά, άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 24.8.99) γεννήθηκε στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας αυτής και δεν είχαν φτάσει, ακόμη, σε σχολική ηλικία τα σχολικά έτη που εξετάζουμε στο άρθρο αυτό. Όσα από τα παιδιά αυτά μείνουν στην Ελλάδα και εφόσον οι γονείς τους τα στείλουν σε ελληνικά σχολεία (και εδώ το Υπουργείο Παιδείας οφείλει να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες ώστε αυτό να γίνει) θα αυξήσουν το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο μαθητικό πληθυσμό και θα αποδυναμώσουν τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού (που οφείλεται στην υπογεννητικότητα των Ελληνίδων) πρώτα στα Δημοτικά σχολεία και –στα επόμενα χρόνια– στα Γυμνάσια, ΤΕΛ & ΤΕΣ και τα Λύκεια.

III. Τα παιδιά παλιννοστούντων και αλλοδαπών ανάλογα με το αν φοίτησαν ή όχι σε σχολεία άλλων χωρών

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98 ανάλογα με το αν φοίτησαν ή δε φοίτησαν σε σχολεία άλλων χωρών. Για λόγους σύγκρισης, στην πρώτη στήλη του Πίνακα αυτού δίνουμε και το συνολικό μαθητικό πληθυσμό στα σχολεία της χώρας τα ίδια σχολικά έτη. Στον ίδιο Πίνακα δίνονται και οι σχετικές ποσοστιαίες κατανομές.

Από τις επτά τελευταίες στήλες του Πίνακα 3 φαίνεται ότι η κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διαφέρει όχι μόνο από την κατανομή του συνολικού

μαθητικού πληθυσμού της χώρας στα σχολεία αυτά, αλλά και ανάλογα με το αν τα παιδιά φοίτησαν ή όχι σε σχολεία του εξωτε-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ) και αλλοδαπούς (ΑΑΛ) γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98 ανάλογα με το αν φοίτησαν ή δεν φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού

Σχολικό έτος	ΑΡΙΘΜΟΣ						ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ							
	Μαθητικός Πληθυσμός	Φοιτ.σε σχολεία εξωτερικού			Δεν φοιτ.σε σχολεία εξωτερικού			Μαθητικός Πληθυσμός	Φοιτ.σε σχολεία εξωτερικού			Δεν φοιτ.σε σχολεία εξωτερικού		
		ΠΑΛ	ΑΑΛ	ΠΑΛ+ΑΑΛ	ΠΑΛ	ΑΑΛ	ΠΑΛ+ΑΑΛ		ΠΑΛ	ΑΑΛ	ΠΑΛ+ΑΑΛ	ΠΑΛ	ΑΑΛ	ΠΑΛ+ΑΑΛ
Δημοτικά Σχολεία						Δημοτικά Σχολεία								
1995/96	673.409	9.823	2.591	12.414	18.187	4.448	22.635	44,0	48,0	67,0	51,0	97,0	96,9	97,0
1996/97	663.827	8.201	3.306	11.507	21.578	7.207	28.785	44,1	41,7	63,5	46,2	95,1	97,9	95,8
1997/98	646.528	8.004	6.253	14.257	22.980	11.108	34.088	43,9	39,1	64,1	47,2	90,1	96,7	92,1
Γυμνάσια						Γυμνάσια								
1995/96	421.645	7.765	1.008	8.773	396	112	508	27,5	38,0	26,1	36,1	2,1	2,4	2,2
1996/97	406.892	8.283	1.386	9.669	894	135	1.029	27,0	42,1	26,6	38,8	3,9	1,8	3,4
1997/98	393.446	8.545	2.667	11.212	2.248	347	2.595	26,7	41,8	27,3	37,1	8,8	3,0	7,0
ΤΕΑ & ΤΕΣ						ΤΕΑ & ΤΕΣ								
1995/96	157.686	1.083	110	1.193	68	5	73	10,3	5,3	2,8	4,9	0,4	0,1	0,3
1996/97	159.683	1.385	205	1.590	103	6	109	10,6	7,0	3,9	6,4	0,5	0,1	0,4
1997/98	160.542	1.832	328	2.160	152	9	161	10,9	9,0	3,4	7,2	0,6	0,1	0,4
Λύκεια & ΕΠΑ						Λύκεια & ΕΠΑ								
1995/96	279.203	1.784	158	1.942	105	23	128	18,2	8,7	4,1	8,0	0,6	0,5	0,5
1996/97	274.892	1.816	312	2.128	111	15	126	18,3	9,2	6,0	8,5	0,5	0,2	0,4
1997/98	270.744	2.072	508	2.580	138	19	157	18,4	10,1	5,2	8,5	0,5	0,2	0,4
ΣΥΝΟΛΟ						ΣΥΝΟΛΟ								
1995/96	1.531.943	20.455	3.867	24.322	18.756	4.588	23.344	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1996/97	1.505.294	19.685	5.209	24.894	22.686	7.363	30.049	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1997/98	1.471.260	20.453	9.756	30.209	25.518	11.483	37.001	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ρικού. Οι διαφορές είναι πιο έντονες ανάμεσα στα παιδιά που δεν φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού από τη μια μεριά και στα παιδιά που φοίτησαν καθώς και στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό. Σημαντικές είναι και οι διαφορές στις κατανομές των παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού ανάλογα με το αν έχουν παλιννοστούντες ή αλλοδαπούς γονείς. Αναλυτικότερα:

Το ποσοστό των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού και φοιτούν στο Δημοτικό πλησιάζει εκείνο (περισσότερο των παιδιών που έχουν παλιννοστούντες γονείς) του συνολικού μαθητικού πληθυσμού. Το ποσοστό όμως αυτό ενώ, στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό παρέμεινε σχεδόν σταθερό (στο 44%) και τα τρία σχολικά έτη, στους μαθητές που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού με παλιννοστούντες γονείς μειώθηκε σημαντικά. Μείωση παρουσίασε και το (μεγαλύτερο) ποσοστό των παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού με αλλοδαπούς γονείς. Συνολικά το ποσοστό των μαθητών που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού πλησίασε το

ποσοστό του συνολικού μαθητικού πληθυσμού στα Δημοτικά σχολεία. Αντίθετα οι μαθητές που δεν φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού, προφανώς λόγω ηλικίας, συγκεντρώνονται σε ποσοστό που πλησιάζει το 100% στα Δημοτικά σχολεία (και το ποσοστό, όμως, αυτό παρουσιάζει κάποια μείωση από το σχολικό έτος 1995/96 στο σχολικό έτος 1997/98).

Ενώ το ποσοστό του συνολικού μαθητικού πληθυσμού στα Γυμνάσια παρουσιάζει μείωση, τα αντίστοιχα ποσοστά των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού παρουσιάζει κάποια αύξηση, ενώ τα (πολύ μικρότερα) αντίστοιχα ποσοστά των παιδιών που δε φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού παρουσιάζουν σημαντική αύξηση.

Τα ποσοστά τόσο του συνολικού μαθητικού πληθυσμού όσο και των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού στα ΤΕΛ & ΤΕΣ και (λιγότερο) στα Λύκεια & ΕΠΛ παρουσιάζουν αύξηση, ενώ τα αντίστοιχα (πολύ μικρά) ποσοστά των παιδιών που δεν φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού στα σχολεία αυτά παρουσιάζουν μια στασιμότητα (ίσως επειδή τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά βρίσκονται ακόμα στο Δημοτικό σχολείο).

Συνολικά (βλέπε τις τρεις τελευταίες γραμμές των τεσσάρων πρώτων στηλών του Πίνακα 3), ενώ το σχολικό έτος 1995/96 τα παιδιά που φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού ήταν περισσότερα από εκείνα που δεν φοίτησαν), τα δύο επόμενα χρόνια συνέβη το αντίθετο. Τα δύο μάλιστα αυτά χρόνια, αυτό ισχύει τόσο για τα παιδιά τόσο με παλιννοστούντες όσο και με αλλοδαπούς γονείς. Σε ό,τι, όμως, αφορά τις επιμέρους κατηγορίες σχολείων, η κατάσταση είναι εντελώς διαφορετική. Ενώ στα Δημοτικά σχολεία τα παιδιά με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που δεν φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού ήταν από 82% μέχρι 150% περισσότερα απ' ό,τι τα παιδιά που φοίτησαν σε τέτοια σχολεία, στις υπόλοιπες κατηγορίες σχολείων τα παιδιά που δεν φοίτησαν σε σχολεία του εξωτερικού ήταν, συγκριτικά με τα παιδιά που φοίτησαν, ελάχιστα. Ο βασικός λόγος της διαφοράς

αυτής είναι ότι το μεγάλο κύμα μεταναστών και λαθρομεταναστών ήρθε στη χώρα μας τη δεκαετία του '90 και έφεραν μαζί τους και τα παιδιά τους που, ήταν μικρής ηλικίας.

III.Τα παιδιά παλιννοστούντων και αλλοδαπών που φοίτησαν σε Σχολεία χωρών της πρώην ΕΣΣΔ και της Αλβανίας

Στον Πίνακα 4 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98 που φοίτησαν σε σχολεία χωρών της πρώην ΕΣΣΔ και της Αλβανίας, δηλαδή των χωρών στις οποίες –όπως είδαμε στο μέρος II του άρθρου αυτού– γεννήθηκαν τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΑ) και αλλοδαπούς (ΑΑΑ) γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98 που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ και της Αλβανίας

Σχολικό έτος	ΑΡΙΘΜΟΣ						ΠΟΣΟΣΤΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
	Φοίτησαν σε σχολεία πρώην ΕΣΣΔ			Φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας			Φοίτησαν σε σχολεία πρώην ΕΣΣΔ			Φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας		
	ΠΑΑ	ΑΑΑ	ΠΑΑ+ΑΑΑ	ΠΑΑ	ΑΑΑ	ΠΑΑ+ΑΑΑ	ΠΑΑ	ΑΑΑ	ΠΑΑ+ΑΑΑ	ΠΑΑ	ΑΑΑ	ΠΑΑ+ΑΑΑ
Δημοτικά Σχολεία												
1995/96	4.533	492	5.025	3.676	1.660	5.336	48,6	74,8	50,3	51,7	69,3	56,2
1996/97	3.500	448	3.948	3.193	2.407	5.600	39,7	61,8	41,4	45,4	66,5	52,6
1997/98	2.872	639	3.511	3.693	5.056	8.749	34,6	59,5	37,5	43,0	66,5	54,0
Γυμνάσια												
1995/96	3.883	139	4.022	2.520	594	3.114	41,6	21,1	40,3	35,5	24,8	32,8
1996/97	4.166	237	4.403	2.899	877	3.776	47,2	32,7	46,1	41,2	24,2	35,4
1997/98	4.005	350	4.355	3.433	1.985	5.418	48,3	32,6	46,5	39,9	26,1	33,5
ΤΕΑ & ΤΕΣ												
1995/96	362	10	372	393	56	449	3,9	1,5	3,7	5,5	2,3	4,7
1996/97	549	15	564	477	139	616	6,2	2,1	5,9	6,8	3,8	5,8
1997/98	780	41	821	707	200	907	9,4	3,8	8,8	8,2	2,6	5,6
Λύκεια & ΕΠΑ												
1995/96	547	17	564	515	87	602	5,9	2,6	5,6	7,2	3,6	6,3
1996/97	607	25	632	462	198	660	6,9	3,4	6,6	6,6	5,5	6,2
1997/98	640	44	684	762	357	1.119	7,7	4,1	7,3	8,9	4,7	6,9
ΣΥΝΟΛΟ												
1995/96	9.325	658	9.983	7.104	2.397	9.501	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1996/97	8.822	725	9.547	7.031	3.621	10.652	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1997/98	8.297	1.074	9.371	8.595	7.598	16.193	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Από τη σύγκριση των τριών τελευταίων γραμμών της τρίτης και της έκτης στήλης του Πίνακα 4 φαίνεται ότι, ενώ το σχολικό έτος 1995/96 τα παιδιά που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ

ήταν, περίπου, ίσα σε αριθμό με τα παιδιά που φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας, τα επόμενα δύο σχολικά έτη ο αριθμός των παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ μειώθηκε ελαφρά ενώ εκείνος των παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας αυξήθηκε κατά πολύ και το σχολικό έτος 1997/98 ήταν κατά 70% ανώτερος εκείνου του σχολικού έτους 1995/96.

Από τη σύγκριση της δεύτερης και της τρίτης από τη μια μεριά και της τέταρτης και πέμπτης στήλης από την άλλη των τριών τελευταίων γραμμών του Πίνακα 4 φαίνεται ότι, στην περίπτωση των μαθητών που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ γύρω στο 90% είχαν παλιννοστούντες γονείς, ενώ στην περίπτωση των μαθητών που φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας το αντίστοιχο ποσοστό από 74% το σχολικό έτος 1995/96 μειώθηκε στο 53% το σχολικό έτος 1997/98.

Από τη σύγκριση της ένατης και της δωδέκατης στήλης του Πίνακα 4 φαίνεται ότι πάνω από το 50% των παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας βρίσκονταν και τα τρία σχολικά έτη στα Δημοτικά σχολεία, και ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα παιδιά που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ ενώ ήταν 50,3% το σχολικό έτος 1995/96, κατέβηκε κάτω από το 40% το σχολικό έτος 1997/98. Τα αντίστοιχα ποσοστά των παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία τόσο της πρώην ΕΣΣΔ όσο και της Αλβανίας που φοιτούσαν στα Γυμνάσια αυξάνονταν χρόνο με το χρόνο και ήταν μεγαλύτερα για τα πρώτα απ' ό,τι για τα δεύτερα. Τέλος τα αντίστοιχα ποσοστά στα ΤΕΛ & ΤΕΣ και στα Λύκεια & ΕΠΛ δεν διέφεραν κατά πολύ μεταξύ τους.

Μια σύγκριση ανάμεσα στην τρίτη και στην έκτη στήλη του Πίνακα 4 και την πρώτη και δεύτερη στήλη του Πίνακα 2 δίνει τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1996/97 και 1997/98 που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ και της Αλβανίας ως ποσοστό των μαθητών που γεννήθηκαν στις χώρες αυτές. Το ποσοστό αυτό δίνεται στον Πίνακα 5.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.) και αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97 και 1997/98 που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ και της Αλβανίας ως ποσοστό των μαθητών που γεννήθηκαν στις χώρες αυτές

Σχολικό έτος	Φοίτησαν σε σχολεία πρώην ΕΣΣΔ	Φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας
Δημοτικά σχολεία		
1996/97	24,9	29,5
1997/98	21,8	33,1
Γυμνάσια		
1996/97	88,3	97,7
1997/98	74,3	88,2
ΤΕΑ & ΤΕΣ		
1996/97	98,8	100,0
1997/98	96,8	98,1
Λύκεια & ΕΠΑ		
1996/97	98,6	98,7
1997/98	97,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ		
1996/97	43,3	44,2
1997/98	39,9	46,8

Από τις δύο τελευταίες γραμμές του Πίνακα 5 φαίνεται ότι, ενώ τα ποσοστά των μαθητών που φοίτησαν σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ και της Αλβανίας ήταν περίπου ίσα το σχολικό έτος 1996/97, το επόμενο σχολικό έτος το πρώτο μειώθηκε ενώ το δεύτερο αυξήθηκε, γεγονός που οφείλεται από τη μια μεριά στο ότι ένας αριθμός παιδιών που είχαν φοιτήσει σε σχολεία της πρώην ΕΣΣΔ τέλειωσε το σχολείο στην Ελλάδα και από την άλλη στο ότι ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός παιδιών που φοίτησαν σε σχολεία της Αλβανίας εγγράφεται σε ελληνικά σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα σχετικά ποσοστά, όπως είναι φυσικό, είναι μικρά στην περίπτωση των Δημοτικών σχολείων και πολύ μεγαλύτερα στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο άρθρο αυτό, όπως και στο άρθρο του 1999, επιχειρήσαμε μια πολύ περιληπτική απεικόνιση της κατάστασης των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που βρίσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με βάση τις απόγρα-

φες τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98. Στις απογραφές αυτές, όπως αναφέραμε στο προηγούμενο άρθρο, υπάρχουν πολλά άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο από ερευνητές όσο και από το Υπουργείο Παιδείας.

Από την ανάλυση που έγινε στο άρθρο αυτό, επιβεβαιώθηκε η πρόβλεψη που κάναμε στο προηγούμενο άρθρο, ότι ο αριθμός των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα αυξάνεται χρόνο με το χρόνο. Όπως προαναφέρθηκε, η αυξητική τάση θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια τόσο εξαιτίας της έλευσης των παιδιών των μεταναστών και λαθρομεταναστών για να μείνουν με τους γονείς τους που ήρθαν πιο μπροστά από αυτά στη χώρα μας, όσο και με τη συμπλήρωση 6 ετών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που γεννήθηκαν στη χώρα μας και που οι γονείς τους τα κράτησαν εδώ και δεν τα έστειλαν στους συγγενείς τους στις χώρες καταγωγής τους.

Η απογραφή από την οποία πήραμε τα στοιχεία τόσο του άρθρου αυτού όσο και του προηγούμενου έγινε και τα επόμενα σχολικά έτη (1998/99 και 1999/2000) και θα γίνει και το σχολικό έτος 2000/2001. Στις 18 Μαρτίου 2001, όμως, θα γίνει και η ανά δεκαετία γενική απογραφή του πραγματικού πληθυσμού της χώρας. Στην απογραφή αυτή, όπως έχουμε αναφέρει σε σχετικά άρθρα μας στον ημερήσιο Τύπο (βλέπε «Κυριακάτικη Αυγή» της 27.9.98 και 18.6.2000), είναι αναγκαίο να απογραφούν όλοι οι μετανάστες και οι λαθρομετανάστες καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους. Ειδικότερα για τα παιδιά τους θα πρέπει να ζητηθούν στοιχεία τόσο για τον τόπο γέννησής τους όσο και για το αν φοίτησαν σε σχολεία των χωρών προέλευσης των γονέων τους καθώς και αν τα παιδιά αυτά φοιτούν (και σε ποιες τάξεις) των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αλλά και στα ΑΕΙ και ΤΕΙ) της χώρας. Μια αντιπαραβολή των στοιχείων της γενικής απογραφής με την απογραφή των μαθητών αυτών στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 2000/2001 θα δείξει αν και κατά πόσο τα στοιχεία των δύο απογραφών συμφωνούν, και αν όχι, να διερευνηθεί ποια είναι πιο ακριβή.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό θα θέλαμε να επαναλάβουμε ότι – όπως αναφέραμε στο άρθρο μας του 1999– το βασικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί (και το οποίο είναι μεγαλύτερο και δυσκολότερο στην περίπτωση των παιδιών με αλλοδαπούς γονείς που γνωρίζουν ελάχιστα ή καθόλου την ελληνική γλώσσα) είναι πως τα παιδιά με παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα έχουν την εκπαίδευση που απαιτείται ώστε, όταν ενηλικιωθούν, να μπορέσουν να ενταχθούν ισότιμα στον ενήλικο πληθυσμό της χώρας και να αποφευχθεί η δημιουργία πολιτών δεύτερης κατηγορίας. Το πρόβλημα αυτό είναι ένα από τα σημαντικότερα που παρουσιάζουν τα μεταναστευτικά ρεύματα στη χώρα μας και πρέπει να αντιμετωπισθεί μέσα στο πλαίσιο μιας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής. Μιας πολιτικής που είναι εθνική ανάγκη να διαμορφωθεί το συντομότερο δυνατό. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να συγκροτηθεί μια διαρκής διεπιστημονική ομάδα από εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και ειδικούς επιστήμονες οι οποίοι, μελετώντας τα ήδη υπάρχοντα στοιχεία καθώς και τα στοιχεία των απογραφών των σχολικών ετών 1998/99, 1999/2000 και 2000/2001 σε συνδυασμό με τα στοιχεία που θα προκύψουν από τη γενική απογραφή πληθυσμού της 18.3.2001, θα κατάστρώνουν κάθε χρόνο ένα κυλιόμενο πρόγραμμα για την παροχή της μεγαλύτερης και συστηματικότερης δυνατής βοήθειας στα παιδιά αυτά ώστε να προχωρήσουν απρόσκοπτα και με επιτυχία στην ολοκλήρωση των σπουδών τους.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», Νο. 113, Ιούλ.-Αύγ. 2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ Η ΑΝΩΤΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ Τ.Ε.Ι.

Ανάμεσα στις αλλαγές που ανακοίνωσε ο Υπουργός Παιδείας στις 24.8.2000, μετά από τη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου, περιλαμβάνεται και «η ένταξη των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ) στην ανώτατη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση».

Κατ' αρχάς θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος αναφέρει :

«Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση».

Στο άρθρο αυτό δεν γίνεται διάκριση της ανώτατης εκπαίδευσης σε «πανεπιστημιακή» και «μη πανεπιστημιακή». Στο τελευταίο εδάφιο της ίδιας παραγράφου του άρθρου 16 του Συντάγματος αναφέρεται μόνο ο όρος «Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα» (Α.Ε.Ι.). Κατά συνέπεια, αν τα Τ.Ε.Ι. ενταχθούν στην ανώτατη εκπαίδευση, θα πρέπει να είναι Α.Ε.Ι. με τη μορφή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, ισότιμα με τα Πανεπιστήμια, όπως ήταν η Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών, η Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά και η Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης πριν μετονομασθούν σε Πανεπιστήμια και όπως ήταν και εξακολουθεί να είναι η Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών παρόλο που δεν έχει μετονομασθεί σε Πανεπιστήμιο.

Η συνταγματική επιταγή που προαναφέρθηκε σημαίνει ότι το επίπεδο των σπουδών που θα παρέχουν τα Τ.Ε.Ι. που θα μετατραπούν σε Α.Ε.Ι. θα πρέπει να είναι ανάλογο με εκείνο που προσφέρουν τα υπάρχοντα Α.Ε.Ι. Πρώτη και βασική προϋπόθεση

γι' αυτό είναι, το Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό (ΔΕΠ) τους, προκειμένου να εκλεγεί στις τέσσερις βαθμίδες, να έχει τα προσόντα που προβλέπονται από τη νομοθεσία για τα Α.Ε.Ι. Φυσικά τα ιδρύματα αυτά θα πρέπει να διαθέτουν υλικοτεχνική και κτιριακή υποδομή τουλάχιστον ανάλογη με εκείνη που διαθέτουν τα Α.Ε.Ι. που ήδη λειτουργούν στη χώρα.

Είναι γνωστό ότι στα Τ.Ε.Ι. υπάρχουν μέλη του ΔΕΠ που έχουν προσόντα αντίστοιχα με εκείνα του ΔΕΠ των Α.Ε.Ι. Αυτά, όμως –σε σύγκριση με τον απαιτούμενο αριθμό για να λειτουργήσουν ως Α.Ε.Ι.– είναι πολύ λίγα. Παρά, όμως, την έλλειψη του απαιτούμενου αριθμού ΔΕΠ με τα προσόντα που προβλέπει ο νόμος-πλαίσιο για τα Α.Ε.Ι., ορισμένα Τμήματα ορισμένων Τ.Ε.Ι. παρέχουν υψηλού επιπέδου εκπαίδευση. Και τα Τμήματα αυτά, όμως, είναι πολύ λίγα. Είναι, επομένως, σαφές ότι η μετατροπή ορισμένων ή όλων των Τ.Ε.Ι. της χώρας σε Α.Ε.Ι. θα προσκρούσει στο γεγονός ότι πολύ λίγα από τα μέλη του ΔΕΠ όλων των Τμημάτων τους έχουν τα από το νόμο για τα Α.Ε.Ι. προβλεπόμενα προσόντα για τα μέλη του ΔΕΠ και το επίπεδο της παρερχομένης εκπαίδευσης από το σύνολο των Τμημάτων του καθενός από τα Τ.Ε.Ι. που θα ανωτατοποιηθούν δεν είναι το απαιτούμενο από ένα Α.Ε.Ι.

Αν, παρά τις παραπάνω ουσιαστικές ελλείψεις, ολόκληρα Τ.Ε.Ι. μετατραπούν σε Α.Ε.Ι. υπάρχει ο κίνδυνος δημιουργίας Α.Ε.Ι. δεύτερης ή τρίτης κατηγορίας, όπως ακριβώς έχει συμβεί στη Βρετανία μετά από τη μαζική μετατροπή των Polytechnics σε Πανεπιστήμια. Στη χώρα αυτή υπήρχε παλαιότερα η διάκριση ανάμεσα σε προνομιά Πανεπιστήμια (π.χ. Cambridge, Oxford, London School of Economics κλπ) και τα υπόλοιπα. Στη διάκριση αυτή προστέθηκε και η κατηγορία των Πανεπιστημίων που ήταν πρώην Polytechnics με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του επιπέδου της ανώτατης εκπαίδευσης της χώρας αυτής (η υποβάθμιση επιδεινώθηκε με τις περικοπές στη χρηματοδότησή όλων των Α.Ε.Ι. που έγιναν από την Κυβέρνηση Θάτσερ και συνεχίζονται από την Κυβέρνηση Μπλερ).

Και στη χώρα μας, όμως, υπάρχει ένα προηγούμενο. Πρόκειται για τη χωρίς προετοιμασία και τις αναγκαίες προϋποθέσεις κατάργηση των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και της Εθνικής Ακαδημίας Σωματικής Αγωγής και την ίδρυση Παιδαγωγικών Τμημάτων και ΤΕΦΑΑ στα Πανεπιστήμια της χώρας. Είναι γνωστά τα τεράστια προβλήματα που αντιμετώπισαν (και που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ορισμένα από) τα Τμήματα αυτά στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν μέλη ΔΕΠ με τα απαιτούμενα προσόντα και να παρέχουν εκπαίδευση επιπέδου ανάλογου με το επίπεδο της εκπαίδευσης που προσφέρουν τα άλλα Τμήματα των Πανεπιστημίων στα οποία ανήκουν. Μαζική, επομένως, μετατροπή των Τ.Ε.Ι. σε Α.Ε.Ι. θα σημαίνει επανάληψη του ίδιου σφάλματος με πολλαπλάσια, όμως, προβλήματα και με αυτόματη πολύ μεγάλη υποβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα μας (η οποία έχει άμεση ανάγκη αναβάθμισης προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του 21ου αιώνα και τις προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η χώρα μας μέσα στο πλαίσιο της Ο.Ν.Ε.)

Για να αποφευχθούν «εξελίξεις», όπως αυτές που προαναφέρθηκαν στη Βρετανία, στη χώρα μας η μόνη δυνατή λύση είναι να εφαρμοστεί αναλογικά στα Τ.Ε.Ι. η πρόβλεψη που υπάρχει για τα Α.Ε.Ι. στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 16 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο:

«Συγχώνευση ή κατάτμηση ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει και κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει».

Θα ήταν, δηλαδή, δυνατόν να αποσπαστούν από ορισμένα Τ.Ε.Ι. τα Τμήματα εκείνα στα οποία υπάρχει τόσο το ΔΕΠ με τα απαιτούμενα προσόντα για Α.Ε.Ι. όσο και η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή και να συναποτελέσουν ένα ή δύο νέα Α.Ε.Ι. που θα λειτουργήσουν σε πόλεις όπου υπάρχει η αναγκαία κτιριακή υποδομή και οι άλλες αναγκαίες για Α.Ε.Ι. προϋποθέσεις (και όχι σε πόλεις οι οποίες θα επιλεγούν με μικροκομματικά ή τοπικιστικά κριτήρια). Η διαδικασία αυτή, δηλαδή της απόσπασης των Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. που θα αποκτούν τις προϋποθέσεις που προ-

αναφέρθηκαν, και η ένταξή τους σε νέα Α.Ε.Ι., μπορεί να συνεχιστεί σε βάθος χρόνου.

Η ίδρυση ενός ή δύο νέων Α.Ε.Ι. από Τμήματα Τ.Ε.Ι. δεν θα πρέπει να γίνει εσπευσμένα αλλά μόνο μετά από σοβαρή μελέτη και σχεδιασμό, παίρνοντας υπόψη τόσο τα υπάρχοντα και τα προγραμματιζόμενα Τμήματα από τα σημερινά Α.Ε.Ι. της χώρας όσο και τις ανάγκες σε ειδικότητες τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα προκειμένου να αποφευχθεί η «παραγωγή» και νέων ανέργων με πτυχίο Α.Ε.Ι. (και πάντοτε με τις προϋποθέσεις για το ΔΕΠ και την υποδομή που προαναφέρθηκαν).

Η λύση που σκιαγραφήθηκε πιο πάνω θέτει το ερώτημα του τι θα γίνουν τα Τμήματα εκείνα (δηλαδή τα περισσότερα) των Τ.Ε.Ι. που δεν έχουν τις προϋποθέσεις να ενταχθούν στο ένα ή δύο νέα Α.Ε.Ι.; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι εκείνη στην οποία στηρίζεται η λειτουργία των σημερινών Τ.Ε.Ι. Τα Τμήματα των Τ.Ε.Ι. που δεν θα συναποτελέσουν τα νέα Α.Ε.Ι. —όπως προβλέπει η παρ. 7 του άρθρου 16 του Συντάγματος— θα εξακολουθήσουν να είναι «σχολές ανώτερης βαθμίδας» του Κράτους που παρέχουν «επαγγελματική και κάθε άλλη ειδική εκπαίδευση».

Η παροχή, όμως, υψηλού επιπέδου ανώτατης εκπαίδευσης τόσο στα υπάρχοντα όσο και στα νέα Α.Ε.Ι. απαιτεί υψηλές κατά σπουδαστή/φοιτητή δαπάνες. Με βάση τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα στις 12.7.2000 η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η Eurostat, οι δαπάνες κατά σπουδαστή/φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 1999 στη χώρα μας σε μονάδες αγοραστικής δύναμης αντιστοιχούσαν, δυστυχώς, μόνο στο 40,7% του μέσου όρου των αντίστοιχων δαπανών στην Ε.Ε. ως σύνολο. Με αυτό το τόσο χαμηλό επίπεδο δαπανών ανά σπουδαστή/φοιτητή η χώρα μας βρισκόταν (και σ' αυτό τον τομέα) στην τελευταία (15η) θέση ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. Οι δαπάνες της αμέσως προηγούμενης (14ης) χώρας (της Ισπανίας) αντιστοιχούσαν στο 69,4% του μέσου όρου της Ε.Ε., ήταν, δηλαδή κατά 70% ανώτερες από εκείνες της χώρας μας (βλέπε Κεφάλαιο 3).

Με τις δημόσιες δαπάνες κατά σπουδαστή/φοιτητή σε τόσο χαμηλό επίπεδο δεν μπορεί να γίνεται λόγος ούτε για την περιορισμένης έκτασης ένταξη ορισμένων Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. σε ένα ή δύο νέα Α.Ε.Ι. που προτείνεται στο άρθρο. Τόσο για την ίδρυση αυτών των Α.Ε.Ι. όσο και για την αναγκαία αναβάθμιση των Α.Ε.Ι. που ήδη λειτουργούν στη χώρα μας είναι απόλυτη ανάγκη να διπλασιαστούν –το συντομότερο δυνατόν– και το ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που διατίθεται από το Γενικό Κρατικό Προϋπολογισμό για την Εκπαίδευση γενικά (βλέπε, σχετικά, το άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 24.6.2000) αλλά και οι δημόσιες δαπάνες κατά σπουδα-στή/φοιτητή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μας.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 1.9.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΧΑΡΙΣΤΙΚΗ ΒΟΛΗ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΓΙΓΑΝΤΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» της 3.8.2000 με τίτλο «Παιδεία: Πέντε βασικά λάθη και πώς μπορεί να διορθωθούν» επισημάναμε τα κυριότερα από τα σοβαρά λάθη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης (βλέπε Κεφάλαιο 2).

Σκοπός των προτάσεων που έγιναν στο άρθρο εκείνο ήταν να περισωθεί ο θεσμός του, τραυματισμένου από τον προηγούμενο Υπουργό Παιδείας, Εθνικού Απολυτηρίου ως εθνικού επιπέδου πιστοποιητικού αποπεράτωσης της δωδεκάχρονης εκπαίδευσης για κάθε χρήση (και όχι μόνο για την εισαγωγή σε ΑΕΙ-ΤΕΙ) και η εδραίωση τόσο του Ενιαίου Λυκείου όσο και των αναβαθμισμένων ΤΕΕ ως σχολείων πραγματικής παιδείας, εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το θεσμό αυτό –που εμείς είχαμε πρωτοπροτείνει με άρθρο μας στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 29.5.1994– είχε αρχίσει να επεξεργάζεται για εφαρμογή ο προκάτοχος του προηγούμενου Υπουργού Παιδείας.

Οι αποφάσεις του νέου Υπουργού Παιδείας σχετικά με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που ανακοινώθηκαν στις 8.9.2000 δείχνουν ότι οι περισσότερες από τις παραπάνω προτάσεις αγνοήθηκαν και όσες υιοθετήθηκαν, υιοθετήθηκαν –όχι κατά τον τρόπο που αναφέρεται στο άρθρο μας της 3.8.2000 αλλά– κατά τρόπο που έδωσε τη χαριστική βολή στο Εθνικό Απολυτήριο με

αποτέλεσμα τη γιγάντωση της παραπαιδείας. Πιο συγκεκριμένα με τις αποφάσεις αυτές :

I. Καμιά αναβάθμιση δεν γίνεται στα ΤΕΕ με αποτέλεσμα η τόσο αναγκαία για τη χώρα ανάπτυξη μιας υψηλής ποιότητας τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης να παραμένει το μέγα ζητούμενο. Δυστυχώς τα ΤΕΕ, με τη σημερινή τους μορφή και κατάσταση, αντί να δίνουν υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και κατάρτιση και τίτλους αντίστοιχους με εκείνους των Ενιαίων Λυκείων, θα συνεχίσουν να θεωρούνται σχολεία δεύτερης κατηγορίας.

II. Ο διαχωρισμός των μαθημάτων σε εξεταζόμενα πανελλαδικά και εξεταζόμενα στο σχολείο αυτόματα υποβαθμίζει τα δεύτερα και τραυματίζει περισσότερο το στόχο της παροχής μιας γενικής παιδείας.

III. Η διατήρηση της υποβάθμισης της Β΄ Λυκείου που είχε γίνει από τον προκάτοχο του σημερινού Υπουργού –με αποτέλεσμα την κατάργηση της μισής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης– ουσιαστικά παγιοποιεί την αγνόηση από τους μαθητές των μαθημάτων που διδάσκονται στην τάξη αυτή ανεξάρτητα από το αν εξετάζονται πανελλαδικά ή μέσα στο σχολείο.

IV. Τη χαριστική βολή στο Εθνικό Απολυτήριο την κατάφερε ο νέος Υπουργός Παιδείας με την απόφασή του ο γενικός βαθμός του Απολυτηρίου του Ενιαίου Λυκείου να εξάγεται από το μέσο όρο των μαθημάτων που εξετάζονται πανελλαδικά και εκείνων που εξετάζονται μέσα στο σχολείο μόνο της Γ΄ Λυκείου, αν οι βαθμοί της Β΄ Λυκείου είναι μικρότεροι. Με δεδομένες τις τεράστιες διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους δύο τρόπους εξέτασης, τις διαφορές ανάμεσα στις 58 Διευθύνσεις Δεύτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και σε Λύκεια της καθεμιάς από τις Διευθύνσεις αυτές, οι βαθμοί των Απολυτηρίων Ενιαίου Λυκείου δεν θα είναι συγκρίσιμοι. Ουσιαστικά με τις ρυθμίσεις αυτές το Απολυτήριο το σημερινού Ενιαίου Λυκείου θα είναι όμοιο με εκείνο που δινόταν με τις πανελλαδικές εξετάσεις σε 4 μαθήματα στη Β΄ και Γ΄ Λυκείου με τη διαφορά ότι τα μαθήματα θα είναι

τόρα 9 και ο βαθμός της Β΄ Λυκείου δεν θα λαμβάνεται υπόψη αν είναι μικρότερος από εκείνο της Γ΄ Λυκείου.

V. Με την αποσύνδεση του Απολυτηρίου του Ενιαίου Λυκείου από την εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ ουσιαστικά καθιερώνονται νέες διευρυμένες Δέσμες (δηλαδή επανερχόμαστε στο προηγούμενο σύστημα με τη διαφορά ότι τα μαθήματα είναι 9 αντί 4) οι οποίες, όμως, νοθεύονται από το γεγονός ότι λαμβάνονται υπόψη και οι προφορικοί βαθμοί του σχολείου με αποτέλεσμα να προκύπτουν προβλήματα ανάλογα με εκείνα που είχαν παρουσιαστεί στις πανελλαδικές εξετάσεις τις αρχές της δεκαετίας του '80.

VI. Όσοι μαθητές ενδιαφέρονται να εισαχθούν σε ΑΕΙ-ΤΕΙ (δηλαδή η συντριπτική τους πλειονότητα) θα επικεντρώσουν την προσπάθειά τους στα 9 εξεταζόμενα πανελλαδικά μαθήματα της Γ΄ Λυκείου, αρχίζοντας φροντιστήρια ή/και ιδιαίτερα στα μαθήματα αυτά, αν όχι από την Α΄ Λυκείου, οπωσδήποτε από τη Β΄ Λυκείου.

VII. Με δεδομένη την παγιωμένη αντίληψη και νοοτροπία για τη σημασία των φροντιστηρίων και των ιδιαίτερων μαθημάτων τόσο στους μαθητές όσο και στους γονείς, είναι σαφές ότι η χαριστική βολή στο Εθνικό Απολυτήριο θα συμβάλει όχι μόνο στη διαιώνιση, αλλά και στην αύξησή τους, με αποτέλεσμα, αντί για αναβάθμιση, να έχουμε παραπέρα υποβάθμιση του δημόσιου σχολείου.

VIII. Η ρύθμιση σύμφωνα με την οποία οι απόφοιτοι Λυκείου θα μπορούν να βελτιώνουν τους γραπτούς βαθμούς των 9 πανελλαδικά εξεταζόμενων μαθημάτων της Γ΄ Λυκείου αλλά οι προφορικοί τους βαθμοί θα παραμένουν οι ίδιοι και θα λαμβάνονται υπόψη στην εξαγωγή του τελικού βαθμού στο κάθε μάθημα αποτελεί άλλη μια νόθευση των δεσμών. Είναι αδιανόητο οι προφορικοί βαθμοί να συνοδεύουν εφ' όρου ζωής έναν απόφοιτο που θα θελήσει μετά από κάμποσα χρόνια να εισαχθεί σε ΑΕΙ-ΤΕΙ δίνοντας εξετάσεις και στα 9 μαθήματα της Γ΄ Λυκείου.

IX. Με το προηγούμενο σύστημα οποιοσδήποτε απόφοιτος Λυκείου μπορούσε, ανεξάρτητα από το έτος αποφοίτησής του από το Λύκειο, να δώσει εξετάσεις σε όποια Δέσμη επέλεγε και αν οι

βαθμοί του το επέτρεπαν, θα μπορούσε να εισαχθεί σε ΑΕΙ-ΤΕΙ. Με τις ρυθμίσεις που ανακοίνωσε ο Υπουργός δεν λαμβάνεται καμιά πρόνοια για όσους δεν είναι απόφοιτοι Λυκείου πριν από το έτος 2000 και δεν έχουν προφορικούς βαθμούς. Κανονικά αυτοί θα έπρεπε να έχουν το δικαίωμα, όποτε το επιλέξουν, να δώσουν εξετάσεις και τα 9 μαθήματα και, ανάλογα με τους βαθμούς που θα πάρουν, να εισαχθούν σε ΑΕΙ-ΤΕΙ. Τέλος

Χ. Στις ανακοινώσεις του νέου Υπουργού δεν περιλαμβάνεται καμιά αναφορά στην αύξηση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού (τακτικού και επενδύσεων) για την εκπαίδευση όπως έχουμε πολλές φορές αναφέρει σε άρθρα μας (βλέπε το τελευταίο για το θέμα αυτό στην «Ελευθεροτυπία» της 24.6.2000), καμιά εκπαιδευτική μεταρρύθμιση δεν πρόκειται να πετύχει αν το ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που αφιερώνεται από τον κρατικό προϋπολογισμό για την εκπαίδευση παραμείνει στο γλίσχρο 3,5% του ΑΕΠ.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 29.9.2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΛΗΘΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ Η ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.

Σ' ένα ρεπορτάζ και κύριο άρθρο της στις 6.12.2000 η «Καθημερινή» ασχολήθηκε με το πρόβλημα της απαίτησης πολλών πόλεων να ιδρυθούν Α.Ε.Ι. ή Τμήματά τους σ' αυτές. Τα σχετικά αιτήματα προβάλλονται ιδιαίτερα από πόλεις οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, με το αιτιολογικό ότι ένα Α.Ε.Ι. ή Τμήματά του θα συμβάλει στο ξεπέρασμα των προβλημάτων αυτών. Την προώθηση των αιτημάτων αυτών –εκτός από τις τοπικές αρχές– αναλαμβάνουν και οι Βουλευτές των αντίστοιχων εκλογικών περιφερειών, και ιδιαίτερα εκείνοι του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος. Πρόκειται για καθαρά μικροκομματική και ρουσφετολογική δραστηριότητα η οποία εντάσσεται στην προσπάθεια των Βουλευτών να εξασφαλίσουν την επανεκλογή τους.

Η ίδρυση, όμως, Τμημάτων Α.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις για μικροκομματικούς λόγους, εκτός του ότι μπορεί να (και έχει) δημιουργήσει Τμήματα Α.Ε.Ι. πολλών ταχυτήτων (ή κατηγοριών), δημιουργεί και πλήθος προβλημάτων. Πριν, όμως, αναφερθούμε στα προβλήματα αυτά, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν

γενικότερα ερωτήματα σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα. Τα ερωτήματα αυτά είναι :

- (α) Πόσα Α.Ε.Ι. θα πρέπει να λειτουργούν στη χώρα; Το ερώτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία μετά την απόφαση της Κυβέρνησης να προχωρήσει στην ανωτατοποίηση των Τ.Ε.Ι. Αν τα Τ.Ε.Ι. (ή, ας ελπίσουμε, μόνο εκείνα που πληρούν πραγματικά τα κριτήρια ενός Α.Ε.Ι.) ανωτατοποιηθούν, είναι σαφές ότι όποια πρόταση για την ίδρυση ενός νέου Α.Ε.Ι. πρέπει να συνεξετάζεται με το ενδεχόμενο ανωτατοποίησης κάποιου Τ.Ε.Ι.
 - (β) Πόσα Τμήματα, κατ' ελάχιστο, πρέπει να έχει ένα νεοϊδρυμένο Α.Ε.Ι.; Είναι δυνατόν –και όμως συμβαίνει στη χώρα μας– να ιδρύονται Α.Ε.Ι. με ελάχιστα Τμήματα; Τι είδους Πανεπιστήμιο είναι εκείνο το Α.Ε.Ι. που έχει μόνο δύο ή τρία Τμήματα;
 - (γ) Ποια είναι τα Τμήματα Α.Ε.Ι. που πραγματικά χρειάζεται η χώρα; Πρόσφατα έχουν διατυπωθεί πολλά ερωτηματικά για Τμήματα που ιδρύονται μόνο και μόνο για να απορροφήσουν κάποιες πιστώσεις από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης ή για να αυξηθεί ο αριθμός των εισακτέων. Υπάρχει και το ερώτημα αν και κατά πόσο τα (παλαιά ή νέα) Τμήματα Α.Ε.Ι. που λειτουργούν ήδη, πράγματι χρειάζονται ή θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν, να αλλάξουν αντικείμενο (ή, ακόμα, και να καταργηθούν).
 - (δ) Για τα Τμήματα τόσο των παλαιών όσο και των νέων Α.Ε.Ι. υπάρχει το αναγκαίο Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό όλων των βαθμίδων για όλα τα αντικείμενα που πρέπει να διδάσκονται στα Τμήματα αυτά; και τέλος
 - (ε) Ποια θα πρέπει να είναι η σχέση αριθμού φοιτητών ενός Α.Ε.Ι. και του πληθυσμού της πόλης στην οποία λειτουργεί; Μπορεί, π.χ., ένα ΑΕΙ με 5.000 φοιτητές να λειτουργεί σε μια πόλη 10.000 κατοίκων με όλους τους περιορισμούς που έχει μια πόλη τέτοιου μεγέθους;
- Τα παραπάνω ερωτήματα –που όπως είναι φανερό, έχουν άμεση σχέση και με την ίδρυση Τμημάτων Α.Ε.Ι. σε διάφορες

πόλεις— θα έπρεπε να είναι αντικείμενο μελέτης μέσα στα πλαίσια ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα μας. Δυστυχώς τέτοιος προγραμματισμός δεν υπάρχει, με αποτέλεσμα από τη μια μεριά τις στρατιές των άνεργων ή ετεροαπασχολούμενων πτυχιούχων πολλών Τμημάτων και από την άλλη την έλλειψη πτυχιούχων σε κλάδους αιχμής.

Εξαιτίας της ανυπαρξίας του προγραμματισμού και των ρουσφετολογικών πιέσεων για την ίδρυση Τμημάτων Α.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις, από τις αρχές της δεκαετίας του '70 παρουσιάστηκε στη χώρα μας το φαινόμενο της ίδρυσης Σχολών ή Τμημάτων Σχολών ενός Α.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις.

Η αρχή της διασποράς Σχολών ή Τμημάτων Σχολών έγινε στα Πανεπιστήμια Κρήτης και Θράκης. Πιο συγκεκριμένα: Την έδρα του Πανεπιστημίου Κρήτης διεκδικούσαν οι πρωτεύουσες των νομών του Νησιού. Ο τότε Πρωθυπουργός κάλεσε τους Πρυτάνεις των τότε Α.Ε.Ι. οι οποίοι, ουσιαστικά, δεν έκαναν τίποτε άλλο παρά να προσυπογράψουν την προαποφασισμένη για μικροκομματικούς και τοπικιστικούς λόγους διχοτόμηση του Πανεπιστημίου. Τελικά το Πανεπιστήμιο Κρήτης τριχοτομήθηκε με την ίδρυση και του Πολυτεχνείου Κρήτης, δεδομένου ότι υπήρχε πρόταση δημιουργίας Πολυτεχνικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ανάλογη με τη διασπορά των Σχολών του Πανεπιστημίου Κρήτης ήταν και η διασπορά των Σχολών του Πανεπιστημίου Θράκης, η οποία έγινε σε διάφορες φάσεις.

Μετά τη διασπορά των Σχολών των Πανεπιστημίων Κρήτης και Θράκης ακολούθησε η διασπορά των Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (στην περίπτωση αυτή όχι απλώς σε διαφορετικές πόλεις, όπως στα δύο προηγούμενα Πανεπιστήμια, αλλά σε διαφορετικά νησιά) και, τελευταία, του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τμήματα των παλαιών και νέων Πανεπιστημίων ιδρύθηκαν και σε άλλες πόλεις.

Η διασπορά αυτή Σχολών ή/και Τμημάτων έχει πολλές και σοβαρές συνέπειες. Είναι γνωστό ότι ένα Πανεπιστήμιο δεν είναι μόνο χώρος μετάδοσης γνώσης στους νέους αλλά και διεξαγωγής έρευνας. Ταυτόχρονα είναι ένας χώρος παιδείας, γενικότερα. Και

οι τρεις αυτές λειτουργίες, όπως είναι φυσικό, επηρεάζονται τόσο από τους διδάσκοντες και διδασκόμενους και την υλικοτεχνική και κτιριακή υποδομή του Πανεπιστημίου όσο και από τον κοινωνικό περίγυρο και τις ευκαιρίες που δίνει ο περίγυρος αυτός.

Όταν σε μια πόλη ιδρύεται ένα Τμήμα μιας Σχολής ενός Α.Ε.Ι. ή και μια Σχολή με κάποιο αριθμό Τμημάτων ενώ τα άλλα Τμήματα ή Σχολές του ίδιου Α.Ε.Ι. βρίσκονται σε άλλη ή άλλες πόλεις, αυτόματα δημιουργούνται πολλά προβλήματα. Ανάμεσα στα προβλήματα αυτά είναι :

- (i) Έλλειψη επαφής των φοιτητών και διδασκόντων του Τμήματος (ή και της Σχολής) που λειτουργεί σε μια πόλη με τους φοιτητές και διδάσκοντες των άλλων Τμημάτων ή Σχολών που λειτουργούν σε άλλες πόλεις. Η έλλειψη αυτή στερεί τους φοιτητές και τους διδάσκοντες από τις προσωπικές εκείνες επαφές με συναδέλφους τους άλλων επιστημών οι οποίες προάγουν τη γνώση, εμπλουτίζουν τον άνθρωπο και συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας πιο ολοκληρωμένης προσωπικότητας
- (ii) Στα Α.Ε.Ι. που έχουν Τμήματα ή/και Σχολές σε δύο ή περισσότερες πόλεις, πολλά μέλη του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού δεν μένουν στις πόλεις όπου λειτουργούν τα Τμήματα, ιδιαίτερα όταν οι πόλεις αυτές είναι μικρές (πρόκειται για το γνωστό πρόβλημα των «ιπτάμενων καθηγητών»). Η παρουσία τους στην πόλη όπου λειτουργεί το Τμήμα τους περιορίζεται στις μέρες που διδάσκουν, με αποτέλεσμα οι φοιτητές να μην μπορούν να έχουν επαφή μαζί τους όλες τις υπόλοιπες.
- (iii) Πέρα, όμως, από τα μαθήματα υπάρχει και το πρόβλημα της έρευνας που απαιτεί τη συνεργασία δύο ή περισσότερων Τμημάτων ενός Α.Ε.Ι. τα οποία βρίσκονται σε διαφορετικές πόλεις. Η έρευνα αυτή, ακόμα και με τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας, σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορεί να γίνει χωρίς την παρουσία και συνεργασία των ερευνητών στον ίδιο χώρο.
- (iv) Η διασπορά Τμημάτων ή/και Σχολών ενός Α.Ε.Ι. μπορεί να επιφέρει ανισορροπία στην κατά φύλο κατανομή των

φοιτητών. Παρ' όλο που η συμμετοχή των γυναικών στην ανώτατη εκπαίδευση αυξάνει συνεχώς και τείνει να ξεπεράσει εκείνη των ανδρών, εν τούτοις υπάρχει και σήμερα μια σαφής προτίμηση των μεν ανδρών στις θετικές των δε γυναικών στις θεωρητικές επιστήμες. Είναι, κατά συνέπεια, σαφές ότι στην περίπτωση διασποράς των Σχολών (σε μια πόλη οι θετικές και σε άλλη οι θεωρητικές) δημιουργείται πρόβλημα ανισορροπίας στην κατά φύλο κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού στην καθεμιά πόλη.

(v) Η ίδρυση ενός ή λίγων Τμημάτων ενός Α.Ε.Ι. σε διαφορετικές πόλεις δίνει το δικαίωμα και σε μικρές πόλεις να διεκδικήσουν την ίδρυση τέτοιων Τμημάτων. Οι δυνατότητες, όμως, και οι ευκαιρίες για μια γενικότερη παιδεία που έχουν οι μικρές πόλεις είναι πολύ περιορισμένες, με αποτέλεσμα όλοι οι φοιτητές ενός Α.Ε.Ι. με Τμήματα ή Σχολές διασπαρμένες σε διάφορες πόλεις να στερούνται της γενικότερης παιδείας που προσφέρει μια μεγαλύτερη πόλη στην οποία θα μπορούσαν να λειτουργήσουν όλες οι Σχολές του Α.Ε.Ι. Τέλος

(vi) Η διασπορά Τμημάτων Α.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις πολλαπλασιάζει τις δαπάνες τόσο για υλικοτεχνική υποδομή όσο και για τη διοίκηση και δυσκολεύει το συντονισμό του έργου του Α.Ε.Ι. Η διασπορά των Τμημάτων μπορεί να συνεπάγεται την αγορά της ίδιας υλικοτεχνικής υποδομής δύο ή τρεις φορές καθώς και την απασχόληση διπλάσιου ή τριπλάσιου προσωπικού από εκείνο που θα απασχολούνταν στην περίπτωση που όλα τα Τμήματα του Α.Ε.Ι. βρίσκονταν στην ίδια πόλη.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι η διασπορά Τμημάτων ή/και Σχολών ενός Α.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις δημιουργεί πολλά προβλήματα που έχουν σοβαρό προσωπικό, ακαδημαϊκό, ερευνητικό και οικονομικό κόστος και, ουσιαστικά, καταργεί την έννοια «Πανεπιστήμιο».

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 28.1.2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑ

Στο φύλλο της «Καθημερινής» της Κυριακής 11.2.2001 δημοσιεύονται δύο πολύ ενδιαφέρουσες συνεντεύξεις των Προέδρων του «Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας» και του «Παιδαγωγικού Ινστιτούτου» σχετικά με *«Το νέο μοντέλο της εκπαίδευσης»* (τίτλος κάτω από τον οποίο δημοσιεύονται οι δύο συνεντεύξεις). Το κύριο άρθρο της εφημερίδας αφιερώνεται στο ίδιο θέμα με τίτλο *«Το ορόσημο του...2003»*.

Και οι δύο συνεντεύξεις θέτουν με σοβαρότητα τα προβλήματα που υπάρχουν στην εκπαίδευση γενικότερα, και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στον τρόπο εισαγωγής στα ΑΕΙ-ΤΕΙ ειδικότερα, και τονίζουν το χρόνο που απαιτείται για τη μελέτη τους ώστε οι αποφάσεις που θα ληφθούν να μην χαρακτηρίζονται από την προχειρότητα με την οποία πάρθηκαν προηγούμενες αποφάσεις (μια προχειρότητα που την «πλήρωσαν» ακριβά οι περυσινοί απόφοιτοι Λυκείου και θα την πληρώσουν επίσης ακριβά οι απόφοιτοι Λυκείου των τριών επόμενων ετών) και να βοηθήσουν στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Στο κύριο άρθρο, εξάλλου, της εφημερίδας τονίζεται «η ανάγκη της μέγιστης διακομματικής συναινέσεως» προκειμένου να αποφευχθεί η ακύρωση των όποιων αποφάσεων ληφθούν από τους

διαδόχους της σημερινής πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας, όπως έχει συμβεί στο παρελθόν και πρόσφατα.

Τόσο, όμως, στις δύο συνεντεύξεις όσο και στο κύριο άρθρο απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στην παραπαιδεία, που αποτελεί τη μεγάλη πληγή του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Όλες οι μέχρι σήμερα μεταρρυθμίσεις δεν κατόρθωσαν να περιορίσουν την παραπαιδεία. Αντίθετα, όπως έχει αναφερθεί σε πολλές συζητήσεις, άρθρα και σχόλια για την τελευταία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που άρχισε το 1997, η παραπαιδεία των φροντιστηρίων και των ιδιαίτερων μαθημάτων, αντί να μειωθεί, αυξήθηκε.

Το φαινόμενο των εκτός του σχολείου μαθημάτων απαντάται και σε άλλες χώρες. Πρόκειται, όμως, για μια πολύ περιορισμένη έκταση δραστηριότητα και αφορά κύρια τα παιδιά πλούσιων οικογενειών. Αντίθετα στη χώρα μας η παραπαιδεία στην πρωτοβάθμια και, περισσότερο, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελεί μια δραστηριότητα που προκαλεί τεράστια οικονομική αιμορραγία σε όλες τις οικογένειες που έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τα πολύ μεγάλα ποσά που απαιτούνται για τα φροντιστήρια ή/και τα ιδιαίτερα μαθήματα, και που απασχολεί ένα πολύ μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων και κλάδων.

Σε αντίθεση με άλλες χώρες, στην Ελλάδα τα παιδιά μαθαίνουν τις ξένες γλώσσες, κύρια, στα φροντιστήρια. Όσα παιδιά έχουν μουσικό ή καλλιτεχνικό ταλέντο πρέπει να πάνε σε ωδεία ή σε δασκάλους μουσικής ή χορού και ζωγράφους για να εκπαιδευτούν. Εκεί, όμως, που η παραπαιδεία ανθεί είναι τα φροντιστήρια ή/και τα ιδιαίτερα μαθήματα για την προπαρασκευή των παιδιών είτε για τις εισαγωγικές ή γενικές εξετάσεις για την εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ (παλαιότερα) είτε για τις εξετάσεις της Β' και Γ' Λυκείου (τα τρία τελευταία χρόνια).

Σε εθνικό επίπεδο τα ποσά που δαπανούνται για την παραπαιδεία είναι πολύ μεγάλα. Αν και ο ακριβής υπολογισμός τους είναι αδύνατος (δεδομένου ότι ένα σημαντικό ποσοστό από αυτά αφορούν την παραοικονομία και δεν δηλώνονται στην εφορία), εν τούτοις λέγεται ότι ανέρχονται σε ύψος ίσο ή μεγαλύτερο απ' ό,τι

δαπανά ο κρατικός προϋπολογισμός για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Αν περιοριστούμε στις δαπάνες για φροντιστήρια ή/και ιδιαίτερα μαθήματα για τις εθνικού επιπέδου εξετάσεις της Β΄ και Γ΄ Λυκείου, είναι σαφές ότι οι δαπάνες αυτές δεν είναι δυνατόν να καλυφθούν από οικογένειες με πολύ χαμηλά εισοδήματα, με αποτέλεσμα τα παιδιά των οικογενειών αυτών να μην μπορούν να ανταγωνιστούν ισότιμα τα παιδιά των οικογενειών με τις ίδιες με αυτά μαθησιακές ικανότητες που οι οικογένειές τους μπορούν να καλύπτουν τις δαπάνες αυτές, με αποτέλεσμα να έχουν χαμηλότερες επιδόσεις στις εξετάσεις και μικρότερη πιθανότητα να εισαχθούν στα ΑΕΙ-ΤΕΙ. Η παραπαιδεία, επομένως, οξύνει τις μεγάλες ανισότητες στην εκπαίδευση που οφείλονται σε κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες (οικογενειακό περιβάλλον, εκπαίδευση και επάγγελμα των γονέων, οικογενειακό εισόδημα, τόπος μόνιμης κατοικίας κλπ).

Εκτός, όμως, από την όξυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, η παραπαιδεία προκαλεί σοβαρά προβλήματα και στα παιδιά των οικογενειών που έχουν τη δυνατότητα να καλύπτουν τις δαπάνες των φροντιστηρίων ή/και των ιδιαίτερων μαθημάτων. Τα παιδιά αυτά, με το να παρακολουθούν τα φροντιστήρια ή/και τα ιδιαίτερα μαθήματα, αναγκάζονται, ακόμα και στην περίπτωση που τα σχολεία τους λειτουργούν μόνο το πρωί, να βρίσκονται –αν συνυπολογιστεί ο χρόνος που απαιτείται για μετάβαση και επιστροφή– εκτός του σπιτιού τους επί 12 ώρες την ημέρα, 5 μέρες την εβδομάδα και ορισμένα από αυτά να παρακολουθούν φροντιστήρια ή/και ιδιαίτερα μαθήματα ακόμα και τα Σαββατοκύριακα. Πρόκειται για ένα εξοντωτικό ωράριο που αφήνει ελάχιστο χρόνο για μελέτη και μηδενικό χρόνο για ψυχαγωγία, τόσο αναγκαία σ' αυτή την ηλικία.

Από τα παραπάνω είναι σαφές ότι το μέγιστο πρόβλημα της παιδείας στη χώρα μας είναι η παραπαιδεία. Το ερώτημα που γεννιέται είναι πώς μπορεί να καταργηθεί ή, έστω, να περιοριστεί δραστικά.

Τα όσα αναφέρονται στις συνεντεύξεις των δύο Προέδρων – π.χ. «η υποχρέωση του κράτους να δώσει ένα έγκυρο, πολυσήμαντο και πλήρες απολυτήριο» (όπως προτείνει ο Πρόεδρος του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας), δηλαδή να εφαρμοστεί ο θεσμός του Εθνικού Απολυτηρίου που εγκαταλείφθηκε από τον προκάτοχο του σημερινού Υπουργού Παιδείας και το «να καταστεί το σχολείο δημιουργικό, ελκυστικό και όχι απωθητικό, όπως είναι σήμερα» (όπως προτείνει Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου) – δείχνουν ότι η νέα ηγεσία των δύο αυτών Ιδρυμάτων στοχεύει στην αναβάθμιση της παιδείας, η οποία αποτελεί μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την κατάργηση της παραπαιδείας.

Τόσο, όμως, για να αναβαθμιστεί γενικά η παιδεία όσο και, ιδιαίτερα, για να καταργηθεί η παραπαιδεία απαιτούνται: ειλικρινής και αποφασιστική διάθεση για συναίνεση τόσο των αρμόδιων φορέων όσο και (όπως τονίζεται στο κύριο άρθρο της «Καθημερινής») των κομμάτων στις αποφάσεις που θα ληφθούν για την επίτευξη των στόχων αυτών, χορήγηση από τον κρατικό προϋπολογισμό των πιστώσεων που απαιτούνται για την υλοποίηση των αποφάσεων αυτών και χρόνος για την εφαρμογή και αξιολόγησή τους. Αναλυτικότερα :

(α) Για να επιτευχθεί η συναίνεση για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω, οι όποιες προτάσεις των δύο Προέδρων θα πρέπει να γίνουν αντικείμενο ευρύτατου και ουσιαστικού διαλόγου τόσο με τους αρμόδιους φορείς (ΟΛΜΕ, ΔΟΕ και εκπροσώπους των γονέων) όσο και με τα κόμματα ώστε να υπάρξει μια εθνική συμφωνία σε ό,τι αφορά την πολιτική που θα εφαρμοστεί στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και για την εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ. Μόνο με την εθνική αυτή συμφωνία θα αποφευχθεί το διαρκώς επαναλαμβανόμενο φαινόμενο ο επόμενος Υπουργός Παιδείας να κατεδαφίζει το έργο του προκατόχου του, ακόμα και στην περίπτωση που αυτός ήταν του ίδιου κόμματος.

(β) Οποιαδήποτε εθνική συμφωνία για την εκπαιδευτική πολιτική δεν πρόκειται να έχει κανένα αποτέλεσμα αν οι δαπάνες για την παιδεία παραμείνουν στα σημερινά πολύ χαμηλά επίπεδα. Με βάση τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα στις 12.7.2000 η

Eurostat (και με μέσο όρο για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) = 100) η Ελλάδα ανάμεσα στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. κατέχει, δυστυχώς:

- Την προτελευταία θέση στις κατά μαθητή δαπάνες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με δαπάνες 72,1 (την τελευταία θέση κατέχει η Ιρλανδία με δαπάνες λίγο χαμηλότερες (68,5) απ' ό,τι η χώρα μας).
- Την τελευταία θέση στις κατά μαθητή δαπάνες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δαπάνες 43,5 (την προτελευταία θέση κατέχει η Ιρλανδία με δαπάνες πολύ υψηλότερες (73,6) απ' ό,τι η χώρα μας).
- Την τελευταία θέση στις κατά φοιτητή/σπουδαστή δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με δαπάνες 40,7 (την προτελευταία θέση κατέχει η Ισπανία με δαπάνες πολύ υψηλότερες (69,4) απ' ό,τι η χώρα μας).

Συνολικά με βάση τα στοιχεία της Eurostat (βλέπε, σχετικά, Καθημερινή της 4.2.2001) η Ελλάδα κατέχει την τελευταία θέση σε ό,τι αφορά το ποσοστό του ΑΕΠ που αφιερώνει ο κρατικός προϋπολογισμός στην Εκπαίδευση. Το ποσοστό αυτό, ενώ το 2000 ήταν 3,52%, το 2001 θα είναι 3,46%, όταν ο μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι πάνω από το 5% και σε ορισμένες χώρες-μέλη ξεπερνά και το 7%.

Από τα στοιχεία αυτά είναι σαφές ότι απαιτείται διπλασιασμός του ποσοστού του ΑΕΠ που αφιερώνεται στην εκπαίδευση από τον κρατικό προϋπολογισμό. Μόνο με την αύξηση αυτή θα φτάσουν οι αποδοχές των εκπαιδευτικών σε ικανοποιητικό επίπεδο, θα αποπερατωθεί σύντομα το πρόγραμμα της κτιριακής υποδομής που απαιτείται για να λειτουργούν όλα τα σχολεία το πρωί, θα εκσυγχρονισθεί η υλικοτεχνική υποδομή τους και θα γενικευθεί σε όλα τα σχολεία της χώρας ο θεσμός της ενισχυτικής διδασκαλίας (η οποία πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας) για όλους τους μαθητές που την έχουν ανάγκη. Τέλος

(γ) Θα πρέπει να δοθεί ο απαιτούμενος χρόνος για την εφαρμογή και αξιολόγηση των προγραμμάτων που θα καταρτισθούν σύμφωνα με τα νομοσχέδια που θα ψηφιστούν με τη μεγαλύτερη

δυνατή (και όχι μόνον από την κυβερνητική) πλειοψηφία στη Βουλή και σε καμιά περίπτωση δεν θα πρέπει να τροποποιούνται προτού παρέλθει ο χρόνος αυτός. Για την κατάρτιση των προγραμμάτων αυτών (και τη συγγραφή των αναγκαίων σύγχρονων βιβλίων) θα πρέπει να αξιοποιηθούν όλοι όσοι, με το κύρος και την εμπειρία που διαθέτουν, μπορούν να βοηθήσουν.

Μόνο όταν όλα τα παραπάνω γίνουν πραγματικότητα, η παραπαιδεία θα συρρικνωθεί και, τελικά, θα καταργηθεί.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 25.2.2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΥΜΒΑΛΙΖΟΥΝ ΜΕ ΤΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΕΣ

Είναι γνωστά και πολυσυζητημένα τα προβλήματα των υστερήσεων που παρουσιάζει η χώρα μας έναντι των περισσότερων χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) τόσο στο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού όσο και στις δαπάνες για την Παιδεία (βλέπε, σχετικά, και το ρεπορτάζ για τη σχετική έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α. στην «Καθημερινή» της 17.6.2001).

Λιγότερο ή καθόλου γνωστές είναι οι περιφερειακές ανισότητες στην εκπαίδευση και το πώς αυτές συνδέονται με τις εισοδηματικές περιφερειακές ανισότητες. Στο παρόν άρθρο εξετάζουμε τις ανισότητες αυτές με βάση τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Στατιστική Υπηρεσία της Ε.Ε., η Eurostat, στις 28.5.2001 για το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 25-59 ετών όλων των περιφερειών των χωρών-μελών της Ε.Ε. για το έτος 1998 και στις 23.2.2001 για το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) των ίδιων περιφερειών για το ίδιο έτος.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τα στοιχεία της Eurostat για τα ποσοστά του πληθυσμού ηλικίας 25-59 ετών με επίπεδο εκπαίδευσης μέχρι το τριτάξιο γυμνάσιο (πρώτη στήλη), με

μεταγυμνασιακή εκπαίδευση (δεύτερη στήλη) και με τριτοβάθμια εκπαίδευση (τρίτη στήλη) στις 13 Περιφέρειες της χώρας το έτος 1998 και το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ των ίδιων Περιφερειών το ίδιο έτος (τέταρτη στήλη). Στην προτελευταία γραμμή του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για το Σύνολο Χώρας και στην τελευταία για την Ε.Ε. των 15 ως σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού ηλικίας 25-59 ετών και κατά κεφαλή (κ.κ.) ΑΕΠ σε ΜΑΔ το έτος 1998 (ΕΕ15=100) των 13 Περιφερειών της Ελλάδας και της Ε.Ε.15 ως συνόλου

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	% ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			κ.κ.ΑΕΠ ΣΕ ΜΑΔ
	ΜΕΧΡΙ ΓΥΜΝ.	ΜΕΤΑΓΥΜΝ.	ΤΡΙΤΟΒΑΘΜ.	Ε.Ε.15 = 100
Ανατ.Μακ.Θράκη	58,6	26,4	15,0	55,0
Κεντρική Μακεδονία	47,1	34,0	18,9	68,0
Δυτική Μακεδονία	53,8	30,3	15,9	60,0
Θεσσαλία	57,6	25,7	16,7	57,0
Ήπειρος	59,9	24,0	16,1	42,0
Ιόνια Νησιά	55,0	32,2	12,8	56,0
Δυτική Ελλάδα	57,1	29,1	13,8	53,0
Πελοπόννησος	56,9	30,1	13,0	53,0
Αττική	33,8	43,9	22,3	74,0
Βόρειο Αιγαίο	54,5	34,0	11,5	61,0
Στερεά Ελλάδα	60,5	29,4	10,1	84,0
Νότιο Αιγαίο	62,2	27,0	10,8	77,0
Κρήτη	57,5	28,6	13,9	67,0
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	48,6	33,2	18,2	66,0
Ε.Ε. 15	38,2	40,5	21,3	100,0

Από τη σύγκριση της προτελευταίας με την τελευταία γραμμή του Πίνακα φαίνεται ότι η Ελλάδα υστερεί έναντι της Ε.Ε. στο μέσο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού 25-59 ετών, δεδομένου ότι το ποσοστό του πληθυσμού στη χώρα μας που δεν έχει προχωρήσει πέρα από το τριτάξιο γυμνάσιο είναι κατά 27% υψηλότερο, το ποσοστό εκείνων που έχουν μεταγυμνασιακή εκπαίδευση κατά 18% χαμηλότερο και εκείνων που έχουν τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά 15% χαμηλότερο σε σύγκριση με εκείνο της Ε.Ε. Ένας από τους λόγους στους οποίους οφείλεται η υστέρηση αυτή είναι και το κατά 34% χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ της χώρας

μας έναντι του μέσου όρου της Ε.Ε. (βλέπε τελευταία στήλη του Πίνακα). Το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται, φυσικά, και με το χαμηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ που αντιπροσωπεύουν οι δημόσιες δαπάνες για την Παιδεία στη χώρα μας (3,5%) σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό όλων των χωρών της Ε.Ε. (βλέπε σχετικά το ρεπορτάζ στην «Καθημερινή» που προαναφέρθηκε).

Εξετάζοντας τώρα το επίπεδο εκπαίδευσης στις 13 Περιφέρειες της χώρας παρατηρούμε ότι :

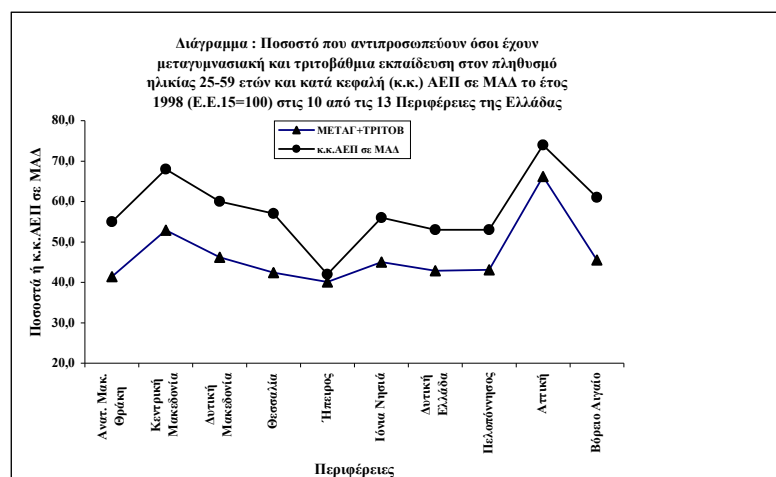
- Το υψηλότερο ποσοστό του πληθυσμού με τριτοβάθμια και μεταγυμνασιακή εκπαίδευση και το χαμηλότερο με εκπαίδευση μέχρι το γυμνάσιο το έχει η Αττική, στην οποία, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (βλέπε, σχετικά, το άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 10.6.2001), κατοικεί 34,4% του πληθυσμού της χώρας, και ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία στην οποία κατοικεί το 17% του πληθυσμού της χώρας. Στις δύο αυτές Περιφέρειες, εκτός από το υψηλότερο από το μέσο όρο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ (βλέπε, σχετικά στη συνέχεια) υπάρχουν και τα περισσότερα και μεγαλύτερα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας καθώς και η μεγαλύτερη συγκέντρωση δημόσιων και ιδιωτικών Υπηρεσιών και παραγωγικών μονάδων στις οποίες απασχολείται προσωπικό με επίπεδο εκπαίδευσης υψηλότερο από το μέσο όρο.
- Το χαμηλότερο ποσοστό μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης το έχουν η Ήπειρος και η Θεσσαλία και το χαμηλότερο ποσοστό τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο. Τέλος
- Το υψηλότερο ποσοστό εκπαίδευσης μέχρι το τριτάξιο γυμνάσιο το έχουν το Νότιο Αιγαίο και η Στερεά Ελλάδα.

Οι μεγαλύτερες διαφορές ανάμεσα στις περιφέρειες παρατηρούνται στα ποσοστά του πληθυσμού τους με τριτοβάθμια εκπαίδευση και ακολουθούν εκείνα με εκπαίδευση μέχρι το γυμνάσιο.

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα αν και κατά πόσο το επίπεδο εκπαίδευσης συνδέεται στενά με το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι 3 από τις 13 Περιφέρειες παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες οι οποίες μας αναγκάζουν να τις

εξαιρέσουμε από τη διερεύνηση της σχέσης αυτής. Πρόκειται για τη Στερεά Ελλάδα, σε ορισμένους από τους νομούς της οποίας υπάρχουν μεγάλες παραγωγικές μονάδες οι οποίες παράγουν σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ το οποίο, όμως, δεν αποτελεί εισόδημα των κατοίκων της, δεδομένου ότι εξάγεται ως πρώτη ύλη ή έτοιμο προϊόν στο εξωτερικό ή μεταφέρεται σε άλλες περιφέρειες της χώρας, και το Νότιο Αιγαίο και την Κρήτη, όπου το διάσπαρτο του πληθυσμού και οι παραγωγικές δραστηριότητες των περιφερειών αυτών συμβάλλουν στο να μην προχωρούν τα παιδιά πέρα από το γυμνάσιο. Στις τρεις αυτές περιφέρειες κατοικεί μόνο το 13,8% του πληθυσμού της χώρας.

Εξετάζοντας τις υπόλοιπες 10 περιφέρειες, στις οποίες κατοικεί το 86,2% του πληθυσμού της χώρας, παρατηρούμε ότι υπάρχει πολύ στενή σχέση ανάμεσα στο επίπεδο εκπαίδευσης και στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ. Ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης παίρνουμε το άθροισμα των ποσοστών του πληθυσμού με μεταγυμνασιακή και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η σχέση του δείκτη αυτού και του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ των 10 πρώτων περιφερειών του Πίνακα δίνεται στο Διάγραμμα που ακολουθεί:

Από το Διάγραμμα αυτό φαίνεται καθαρά η πολύ στενή σχέση (συντελεστής συσχέτισης 0,88) ανάμεσα στο επίπεδο εκπαίδευσης και το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες ΜΑΔ. Όσο υψηλότερο είναι το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ σε μια περιφέρεια τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης σ' αυτήν. Είναι κατά συνέπεια σαφές ότι σε πρώτη φάση μια πολιτική που θα συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών θα συμβάλει αποτελεσματικά και στην άνοδο του επιπέδου εκπαίδευσης, ενώ σε δεύτερη φάση το υψηλότερο αυτό επίπεδο εκπαίδευσης θα συμβάλει στην παραπέρα οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών αυτών.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 29.7.2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΠΑΓΓΛΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΕ ΧΩΡΕΣ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Με το θέμα των Ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό ασχοληθήκαμε για πρώτη φορά πριν από 25 χρόνια (βλέπε εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», 23.11.1976). Τότε δεν υπήρχε η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα σχετικά στοιχεία ήταν εκείνα που συγκέντρωνε η Τράπεζα της Ελλάδος.

Το 1994 άρχισε το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) «Ευρυδίκη» το οποίο, ανάμεσα στα άλλα, συγκεντρώνει στοιχεία και για τους φοιτητές των χωρών-μελών που φοιτούν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.. Τα πρώτα σχετικά στοιχεία αφορούν το ακαδημαϊκό έτος 1994/1995. Στις 12.6.2001 κυκλοφόρησε η Επετηρίδα της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. για το 2001 (Eurostat Yearbook 2001) στην οποία, ανάμεσα στα άλλα, δίνονται και στοιχεία για τους φοιτητές των χωρών-μελών της Ε.Ε. που φοιτούν σε άλλες χώρες της Ε.Ε. το ακαδημαϊκό έτος 1997/1998 (τα στοιχεία για το Βέλγιο είναι του ακαδημαϊκού έτους 1996/97). Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία αυτά καθώς και τα στοιχεία του προγράμματος «Ευρυδίκη» για το έτος 1994/95 εξετάζουμε στο άρθρο αυτό την εξέλιξη στον αριθμό των φοιτητών των χωρών-μελών της Ε.Ε. που φοιτούν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.

(«φοιτητών» για συντομία απ' εδώ κι' εμπρός) το ακαδημαϊκό έτος 1997/98 σε σύγκριση με το ακαδημαϊκό έτος 1994/95.

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των φοιτητών κατά χώρα προέλευσης τα ακαδημαϊκά έτη 1997/98 και 1994/95 (δύο πρώτες στήλες), την ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού αυτού το 1997 σε σύγκριση με το 1994 (τρίτη στήλη) και το ποσοστό που οι φοιτητές αυτοί αντιπροσώπευαν στο φοιτητικό δυναμικό των χωρών προέλευσης τα ακαδημαϊκά έτη 1997/98 και 1994/95 (τέταρτη και πέμπτη στήλη).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Φοιτητές χωρών-μελών της Ε.Ε. που σπούδαζαν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. τα ακαδ. έτη 1997/98 και 1994/95 κατά χώρα προέλευσης

Χώρα προέλευσης φοιτητών	Αριθμός φοιτητών σε άλλες χώρες της Ε.Ε. το ακαδ.έτος		Ποσοστιαία μεταβολή 1997/1994	Ως % των φοιτητών της χώρας προέλευσης	
	1997/98	1994/95		1997/98	1994/95
Ελλάδα	49.577	30.261	63,8	13,66	9,26
Γαλλία	30.872	24.971	23,6	1,50	1,29
Γερμανία	30.290	27.246	11,2	1,42	1,34
Ιταλία	29.467	24.892	18,4	1,56	1,39
Ιρλανδία	18.080	11.381	58,9	13,39	8,89
Ισπανία	17.880	15.233	17,4	1,06	1,00
Ηνωμένο Βασίλειο	11.929	13.990	-14,7	0,63	0,84
Ολλανδία	9.902	9.536	3,8	2,11	1,89
Αυστρία	9.031	8.388	7,7	3,75	3,84
Πορτογαλία	8.727	7.123	22,5	2,49	2,40
Φινλανδία	6.909	4.918	40,5	3,06	2,37
Σουηδία	6.543	3.962	65,1	2,38	1,67
Βέλγιο	6.220	5.720	8,7	1,72	1,77
Λουξεμβούργο	4.928	4.500	9,5	246,40	73,60
Δανία	3.876	3.207	20,9	2,15	1,94
ΣΥΝΟΛΟ Ε.Ε.15	244.231	195.328	25,0	1,99	1,72

Από τις δύο πρώτες στήλες που Πίνακα 1 φαίνεται ότι η χώρα μας είχε το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. τόσο το 1997/98 όσο και το 1994/95. Στις τρεις επόμενες θέσεις βρίσκονταν η Γαλλία, η Γερμανία (με εναλλαγή στη 2η και 3η θέση) και η Ιταλία, χώρες με δπλάσιο ή 8πλάσιο πληθυσμό, ενώ η Πορτογαλία, με πληθυσμό ανάλογο της χώρας μας, βρισκό-

ταν στη 10η θέση με αριθμό φοιτητών σε άλλες χώρες-μέλη της E.E. οκτώ φορές μικρότερο από εκείνο της χώρας μας.

Από την τρίτη στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι η χώρα μας είχε, μετά τη Σουηδία, τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του αριθμού φοιτητών της σε άλλες χώρες-μέλη της E.E. και την ακολουθούσαν η Ιρλανδία και η Φινλανδία. Στις υπόλοιπες χώρες σημειώθηκαν μικρότερες αυξήσεις και μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο σημειώθηκε μείωση (η χώρα αυτή προσελκύει το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών από άλλες χώρες-μέλη της E.E.). Εξαιτίας των διαφορετικών αυτών ρυθμών μεταβολής, η συμμετοχή των Ελλήνων φοιτητών στο Σύνολο των φοιτητών της E.E. που φοιτούν σε άλλες χώρες-μέλη της αυξήθηκε από 15,5% το 1994/95 στο 20,3%. Συνολικά οι φοιτητές των χωρών-μελών της E.E. που σπουδάζουν σε άλλες χώρες-μέλη αυξήθηκαν μέσα σε 3 χρόνια κατά 25%. Παρ' όλα αυτά δεν αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 2% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού της E.E.

Από την τέταρτη και πέμπτη στήλη φαίνεται ότι –με εξαίρεση το Λουξεμβούργο (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια)– η Ελλάδα έρχεται πρώτη τόσο το 1994/95 όσο και το 1997/98 σε ό,τι αφορά το ποσοστό που οι φοιτητές που σπουδάζουν σε άλλες χώρες-μέλη της E.E. αντιπροσωπεύουν στο φοιτητικό δυναμικό της χώρας προέλευσής τους, και ακολουθεί, σε μικρή απόσταση, η Ιρλανδία.

Σε ό,τι αφορά τα ποσοστά της τέταρτης και πέμπτης στήλης θα πρέπει να σημειώσουμε ότι :

- Το ποσοστό 13,66% που αντιπροσωπεύουν οι Έλληνες που φοιτούν σε χώρες της E.E. στο φοιτητικό δυναμικό της χώρας μας πρέπει να είναι πολύ υψηλότερο δεδομένου ότι στο φοιτητικό δυναμικό της Ελλάδας (στο οποίο υπολογίζεται το ποσοστό αυτό) περιλαμβάνονται και οι μη ενεργοί (οι «αιώνιοι» λεγόμενοι) φοιτητές. Αν, δηλαδή, ο αριθμός που δίνεται στον Πίνακα υπολογιστεί ως ποσοστό των ενεργών φοιτητών των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. της χώρας, το ποσοστό αυτό πρέπει να ξεπερνά το 20%.
- Αν στους φοιτητές μας που σπουδάζουν στις χώρες της E.E. προστεθούν και εκείνοι που φοιτούν σε άλλες χώρες της

Ευρώπης που δεν είναι μέλη της Ε.Ε. (δηλαδή τις βαλκανικές, τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και την Ελβετία), στις Η.Π.Α. και τον Καναδά, η Ελλάδα θα πρέπει να είναι η χώρα με το μεγαλύτερο (πάντα με την εξαίρεση του Λουξεμβούργου) ποσοστό φοιτητών στο εξωτερικό. Τέλος

- Το Λουξεμβούργο αποτελεί μια εντελώς ιδιαίτερη περίπτωση εξαιτίας του γεγονότος ότι στη χώρα αυτή –όπως σημειώνεται στο τεύχος του προγράμματος της Ε.Ε. «Ευρυδίκη»– δεν υπάρχουν αρκετά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι νέοι της (που έχουν τα πρωτεία στην Ε.Ε. στη γλωσσομάθεια) φοιτούν, στην πλειονότητά τους, σε γειτονικές χώρες (κύρια στο Βέλγιο, τη Γερμανία και τη Γαλλία).

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τον αριθμό των Ελλήνων φοιτητών κατά χώρα υποδοχής τα ακαδημαϊκά έτη 1997/98 και 1994/95 (δύο πρώτες στήλες), την ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού αυτού το 1997 σε σύγκριση με το 1994 (τρίτη στήλη) και την ποσοστιαία κατανομή τους στις χώρες υποδοχής τα ακαδημαϊκά έτη 1997/98 και 1994/95 (τέταρτη και πέμπτη στήλη). Ο Πίνακας 2 περιλαμβάνει μόνο 11 από τις 14 χώρες, διότι στο Yearbook 2001 δεν δίνονται στοιχεία το έτος 1997/98 για την Ολλανδία και Πορτογαλία (στις οποίες το 1994/95 φοιτούσαν, αντίστοιχα, 102 και 3 Έλληνες), ενώ στο πρόγραμμα «Ευρυδίκη» δεν δίνονται στοιχεία για το Λουξεμβούργο (στο οποίο το 1997/98 φοιτούσαν 3 Έλληνες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

**'Ελληνες φοιτητές που σπούδαζαν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.
τα ακαδ. έτη 1997/98 και 1994/95 κατά χώρα υποδοχής**

Χώρας υποδοχής φοιτητών	Αριθμός φοιτητών σε άλλες χώρες της Ε.Ε. το ακαδ.έτος		Ποσοστιαία μεταβολή 1997/1994	Ποσοστιαία κατανομή	
	1997/98	1994/95		1997/98	1994/95
Ην. Βασίλειο	25.267	10.374	143,6	50,97	34,41
Ιταλία	11.392	7.046	61,7	22,98	23,37
Γερμανία	8.491	8.231	3,2	17,13	27,30
Γαλλία	2.716	2.806	-3,2	5,48	9,31
Βέλγιο	863	928	-7,0	1,74	3,08
Αυστρία	348	369	-5,7	0,70	1,22
Ισπανία	258	177	45,8	0,52	0,59
Σουηδία	164	155	5,8	0,33	0,51
Ιρλανδία	31	38	-18,4	0,06	0,13
Δανία	24	20	20,0	0,05	0,07
Φινλανδία	20	3	566,7	0,04	0,01
ΣΥΝΟΛΟ Ε.Ε.15	49.574	30.147	64,4	100,00	100,00

Από τις δύο πρώτες στήλες του Πίνακα 2, φαίνεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός Ελλήνων φοιτητών σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. τόσο το 1997/98 όσο και το 1994/95 βρισκόταν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Παλαιότερα οι περισσότεροι από τους Έλληνες φοιτητές που σπούδαζαν στη χώρα αυτή έκαναν μεταπτυχιακές σπουδές. Μετά, όμως, από τη μεγάλη αύξηση των Πανεπιστημίων, που επήλθε εξαιτίας της ανωτατοποίησης των Polytechnics, ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων, που θέλουν να κάνουν προπτυχιακές σπουδές πηγαίνει σε αγγλικά πανεπιστήμια. Στη δεύτερη θέση και τα δύο έτη βρίσκεται η Ιταλία, στην οποία οι Έλληνες πηγαίνουν κύρια για προπτυχιακές σπουδές. Στην τρίτη και τέταρτη θέση βρίσκονται η Γερμανία και η Γαλλία στις οποίες οι Έλληνες πηγαίνουν, όπως και στο Ηνωμένο Βασίλειο, τόσο για προπτυχιακές όσο και για μεταπτυχιακές σπουδές.

Από την τρίτη στήλη του Πίνακα 2, φαίνεται ότι ο αριθμός των Ελλήνων φοιτητών σε κράτη-μέλη της Ε.Ε. αυξήθηκε (βλέπε τελευταία γραμμή της στήλης) κατά 64,4% μέσα σε τρία χρόνια. Από τις τέσσερις σημαντικότερες χώρες που προαναφέρθηκαν, οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο (με

αποτέλεσμα το 1997/98 οι Έλληνες φοιτητές στη χώρα αυτή να ξεπεράσουν το 50% του συνόλου των Ελλήνων φοιτητών σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.) και στην Ιταλία. Πολύ μικρή αύξηση σημειώθηκε στη Γερμανία, ενώ στη Γαλλία σημειώθηκε μικρή μείωση. Συνολικά στις τέσσερις αυτές χώρες, όπως φαίνεται από την τέταρτη και πέμπτη στήλη του Πίνακα 2, ενώ το 1994/95 σπούδαζε το 94,3% των Ελλήνων φοιτητών σε κράτη-μέλη της Ε.Ε., το 1997/98 σπούδαζε το 96,6%. Από τις χώρες στις οποίες σπούδαζε μικρός αριθμός Ελλήνων φοιτητών οι μεγαλύτερες αυξήσεις, όπως φαίνεται από την τρίτη στήλη του Πίνακα 2, σημειώθηκαν στη Φινλανδία, Ισπανία και Δανία, ενώ μειώσεις σημειώθηκαν στις περισσότερες από τις υπόλοιπες.

Η πρωτιά της χώρας μας στον αριθμό των φοιτητών που σπουδάζουν σε χώρες της Ε.Ε. (και, γενικότερα, στο εξωτερικό) δεν είναι καινούργιο φαινόμενο. Έχει ιστορία δεκαετιών και οφείλεται σε πολλούς οικονομικούς, κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς, πολιτιστικούς και άλλους λόγους. Οι κυριότεροι από τους λόγους αυτούς είναι:

- (α) Η έλλειψη ενός μακροπρόθεσμου προγραμματισμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος από το οποίο απουσιάζει ένας σωστός επαγγελματικός προσανατολισμός σε όλα τα επίπεδα (και ιδιαίτερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) σε συνδυασμό με τα χρόνια προβλήματα που αντιμετωπίζει η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στη χώρα μας. Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής είναι οι περισσότεροι μαθητές Λυκείου να προετοιμάζονται (με φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα, τα οποία αποτελούν τεράστιο οικονομικό βάρος για την ελληνική οικογένεια) για τις εξετάσεις που πρέπει να περάσουν για να εισαχθούν σε κάποιο Τμήμα των ΑΕΙ της χώρας.
- (β) Η μεγάλη εκτίμηση που τρέφουν οι γονείς στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και η επιθυμία τα παιδιά τους να τελειώσουν κάποια Σχολή ΑΕΙ, με την ελπίδα (που, όσο προχωρούν τα χρόνια, δεν φαίνεται να είναι, σε πολλές περιπτώσεις, βάσιμη) μιας καλύτερης επαγγελματικής αποκατάστασης με ικανοποιητικές αποδοχές ή εισόδημα. Η εκτίμηση

και η επιθυμία αυτή ωθεί τους γονείς, στην περίπτωση που το παιδί τους δεν πετυχαίνει σε κάποια Σχολή στην Ελλάδα, να το στέλνουν στο εξωτερικό και να υποβάλλονται σε μεγάλες θυσίες μέχρις ότου (σε πολλές περιπτώσεις μετά από πολλά χρόνια) αποκτήσει το πολυπόθητο πτυχίο.

(γ) Το γεγονός ότι ο αριθμός των προσφερόμενων θέσεων (και ιδιαίτερα στις Ιατρικές και Πολυτεχνικές Σχολές) στα ΑΕΙ της χώρας είναι μικρότερος από τον αριθμό των υποψηφίων.
Τέλος

(δ) Ο ολοένα και εντονότερος ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα: η ανεπάρκεια των γνώσεων που αποκτούν οι πτυχιούχοι στα ελληνικά ΑΕΙ, καθιστά ολοένα και επιτακτικότερη την ανάγκη προχωρήσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές. Επειδή, όμως, οι μεταπτυχιακές σπουδές – παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια– δεν είναι αρκετά αναπτυγμένες στη χώρα μας, πολλοί απόφοιτοι ελληνικών ΑΕΙ πηγαίνουν στο εξωτερικό για να αποκτήσουν ένα Master ή ένα Διδακτορικό.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η μεγάλη αύξηση του αριθμού των Ελλήνων που σπουδάζουν σε χώρες της Ε.Ε., με την οποία ασχοληθήκαμε στο άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με τον αριθμό των Ελλήνων που σπουδάζουν σε άλλες χώρες, δείχνει ότι παρά τις αλλαγές που σημειώθηκαν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα την τελευταία 25ετία, το παλαιό φαινόμενο της μετάβασης μεγάλου αριθμού Ελλήνων για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό συνεχίζεται και μαζί μ' αυτό συνεχίζεται, από τη μια μεριά η σημαντική συναλλαγματική δαπάνη και από την άλλη –και αυτό είναι το σημαντικότερο– η «διαρροή εγκεφάλων», δεδομένου ότι ένα σημαντικό ποσοστό των Ελλήνων που τελειώνουν τις μεταπτυχιακές σπουδές τους στο εξωτερικό παραμένει και εργάζεται σε ξένα πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, στα οποία τους προσφέρονται μόνιμες θέσεις με υψηλές αποδοχές και ιδανικές συνθήκες διδασκαλίας και έρευνας.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 26.8.2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΞΕΠΕΡΑΣΑΝ ΤΟ 5% ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Σε δύο άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τεύχη Ιουλίου-Αυγούστου 1999 και 2000, βλέπε εδώ το Κεφάλαιο 4 για το δεύτερο απ' αυτά) παρουσιάσαμε μια ανάλυση των στοιχείων των απογραφών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97 και 1997/98. Στο

παρόν άρθρο παρουσιάζουμε τα στοιχεία για τους μαθητές με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1998/99 σε σύγκριση με τα τρία προηγούμενα έτη και μια ανάλυση της κατανομής των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείων, χώρα γέννησης και ηλικία. Η ανάλυση για το σχολικό έτος 1998/99 δεν περιλαμβάνει, όπως έγινε στα προηγούμενα άρθρα, τους Πίνακες για τα παιδιά που φοίτησαν ή δεν φοίτησαν σε σχολεία άλλων χωρών, διότι το σχετικό ερώτημα απαλείφθηκε από τα ερωτηματολόγια του έτους αυτού.

Το άρθρο χωρίζεται σε 3 Τμήματα :

- Στο Τμήμα I εξετάζεται το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς στο σύνολο των σχολείων και τα τέσσερα σχολικά έτη και η κατανομή τους κατά είδος σχολείου το έτος 1998/99.
- Στο Τμήμα II το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο των σχολείων κατά χώρα γέννησης τα τρία τελευταία σχολικά έτη για τα οποία υπάρχουν σχετικά στοιχεία και η κατανομή τους κατά είδος σχολείου και χώρα γέννησης το σχολικό έτος 1998/99. Τέλος,
- Στο Τμήμα III εξετάζεται η κατανομή των μαθητών κατά ηλικία και είδος σχολείου το σχολικό έτος 1998/99.

I. Το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνονται οι μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.) και αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) γονείς (στις τρεις πρώτες στήλες), οι μαθητές με γηγενείς γονείς –δηλαδή το σύνολο των μαθητών μείον τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς– (τέταρτη στήλη) και το σύνολο των μαθητών σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πέμπτη στήλη) τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97, 1997/98 και 1998/1999. Στις τρεις πρώτες γραμμές του δεύτερου

μέρους του Πίνακα 1 δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές στον αριθμό των μαθητών από το ένα έτος στο επόμενο και στην τέταρτη γραμμή του μέρους αυτού η ποσοστιαία μεταβολή το 1998/99 σε σύγκριση με το 1995/96 (πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία). Στο τρίτο μέρος του Πίνακα 1 δίνεται η ποσοστιαία κατανομή του συνόλου των μαθητών σε μαθητές με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το καθένα από τα τέσσερα σχολικά έτη.

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι ο αριθμός των μαθητών με:

- παλιννοστούντες γονείς αυξήθηκε με τον ίδιο ρυθμό τα δύο πρώτα έτη, αλλά μειώθηκε το 1998/99. Τελικά η αύξησή του στο διάστημα 1996-99 ήταν μικρή.
- αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκε σχεδόν κατά 50% το πρώτο έτος και σχεδόν κατά 70% το δεύτερο και το τρίτο, με αποτέλεσμα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.) και αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97, 1997/98 και 1998/99

Σχολικό έτος	Μαθητές με γονείς			Γηγενείς Μαθητές	Σύνολο Μαθητών
	ΠΑΛ.	ΑΛΛ.	ΠΑΛ.+ΑΛΛ.		
1995/96	39.211	8.455	47.666	1.484.277	1.531.943
1996/97	42.371	12.572	54.943	1.450.351	1.505.294
1997/98	45.971	21.239	67.210	1.404.050	1.471.260
1998/99	43.986	35.751	79.737	1.352.144	1.431.881
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ					
1997/96	8,1	48,7	15,3	-2,3	-1,7
1998/97	8,5	68,9	22,3	-3,2	-2,3
1999/97	-4,3	68,3	18,6	-3,7	-2,7
1999/96	12,2	322,8	67,3	-8,9	-6,5
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
1995/96	2,6	0,6	3,1	96,9	100,0
1996/97	2,8	0,8	3,6	96,4	100,0
1997/98	3,1	1,4	4,6	95,4	100,0
1998/99	3,1	2,5	5,6	94,4	100,0

στο διάστημα 1996-99 να υπερτετραπλασιαστεί και να πλησιάσει τον αριθμό των μαθητών με παλιννοστούντες γονείς.

- παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς μαζί να αυξηθεί με ρυθμούς πάνω από 15% και τα τρία έτη και τελικά να είναι το

1998/99 κατά τα 2/3 μεγαλύτερος απ' ό,τι το 1995/96.

- γηγενείς γονείς μειώθηκε με αυξανόμενο ρυθμό και τα τρία έτη και το 1998/99 ήταν σχεδόν κατά 9% μικρότερος απ' ό,τι το 1995/96.

Όπως φαίνεται από τη σύγκριση της τελευταίας με την προτελευταία στήλη του δεύτερου μέρους του Πίνακα, η αυξανόμενη συμμετοχή στα σχολεία των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς αντιστάθμισε σε κάποιο βαθμό τη μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού που συνεπαγόταν η κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων στη χώρα μας τη δεκαετία του '80.

Εξαιτίας από τη μια μεριά της αύξησης των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς και από την άλλη της μείωσης των μαθητών με γηγενείς γονείς, η ποσοστιαία συμμετοχή των πρώτων στο μαθητικό πληθυσμό, όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 1, από 3,1% το 1995/96 ξεπέρασε το 5% και έφτασε το 5,6% το 1998/99, ενώ των δεύτερων μειώθηκε από 96,9% σε 94,4% (η μεταβολή τα δύο τελευταία χρόνια ήταν μεγαλύτερη απ' ό,τι τον πρώτο χρόνο).

Όπως σημειώναμε στα προηγούμενα άρθρα μας, ένας μεγάλος αριθμός παιδιών μεταναστών και λαθρομεταναστών γεννήθηκε στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του '90. Όσα από τα παιδιά αυτά μείνουν στην Ελλάδα και εφόσον οι γονείς τους τα στείλουν σε ελληνικά σχολεία (και εδώ το Υπουργείο Παιδείας οφείλει να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες ώστε αυτό να γίνει) θα αυξήσουν το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά των παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο μαθητικό πληθυσμό και θα αποδυναμώσουν τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε την κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείου (Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια, Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια (ΤΕΛ) και Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ), Λύκεια και Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (ΕΠΛ)).

Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα), η συμμετοχή των παιδιών με παλιννοστούντες

και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερη στα δημοτικά σχολεία και βαίνει μειούμενη στα Γυμνάσια, τα ΤΕΛ & ΤΕΣ, τα Λύκεια και ΕΠΑ, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τους μαθητές με γηγενείς γονείς. Αυτό γίνεται σαφέστερο από το τρίτο μέρος του Πίνακα, όπου φαίνονται οι μεγάλες διαφορές της κατανομής του συνόλου των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς από τη μια μεριά (τρεις πρώτες στήλες) και με γηγενείς γονείς από την άλλη (τέταρτη στήλη). Ενώ στην περίπτωση των πρώτων, πάνω από τα δύο τρίτα των μαθητών φοιτά στα δημοτικά σχολεία, στην περίπτωση των δεύτερων, το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω από το 50%. Αυτό οφείλεται στη μικρότερη ηλικία των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (βλέπε, σχετικά, το τρίτο μέρος του άρθρου αυτού). Καθώς, όμως, περνούν τα χρόνια και τα παιδιά με-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.), αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) και γηγενείς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά είδος σχολείου το σχολικό έτος 1998/99

Είδος σχολείου	Μαθητές με γονείς				Σύνολο Μαθητών
	ΠΑΛ.	ΑΛΛ.	ΠΑΛ.+ΑΛΛ.	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	
Δημοτικά	27.687	28.426	56.113	590.446	646.559
Γυμνάσια	11.976	5.761	17.737	362.372	380.109
ΤΕΛ & ΤΕΣ	1.880	609	2.489	136.933	139.422
Λύκεια & ΕΠΑ	2.443	955	3.398	262.393	265.791
ΣΥΝΟΛΟ	43.986	35.751	79.737	1.352.144	1.431.881
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	4,3	4,4	8,7	91,3	100,0
Γυμνάσια	3,2	1,5	4,7	95,3	100,0
ΤΕΛ & ΤΕΣ	1,3	0,4	1,8	98,2	100,0
Λύκεια & ΕΠΑ	0,9	0,4	1,3	98,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	3,1	2,5	5,6	94,4	100,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
Δημοτικά	62,9	79,3	70,4	43,7	45,2
Γυμνάσια	27,2	16,1	22,2	26,8	26,5
ΤΕΛ & ΤΕΣ	4,3	1,7	3,1	10,1	9,7
Λύκεια & ΕΠΑ	5,6	2,7	4,3	19,4	18,6
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

γαλώνουν και προχωρούν στην εκπαίδευσή τους, η κατανομή τους θα πλησιάζει με εκείνη των παιδιών με γηγενείς γονείς. Έτσι π.χ.,

το σχολικό έτος 1998/99, το οποίο εξετάζουμε αναλυτικότερα στο άρθρο αυτό, σε σύγκριση με το 1995/96 (για τον οποίο βλέπε τα προηγούμενα άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση») το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι μαθητές που φοιτούσαν στα γυμνάσια στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκε από 19,5% στο 22,2% και των παιδιών που φοιτούσαν σε ΤΕΛ και ΤΕΣ από 2,7% στο 3,1%, ενώ το ποσοστό εκείνων που φοιτούσαν σε Δημοτικά σχολεία μειώθηκε από 73,5% στο 70,4% (το ποσοστό εκείνων που φοιτούσαν σε Λύκεια και ΕΠΛ παρέμεινε αμετάβλητο στο 4,3%). Το αν και κατά πόσο θα αυξηθούν τα ποσοστά αυτά θα εξαρτηθεί από το ποσοστό των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που θα συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στα Γυμνάσια και στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια και στα Λύκεια (σ' αυτό θα συμβάλει αποτελεσματικά η διαμόρφωση μιας σωστής πολιτικής - βλέπε, σχετικά, στο τέλος του άρθρου).

II. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς κατά χώρα γέννησης

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 3 δίνονται οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97 (πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία, δεδομένου ότι το 1995/96 δεν υπήρχε το σχετικό ερώτημα στα ερωτηματολόγια), 1997/98 και 1998/1999 κατά χώρα γέννησης. Στις δύο πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 3 δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές στον αριθμό των μαθητών από το ένα έτος στο επόμενο και στην τρίτη γραμμή του μέρους αυτού η ποσοστιαία μεταβολή το 1998/99 σε σύγκριση με το 1996/97. Στο τρίτο μέρος του Πίνακα 3 δίνεται η ποσοστιαία κατανομή του συνόλου των μαθητών κατά χώρα γέννησης το καθένα από τα τρία σχολικά έτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97, 1997/98 και 1998/99 κατά χώρα γέννησης

Σχολικό έτος	Χώρες πρώην ΕΣΣΔ	Αλβανία	Άλλες Χώρες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ
1996/97	22.055	24.122	7.308	1.458	54.943
1997/98	23.492	34.623	7.443	1.652	67.210
1998/99	24.554	44.557	7.946	2.680	79.737
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΗ					
1998/97	6,5	43,5	1,8	13,3	22,3
1999/97	4,5	28,7	6,8	62,2	18,6
1999/97	11,3	84,7	8,7	83,8	45,1
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
1996/97	40,1	43,9	13,3	2,7	100,0
1997/98	35,0	51,5	11,1	2,5	100,0
1998/99	30,8	55,9	10,0	3,4	100,0

Όπως φαίνεται από τις δύο πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 3, ο ρυθμός αύξησης των μαθητών που γεννήθηκαν στην Αλβανία ήταν πολλαπλάσιος εκείνου των παιδιών που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, με αποτέλεσμα, ενώ το 1996/97 δεν υπήρχε μεγάλη διαφορά ανάμεσα τις δύο αυτές ομάδες μαθητών, το 1998/99 οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αλβανία να είναι σχεδόν διπλάσιοι σε σύγκριση με εκείνους που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, αν και πολύ λιγότεροι, αυξήθηκαν με τον υψηλότερο ρυθμό το 1998/99 (πρόκειται για παιδιά με γονείς που έχουν μείνει για πολλά χρόνια στην Ελλάδα). Οι διαφορετικοί αυτοί ρυθμοί μεταβολής, όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 3, είχαν ως αποτέλεσμα το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αλβανία στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς να ξεπεράσει το 55% το 1998/1999. Αύξηση του (μικρού) ποσοστού συμμετοχής τους στο σύνολο παρουσίασαν και οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Ελλάδα.

Στον Πίνακα 4 δίνουμε την κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά χώρα γέννησης και είδος σχολείου.

Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 4 (βλέπε επόμενη σελίδα), το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Αλβανία στο σύνολο των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα δημοτικά σχολεία πλησιάζει το 60%. Το αντίστοιχο ποσοστό τους στα υπόλοιπα σχολεία κυμαίνεται ανάμεσα στο 48,4% (στα Γυμνάσια) και 45,4% (στα Λύκεια και ΕΠΑ). Σε αντίθεση, τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και σε άλλες χώρες είναι μικρότερα στα δημοτικά απ' ό,τι στα άλλα σχολεία εξαιτίας του γεγονότος ότι οι γονείς τους ήλθαν ωρύτερα στην Ελλάδα. Μικτή είναι η εικόνα που παρουσιάζουν τα αντίστοιχα ποσοστά των παιδιών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος 1998/99 κατά χώρα γέννησης και κατά είδος σχολείου

Είδος σχολείου	Χώρες πρ. ΕΣΣΔ	Αλβανία	Άλλες Χώρες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά	15.913	33.285	4.948	1.967	56.113
Γυμνάσια	6.962	8.593	1.773	409	17.737
ΤΕΛ & ΤΕΣ	809	1.135	471	74	2.489
Λύκεια & ΕΠΑ	870	1.544	754	230	3.398
ΣΥΝΟΛΟ	24.554	44.557	7.946	2.680	79.737
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	28,4	59,3	8,8	3,5	100,0
Γυμνάσια	39,3	48,4	10,0	2,3	100,0
ΤΕΛ & ΤΕΣ	32,5	45,6	18,9	3,0	100,0
Λύκεια & ΕΠΑ	25,6	45,4	22,2	6,8	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	30,8	55,9	10,0	3,4	100,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
Δημοτικά	64,8	74,7	62,3	73,4	70,4
Γυμνάσια	28,4	19,3	22,3	15,3	22,2
ΤΕΛ & ΤΕΣ	3,3	2,5	5,9	2,8	3,1
Λύκεια & ΕΠΑ	3,5	3,5	9,5	8,6	4,3
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Εξαιτίας των διαφορών που προαναφέρθηκαν, και όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 4, σχεδόν τα τρία τέταρτα των παιδιών που γεννήθηκαν στην Αλβανία και στην Ελλάδα φοιτούν στα δημοτικά σχολεία, ενώ μικρότερο του 65% είναι το αντίστοιχο ποσοστό των παιδιών που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ ή άλλες χώρες. Αντίθετα το μεγαλύτερο ποσοστό στα γυμνάσια το έχουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στις χώρες αυτές, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό σε ΤΕΛ και ΤΕΣ το έχουν τα παιδιά που γεννήθηκαν σε άλλες χώρες, και στα Λύκεια και ΕΠΑ τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα. Οι διαφορές αυτές, όπως προαναφέρθηκε, οφείλονται στο διαφορετικό χρόνο εισόδου, στη χώρα μας των γονέων των παιδιών (όπως είναι γνωστό, η παλιννόστηση των Ελλήνων εργατών και των οικογενειών τους από την πρώην Δυτική Γερμανία άρχισε από τα μέσα της δεκαετίας του '70, η παλιννόστηση από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ τη δεκαετία του '80 και η μαζική έλευση μεταναστών και λαθρομεταναστών, κύρια από την Αλβανία, τη δεκαετία του '90).

III. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείου και έτος γέννησης

Στον Πίνακα 5 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (μαζί) το σχολικό έτος 1998/99 κατά είδος σχολείου και έτος γέννησης. Στην προτελευταία στήλη του Πίνακα δίνεται η ποσοστιαία κατανομή των μαθητών αυτών κατά έτος γέννησης. Για λόγους σύγκρισης δίνουμε στην τελευταία στήλη του Πίνακα την αντίστοιχη κατανομή του συνόλου των μαθητών το σχολικό έτος 1988/89. Επιλέξαμε το έτος αυτό πρώτον διότι τότε ήταν μικρότερος ο αριθμός των παιδιών με παλιννοστούντες γονείς και ελάχιστος των μαθητών με αλλοδαπούς γονείς και δεύτερον διότι η δημοσίευση των αντίστοιχων στοιχείων για το σχολικό έτος 1998/99 θα καθυστερήσει πολύ.

Από τον Πίνακα 5 φαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην ηλικιακή σύνθεση των μαθητών με παλιννο-

στούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1998/99 από τη μια μεριά και εκείνη του συνόλου των μαθητών το έτος 1988/89 από την άλλη. Παρόλο που υπάρχει μια διαφορά 10 ετών ανάμεσα στα δύο αυτά σχολικά έτη (και, όπως είναι φυσικό, θα υπάρχουν κάποιες διαφορές στην ηλικιακή σύνθεση των μαθητών με γηγενείς γονείς), εν τούτοις οι διαφορές που εμφανίζονται στον Πίνακα 5 δεν θα πρέπει να είναι πολύ διαφορετικές από εκείνες που θα εμφανίζονταν αν υπήρχαν διαθέσιμα τα στοιχεία για την ηλικιακή σύνθεση όλων των μαθητών του σχολικού έτους 1998/99. Οι μεγαλύτερες από τις διαφορές αυτές εμφανίζονται στα δημοτικά σχολεία, στα οποία οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς 12 ετών και άνω αντιπροσωπεύουν το 12% του συνόλου των μαθητών αυτών, ποσοστό 24 φορές μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό το 1988/89 στο σύνολο των μαθητών των δημοτικών σχολείων (το οποίο ήταν μόλις 0,5%). Στην περίπτωση των γυμνασίων το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών και άνω ήταν πάνω από 5 φορές μεγαλύτερο, και στην περι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
Ηλικία των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς
γονείς το σχολικό έτος 1998/99 και του συνόλου των
μαθητών το σχολικό έτος 1988/89 κατά είδος σχολείου

ΗΛΙΚΙΑ	ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛ. ΚΑΙ ΑΛΛ.		ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	
	ΓΟΝΕΙΣ 1998/99		1988/89	
	Αριθμός	% Κατανομή	Αριθμός	% Κατανομή
ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ				
6 και κάτω	6.767	12,1	167.609	19,6
7	7.999	14,3	138.204	16,2
8	8.596	15,3	145.834	17,1
9	8.569	15,3	145.449	17,0
10	9.108	16,2	145.644	17,1
11	8.328	14,8	107.927	12,6
12	4.609	8,2	2.154	0,3
13 και άνω	2.137	3,8	706	0,1
ΣΥΝΟΛΟ	56.113	100,0	853.527	100,0
ΓΥΜΝΑΣΙΑ				
11	253	1,4	36.438	8,2
12	2.757	15,5	142.151	31,8
13	4.887	27,6	139.990	31,3
14	5.085	28,7	107.244	24,0
15	3.159	17,8	14.388	3,2
15 και άνω	1.596	9,0	6.853	1,5
ΣΥΝΟΛΟ	17.737	100,0	447.064	100,0
ΤΕΑ, ΤΕΣ, ΛΥΚΕΙΑ & ΕΠΑ				
14	69	1,2	29.630	7,4
15	780	13,2	106.838	26,7
16	1.425	24,2	115.554	28,9
17	1.628	27,7	88.305	22,1
18	1.100	18,7	26.371	6,6
19 και άνω	885	15,0	33.733	8,4
ΣΥΝΟΛΟ	5.887	100,0	400.431	100,0

πτωση των σχολείων μετά το γυμνάσιο το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών ηλικίας 18 ετών και άνω υπερδιπλάσιο. Συνολικά οι μαθητές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς ηλικίας μέχρι 12 ετών το 1998/99 αντιπροσώπευαν το 71,5% του συνόλου των μαθητών αυτών, ενώ οι μαθητές της ίδιας ηλικίας αντιπροσώπευαν το 60,6% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού το έτος 1988/89.

Όπως είναι φυσικό, η παρουσία μαθητών μεγάλης ηλικίας στις μικρές τάξεις, ιδιαίτερα των δημοτικών σχολείων (αλλά και των γυμνασίων) δημιουργεί προβλήματα τα οποία χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση (αν ο αριθμός των παιδιών αυτών σε ένα σχολείο είναι σχετικά μεγάλος).

IV. Τελικές Παρατηρήσεις

Στο άρθρο αυτό, όπως και στα δύο προηγούμενα, επιχειρήσαμε να δώσουμε μια πολύ περιληπτική εικόνα των βασικών χαρακτηριστικών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που βρίσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κύρια το έτος 1998/99. Στις απογραφές από τις οποίες πήραμε τα σχετικά στοιχεία, όμως –όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα άρθρα– υπάρχουν πολλά άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο από ερευνητές όσο και από το Υπουργείο Παιδείας.

Και στο άρθρο αυτό επιβεβαιώθηκε η πρόβλεψη που κάναμε στο πρώτο άρθρο ότι ο αριθμός των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα αυξάνει χρόνο με το χρόνο. Η αυξητική τάση θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια τόσο εξαιτίας της έλευσης των παιδιών των μεταναστών και λαθρομεταναστών για να μείνουν με τους γονείς τους που είχαν έρθει πιο μπροστά από αυτά στη χώρα μας, όσο και με τη συμπλήρωση 6 ετών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που γεννήθηκαν στη χώρα μας και που οι γονείς τους τα κράτησαν εδώ και δεν τα έστειλαν στους συγγενείς τους στις χώρες καταγωγής τους.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό, θα θέλαμε να επαναλάβουμε τα όσα αναφέραμε στο πρώτο μας άρθρο, ότι, δηλαδή, το βασικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί (και το οποίο είναι μεγαλύτερο και δυσκολότερο στην περίπτωση των παιδιών με αλλοδαπούς γονείς που γνωρίζουν ελάχιστα ή καθόλου την ελληνική γλώσσα) είναι πώς τα παιδιά με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα έχουν την εκπαίδευση που απαιτείται ώστε,

όταν ενηλικιωθούν, να μπορέσουν να ενταχθούν ισότιμα στον ενήλικο πληθυσμό της χώρας και να αποφευχθεί η δημιουργία πολιτών δεύτερης κατηγορίας. Το πρόβλημα αυτό είναι ένα από τα σημαντικότερα που παρουσιάζουν τα μεταναστευτικά ρεύματα στη χώρα μας και πρέπει να αντιμετωπισθεί μέσα στο πλαίσιο μιας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής. Μιας πολιτικής που είναι εθνική ανάγκη να διαμορφωθεί το συντομότερο δυνατό.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 119, Ιουλ.-Αύγ. 2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΟΙ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΑΕΙ ΚΑΙ ΤΕΙ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΘΟΥΝ

Όταν ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα για την εισαγωγή των αποφοίτων Λυκείου του Ιουνίου 2001 στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, πολύς λόγος έγινε για το ότι από τη μια μεριά τα ποσοστά επιτυχίας ήταν πολύ υψηλά και από την άλλη ότι σε πολλά τμήματα μπήκαν απόφοιτοι με πολύ χαμηλούς βαθμούς. Παρά, όμως, το γεγονός αυτό (δηλαδή την εισαγωγή φέτος στα ΑΕΙ και ΤΕΙ αποφοίτων Λυκείου με χαμηλούς βαθμούς), πολύ μεγάλες διαφορές σημειώθηκαν στα ποσοστά επιτυχίας ανάμεσα στα Λύκεια της χώρας.

Μη διαθέτοντας τα στοιχεία για όλους τους Νομούς της χώρας (και επειδή, ακόμη και αν τα είχαμε, δεν διαθέτουμε τους πόρους και τα μέσα που χρειάζονται για την ανάλυσή τους) περιοριζόμαστε στο άρθρο αυτό σε μια ανάλυση των αποτελεσμάτων του Νομού Ηρακλείου, ενός μεγάλου Νομού με ένα μεγάλο αστικό κέντρο (την ευρύτερη περιοχή του Ηρακλείου, στην οποία υπάρχουν και υποβαθμισμένες περιοχές) και με αγροτικές περιοχές καθώς και με Ενιαία Λύκεια με μεγάλο και μικρό αριθμό μαθητών.

Η ανάλυση που ακολουθεί γίνεται με δύο κριτήρια. Το πρώτο είναι το ποσοστό επιτυχίας, δηλαδή το ποσοστό που αντιπροσωπεύει το σύνολο των επιτυχόντων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ του καθενός Ενιαίου Λυκείου (Λυκείου απ' εδώ κι εμπρός) στο σύνολο των μαθητών του Λυκείου αυτού που πήραν μέρος στις εξετάσεις. Το ποσοστό αυτό είναι ο δείκτης της συνολικής επιτυχίας κάθε Λυκείου στις εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το

δεύτερο είναι το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι επιτυχόντες του κάθε Λυκείου στα ΑΕΙ στο σύνολο των επιτυχόντων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ του ίδιου Λυκείου. Το ποσοστό αυτό, με δεδομένη τη μεγάλη διαφορά στους βαθμούς που απαιτούνταν για την εισαγωγή στα ΑΕΙ σε σύγκριση με εκείνους στα ΤΕΙ, μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης της ποιότητας της επιτυχίας κάθε Λυκείου. Τα όσα αναφέρονται στη συνέχεια αφορούν τους 2.313 μαθητές της Γ΄ τάξης των 33 Ενιαίων Λυκείων του Νομού Ηρακλείου που πήραν μέρος στις εξετάσεις του Ιουνίου 2001. Θα ήταν ευχής έργο η ανάλυση που ακολουθεί να γίνει για όλους τους Νομούς της χώρας.

I. Το ποσοστό επιτυχίας

Από τους 2.313 μαθητές της Γ΄ Λυκείου που πήραν μέρος στις εξετάσεις σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, πέτυχαν 1.817, ποσοστό 78,6%. Με βάση αυτό το ποσοστό και τα ανάλογά του στους υπόλοιπους Νομούς και στο Σύνολο Χώρας πολύς λόγος έγινε, όπως προαναφέρθηκε, για το ότι ένας μικρός μόνο αριθμός αποφοίτων Λυκείου έμεινε φέτος έξω από τα ΑΕΙ και ΤΕΙ, χωρίς, όμως, να αναφερθεί ότι αυτό οφείλεται από τη μια μεριά στο ότι ένας σημαντικός αριθμός μαθητών, που παλαιότερα πήγαιναν στα Λύκεια, γράφτηκε σε Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια και με τον τρόπο αυτό μειώθηκε ο αριθμός των υποψηφίων, και από την άλλη υπήρξε μια μικρή αύξηση του αριθμού των προσφερόμενων θέσεων σε ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Το υψηλό, όμως, ποσοστό επιτυχίας για το σύνολο των Λυκείων κρύβει μεγάλες ανισότητες ανάμεσα στα Λύκεια. Έτσι στην περίπτωση του Νομού Ηρακλείου τα ποσοστά επιτυχίας κυμαίνονται από 93,9% στο Λύκειο που έρχεται πρώτο μέχρι 42,4% στο Λύκειο που έρχεται τελευταίο. Τις 9 από τις 10 πρώτες θέσεις στα ποσοστά επιτυχίας τις καταλαμβάνουν Λύκεια (ανάμεσα σ' αυτά και το μοναδικό ιδιωτικό) που βρίσκονται στην πόλη του Ηρακλείου ή γύρω από αυτή και μόνο 1 Λύκειο έξω από αυτή. Αντίθετα από τις 10 τελευταίες θέσεις στα ποσοστά

επιτυχίας τις 8 καταλαμβάνουν Λύκεια που βρίσκονται έξω από την ευρύτερη περιοχή Ηρακλείου και μόνο 2 στην περιοχή αυτή.

Αν χωρίσουμε τα Λύκεια σε δύο ομάδες, δηλαδή τα 15 που βρίσκονται στο Δήμο Ηρακλείου και στους γειτονικούς Δήμους Γαζίου και Αλικαρνασσοῦ (περιοχή Ηρακλείου) από τη μια μεριά και στα 18 που βρίσκονται έξω από την περιοχή Ηρακλείου (Επαρχία) από την άλλη, παρατηρούμε ότι το ποσοστό επιτυχίας για το σύνολο των Λυκείων της περιοχής Ηρακλείου ήταν 81,3% ενώ για το σύνολο των Λυκείων της Επαρχίας 70,2%. Τα ποσοστά επιτυχίας στην περιοχή Ηρακλείου κυμαίνονται από το 93,9% στο 42,4% και στην Επαρχία από το 90,9% στο 45,5%.

Τέλος αν χωρίσουμε τα Λύκεια σε τρεις ομάδες ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών που πήραν μέρος στις εξετάσεις, δηλαδή τα Μεγάλα Λύκεια (100 μαθητές και άνω), τα Μεσαία (31-99 μαθητές) και τα Μικρά (μέχρι 30 μαθητές), παρατηρούμε ότι το ποσοστό επιτυχίας στο σύνολο των Μεγάλων Λυκείων (τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται στην περιοχή Ηρακλείου) ήταν 82,2%, των Μεσαίων 71,9% και των μικρών 68,8%, και ότι τα ποσοστά επιτυχίας κυμαίνονταν στα Μεγάλα Λύκεια από το 92,7% στο 65,6%, στα Μεσαία από το 93,9% στο 42,4% και στα Μικρά από το 90,9% στο 45,5%.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι οι μεγάλες διαφορές στα ποσοστά επιτυχίας που παρατηρούνται στο σύνολο των 33 Λυκείων, παρατηρούνται και όταν τα χωρίσουμε είτε σ' εκείνα που βρίσκονται στην περιοχή Ηρακλείου και εκείνα που βρίσκονται στην Επαρχία, είτε σε Μεγάλα, Μεσαία και Μικρά.

II. Οι επιτυχόντες στα ΑΕΙ

Το ποιοτικό κριτήριο της επιτυχίας των Λυκείων του Νομού Ηρακλείου, δηλαδή το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι επιτυχόντες στα ΑΕΙ στο σύνολο των επιτυχόντων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ («Ποσοστό ΑΕΙ» για συντομία) στο σύνολο των 33 Λυκείων ήταν 49,3%. Και ως προς το ποσοστό ΑΕΙ τα επιμέρους Λύκεια παρουσιάζουν πολύ μεγάλες (μεγαλύτερες απ' ό,τι στα ποσοστά

επιτυχίας) διαφορές, δεδομένου ότι το ποσοστό αυτό κυμαίνεται από το 90,9% στο 0%. Τις 10 πρώτες θέσεις στα ποσοστά αυτά τις μοιράζονται (ανά 5) τα Λύκεια της περιοχής Ηρακλείου και τα Λύκεια της Επαρχίας, ενώ από τις 10 τελευταίες θέσεις στα ποσοστά αυτά τις 8 καταλαμβάνουν Λύκεια της Επαρχίας και μόνο 2 της περιοχής Ηρακλείου.

Το ποσοστό ΑΕΙ για το σύνολο των 15 Λυκείων της περιοχής Ηρακλείου ήταν 51,2% ενώ για το σύνολο των 18 της Επαρχίας 42,5%. Τα ποσοστά επιτυχίας στην περιοχή Ηρακλείου κυμαίνονται από το 73,9% στο 40,0% και στην Επαρχία από το 90% στο 0%.

Το ποσοστό ΑΕΙ στο σύνολο των Μεγάλων Λυκείων ήταν 51,5%, των Μεσαίων 46,5% και των μικρών 37,8%, και κυμαινόταν στα Μεγάλα Λύκεια από το 58,5% στο 34,9%, στα Μεσαία από το 73,9% στο 22,2% και στα Μικρά από το 90,0% στο 0%.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι και οι μεγάλες διαφορές στα ποσοστά ΑΕΙ που παρατηρούνται στο σύνολο των 33 Λυκείων, παρατηρούνται και όταν χωρίσουμε τα Λύκεια σε υποομάδες.

Διαφορές παρόμοιες με εκείνες που προαναφέρθηκαν υπάρχουν και όταν εξετάσουμε συνδυαστικά το ποσοστό επιτυχίας και το ποσοστό ΑΕΙ.

III. Μέτρα για τη μείωση των ανισοτήτων

Οι διαφορές στα ποσοστά επιτυχίας και στα ποσοστά ΑΕΙ ανάμεσα στα Λύκεια –όπως έχουν δείξει σχετικές έρευνες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό– οφείλονται σε τέσσερις βασικούς παράγοντες: την οικογένεια από την οποία προέρχονται οι μαθητές, το ευρύτερο οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον, το σχολείο και την περιοχή στην οποία αυτό λειτουργεί. Στην περίπτωση της Ελλάδας υπάρχει και ένας πέμπτος παράγοντας: η παραπαιδεία (τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα). Εξαιτίας των παραγόντων αυτών οι ανισότητες που αναλύθηκαν στο άρθρο αυτό είναι πολύ δύσκολο να εξαλειφθούν. Μπορούν, όμως,

να μειωθούν σημαντικά αν ληφθούν μέτρα από την πλευρά της Πολιτείας. Τέτοια μέτρα είναι:

- (α) Αύξηση των θέσεων απασχόλησης ώστε να βρουν δουλειά όσοι γονείς είναι άνεργοι για να αυξηθεί το οικογενειακό εισόδημα και γενναίες φορολογικές ελαφρύνσεις στα χαμηλά εισοδήματα για να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα.
- (β) Μεγαλύτερες φορολογικές απαλλαγές για τις δαπάνες εκπαίδευσης των παιδιών των πολύτεκνων οικογενειών και των οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα.
- (γ) Στελέχωση των σχολείων σε απομονωμένες, παραμεθόριες και υποβαθμισμένες περιοχές με υψηλού επιπέδου διδακτικό προσωπικό και θέσπιση επιδομάτων και άλλων κινήτρων για το προσωπικό αυτό.
- (δ) Επέκταση και βελτίωση του ολοήμερου σχολείου και επέκταση και ποιοτική αναβάθμιση της ενισχυτικής διδασκαλίας.
- (ε) Δημιουργία και σωστή λειτουργία πλούσιων δανειστικών βιβλιοθηκών σε όλα τα σχολεία, εφοδιασμός όλων των σχολείων με σύγχρονους υπολογιστές και εκμάθηση χρήσης τους από όλους τους μαθητές.
- (στ) Συμπλήρωση της κτιριακής υποδομής των σχολείων ώστε να εκλείψει η δεύτερη βάρδια και ενίσχυση και εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής όλων των σχολείων κλπ.

Για να υλοποιηθούν τα παραπάνω εκτός από τα μέτρα γενικότερης οικονομικής πολιτικής είναι ανάγκη, μέσα στην επόμενη πενταετία, να διπλασιαστούν οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την Εκπαίδευση ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και από το 3,5%, στο οποίο βρίσκονται σήμερα, να φτάσουν το 7,0% το 2006.

«ΑΥΓΗ», 6.1.2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ 1997 ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στις 23.7.2002 δόθηκε στη δημοσιότητα από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) το Δελτίο Τύπου για τους «Μαθητές, σχολικές μονάδες και διδακτικό προσωπικό το σχολικό έτος 2001/02. Στοιχεία ενάρξεως». Στο δελτίο αυτό περιλαμβάνονται συγκεντρωτικά στοιχεία για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση. Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία αυτά και τα αντίστοιχα στοιχεία ενάρξεως από το Δελτίο Τύπου της ΕΣΥΕ για το σχολικό έτος 1996/97 (το τελευταίο πριν από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997), εξετάζουμε στο άρθρο αυτό τις μεταβολές που επέφερε στο μαθητικό πληθυσμό της δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης η μεταρρύθμιση αυτή.

Στις δύο πρώτες στήλες του Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε το μαθητικό πληθυσμό των δημόσιων (πρώτο μέρος) και των ιδιωτικών (δεύτερο μέρος) Δημοτικών σχολείων και Γυμνασίων τα σχολικά έτη 1996/97 και 2001/02, των Λυκείων (σ' αυτά περιλαμβάνονται οι μαθητές στα γενικά, πολυκλαδικά και εκκλησιαστικά λύκεια το 1996/97 και στα ενιαία και εκκλησιαστικά λύκεια το 2001/02) και της μεταγυμνασιακής Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.) (σ' αυτήν περιλαμβάνονται τα τεχνικά και επαγγελματικά λύκεια και οι τεχνικές επαγγελματικές σχολές το έτος 1996/97 και τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια το 2001/02). Στην τρίτη στήλη δίνεται η διαφορά του μαθητικού πληθυσμού το 2001/02 σε σχέση με το 1996/97 και

στην τέταρτη στήλη η ποσοστιαία μεταβολή του το 2001/02 σε σύγκριση με το 1996/97.

ΠΙΝΑΚΑΣ
Μαθητικός πληθυσμός της δημόσιας και ιδιωτικής
πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
τα σχολικά έτη 1996/97 και 2001/02

ΣΧΟΛΕΙΑ	1996/97	2001/02	ΔΙΑΦΟΡΑ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ				
Δημοτικά	614.458	598.701	-15.757	-2,6
Γυμνάσια	392.378	331.631	-60.747	-15,5
Λύκεια	261.149	224.369	-36.780	-14,1
T.E.E.	149.583	153.220	3.637	2,4
ΣΥΝΟΛΟ	1.417.568	1.307.921	-109.647	-7,7
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ				
Δημοτικά	45.556	48.340	2.784	6,1
Γυμνάσια	17.502	18.142	640	3,7
Λύκεια	15.041	16.707	1.666	11,1
T.E.E.	8.216	6.822	-1.394	-17,0
ΣΥΝΟΛΟ	86.315	90.011	3.696	4,3

Όπως φαίνεται από το πρώτο μέρος του Πίνακα, το 2001/02 σε σύγκριση με το 1996/97 σημειώθηκαν μειώσεις του μαθητικού πληθυσμού σε όλα τα δημόσια σχολεία με εξαίρεση τα T.E.E. (στα οποία σημειώθηκε μικρή αύξηση). Αναλυτικότερα :

- Η μείωση στα Δημοτικά σχολεία ήταν σχετικά μικρή, διότι οι γεννήσεις τη δεκαετία του '90 κυμάνθηκαν από 104.081 το 1992 μέχρι 100.718 το 1996, αντίθετα
- Η μείωση στα Γυμνάσια ήταν πολύ μεγαλύτερη εξαιτίας της κατακόρυφης μείωσης των γεννήσεων τη δεκαετία του '80 (οι γεννήσεις από 148.134 το 1980 μειώθηκαν στις 102.229 το 1990) και οι μαθητές που γεννήθηκαν τη δεκαετία αυτή προχώρησαν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.
- Η μείωση στα Λύκεια οφείλεται κατά τα 3/5 περίπου στη μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80 και κατά το υπόλοιπο στη στροφή των αποφοίτων Γυμνασίου στα T.E.E. (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια).

- Συνολικά ο μαθητικός πληθυσμός των δημόσιων σχολείων μειώθηκε κατά 109.647 ή 7,7%. Η μείωση θα ήταν μεγαλύτερη αν στο μαθητικό πληθυσμό των δημόσιων σχολείων της χώρας δεν είχαν προστεθεί παιδιά με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς τα οποία δεν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα (βλέπε, σχετικά, άρθρα μας στο περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση», των ετών 1999, 2000 και 2001, εδώ βλέπε τα Κεφάλαια 4 και 11 για τα δύο τελευταία).

Σε αντίθεση με τα δημόσια, στα ιδιωτικά Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια σημειώθηκε αύξηση του μαθητικού πληθυσμού και μόνο στα Τ.Ε.Ε. σημειώθηκε σημαντική μείωση. Συνολικά, όμως, ο μαθητικός πληθυσμός των ιδιωτικών σχολείων, σε αντίθεση με εκείνο των δημόσιων σχολείων, αυξήθηκε κατά 3.696 το 2001/02 σε σχέση με το 1996/97.

Αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων ήταν :

- (α) Να αυξηθεί το ποσοστό που ο μαθητικός πληθυσμός των ιδιωτικών σχολείων αντιπροσώπευε στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό από 5,7% το 1996/97 σε 6,4% το 2001/02. Η μεγαλύτερη αύξηση στο ποσοστό αυτό σημειώθηκε στα Λύκεια (από 5,5% σε 6,9%).
- (β) Το ποσοστό που αντιπροσώπευε ο μαθητικός πληθυσμός της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης (Λύκεια + Τ.Ε.Ε.) στα μεν δημόσια σχολεία αυξήθηκε από 36,4% το 1996/97 σε 40,6% το 2001/02 στα δε ιδιωτικά μειώθηκε από 35,3% σε 29,0%.
- (γ) Συνολικά το ποσοστό που αντιπροσώπευε ο μαθητικός πληθυσμός των δημόσιων και ιδιωτικών Τ.Ε.Ε. στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό της δημόσιας και ιδιωτικής μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης αυξήθηκε από 36,4% το 1996/97 σε 39,9% το 2001/2002. Αν το 2001/02 ίσχυε το ποσοστό του 1996/1997, οι μαθητές των Τ.Ε.Ε. θα ήταν 146.007, δηλαδή κατά 14.035 λιγότεροι απ' όσους γράφτηκαν στα σχολεία αυτά μετά την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997.

Εξετάζοντας τις παραπάνω μεταβολές κατά φύλο, παρατηρούμε ότι η συμμετοχή των κοριτσιών στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό των δημόσιων και ιδιωτικών Δημοτικών σχολείων Γυμνασίων και Λυκείων μεταβλήθηκε ελάχιστα το 2001/02 σε σχέση με το 1996/97 (ήταν κάτω του 50% στα Δημοτικά και Γυμνάσια και γύρω στο 54,5% στο Λύκεια). Δεν συνέβη, όμως, το ίδιο στα Τ.Ε.Ε. Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό που τα κορίτσια αντιπροσώπευαν στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό των Τ.Ε.Ε. αυξήθηκε από 38,9% το 1996/97 σε 41,4% το 2001/02. Αποτέλεσμα της διαφοράς αυτής ήταν να αυξηθεί το ποσοστό που τα κορίτσια στην Τ.Ε.Ε. αντιπροσώπευαν στο σύνολο των κοριτσιών στη μεταγυμνασιακή εκπαίδευση από 29,0% σε 33,5%, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά των αγοριών ήταν 43,4% και 46,1%. Κατά συνέπεια η στροφή που σημειώθηκε προς τα Τ.Ε.Ε. το 2001/02 σε σχέση με το 1996/97 οφείλεται σχεδόν κατά τα 2/3 στα κορίτσια.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται καθαρά ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997 δεν επέφερε ριζικές ανατροπές στη δομή της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεδομένου ότι η στροφή των αποφοίτων των Γυμνασίων προς τα Τ.Ε.Ε. ήταν σχετικά μικρή (3,2%). Αντίθετα η μεταρρύθμιση αυτή ενίσχυσε την ιδιωτική εκπαίδευση, ο μαθητικός πληθυσμός της οποίας αυξήθηκε σημαντικά ιδιαίτερα στα Λύκεια.

Η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού των ιδιωτικών σχολείων δείχνει ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997 δεν πέτυχε την ποιοτική αναβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, γεγονός που οδήγησε ορισμένους γονείς να εγγράψουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά αντί σε δημόσια σχολεία. Ιδιαίτερα μεγάλη (κατά 11,1%) ήταν η αύξηση των μαθητών των ιδιωτικών Λυκείων σε αντίθεση με τη μεγαλύτερη μείωση των μαθητών των δημόσιων Λυκείων. Με δεδομένη την υπεροχή των ιδιωτικών Λυκείων στις γενικές εξετάσεις και στα ποσοστά επιτυχίας – ιδιαίτερα στα Τμήματα των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. στα οποία υπάρχει μεγάλη ζήτηση– η ενίσχυση αυτή των ιδιωτικών σχολείων που προκάλεσε η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997 είναι πολύ πιθανό να προκαλέσει παραπέ-

ρα αύξηση των ήδη μεγάλων ανισοτήτων που υπάρχουν στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 2.8.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΑΥΞΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ Α.Ε.Ι.

Στο τέλος του τελευταίου άρθρου μας στην «Ελευθεροτυπία» (στις 2.8.02, βλέπε εδώ το προηγούμενο Κεφάλαιο) αναφερθήκαμε στις μεγάλες ανισότητες που υπάρχουν στην εκπαίδευση. Οι ανισότητες αυτές πηγάζουν από κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες και είναι έντονες στην πρόσβαση στα Α.Ε.Ι. Ένας από τους παράγοντες αυτούς είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων.

Αν υπήρχαν τα αναγκαία στοιχεία, ένα μέτρο του ρόλου της εκπαίδευσης των γονέων στην πρόσβαση στα Α.Ε.Ι. θα ήταν η σχέση φοιτητών των Α.Ε.Ι. κατά επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων προς το σύνολο των αποφοίτων Λυκείων ή το σύνολο των υποψηφίων για τα ΑΕΙ τεσσάρων συνεχόμενων ετών κατά επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων. Δυστυχώς τέτοια στοιχεία δεν υπάρχουν. Για το λόγο αυτό στο βιβλίο μας *Οι Σχολές Κοινωνικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών στην Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση* που κυκλοφόρησε το 1977, με βάση τα στοιχεία που υπήρχαν τότε –και υπάρχουν και σήμερα– διαιρέσαμε τον αριθμό των φοιτητών κατά επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα ή της μητέρας με τον αριθμό των ανδρών ή γυναικών κατά επίπεδο εκπαίδευσης ηλικίας 46-65 ετών, δηλαδή της ομάδας ηλικιών στην οποία ανήκει η πλειονότητα των γονέων των φοιτητών. Η σχέση αυτή μας έδωσε ένα κατά προσέγγιση μέτρο του ρόλου που

παίζει το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων στην πρόσβαση των παιδιών στα Α.Ε.Ι.

Στο άρθρο αυτό για τους φοιτητές του ακαδημαϊκού έτους 1997/98 κάνουμε την ίδια ανάλυση που κάναμε πριν από 25 χρόνια για τους φοιτητές του ακαδημαϊκού έτους 1972/73 και συγκρίνουμε τα σχετικά αποτελέσματα.

Η ανάλυση στο βιβλίο μας που προαναφέρθηκε έγινε με βάση τα στοιχεία που δίνονται για τους φοιτητές στο δημοσίευμα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) «Στατιστική της Εκπαίδευσης» για το ακαδημαϊκό έτος 1972/73 και στα δημοσιεύματα της ΕΣΥΕ για τα αποτελέσματα της Απογραφής του 1971, στα οποία δίνεται το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού κατά φύλο και ομάδες ηλικιών. Για το έτος 1997/98 χρησιμοποιήσαμε τα στοιχεία της «Στατιστικής της Εκπαίδευσης» των ετών 1994/95-1997/98 και δημοσιεύματα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991. Για να είναι συγκρίσιμα τα αποτελέσματα της ανάλυσης του έτους 1997/98 με εκείνα του 1972/73, συμπύξασαμε τα αναλυτικότερα επίπεδα εκπαίδευσης των γονέων στα εξής 4 τα οποία αντιστοιχούν σ' εκείνα του βιβλίου μας του 1977, δηλαδή αποφοίτους (i) Τριτοβάθμιας, (ii) Δευτεροβάθμιας, (iii) Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και (iv) Μη αποφοιτήσαντες από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (στους οποίους περιλαμβάνονται και οι αναλφάβητοι).

Στην έκδοση της «Στατιστική της Εκπαίδευσης» για τα έτη 1994/95-1997/98 δεν υπάρχουν στοιχεία για το σύνολο των φοιτητών το ακαδημαϊκό έτος 1997/98. Υπάρχουν, όμως, στοιχεία για τους πρωτοεγγραφέντες το καθένα από τα ακαδημαϊκά έτη 1994/95, 1995/96, 1996/97 και 1997/98. Το σύνολο των πρωτοεγγραφέντων τα έτη αυτά θεωρήσαμε ως το σύνολο των φοιτητών το ακαδημαϊκό έτος 1997/98. Στην ίδια έκδοση δεν υπάρχουν στοιχεία για την κατοικία των γονέων των φοιτητών. Για να είναι συγκρίσιμα τα αποτελέσματα της ανάλυσης που γίνεται στο άρθρο αυτό, προσαρμόσαμε ανάλογα τα αποτελέσματα του βιβλίου μας του 1977 συμπεριλαμβάνοντας και τους φοιτητές που οι γονείς τους έμεναν στο εξωτερικό. Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε

τους φοιτητές των Α.Ε.Ι. τα ακαδημαϊκά έτη 1972/73 και 1997/98 κατά επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα και της μητέρας ως ποσοστό των ανδρών ή γυναικών ηλικίας 46-65 ετών κατά επίπεδο εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Φοιτητές τα ακαδημαϊκά έτη 1972/73 και 1997/98 κατά επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα ή της μητέρας ως ποσοστό των ανδρών ή γυναικών ηλικίας 46-65 ετών κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Επίπεδο Εκπαίδευσης Γονέων	Φοιτητές ως ποσοστό των ανδρών ή γυναικών ηλικίας 46-65 ετών τα ακαδ.έτη	
	1972/73	1997/98
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ		
Απόφοιτοι τριτοβάθμιας	21,0	22,8
Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας	19,9	17,5
Απόφοιτοι πρωτοβάθμιας	7,1	4,3
Μη αποφοιτήσαντες από πρωτοβ.	3,4	2,5
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ		
Απόφοιτοι τριτοβάθμιας	17,2	30,2
Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας	22,5	23,1
Απόφοιτοι πρωτοβάθμιας	9,8	4,7
Μη αποφοιτήσαντες από πρωτοβ.	3,9	1,4

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι οι πολύ μεγάλες ανισότητες στην πρόσβαση στα Α.Ε.Ι. των παιδιών ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα ή της μητέρας που υπήρχαν το 1972/73 – τις οποίες αναλύσαμε στο βιβλίο μας του 1977– όχι μόνο συνεχίστηκαν τα επόμενα χρόνια αλλά και διευρύνθηκαν το 1997/98. Πιο συγκεκριμένα, με βάση το κατά προσέγγιση μέτρο του Πίνακα, οι πιθανότητες πρόσβασης στα Α.Ε.Ι. το ακαδημαϊκό έτος 1997/98 που είχαν:

- τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο Δημοτικού ήταν 3 φορές το 1972/73 και 5,4 φορές το 1997/98 μικρότερες από τις πιθανότητες που είχαν τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ για τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο Δημοτικού οι αντίστοιχες πιθανότητες ήταν 1,8 φορές το 1972/73 και 6,4 (!) φορές το 1997/98 μικρότερες από ό,τι για

- τα παιδιά που είχαν μητέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- τα παιδιά με πατέρα που δεν αποφοίτησε από το Δημοτικό ήταν 6,2 φορές το 1972/73 και 9 φορές το 1997/98 μικρότερες από τις πιθανότητες που είχαν τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ για τα παιδιά με μητέρα που δεν αποφοίτησε από το Δημοτικό οι αντίστοιχες πιθανότητες ήταν 4,4 φορές το 1972/73 και 21,1 (!) φορές μικρότερες το 1997/98 από ό,τι για τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
 - τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο Δημοτικού ήταν 2,8 φορές το 1972/73 και 4,1 φορές το 1997/98 μικρότερες από τις πιθανότητες που είχαν τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ για τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο Δημοτικού οι αντίστοιχες πιθανότητες ήταν κατά 2,3 φορές και 4,9 φορές το 1997/98 μικρότερες από ό,τι για τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
 - τα παιδιά με πατέρα που δεν αποφοίτησε από το Δημοτικό ήταν 5,9 φορές το 1972/73 και 6,9 φορές το 1997/98 μικρότερες από τις πιθανότητες που είχαν τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ για τα παιδιά με μητέρα που δεν αποφοίτησε από το Δημοτικό οι αντίστοιχες πιθανότητες ήταν 5,8 φορές το 1972/73 και 16,1 (!) φορές το 1997/98 μικρότερες από ό,τι για τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
 - τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν μεγαλύτερες και με μητέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πολύ μεγαλύτερες απ' ό,τι το 1972/73. Τέλος,
 - ενώ τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να πάνε σε σχολές των Α.Ε.Ι. σε σύγκριση με τα παιδιά με πατέρα απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το ακαδημαϊκό έτος 1972/73, το αντίθετο συνέβαινε με τα παιδιά με μητέρα με τα αντίστοιχα επίπεδα εκπαίδευσης. Το ακαδημαϊκό, όμως, έτος 1997/98 αυτή η διαφορά εξέλιπε και τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο τριτο-

βάθμιας εκπαίδευσης είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να πάνε σε σχολές Α.Ε.Ι. σε σύγκριση με τα παιδιά με μητέρα απόφοιτο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε όλες τις περιπτώσεις οι διαφορές δεν ήταν τόσο μεγάλες όσο εκείνες που προαναφέρθηκαν για τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης.

Από τα παραπάνω φαίνεται η μεγάλη αύξηση την τελευταία 25ετία των ανισοτήτων στην πρόσβαση στα ΑΕΙ που οφείλονται στη διαφορά επιπέδου εκπαίδευσης των γονέων. Η αύξηση των ανισοτήτων που οφείλεται στη διαφορά επιπέδου εκπαίδευσης της μητέρας ήταν πολύ μεγαλύτερη από την αύξηση των ανισοτήτων που οφείλονται σε εκείνη του πατέρα. Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τους συνδυασμούς των επιπέδων εκπαίδευσης πατέρα και μητέρας των φοιτητών ώστε να διερευνηθεί η συνδυασμένη επίδραση των επιπέδων εκπαίδευσης και των δύο γονέων.

Από τη συνοπτική ανάλυση που προηγήθηκε, φάνηκε καθαρά ότι ένας παράγοντας στον οποίο οφείλονται οι μεγάλες ανισότητες στην πρόσβαση των παιδιών στα Α.Ε.Ι. είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων. Όπως, όμως, είναι γνωστό με το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό το οικογενειακό εισόδημα, το ύψος του οποίου παίζει κρίσιμο ρόλο στην προετοιμασία των παιδιών για τις γενικές εξετάσεις σε φροντιστήρια ή με ιδιαίτερα μαθήματα ή/και στην εγγραφή τους σε καλά ιδιωτικά σχολεία. Επιπλέον με το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων σχετίζεται το επάγγελμά τους καθώς και η περιοχή (αστική, ημιαστική ή αγροτική, ή προνομιούχα ή μη προάστια των μεγάλων πόλεων) όπου κατοικούν. Τέλος το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων διαμορφώνει το περιβάλλον που επικρατεί στην οικογένεια σε ό,τι αφορά τις σπουδές και καθορίζει και την πολυποικίλη βοήθεια που έχουν τα παιδιά από τους γονείς τους.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 19.8.2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΜΕΙΩΘΗΚΑΝ ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΑ Α.Ε.Ι. ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ-ΤΕΧΝΙΤΩΝ

Στο βιβλίο μας *Οι Σχολές Κοινωνικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών στην Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση* που κυκλοφόρησε το 1977, ανάμεσα στα άλλα εξετάσαμε και τις πιθανότητες πρόσβασης στα Α.Ε.Ι. των παιδιών ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα. Πιο συγκεκριμένα εξετάσαμε τη σχέση του συνόλου των σπουδαστών των Α.Ε.Ι. που φοιτούσαν στα Α.Ε.Ι. το ακαδημαϊκό έτος 1972/73, που οι γονείς τους έμεναν στην Ελλάδα και οι οποίοι δήλωσαν επάγγελμα του πατέρα, προς τον ανδρικό πληθυσμό ηλικίας 46-65 ετών (δηλαδή την ομάδα ηλικιών στην οποία ανήκε η πλειονότητα των γονέων των φοιτητών) κατά επάγγελμα (δυστυχώς στην απογραφή του 1971 δεν υπήρχαν δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία για τον πληθυσμό κατά ομάδες ηλικιών και οικογενειακή κατάσταση, ώστε να παίρναμε μόνο τους έγγαμους στις ομάδες ηλικιών 46-65 ετών).

Η σχέση που προαναφέρθηκε μας έδωσε ένα κατά προσέγγιση μέτρο του ρόλου που παίζει το επάγγελμα του πατέρα στην πρόσβαση των παιδιών στα Α.Ε.Ι. Αν υπήρχαν τα αναγκαία στοιχεία, ένα ακριβέστερο μέτρο θα ήταν να έπαιρνε κανείς όλους τους αποφοίτους Λυκείου τα σχολικά έτη στα οποία αποφοίτησε η πλειονότητα των φοιτητών των Α.Ε.Ι. το ακαδημαϊκό έτος 1972/73 –ανεξάρτητα από αν έδωσαν γενικές εξετάσεις για την

εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση– κατά επάγγελμα του πατέρα και να βρει τη σχέση τους με τους φοιτητές των Α.Ε.Ι. το έτος αυτό κατά επάγγελμα του πατέρα. Εναλλακτικά –αν πάλι υπήρχαν τα αναγκαία στοιχεία για το συγκεκριμένο ακαδημαϊκό έτος– θα μπορούσε να εξετάσει τα ποσοστά επιτυχίας των υποψηφίων στα Α.Ε.Ι. για τέσσερα συνεχόμενα ακαδημαϊκά έτη κατά επάγγελμα του πατέρα. Δυστυχώς τέτοια στοιχεία δεν υπήρχαν για το ακαδημαϊκό έτος 1972/73 και δεν υπάρχουν ούτε για τα ακαδημαϊκά έτη 1994/95-1997/98, τα οποία συνεξετάζουμε στο άρθρο αυτό.

Η ανάλυση στο βιβλίο που προαναφέρθηκε έγινε με βάση τα στοιχεία που δίνονται για τους φοιτητές στο δημοσίευμα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) «Στατιστική της Εκπαίδευσης» για το ακαδημαϊκό έτος 1972/73 και στα δημοσιεύματα της ΕΣΥΕ για τα αποτελέσματα της Απογραφής του 1971 στα οποία δίνεται το επάγγελμα του ανδρικού πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών.

Στο δημοσίευμα «Στατιστική της Εκπαίδευσης» της ΕΣΥΕ για τους φοιτητές υπάρχουν 11 ομάδες επαγγελμάτων. Στο βιβλίο μας που προαναφέρθηκε εξετάσαμε μόνο εκείνους που ανήκουν στον ενεργό πληθυσμό (παραλείψαμε δηλαδή τους «Συνταξιούχους, εισοδηματίες, αναπήρους κλπ») και τις συμπτύξαμε σε 7. Στο άρθρο αυτό τις συμπτύσσουμε στις εξής 4 (σε παρένθεση η συντομογραφία):

- (α) Επιστημονικά, ελευθέρια, τεχνικά και έτερα παρεμφερή, διοίκησης και διεύθυνσης, απασχόλησης γραφείων και έτερα συναφή (Επιστημονικά, ελευθέρια, γραφείων κλπ.)
- (β) Έμποροι και πωλητές και έτερα συναφή, Ένοπλες δυνάμεις και παροχής προσωπικών υπηρεσιών κλπ (Έμποροι, πωλητές, παροχής υπηρεσιών κλπ)
- (γ) Τεχνίτες και εργάτες (εκτός γεωργίας), χειριστές μεταφορικών μέσων κλπ (Τεχνίτες και εργάτες κλπ), και
- (δ) Γεωργικά, αλιευτικά και δασικά επαγγέλματα (Γεωργοί κλπ)

Στην έκδοση της «Στατιστικής της Εκπαίδευσης» για τα έτη 1994/95-1997/98 δεν υπάρχουν στοιχεία για το σύνολο των

φοιτητών το ακαδημαϊκό έτος 1997/98. Υπάρχουν, όμως, στοιχεία για τους πρωτοεγγραφέντες το καθένα από τα ακαδημαϊκά έτη 1994/95, 1995/96, 1996/97 και 1997/98. Το σύνολο των πρωτοεγγραφέντων το έτη αυτά θεωρήσαμε ως το σύνολο των φοιτητών των ακαδημαϊκό έτος 1997/98. Τέλος,

Στην έκδοση που προαναφέρθηκε για τα έτη 1994/95-1997/98 δεν υπάρχουν στοιχεία για την κατοικία των γονέων των φοιτητών. Για να είναι συγκρίσιμα τα αποτελέσματα της ανάλυσης που γίνεται στο άρθρο αυτό προσαρμόσαμε ανάλογα τα αποτελέσματα του βιβλίου μας του 1977 ώστε να περιλάβουμε και τους φοιτητές που οι γονείς τους μένουν στο εξωτερικό.

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τους φοιτητές των Α.Ε.Ι. τα ακαδημαϊκά έτη 1972/73 και 1997/98 κατά επάγγελμα του πατέρα ως ποσοστό των ανδρών ηλικίας 46-65 ετών κατά επάγγελμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Φοιτητές τα ακαδημαϊκά έτη 1972/73 και 1997/98 κατά επάγγελμα πατέρα ως ποσοστό των ανδρών ηλικίας 46-65 ετών κατά επάγγελμα

Ομάδες Επαγγελματιών του πατέρα	Φοιτητές ως ποσοστό των ανδρών ηλικίας 46-65ετών τα ακαδημαϊκ έτη	
	1972/73	1997/98
Επιστημονικά, ελευθέρια, γραφείων κλπ	20,4	24,9
Εμποροι, πωλητές, παροχής υπηρεσιών κλπ.	11,0	10,9
Εργάτες, τεχνίτες κλπ	6,9	5,7
Γεωργοί κλπ	5,3	2,8

Από τον Πίνακα αυτό φαίνεται ότι οι πολύ μεγάλες ανισότητες στην πρόσβαση στα Α.Ε.Ι. των παιδιών ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα που υπήρχαν το 1972/73 (τις οποίες αναλύσαμε στο βιβλίο μας του 1977) όχι μόνο συνεχίστηκαν τα επόμενα χρόνια αλλά και διευρύνθηκαν και έγιναν μεγαλύτερες το 1997/98.

Πιο συγκεκριμένα, με βάση τον κατά προσέγγιση δείκτη του Πίνακα, οι πιθανότητες πρόσβασης στα Α.Ε.Ι. το ακαδημαϊκό έτος 1997/98:

- των παιδιών με πατέρα που ασκεί επιστημονικό, ελευθέριο, γραφείων κλπ επάγγελμα ήταν μεγαλύτερες απ' ό,τι το 1972/73, ενώ αντίθετα,

- των παιδιών με πατέρα που ασκούσε οποιοδήποτε από τα επαγγέλματα των τριών άλλων ομάδων ήταν μικρότερες ή πολύ μικρότερες.

Αναλυτικότερα σε σύγκριση με τα παιδιά με πατέρα που ασκούσε επιστημονικό, ελεύθεριο, γραφείων κλπ., τα παιδιά με πατέρα:

- έμπορο, πωλητή, παροχής υπηρεσιών κλπ. είχαν πιθανότητες να πάνε σε Σχολές των Α.Ε.Ι. 1,9 φορές το 1972/73 και 2,3 φορές μικρότερες το 1997/98.
- εργάτη, τεχνίτη κλπ είχαν πιθανότητες να πάνε σε Σχολές Α.Ε.Ι. 3 φορές το 1972/73 και 4,4 φορές μικρότερες το 1997/98.
- γεωργό κλπ είχαν πιθανότητες να πάνε σε Σχολές Α.Ε.Ι. 4,5 φορές το 1972/73 και 8,8 (!) φορές μικρότερες το 1997/98.

Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας ούτε για συνδυασμούς επαγγελμάτων του πατέρα και της μητέρας ώστε να διερευνηθεί η συνδυασμένη επίδραση των επαγγελμάτων των δύο γονέων.

Από τη συνοπτική ανάλυση που προηγήθηκε (μια πιο εκτεταμένη ανάλυση θα έδειχνε τις πολύ μεγάλες αλλαγές που σημειώθηκαν στα επαγγέλματα των ανδρών 46-65 ετών τα έτη 1972/73 και 1997/98) φάνηκε καθαρά ο καθοριστικός ρόλος του επαγγέλματος του πατέρα στην πρόσβαση στα Α.Ε.Ι.

Όπως, όμως, είναι γνωστό το επάγγελμα του πατέρα συνεπάγεται και σημαντικές διαφοροποιήσεις στο οικογενειακό εισόδημα, παράγοντα που παίζει κρίσιμο ρόλο στην προετοιμασία των παιδιών για τις γενικές εξετάσεις σε φροντιστήρια ή με ιδιαίτερα μαθήματα ή/και στην εγγραφή τους σε καλά ιδιωτικά σχολεία.

Το επάγγελμα του πατέρα συνδέεται στενά και με την εκπαίδευσή του καθώς και με την περιοχή (αστική, ημιαστική ή αγροτική, ή σε προνομίουχα ή μη προάστια των μεγάλων πόλεων) όπου κατοικούν. Τέλος το επάγγελμα του πατέρα επηρεάζει το περιβάλλον που επικρατεί στην οικογένεια σε ότι αφορά τις σπουδές καθώς και τη βοήθεια που έχουν τα παιδιά από αυτόν. Η

αναλυτική διερεύνηση της ιδιαίτερης επίδρασης όλων αυτών των παραγόντων απαιτεί ειδική έρευνα η οποία θα ήταν σκόπιμο να γίνει προκειμένου να εξακριβωθεί ο ρόλος του καθενός από αυτούς.

«ΑΥΓΗ», 25.8.2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΙ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Σε τρία άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τεύχη Ιουλίου-Αυγούστου 1999, 2000 και 2001, βλέπε εδώ Κεφάλαια 4 και 11 για το δύο τελευταία) παρουσιάσαμε μια ανάλυση των στοιχείων των απογραφών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97, 1997/98 και 1998/99 (η απογραφή αυτή άρχισε να γίνεται μετά από πρότασή μας το 1994 στον τότε Υπουργό Παιδείας, ο οποίος και την αποδέχτηκε).

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζουμε μια μέθοδο υπολογισμού των μαθητών που γεννήθηκαν στο εξωτερικό και φοιτούν σε ελληνικά σχολεία ένα συγκεκριμένο σχολικό έτος με βάση τα στοιχεία που περιέχονται στα δημοσιεύματα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ) «Στατιστική της Εκπαίδευσης» και «Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος».

Ως παράδειγμα θα πάρουμε το σχολικό έτος 1997/98 για το οποίο υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία από την ΕΣΥΕ (το σχετικό δημοσίευμα κυκλοφόρησε πρόσφατα και καλύπτει τα σχολικά έτη 1994/95-1997/98) και θα εφαρμόσουμε τη μέθοδο αυτή για τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1984-1992, η μεγάλη πλειονότητα των οποίων θα έπρεπε να φοιτούσε στα Δημοτικά και τα Γυμνάσια, δηλαδή τα σχολεία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Η μέθοδος ξεκινά από το μαθητικό πληθυσμό κατά έτος γέννησης. Στη «Στατιστική της Εκπαίδευσης» δίνονται τα σχετικά

στοιχεία. Στον Πίνακα 1 δίνεται ο αριθμός των μαθητών που γεννήθηκαν τα έτη 1984-1992 και βρίσκονταν στα Δημοτικά Σχολεία, στα Γυμνάσια, στα Λύκεια και στα σχολεία Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.) στη λήξη του σχολικού έτους 1997/98.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Μαθητές Δημοτικών σχολείων, Γυμνασίων, Λυκείων και Τ.Ε.Ε.
το σχολικό έτος 1997/98 γεννηθέντες τα έτη 1984-1992

Έτος γέννησης	Μαθητές στη λήξη του σχολικού έτους στα				
	Δημοτικά	Γυμνάσια	Λύκεια	Τ.Ε.Ε.	Σύνολο
1984	526	102.765	21.259	5.140	129.690
1985	2.037	124.439		57	126.533
1986	6.825	112.367		34	119.226
1987	91.217	25.374		7	116.598
1988	111.239				111.239
1989	113.024				113.024
1990	106.941				106.941
1991	107.663				107.663
1992	105.863				105.863
ΣΥΝΟΛΟ	645.335	364.945	21.259	5.238	1.036.777

Το σύνολο των μαθητών που δίνεται στην τελευταία στήλη του Πίνακα 1 θα πρέπει να το συγκρίνουμε με τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα τα αντίστοιχα έτη μείον τους θανάτους που συνέβησαν από το έτος γέννησής τους μέχρι το έτος 1997. Χρειαζόμαστε, επομένως, τα στοιχεία για τους θανάτους των παιδιών αυτών.

Στις «Στατιστικές Επετηρίδες της Ελλάδος» δίνονται οι θάνατοι για κάθε έτος κατά ηλικία του θανόντος. Για το συγκεκριμένο παράδειγμα εφαρμογής της μεθόδου που αναπτύσσουμε στο άρθρο αυτό απαιτούνται τα στοιχεία για τους θανάτους από κάτω του ενός έτους μέχρι 14 ετών τα έτη 1984-1997. Τα στοιχεία αυτά –που δίνονται στον Πίνακα 2– τα παίρνουμε από τις «Στατιστικές Επετηρίδες» των ετών 1985-1998.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Θάνατοι κατά ηλικία από κάτω του έτους μέχρι 14 ετών
τα έτη 1983-1997

Έτος	Κάτω του έτους	1 έτους	2 ετών	3 ετών	4 ετών	5-9 ετών	10-14 ετών
1984	1803	60	60	47	46	185	158
1985	1647	74	66	44	42	162	165
1986	1381	65	58	48	35	128	137
1987	1247	63	52	45	41	144	163
1988	1187	45	43	37	42	142	127
1989	989	59	51	36	29	157	143
1990	993	54	38	17	25	144	146
1991	927	32	23	23	24	82	131
1992	871	31	20	34	24	94	150
1993	864	39	20	25	26	107	130
1994	823	33	25	27	28	95	115
1995	827	28	27	23	14	84	137
1996	730	39	28	27	26	90	143
1997	657	45	29	25	24	96	124

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 2 μπορούμε να υπολογίσουμε τους θανάτους για τα παιδιά που γεννήθηκαν καθένα από τα έτη 1984-1992. Στη 2η στήλη του Πίνακα 3 δίνεται ο αριθμός των θανάτων αυτών. Στην 1η στήλη του Πίνακα δίνονται οι γεννήσεις (τις οποίες παίρνουμε από τις «Στατιστικές Επετηρίδες») και στην 3η οι γεννήσεις μείον τους θανάτους. Με δεδομένη την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση τα παιδιά της 3ης στήλης θα έπρεπε να βρίσκονται στα σχολεία. Όμως στα σχολεία βρίσκονταν τα παιδιά που δίνονται στην 4η στήλη (η οποία είναι επανάληψη της τελευταίας στήλης του Πίνακα 1) είναι περισσότερα από τα παιδιά που δίνονται στην 3η στήλη. Η διαφορά είναι τα παιδιά που βρίσκονταν στα σχολεία και είχαν γεννηθεί στο εξωτερικό. Αυτά δίνονται στην 5η και τελευταία στήλη του Πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Γεννήσεις 1984-1992, θάνατοι των γεννηθέντων τα έτη αυτά, σύνολο
μαθητών που γεννήθηκαν τα έτη 1984-1992, σύνολο μαθητών και μαθητές
που γεννήθηκαν στο εξωτερικό στα σχολεία το σχολικό έτος 1997/98

Έτος γέννησης	Γεννήσεις στην Ελλάδα	Θάνατοι γεννηθέντων τα έτη αυτά	Γεννήσεις μείον Θάνατοι	Σύνολο μαθητών στα σχολεία το σχ. έτος 1997/98	Μαθητές γεννηθέντες στο εξωτερικό στα σχολεία το σχ. έτος 1997/98
1984	125.724	2.296	123.428	129.690	6.262
1985	116.481	2.053	114.428	126.533	12.105
1986	112.810	1.690	111.120	119.226	8.106
1987	106.392	1.504	104.888	116.598	11.710
1988	107.505	1.438	106.067	111.239	5.172
1989	101.657	1.202	100.455	113.024	12.569
1990	102.229	1.148	101.081	106.941	5.860
1991	102.620	1.055	101.565	107.663	6.098
1992	104.971	1.003	103.968	105.863	1.895
ΣΥΝΟΛΟ	980.389	13.389	967.000	1.036.777	69.777

Όπως δείξαμε στο άρθρο στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση», τεύχος Ιουλίου-Αυγούστου 2000 (βλέπε εδώ Κεφάλαιο 4) οι απογραφέντες μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1997/98 στα Δημοτικά σχολεία και στα Γυμνάσια ήταν 62.152. Η διαφορά ανάμεσα στον αριθμό αυτό και σ' εκείνο της τελευταίας στήλης του Πίνακα 3 (69.777) πρέπει να οφείλεται σε μη απογραφή ορισμένων παιδιών που βρίσκονταν στα σχολεία και είχαν γεννηθεί στο εξωτερικό.

Την παραπάνω μέθοδο εφαρμόσαμε και το σχολικό έτος 1987/88 και διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά που είχαν γεννηθεί στο εξωτερικό και βρίσκονταν στα σχολεία το έτος εκείνο ήταν 23.439. Τα παιδιά αυτά θα πρέπει να ήταν παιδιά παλιννοστούντων, δεδομένου ότι η μαζική είσοδος αλλοδαπών και των οικογενειών τους σημειώθηκε τη δεκαετία του '90.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 126-127, Σεπτ.-Δεκ.2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΝ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑ 1981-2001

Σε προηγούμενα άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (στα τεύχη Ιουλίου-Αυγούστου των ετών 1999, 2000 και 2001, βλέπε εδώ Κεφάλαια 4 και 11 για τα δύο τελευταία) είχαμε ασχοληθεί με τα παιδιά με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο αριθμός των παιδιών αυτών αυξήθηκε σημαντικά στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 εξαιτίας της άφιξης και εγκατάστασης στη χώρα μας μεγάλου αριθμού μεταναστών και λαθρομεταναστών και των οικογενειών τους. Χάρη στα παιδιά αυτά μετριάστηκε η μείωση του μαθητικού δυναμικού, η οποία προκλήθηκε εξαιτίας της μεγάλης μείωσης των γεννήσεων στη διάρκεια της δεκαετίας του '80.

Στη διάρκεια της εικοσαετίας 1981-2001, όμως –εκτός από τη μείωση του μαθητικού δυναμικού και την αύξηση των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς– σημειώθηκαν και άλλες σημαντικές αλλαγές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στο άρθρο αυτό, αφού δούμε τις μεταβολές στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό το σχολικό έτος 2001/02 σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1981/82, εξετάζουμε τη σχέση της μεταγυμνασιακής τεχνικής και επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης προς τη γενική εκπαίδευση, τη συμμετοχή των κοριτσιών και τις αλλαγές στα δημόσια και στα ιδιωτικά σχολεία. Τα στοιχεία τα παίρνουμε από τα δημοσιεύματα της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) «Στατιστική της Εκπαιδύσεως 1981/82» (στοιχεία τέλους του σχολικού έτους) και το Δελτίο Τύπου για τους

«Μαθητές, σχολικές μονάδες και διδακτικό προσωπικό το σχολικό έτος 2001/02-Στοιχεία έναρξης») που εκδόθηκε στις 23.7.2002.

Στην 1η και τη 2η στήλη του Πίνακα 1 δίνεται ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός (αγόρια και κορίτσια μαζί τόσο στη δημόσια όσο και στην ιδιωτική εκπαίδευση):

- Των Δημοτικών σχολείων τα σχολικά έτη 1981/82 και 2001/02.
- Των Γυμνασίων (σ' αυτά το σχολικό έτος 1981/82 περιλαμβάνονται οι μαθητές στα γυμνάσια και στις μέσες τεχνικές επαγγελματικές σχολές παλαιού τύπου και το έτος 2001/02 οι μαθητές γυμνασίου).
- Των Λυκείων (σ' αυτά περιλαμβάνονται οι μαθητές στα γενικά, πολυκλαδικά λύκεια και εκκλησιαστικά λύκεια το 1981/82 και στα ενιαία λύκεια και τα εκκλησιαστικά λύκεια το 2001/02), και
- Της μεταγυμνασιακής Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.) (σ' αυτήν περιλαμβάνονται τα τεχνικά και επαγγελματικά λύκεια και οι τεχνικές επαγγελματικές σχολές νέου τύπου το έτος 1981/82 και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια το 2001/02).

Στην 3η στήλη δίνεται η διαφορά του μαθητικού πληθυσμού το 2001/02 σε σχέση με το 1981/82 και στην 4η στήλη η ποσοστιαία μεταβολή του την 20ετία 1981/82-2001/02 (δηλαδή το ποσοστό που αντιπροσωπεύει η διαφορά της 3ης στήλης στο μαθητικό πληθυσμό που δίνεται στην 1η στήλη). Στην πρώτη γραμμή του δεύτερου τμήματος του Πίνακα 1 δίνεται ο μαθητικός πληθυσμός της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης (Λύκεια + Τ.Ε.Ε.) και στη δεύτερη γραμμή του το ποσοστό που αντιπροσωπεύει ο μαθητικός πληθυσμός της Τ.Ε.Ε. στο σύνολο της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Μαθητικός πληθυσμός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας
εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1981/82 και 2001/02

ΣΧΟΛΕΙΑ	1981/82	2001/02	ΔΙΑΦΟΡΑ	% ΜΕΤ.
Δημοτικά	891.488	647.041	-244.447	-27,4
Γυμνάσια	459.168	349.773	-109.395	-23,8
Λύκεια	224.287	241.076	16.789	7,5
T.E.E.	94.569	160.042	65.473	69,2
ΣΥΝΟΛΟ	1.669.512	1.397.932	-271.580	-16,3
Λύκεια + T.E.E.	318.856	401.118	82.262	25,8
T.E.E. ως % Λυκ. +T.E.E.	29,7	39,9	10,2	34,5

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 οι μεγάλες αλλαγές στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης την εικοσαετία 1981-2001 ήταν:

- (α) Η πολύ μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού των Δημοτικών σχολείων (κατά 244.447 ή 27,4%) και των Γυμνασίων (κατά 109.395 ή 23,8%), η οποία, όπως προαναφέρθηκε, οφείλεται στην κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80. Η μείωση θα ήταν μεγαλύτερη (γύρω στο 35% στα Δημοτικά σχολεία και 27% στα Γυμνάσια) αν σ' αυτά δεν είχαν προστεθεί οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς οι οποίοι είχαν γεννηθεί στις χώρες προέλευσης των γονέων τους (βλέπε τα άρθρα μας στο περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση» που προαναφέρθηκαν). Εξαιτίας της μεγάλης μείωσης του μαθητικού πληθυσμού των Δημοτικών σχολείων και των Γυμνασίων ο μαθητικός πληθυσμός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε κατά 271.580 ή 16,3% το 2001/02 σε σύγκριση με το 1981/82.
- (β) Η κατά 69,2% αύξηση του μαθητικού πληθυσμού της μεταγυμνασιακής τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και η κατά 7,5% αύξηση του μαθητικού πληθυσμού των Λυκείων συνοψίζεται σε μια κατά 25,8% αύξηση του μαθητικού δυναμικού της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης, γεγονός που σημαίνει ότι ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που τελειώνουν το Γυμνάσιο συνεχίζει την εκπαίδευσή του στα

Λύκεια ή στα Τ.Ε.Ε. το 2001/02 σε σύγκριση με το 1981/82, και

- (γ) Η πολλαπλάσια αύξηση του μαθητικού πληθυσμού της μεταγυμνασιακής Τ.Ε.Ε. σε σχέση με την αύξηση του μαθητικού δυναμικού των Λυκείων αύξησε το ποσοστό που η Τ.Ε.Ε. αντιπροσωπεύει στη μεταγυμνασιακή εκπαίδευση από 29,7% το 1981/82 σε 39,9% το 2001/02.

Μια άλλη σημαντική αλλαγή που σημειώθηκε στην εικοσαετία 1981-2001 ήταν η αύξηση της συμμετοχής των κοριτσιών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά που αντιπροσώπευαν τα κορίτσια στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό δίνονται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Κορίτσια ως ποσοστό του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1981/82 και 2001/02

ΣΧΟΛΕΙΑ	1981/82	2001/02	ΔΙΑΦΟΡΑ	% ΜΕΤ.
Δημοτικά	48,28	48,38	0,10	0,2
Γυμνάσια	46,46	47,62	1,16	2,5
Λύκεια	53,85	54,57	0,72	1,3
Τ.Ε.Ε.	27,54	41,37	13,83	50,2
ΣΥΝΟΛΟ	47,35	48,45	1,10	2,3

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 2, ενώ η μεταβολή στο ποσοστό που τα κορίτσια αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού των Δημοτικών σχολείων ήταν ασήμαντη και των Γυμνασίων και Λυκείων σχετικά μικρή, στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση (Τ.Ε.Ε.) ήταν θεαματική (50,2%). Στην αύξηση αυτή οφείλεται σε σημαντικό βαθμό η αύξηση του ποσοστού που η Τ.Ε.Ε. αντιπροσωπεύει στη μεταγυμνασιακή εκπαίδευση για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω.

Οι μεγάλες αλλαγές που δείχνει ο Πίνακας 1 διαφοροποιούνται ριζικά όταν εξετάσουμε χωριστά τη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση. Τα σχετικά στοιχεία δίνονται στον Πίνακα 3, ο οποίος είναι ανάλογος του Πίνακα 1 για τη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση με την προσθήκη τριών επιπλέον στηλών στο τέλος του στις

οποίες δίνεται το ποσοστό που αντιπροσωπεύει η ιδιωτική εκπαίδευση στο σύνολο της εκπαίδευσης και η ποσοστιαία μεταβολή του ποσοστού αυτού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Μαθητικός πληθυσμός στα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1981/82 και 2001/02

ΣΧΟΛΕΙΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΩΣ % ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ		
	1981/82	2001/02	% ΜΕΤ.	1981/82	2001/02	% ΜΕΤ.	1981/82	2001/02	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Δημοτικά	834.988	598.701	-28,3	56.500	48.340	-14,4	6,34	7,47	17,9
Γυμνάσια	440.628	331.631	-24,7	18.540	18.142	-2,1	4,04	5,19	28,5
Λύκεια	212.937	224.369	5,4	11.350	16.707	47,2	5,06	6,93	36,9
T.E.E.	82.402	153.220	85,9	12.167	6.822	-43,9	12,87	4,26	-66,9
ΣΥΝΟΛΟ	1.570.955	1.307.921	-16,7	98.557	90.011	-8,7	5,90	6,44	9,1
Λύκεια + T.E.E.	295.339	377.589	27,8	23.517	23.529	0,1			
T.E.E. ως % Λυκ. +T.E.E.	27,9	40,6	45,4	51,7	29,0	-44,0			

Από τις τρεις πρώτες στήλες σε σύγκριση με τρεις επόμενες του Πίνακα 3 το 2001/02 σε σύγκριση με το 1981/82 φαίνεται ότι:

- Η μείωση του μαθητικού πληθυσμού στα δημόσια Δημοτικά σχολεία ήταν διπλάσια και στα Γυμνάσια 12πλάσια (!) εκείνης που σημειώθηκε στα ιδιωτικά.
- Η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού στα ιδιωτικά Λύκεια ήταν 9πλάσια εκείνης στα δημόσια.
- Ενώ στα δημόσια T.E.E. ο μαθητικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 85,9%, στα ιδιωτικά μειώθηκε κατά 43,9%, Τέλος,
- Ενώ ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε κατά 16,7%, της ιδιωτικής μειώθηκε μόνο κατά 8,7%.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν :

- (i) Να αυξηθεί το ποσοστό που ο μαθητικός πληθυσμός των ιδιωτικών σχολείων αντιπροσώπευε στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό από 5,90% το 1981/82 σε 6,44% το 2001/02. Η μεγαλύτερη αύξηση στο ποσοστό αυτό σημειώθηκε στα Λύκεια (από 5,06% σε 6,93%), και
- (ii) Το ποσοστό που αντιπροσώπευε ο μαθητικός πληθυσμός της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης (Λύκεια + T.E.E.) στα μεν δημόσια σχολεία αυξήθηκε από 27,9% το

1981/82 σε 40,6% το 2001/02, στα δε ιδιωτικά μειώθηκε από 51,7% σε 29,0%.

(ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Τα στοιχεία για το 1981/82, όπως προαναφέρθηκε, είναι στοιχεία λήξης του σχολικού έτους. Οι ποσοστιαίες μεταβολές που δίνονται στους Πίνακες θα ήταν μεγαλύτερες αν διαθέταμε στοιχεία έναρξης για το έτος αυτό).

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 128, Ιαν.-Φεβρ. 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Σε τρία άρθρα μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τεύχη Ιουλίου-Αυγούστου 1999, 2000 και 2001, βλέπε εδώ τα Κεφάλαια 4 και 11 για τα δύο τελευταία) παρουσιάσαμε μια ανάλυση των στοιχείων των απογραφών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1995/96, 1996/97, 1997/98 και 1998/99.

Στο άρθρο αυτό, όπως και στο άρθρο του Ιουλίου-Αυγούστου 2001, παρουσιάζουμε τα στοιχεία για τους μαθητές με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 1999/2000 σε σύγκριση με τα τέσσερα προηγούμενα έτη προκειμένου να υπάρξει μια διαχρονική εικόνα της αύξησής τους, μια ανάλυση της κατανομής των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά είδος σχολείου, χώρα γέννησης και ηλικία προσθέτοντας μια ανάλυση κατά μητρική γλώσσα, κατά χρόνο άφιξής τους στην Ελλάδα και κατά περιφέρεια στην οποία βρίσκεται το σχολείο στο οποίο φοιτούσαν. Η σχετική καθυστέρηση του άρθρου αυτού οφείλεται στο γεγονός ότι τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται δεν ήταν διαθέσιμα πριν από το Δεκέμβριο του 2002 εξαιτίας του φόρτου εργασίας που έχει η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ).

Το άρθρο χωρίζεται σε 6 Τμήματα και εξετάζεται:

- Στο Τμήμα I το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς στο σύνολο των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1995/1996-1999/2000 και η κατανομή τους το σχολικό έτος 1999/2000 κατά είδος σχολείου.
 - Στο Τμήμα II το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο των σχολείων κατά χώρα γέννησης τα τέσσερα τελευταία σχολικά έτη για τα οποία υπάρχουν σχετικά στοιχεία και η κατανομή τους το σχολικό έτος 1999/2000 κατά είδος σχολείου και χώρα γέννησης.
 - Στο Τμήμα III η κατανομή των μαθητών το σχολικό έτος 1999/2000 κατά ηλικία και είδος σχολείου.
 - Στο Τμήμα IV η κατανομή των μαθητών το σχολικό έτος 1999/2000 κατά μητρική γλώσσα και είδος σχολείου.
 - Στο Τμήμα V η κατανομή των μαθητών στο σχολικό έτος 1999/2000 κατά έτος άφιξης στην Ελλάδα και είδος σχολείου.
- Και, τέλος
- Στο Τμήμα VI η κατανομή των μαθητών το σχολικό έτος 1999/2000 κατά περιφέρεια στην οποία βρίσκεται το σχολείο στο οποίο φοιτούν και είδος σχολείου.

I. Το σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνονται οι μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.) και αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) γονείς (στις τρεις πρώτες στήλες), οι μαθητές με γηγενείς γονείς –δηλαδή το σύνολο των μαθητών μείον τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (τέταρτη στήλη) – και το σύνολο των μαθητών σε όλα τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πέμπτη στήλη) τα σχολικά έτη 1995/1996-1999/2000 (τα στοιχεία για το σύνολο των μαθητών τα πήραμε από την Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος). Στις τέσσερις πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1 δίνονται οι ποσο-

στιαίες μεταβολές στον αριθμό των μαθητών από το ένα έτος στο επόμενο και στην πέμπτη γραμμή του μέρους αυτού η ποσοστιαία μεταβολή το 1999/2000 σε σύγκριση με το 1995/96 (πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία). Στο τρίτο μέρος του Πίνακα 1 δίνεται η ποσοστιαία (οριζόντια) κατανομή του συνόλου των μαθητών σε μαθητές με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το καθένα από τα πέντε σχολικά έτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μαθητικός πληθυσμός και μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.), αλλοδαπούς (ΑΑΛ.) και ΓΗΓΕΝΕΙΣ γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1995/1996 - 1999/2000

Σχολικό έτος	Μαθητές με γονείς				Σύνολο Μαθητών
	ΠΑΛ.	ΑΑΛ.	ΠΑΛ.+ΑΑΛ.	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	
1995/1996	39.211	8.455	47.666	1.484.277	1.531.943
1996/1997	42.371	12.572	54.943	1.450.351	1.505.294
1997/1998	45.971	21.239	67.210	1.404.050	1.471.260
1998/1999	43.986	35.751	79.737	1.352.144	1.431.881
1999/2000	40.923	48.963	89.886	1.318.914	1.408.800
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ					
1997/1996	8,1	48,7	15,3	-2,3	-1,7
1998/1997	8,5	68,9	22,3	-3,2	-2,3
1999/1998	-4,3	68,3	18,6	-3,7	-2,7
1999/2000	-7,0	37,0	12,7	-2,5	-1,6
2000/1996	4,4	479,1	88,6	-11,1	-8,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
1995/1996	2,6	0,5	3,1	96,9	100,0
1996/1997	2,8	0,8	3,6	96,4	100,0
1997/1998	3,1	1,5	4,6	95,4	100,0
1998/1999	3,1	2,5	5,6	94,4	100,0
1999/2000	2,9	3,5	6,4	93,6	100,0

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι ο αριθμός των μαθητών με:

- παλιννοστούντες γονείς αυξήθηκε με τον ίδιο ρυθμό τα δύο πρώτα έτη, αλλά μειώθηκε με αυξανόμενο ρυθμό τα επόμενα δύο. Τελικά ο αριθμός τους το 1999/2000 ήταν λίγο μεγαλύτερος από εκείνο του 1995/1996.
- αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκε σχεδόν κατά 50% το πρώτο έτος και σχεδόν κατά 70% το δεύτερο και το τρίτο αλλά το τέταρτο έτος ο ρυθμός αύξησής τους μειώθηκε. Τελικά ο

αριθμός τους στο διάστημα 1996-2000 σχεδόν πενταπλασιάστηκε και ξεπέρασε τον αριθμό των μαθητών με παλιννοστούντες γονείς.

- παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς μαζί αυξήθηκε με επιταχυνόμενο ρυθμό το δεύτερο σε σχέση με το πρώτο έτος και με επιβραδυνόμενο ρυθμό τα επόμενα. Τελικά ο αριθμός τους ήταν σχεδόν κατά 90% μεγαλύτερος το 1999/2000 σε σύγκριση με το 1995/1996.
- γηγενείς γονείς μειώθηκε με ταχύτερο ρυθμό τα τρία πρώτα έτη και επιβραδυνόμενο το τελευταίο έτος. Το 1999/2000 ήταν κατά 11,1% μικρότερος απ' ό,τι το 1995/1996. Η μεγάλη αυτή μείωση, όπως αναφέραμε στα προηγούμενα άρθρα μας, οφείλεται στην κατακόρυφη μείωση των γεννήσεων τη δεκαετία του '80.

Εξαιτίας από τη μια μεριά της αύξησης των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς και από την άλλη της μείωσης των μαθητών με γηγενείς γονείς, η ποσοστιαία συμμετοχή των πρώτων στο μαθητικό πληθυσμό, όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 1, υπερδιπλασιάστηκε και από 3,1% το 1995/1996 έφτασε το 6,4% το 1999/2000, ενώ των δεύτερων μειώθηκε από 96,9% σε 93,6%.

Οι εξελίξεις το σχολικό έτος 1999/2000 δείχνουν ότι ο αριθμός των μαθητών με παλιννοστούντες γονείς μειώνεται εξαιτίας του ότι η παλιννόστηση φαίνεται ότι έχει περιοριστεί σε πολύ μικρούς αριθμούς. Μείωση παρουσιάζει και ο ρυθμός αύξησης των παιδιών με αλλοδαπούς γονείς, γεγονός που μπορεί να οφείλεται είτε στο ότι η μετανάστευση και λαθρομετανάστευση έχει περιοριστεί είτε στο ότι ορισμένα από τα παιδιά τους που γεννήθηκαν στην Ελλάδα οι γονείς τους τα στέλνουν στους συγγενείς τους στην πατρίδα προέλευσής τους. Μπορεί, όμως, να οφείλεται και στο ότι ορισμένοι γονείς δεν στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο ή όταν τελειώσουν το δημοτικό δεν τα στέλνουν στο γυμνάσιο. Στο βαθμό που ισχύει ο τελευταίος λόγος, είναι ανάγκη να πεισθούν οι γονείς των παιδιών ότι είναι προς το συμφέρον των παιδιών τους να πηγαίνουν στο σχολείο και να προχωρούν στις σπουδές τους.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε την κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά είδος σχολείου (Δημοτικά σχολεία, Γυμνάσια, Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) και Ενιαία Λύκεια)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μαθητές με παλιννοστούντες (ΠΑΛ.), αλλοδαπούς (ΑΛΛ.) και γηγενείς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά είδος σχολείου το σχολικό έτος 1999/2000

Είδος σχολείου	Μαθητές με γονείς				Σύνολο Μαθητών
	ΠΑΛ.	ΑΛΛ.	ΠΑΛ.+ΑΛΛ.	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	
Δημοτικά	22.778	37.123	59.901	583.574	643.475
Γυμνάσια	12.909	9.219	22.128	346.432	368.560
Τ.Ε.Ε.	2.715	1169	3.884	141.645	145.529
Ενιαία Λύκεια	2.521	1452	3.973	247.263	251.236
ΣΥΝΟΛΟ	40.923	48.963	89.886	1.318.914	1.408.800
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	3,5	5,8	9,3	90,7	100,0
Γυμνάσια	3,5	2,5	6,0	94,0	100,0
Τ.Ε.Ε.	1,9	0,8	2,7	97,3	100,0
Ενιαία Λύκεια	1,0	0,6	1,6	98,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	2,9	3,5	6,4	93,6	100,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
Δημοτικά	55,7	75,8	66,6	44,2	45,7
Γυμνάσια	31,5	18,8	24,6	26,3	26,2
Τ.Ε.Ε.	6,6	2,4	4,3	10,7	10,3
Ενιαία Λύκεια	6,2	3,0	4,4	18,7	17,8
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 2, η συμμετοχή των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού είναι μεγαλύτερη στα Δημοτικά σχολεία και βαίνει μειούμενη στα Γυμνάσια, τα Τ.Ε.Ε. και τα Ενιαία Λύκεια, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τους μαθητές με γηγενείς γονείς. Αυτό γίνεται σαφέστερο από το τρίτο μέρος του Πίνακα 2, όπου φαίνονται οι μεγάλες διαφορές της κατανομής του συνόλου των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς από τη μια μεριά (τρεις πρώτες στήλες) και με γηγενείς γονείς από την άλλη (τέταρτη στήλη). Ενώ στην περίπτωση των πρώτων τα δύο τρίτα των μαθητών φοιτούν στα

δημοτικά σχολεία, στην περίπτωση των δεύτερων το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω από το 45%. Καθώς, όμως, περνούν τα χρόνια και τα παιδιά μεγαλώνουν και προχωρούν στην εκπαίδευσή τους, η κατανομή τους θα αλλάζει. Έτσι, π.χ. το σχολικό έτος 1999/2000 το οποίο εξετάζουμε αναλυτικότερα στο άρθρο αυτό σε σύγκριση με το 1998/99 (για τον οποίο βλέπε το άρθρο μας του 2001 στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση», βλέπε εδώ Κεφάλαιο 11) το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι μαθητές που φοιτούσαν στα γυμνάσια στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς αυξήθηκε από 22,2% στο 24,6% και των παιδιών που φοιτούσαν σε Τ.Ε.Ε. από 3,1% στο 4,3% ενώ το ποσοστό εκείνων που φοιτούσαν σε Δημοτικά σχολεία μειώθηκε από 70,4% στο 66,6% και το ποσοστό εκείνων που φοιτούσαν σε Λύκεια παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο (4,3% το 1998/1999, 4,4% το 1999/2000). Το αν και κατά πόσο θα αυξηθούν τα ποσοστά αυτά θα εξαρτηθεί από το ποσοστό των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που θα συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στα Γυμνάσια και στα Τ.Ε.Ε. και στα Λύκεια, εφόσον, φυσικά, παραμείνουν στην Ελλάδα.

II. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς κατά χώρα γέννησης

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 3 δίνονται οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97 (πρώτο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία, δεδομένου ότι το 1995/1996 δεν υπήρχε το σχετικό ερώτημα στα ερωτηματολόγια), 1997/1998, 1998/1999 και 1999/2000 κατά χώρα γέννησης. Στις τρεις πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 3 δίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές στον αριθμό των μαθητών από το ένα έτος στο επόμενο και στην τέταρτη γραμμή του μέρους αυτού η ποσοστιαία μεταβολή το 1999/2000 σε σύγκριση με το 1996/97. Στο τρίτο μέρος του Πίνακα 3 δίνεται η ποσοστιαία κατανομή του

συνόλου των μαθητών κατά χώρα γέννησης το καθένα από τα τέσσερα σχολικά έτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα σχολικά έτη 1996/97-1999/2000 κατά χώρα γέννησης

Σχολικό έτος	Αλβανία	Χώρες πρ.ΕΣΣΔ	Άλλες Χώρες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ
1996/1997	24.122	22.055	7.308	1.458	54.943
1997/1998	34.623	23.492	7.443	1.652	67.210
1998/1999	44.557	24.554	7.946	2.680	79.737
1999/2000	53.042	24.386	8.608	3.850	89.886
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ					
1998/1997	43,5	6,5	1,8	13,3	22,3
1999/1998	28,7	4,5	6,8	62,2	18,6
2000/1999	19,0	-0,7	8,3	43,7	12,7
2000/1997	119,9	10,6	17,8	164,1	63,6
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
1996/1997	43,9	40,1	13,3	2,7	100,0
1997/1998	51,5	35,0	11,1	2,5	100,0
1998/1999	55,9	30,8	10,0	3,4	100,0
1999/2000	59,0	27,1	9,6	4,3	100,0

Όπως φαίνεται από τις τρεις πρώτες γραμμές του δεύτερου μέρους του Πίνακα 3 ο ρυθμός αύξησης των μαθητών που γεννήθηκαν στην Αλβανία, αν και μειούμενος, ήταν πολλαπλάσιος εκείνου των παιδιών που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ (το σχολικό έτος 1999/2000, μάλιστα, σημειώθηκε ελαφρά μείωση των μαθητών που γεννήθηκαν στις χώρες αυτές) με αποτέλεσμα, ενώ το 1996/97 δεν υπήρχε μεγάλη διαφορά ανάμεσα τις δύο αυτές ομάδες μαθητών, το 1999/2000 οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αλβανία να είναι υπερδιπλάσιοι σε σύγκριση με εκείνους που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, αν και πολύ λιγότεροι, αυξήθηκαν με τον υψηλότερο ρυθμό απ' ό,τι οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Αλβανία τα σχολικά έτη 1998/1999 και 1999/2000. Οι διαφορετικοί αυτοί ρυθμοί μεταβολής, όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 3, είχαν ως αποτέλεσμα το ποσοστό που αντιπροσώπευαν οι μαθητές που γεν-

νήθηκαν στην Αλβανία στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς να φτάσει σχεδόν το 60% το 1999/2000. Αύξηση του (μικρού) ποσοστού συμμετοχής τους στο σύνολο παρουσίασαν και οι μαθητές που γεννήθηκαν στην Ελλάδα.

Στον Πίνακα 4 δίνουμε την κατανομή των μαθητών με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και γηγενείς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά χώρα γέννησης και είδος σχολείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος 1999/2000 κατά χώρα γέννησης και κατά είδος σχολείου

Είδος σχολείου	Χώρες πρώην ΕΣΣΔ	Αλβανία	Άλλες χώρες	Ελλάδα	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά	14.440	37.204	5.150	3.107	59.901
Γυμνάσια	7.645	11.943	2.117	423	22.128
T.E.E.	1379	1.864	558	83	3.884
Ενιαία Λύκεια	922	2.031	783	237	3.973
ΣΥΝΟΛΟ	24.386	53.042	8.608	3.850	89.886
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	24,1	62,1	8,6	5,2	100,0
Γυμνάσια	34,5	54,0	9,6	1,9	100,0
T.E.E.	35,5	48,0	14,4	2,1	100,0
Ενιαία Λύκεια	23,2	51,1	19,7	6,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	27,1	59,0	9,6	4,3	100,0
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (κάθετη)					
Δημοτικά	59,2	70,1	59,8	80,7	66,6
Γυμνάσια	31,3	22,5	24,6	11,0	24,6
T.E.E.	5,7	3,5	6,5	2,2	4,3
Ενιαία Λύκεια	3,8	3,8	9,1	6,2	4,4
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 4 το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Αλβανία στο σύνολο των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στα Δημοτικά σχολεία ξεπερνάει το 60%. Το αντίστοιχο ποσοστό τους στα υπόλοιπα σχολεία κυμαίνεται ανάμεσα στο 54,0% (στα Γυμνάσια) και 51,1% (στα Ενιαία Λύ-

κεια). Σε αντίθεση, τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και σε άλλες χώρες είναι μικρότερα στα Δημοτικά απ' ό,τι στα άλλα σχολεία εξαιτίας του γεγονότος ότι οι γονείς τους ήλθαν νωρίτερα στην Ελλάδα. Μικτή είναι η εικόνα που παρουσιάζουν τα αντίστοιχα ποσοστά των παιδιών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα (μεγαλύτερα είναι τα ποσοστά τους στα Δημοτικά σχολεία και στα Ενιαία Λύκεια).

Εξαιτίας των διαφορών που προαναφέρθηκαν, και όπως φαίνεται από το τρίτο μέρος του Πίνακα 4, το 70% των παιδιών που γεννήθηκαν στην Αλβανία και το 80% εκείνων που γεννήθηκαν στην Ελλάδα φοιτούν στα Δημοτικά σχολεία, ενώ 60% είναι το αντίστοιχο ποσοστό των παιδιών που γεννήθηκαν σε χώρες της πρώην ΕΣΣΔ ή άλλες χώρες. Αντίθετα το μεγαλύτερο ποσοστό στα Γυμνάσια το έχουν τα παιδιά που γεννήθηκαν στις χώρες αυτές, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό στα Τ.Ε.Ε. και στα Ενιαία Λύκεια το έχουν τα παιδιά που γεννήθηκαν σε άλλες χώρες και στα Λύκεια τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα.

Σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1998/1999 (βλέπε το άρθρο μας του 2001 στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση», βλέπε εδώ το Κεφάλαιο 11), το σχολικό έτος 1999/2000 στους μαθητές που γεννήθηκαν στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, στην Αλβανία και σε άλλες χώρες παρατηρείται μια μείωση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν στο αντίστοιχο σύνολο οι μαθητές στα Δημοτικά σχολεία και μια αύξηση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν στα Γυμνάσια, Τ.Ε.Ε. και Ενιαία Λύκεια, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τους μαθητές που γεννήθηκαν στην Ελλάδα (πρόκειται για τα παιδιά που γεννήθηκαν στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '90 κύρια από αλλοδαπούς γονείς).

Οι διαφορές αυτές, όπως προαναφέρθηκε, οφείλονται στο διαφορετικό χρόνο εισόδου στη χώρα μας των γονέων των παιδιών (όπως είναι γνωστό η παλιννόστηση από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ άρχισε κύρια τη δεκαετία του '80 και η μαζική έλευση μεταναστών και λαθρομεταναστών, κύρια από την Αλβανία, τη δεκαετία του '90).

III. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά είδος σχολείου και έτος γέννησης

Στον Πίνακα 5 δίνουμε τους μαθητές το σχολικό έτος 1999/2000 κατά είδος σχολείου και έτος γέννησης. Στην 1η στήλη του Πίνακα δίνεται το έτος γέννησης, στη 2η η ηλικία, στην 3η ο αριθμός των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (μαζί), στην 4η ο αριθμός των μαθητών με γηγενείς γονείς και στην 5η το σύνολο των μαθητών. Στην 6η, 7η και 8η στήλη δίνεται η ποσοστιαία κατανομή, αντίστοιχα, των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, με γηγενείς γονείς και του συνόλου των μαθητών. Στο τέλος κάθε είδους σχολείου δίνεται η μέση ηλικία των μαθητών (όπως θα παρατηρήσει ο αναγνώστης, ενώ στο άρθρο του 2001, επειδή δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για την κατά ηλικία κατανομή του συνόλου των μαθητών το σχολικό έτος 1998/1999, χρησιμοποιήσαμε, για σύγκριση, στοιχεία του συνόλου των μαθητών το σχολικό έτος 1988/89, στο οποίο ήταν ελάχιστοι οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, στο άρθρο αυτό χρησιμοποιούμε τα διαθέσιμα τώρα στοιχεία για την κατά ηλικία κατανομή του συνόλου των μαθητών το ίδιο σχολικό έτος (1999/2000).

Από τον Πίνακα 5 (βλέπε επόμενη σελίδα) επιβεβαιώνονται τα όσα αναφέραμε στο άρθρο του 2001 στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση», ότι δηλαδή υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην ηλικιακή σύνθεση των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς και εκείνη των μαθητών με γηγενείς γονείς (και, φυσικά, του συνόλου των μαθητών). Οι μεγαλύτερες από τις διαφορές αυτές εμφανίζονται στα δημοτικά σχολεία, στα οποία οι μαθητές 12 ετών και άνω με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς αντιπροσωπεύουν 11,6% του συνόλου των μαθητών αυτών, ποσοστό πολλαπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό των μαθητών με γηγενείς γονείς (0,7%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Ηλικία μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, με γηγενείς γονείς και σύνολο μαθητών το σχολικό έτος 1999/2000

Έτος γέννησης	Ηλικία	Αριθμός μαθητών με γονείς			Ποσοστιαία κατανομή μαθητων με γονείς		
		ΠΑΑ+ΑΔΑ	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΑΑ+ΑΔΑ	ΓΗΓΕΝΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά Σχολεία							
1993	6	6.995	97.878	104.873	11,7	16,8	16,3
1992	7	8.310	100.405	108.715	13,9	17,2	16,9
1991	8	8.991	99.114	108.105	15,0	17,0	16,8
1990	9	9.572	101.212	110.784	16,0	17,3	17,2
1989	10	9.626	99.868	109.494	16,1	17,1	17,0
1988	11	9.405	81.028	90.433	15,7	13,9	14,1
1987	12	4.878	2.680	7.558	8,1	0,5	1,2
1986 και πριν	13 και άνω	2.124	1.389	3.513	3,5	0,2	0,5
ΣΥΝΟΛΟ		59.901	583.574	643.475	100,0	100,0	100,0
Μέση Ηλικία		8,15	7,46	7,52			
Γυμνάσια							
1988	11	385	23.038	23.423	1,7	6,7	6,4
1987	12	3.543	97.090	100.633	16,0	28,0	27,3
1986	13	5.778	108.386	114.164	26,1	31,3	31,0
1985	14	6.258	88.687	94.945	28,3	25,6	25,8
1984	15	3.998	16.590	20.588	18,1	4,8	5,6
1983 και πριν	16 και άνω	2.166	12.641	14.807	9,8	3,6	4,0
ΣΥΝΟΛΟ		22.128	346.432	368.560	100,0	100,0	100,0
Μέση Ηλικία		12,84	12,08	12,13			
Ενιαία Λυκεία και Γ.Ε.Ε.							
1985	14	122	21.593	21.715	1,6	5,6	5,5
1984	15	1.111	99.440	100.551	14,1	25,7	25,5
1983	16	2.104	113.135	115.239	26,8	29,2	29,2
1982	17	2.145	93.328	95.473	27,3	24,1	24,2
1981	18	1.270	24.088	25.358	16,2	6,2	6,4
1980	19 και άνω	1.105	35.394	36.499	14,1	9,1	9,2
ΣΥΝΟΛΟ		7.857	386.978	394.835	100,0	100,0	100,0
Μέση Ηλικία		15,58	15,45	15,45			

Στην περίπτωση των Γυμνασίων τα αντίστοιχα ποσοστά (16 ετών και άνω) είναι 9,8% και 3,6% και των μαθητών των Ενιαίων Λυκείων και Γ.Ε.Ε. (19 ετών και άνω) 14,1% και 9,1%. Οι διαφορές αυτές φαίνονται και από τη μέση ηλικία των μαθητών. Στην περίπτωση των μαθητών των Δημοτικών σχολείων, η μέση ηλικία των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς είναι κατά 9,2% μεγαλύτερη από εκείνη των μαθητών με γηγενείς γονείς, στην περίπτωση των μαθητών των Γυμνασίων κατά 6,3% και στην περίπτωση των Ενιαίων Λυκείων και Γ.Ε.Ε. μόνο κατά 0,8% ανώτερη. Η μέση, όμως, ηλικία του συνόλου των μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με παλιννο-

στούντες και αλλοδαπούς γονείς είναι μικρότερη από τη μέση ηλικία των μαθητών με γηγενείς.

Όπως είναι φυσικό στις περιπτώσεις που υπάρχουν πολλοί μαθητές μεγάλης ηλικίας με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στις μικρές τάξεις, ιδιαίτερα των δημοτικών σχολείων (αλλά και των γυμνασίων) δημιουργούνται προβλήματα τα οποία χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση.

IV. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά μητρική γλώσσα και είδος σχολείου

Στον Πίνακα 6 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες (πρώτο μέρος), αλλοδαπούς (δεύτερο μέρος) και παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαζί (τρίτο μέρος) γονείς κατά μητρική γλώσσα και είδος σχολείου το σχολικό έτος 1999/2000.

Από τον Πίνακα 6 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι:

- Στους μαθητές με παλιννοστούντες γονείς (βλέπε ποσοστιαία κατανομή του πρώτου μέρους του Πίνακα) η ελληνική γλώσσα είναι η κύρια μητρική γλώσσα σε όλα τα είδη σχολείων (περισσότερο στα Τ.Ε.Ε., τα Ενιαία Λύκεια και τα Γυμνάσια απ' ό,τι στα Δημοτικά σχολεία). Στο σύνολο των σχολείων σχεδόν το 50% των μαθητών με παλιννοστούντες γονείς έχουν μητρική γλώσσα την ελληνική. Ακολουθούν οι (διάφορες) άλλες γλώσσες, η ρωσική και η αλβανική.
- Στους μαθητές με αλλοδαπούς γονείς (βλέπε ποσοστιαία κατανομή του δεύτερου μέρους του Πίνακα) η αλβανική γλώσσα είναι η κύρια μητρική γλώσσα σε όλα τα είδη σχολείων (περισσότερο στα Δημοτικά σχολεία απ' ό,τι στα άλλα είδη σχολείων). Στο σύνολο των σχολείων σχεδόν το 75 % των μαθητών με αλλοδαπούς γονείς έχουν μητρική γλώσσα την αλβανική. Ακολουθούν οι (διάφορες) άλλες γλώσσες, ενώ η ρωσική και η ελληνική αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μικρό πο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το σχολικό έτος 1999/2000 κατά μητρική γλώσσα

Είδος σχολείου	Αλβανική	Ελληνική	Ρωσική	Άλλη	Σύνολο
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΓΟΝΕΙΣ					
Δημοτικά	4.640	10.195	6.308	1.635	22.778
Γυμνάσια	1.917	6.797	3.686	509	12.909
T.E.E.	350	1.605	628	132	2.715
Ενιαία Λύκεια	399	1.395	478	249	2.521
ΣΥΝΟΛΟ	7.306	19.992	11.100	2.525	40.923
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	20,4	44,7	27,7	7,2	100,0
Γυμνάσια	14,9	52,6	28,6	3,9	100,0
T.E.E.	12,9	59,1	23,1	4,9	100,0
Ενιαία Λύκεια	15,8	55,3	19,0	9,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	17,9	48,8	27,1	6,2	100,0
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ					
Δημοτικά	28.481	1.545	2.421	4.676	37.123
Γυμνάσια	6.229	792	1.026	1.172	9.219
T.E.E.	750	139	93	187	1.169
Ενιαία Λύκεια	871	182	100	299	1.452
ΣΥΝΟΛΟ	36.331	2.658	3.640	6.334	48.963
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	76,7	4,2	6,3	12,6	100,0
Γυμνάσια	67,6	8,6	11,1	12,7	100,0
T.E.E.	64,1	11,9	8,0	16,0	100,0
Ενιαία Λύκεια	60,0	12,5	6,9	20,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	74,3	5,4	7,4	12,9	100,0
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ					
Δημοτικά	33.121	11.740	8.729	6.311	59.901
Γυμνάσια	8.146	7.589	4.712	1.681	22.128
T.E.E.	1.100	1.744	721	319	3.884
Ενιαία Λύκεια	1.290	1.577	578	528	3.973
ΣΥΝΟΛΟ	43.657	22.650	14.740	8.839	89.886
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ (οριζόντια)					
Δημοτικά	55,3	18,6	14,6	10,3	100,0
Γυμνάσια	36,8	34,3	21,3	7,6	100,0
T.E.E.	28,3	44,9	18,6	8,2	100,0
Ενιαία Λύκεια	32,5	39,7	14,5	13,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	48,6	25,2	16,4	9,8	100,0

σοστό στο σύνολο των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (βλέπε ποσοστιαία κατανομή του τρίτου μέρους του Πίνακα).

- Στα Δημοτικά σχολεία η αλβανική είναι η κύρια μητρική γλώσσα (στο 55,3%) των μαθητών και ακολουθούν οι άλλες γλώσσες, η ελληνική και η ρωσική.

- Στα Γυμνάσια η αλβανική και η ελληνική έχουν τα ίδια περίπου ποσοστά (γύρω στο ένα τρίτο καθεμιά) και ακολουθούν οι άλλες γλώσσες και η ρωσική.
- Στα Τ.Ε.Ε. και στα Ενιαία Λύκεια η ελληνική είναι η κύρια μητρική γλώσσα (στο 44,9% και 39,7% αντίστοιχα) των μαθητών και ακολουθούν η αλβανική, οι άλλες γλώσσες και η ρωσική.

Ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί και να λυθεί στα σχολεία όπου υπάρχει σημαντικός αριθμός μαθητών που έχουν μητρική γλώσσα άλλη από την ελληνική είναι η διδασκαλία της μητρικής τους γλώσσας, ώστε τα παιδιά αυτά, τα οποία στα σπίτια τους μιλούν τη μητρική τους γλώσσα, να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν στη γλώσσα αυτή.

V. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά έτος άφιξης στην Ελλάδα και είδος σχολείου

Στον Πίνακα 7 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς (μαζί) κατά έτος άφιξης στην Ελλάδα.

Από τον Πίνακα 7 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι:

- Σχεδόν το 70% του συνόλου των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς ήλθαν στην Ελλάδα μετά το 1993 (πριν από το 1990 ήλθε μόνο το 2,8%).
- Σχεδόν το 80% των μαθητών των Δημοτικών σχολείων ήλθαν στην Ελλάδα μετά το 1993 (πριν από το 1990 ήλθε μόλις το 0,7%).
- Στα Γυμνάσια το ποσοστό εκείνων που ήλθαν στην Ελλάδα μετά το 1993 (51,6%) είναι λίγο μεγαλύτερο από το ποσοστό εκείνων που ήλθαν το 1993 και νωρίτερα (πριν από το 1990 ήλθε το 5,2%).
- Στα Τ.Ε.Ε. το μεγαλύτερο ποσοστό (57,2%) ήλθε στην Ελλάδα πριν από το 1994 (πριν από το 1990 ήλθε το 12,7%). Τέλος,

- Στα Ενιαία Λύκεια το ποσοστό εκείνων που ήρθαν πριν από το

ΠΙΝΑΚΑΣ 7
Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το έτος 1999/2000
κατά έτος άφιξης στην Ελλάδα

Έτος	Δημοτικά	Γυμνάσια	Τ.Ε.Ε.	Εν. Λύκεια	Σύνολο
1989 & πριν	438	1.157	493	453	2.541
1990	1.504	2.864	476	370	5.214
1991	2.477	2.552	404	368	5.801
1992	3.532	2.199	401	403	6.535
1993	4.796	1.948	449	380	7.573
1994	6.001	1.818	384	356	8.559
1995	6.438	1.905	321	302	8.966
1996	8.206	2.133	343	321	11.003
1997	10.189	2.730	324	511	13.754
1998	10.131	1.757	225	334	12.447
1999	6.189	1.065	64	175	7.493
ΣΥΝΟΛΟ	59.901	22.128	3.884	3.973	89.886
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
1989 & πριν	0,7	5,2	12,7	11,4	2,8
1990	2,5	13,0	12,3	9,3	5,8
1991	4,1	11,6	10,4	9,3	6,5
1992	5,9	9,9	10,3	10,1	7,3
1993	8,0	8,8	11,6	9,6	8,4
1994	10,0	8,2	9,9	9,0	9,5
1995	10,8	8,6	8,3	7,6	10,0
1996	13,7	9,6	8,8	8,1	12,2
1997	17,0	12,4	8,3	12,8	15,4
1998	16,9	7,9	5,8	8,4	13,8
1999	10,4	4,8	1,6	4,4	8,3
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1994 (49,7%) είναι περίπου ίσο με εκείνων που ήρθαν μετά το 1993 (πριν από το 1990 ήρθε το 11,4%).

Οι διαφορές σε ό,τι αφορά το χρόνο άφιξης στην Ελλάδα που παρατηρούνται στα διάφορα είδη σχολείων, όπως είναι φυσικό, εξαρτώνται από την ηλικία των μαθητών (βλέπε, σχετικά, το τμήμα ΙΙΙ).

VI. Οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το σχολικό έτος 1999/2000 κατά Περιφέρεια στην οποία βρίσκεται το σχολείο στο οποίο φοιτούν

Στον Πίνακα 8 δίνουμε τους μαθητές με παλιννοστούντες (πρώτο μέρος), αλλοδαπούς (δεύτερο μέρος) και παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαζί (τρίτο μέρος) γονείς κατά Περιφέρεια στην οποία φοιτούν και κατά είδος σχολείου. Εξαιτίας από τη μια μεριά του γεγονότος ότι υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση μαθητών σε 3 κυρίως περιφέρειες και από την άλλη ότι ένας Πίνακας με 13 Περιφέρειες, τέσσερα είδη σχολείων και τρεις ομάδες μαθητών (με παλιννοστούντες, αλλοδαπούς και παλιννοστούντες & αλλοδαπούς γονείς) θα ήταν πολύ μεγάλος, στον Πίνακα 8 δίνουμε τα στοιχεία για τις 3 αυτές περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Κεντρική Μακεδονία και Αττική) αναλυτικά και τις υπόλοιπες 10 μαζί («Λοιπές Περιφέρειες»).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
Μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς το έτος 1999/2000 κατά Περιφέρεια στην οποία βρίσκεται το σχολείο

ΕΙΔΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ				ΠΟΣΟΣΤΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ					
	Λημοτικά	Γυμνάσια	Τ.Ε.Ε.	Εν. Λύκεια	Σύνολο	Λημοτικά	Γυμνάσια	Τ.Ε.Ε.	Εν. Λύκεια	Σύνολο
ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΓΟΝΕΙΣ										
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2.973	1.712	366	204	5.255	13,1	13,3	13,5	8,1	12,8
Κεντρική Μακεδονία	6.366	3.448	670	517	11.001	27,9	26,7	24,7	20,5	26,9
Αττική	7.689	5.171	1.161	1.317	15.338	33,8	40,1	42,8	52,2	37,5
Λοιπές Περιφέρειες	5.750	2.578	518	483	9.329	25,2	20,0	19,1	19,2	22,8
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	22.778	12.909	2.715	2.521	40.923	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ΜΕ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ										
Αν. Μακεδονία & Θράκη	766	199	24	34	1.023	2,1	2,2	2,1	2,3	2,1
Κεντρική Μακεδονία	5.043	1.310	204	182	6.739	13,6	14,2	17,5	12,5	13,8
Αττική	19.009	5.615	718	1.000	26.342	51,2	60,9	61,4	68,9	53,8
Λοιπές Περιφέρειες	12.305	2.095	223	236	14.859	33,1	22,7	19,1	16,3	30,3
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	37.123	9.219	1.169	1.452	48.963	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
ΜΕ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ										
Αν. Μακεδονία & Θράκη	3.739	1.911	390	238	6.278	6,2	8,6	10,0	6,0	7,0
Κεντρική Μακεδονία	11.409	4.758	874	699	17.740	19,0	21,5	22,5	17,6	19,7
Αττική	26.698	10.786	1.879	2.317	41.680	44,6	48,7	48,4	58,3	46,4
Λοιπές Περιφέρειες	18.055	4.673	741	719	24.188	30,1	21,1	19,1	18,1	26,9
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	59.901	22.128	3.884	3.973	89.886	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Από τον Πίνακα 8 φαίνεται ότι στα σχολεία των τριών Περιφερειών για τις οποίες δίνονται αναλυτικά στοιχεία βρίσκεται :

- Το 73,1% του συνόλου των μαθητών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς. Το ποσοστό αυξάνει σε 77,2% για τα παιδιά με παλιννοστούντες γονείς και μειώνεται στο 69,7% για τα παιδιά με αλλοδαπούς γονείς.

- Το 74,8% των μαθητών των Δημοτικών σχολείων με παλινοστούντες γονείς, το 66,9% των μαθητών με αλλοδαπούς γονείς και το 69,9% με παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς.
- Το 80% των μαθητών των Γυμνασίων με παλινοστούντες γονείς, το 77,3% των μαθητών με αλλοδαπούς γονείς και το 78,9% των μαθητών με παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς.
- Το 80,9% των μαθητών των Τ.Ε.Ε. με παλινοστούντες, αλλοδαπούς και παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, και τέλος
- Το 80,8% των μαθητών των Ενιαίων Λυκείων με παλινοστούντες γονείς, το 83,7% των μαθητών με αλλοδαπούς γονείς και το 81,9% των μαθητών με παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς.

Από τις 3 Περιφέρειες το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η Περιφέρεια Αττικής (τα ποσοστά κυμαίνονται από 44,6% στα Δημοτικά σχολεία μέχρι 58,3% στα Ενιαία Λύκεια) και ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία. Πρόκειται για τις Περιφέρειες στις οποίες βρίσκονται η Πρωτεύουσα και η Συμπρωτεύουσα, στις οποίες ζει και εργάζεται το μεγαλύτερο ποσοστό των παλινοστούτων, των μεταναστών και των λαθρομεταναστών εξαιτίας των ευκαιριών απασχόλησης που προσφέρουν οι μεγάλες αυτές πόλεις.

Από τις 10 Περιφέρειες που περιλαμβάνονται στις «Άλλες Περιφέρειες», εκείνες που συγκεντρώνουν τους περισσότερους μαθητές με :

- Παλινοστούντες γονείς είναι η Στερεά Ελλάδα (4,5%) και η Θεσσαλία, Ήπειρος και Πελοπόννησος (από 3,2% η καθεμιά).
- Αλλοδαπούς γονείς είναι η Πελοπόννησος (5,5%), η Κρήτη (4,5%), η Στερεά Ελλάδα (4,3%) και η Θεσσαλία (4,1%).
- Παλινοστούντες και αλλοδαπούς γονείς είναι η Πελοπόννησος (4,5%), η Θεσσαλία (3,7%), η Δυτική Ελλάδα (3,4%) και η Κρήτη (3,3%).

Τελικές Παρατηρήσεις

Στο άρθρο αυτό, όπως και στα τρία προηγούμενα, δώσαμε μια πολύ περιληπτική εικόνα των βασικών χαρακτηριστικών των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς που βρίσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυτή τη φορά κύρια για το έτος 1999/2000. Στο άρθρο αυτό προσθέσαμε τρία νέα τμήματα που αφορούν τη μητρική γλώσσα, το χρόνο άφιξης στην Ελλάδα και την Περιφέρεια στην οποία βρίσκεται το σχολείο όπου φοιτούν οι μαθητές με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς. Στις απογραφές από τις οποίες πήραμε τα σχετικά στοιχεία, όμως –όπως αναφέραμε και στα προηγούμενα άρθρα– υπάρχουν πολλά άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο από ερευνητές όσο και από το Υπουργείο Παιδείας.

Και στο άρθρο αυτό επιβεβαιώθηκε η πρόβλεψη που κάναμε στο πρώτο άρθρο, ότι ο αριθμός των παιδιών με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς θα αυξάνει χρόνο με το χρόνο με τη διαφορά ότι ο ρυθμός αύξησης των μαθητών αυτών επιβραδύνθηκε το σχολικό έτος 1999/2000. Το αν και κατά πόσο η επιβράδυνση αυτή θα συνεχιστεί ή θα αντιστραφεί θα εξαρτηθεί από τους παράγοντες που προαναφέρθηκαν.

Ανεξάρτητα, όμως, από το αν και με ποιο ρυθμό θα αυξηθούν τα παιδιά με παλιννοστούντες και αλλοδαπούς γονείς, γεγονός παραμένει ότι το σχολικό έτος 1999/2000 ο αριθμός τους αντιπροσώπευε ποσοστό 6,4% του μαθητικού δυναμικού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ σημαντικό και, όπως σημειώναμε και στα προηγούμενα άρθρα μας, η εκπαίδευση των παιδιών αυτών θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με τη χάραξη μιας σοβαρής και μακροπρόθεσμης πολιτικής ώστε να προχωρήσουν όσο μπορούν στις σπουδές τους και, εφόσον θα μείνουν στην Ελλάδα, να μπορέσουν να ενταχθούν ισότιμα στον ενήλικο πληθυσμό της χώρας και να αποφευχθεί η δημιουργία πολιτών δεύτερης κατηγορίας. Ελπίζουμε το άρθρο αυτό να βοηθήσει στη χάραξη και εφαρμογή μια τέτοιας πολιτικής.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 129, Μάρ. - Απρ. 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

ΑΓΓΙΖΕΙ ΤΟ 60% ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΩΝ ΑΕΙ

Στη διάρκεια της εικοσαετίας 1981-2001 σημειώθηκαν πολλές αλλαγές στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας μας. Μια από αυτές ήταν η συνεχής αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο σπουδαστικό πληθυσμό των ΤΕΙ και στο φοιτητικό πληθυσμό των ΑΕΙ.

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε την αλματώδη αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό των ΑΕΙ, μια αύξηση που έχει ήδη φέρει καρπούς με την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών σε πολλά επαγγέλματα και υπηρεσίες καθώς και σε διευθυντικές θέσεις. Η αύξηση αυτή είναι βέβαιο ότι θα συνεχιστεί μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις πολλές ανισότητες εις βάρος των γυναικών που, δυστυχώς, εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα στη χώρα μας.

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των φοιτητών στα ΑΕΙ της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Θεσσαλονίκης και της Υπόλοιπης Χώρας και το Σύνολό τους τα ακαδημαϊκά έτη 1981/82, 1991/92 και 2001/2002. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα δίνουμε τον αριθμό των γυναικών και στο τρίτο μέρος το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού.

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι τόσο τη δεκαετία 1981/83-1991/92 όσο και τη δεκαετία 1991/92-

2001/02 η ποσοστιαία αύξηση του αριθμού των γυναικών στα ΑΕΙ της χώρας ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των ανδρών, με από-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Αριθμός φοιτητών στα Α.Ε.Ι. της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, της Θεσσαλονίκης και της Υπόλοιπης Χώρας και ποσοστά συμμετοχής γυναικών σ' αυτά τα ακαδημαϊκά έτη 1981/82, 1991/92 & 2001/02

ΠΕΡΙΟΧΕΣ	1981/82	1991/92	2001/02
ΣΥΝΟΛΟ			
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	44.456	49.773	63.726
Θεσσαλονίκη	27.498	37.076	42.520
Υπόλοιπη Χώρα	15.522	28.615	57.010
ΣΥΝΟΛΟ	87.476	115.464	163.256
ΓΥΝΑΙΚΕΣ			
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	20.367	27.767	38.748
Θεσσαλονίκη	11.650	19.177	25.304
Υπόλοιπη Χώρα	5.870	15.015	32.969
ΣΥΝΟΛΟ	37.887	61.959	97.021
ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ			
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	45,8	55,8	60,8
Θεσσαλονίκη	42,4	51,7	59,5
Υπόλοιπη Χώρα	37,8	52,5	57,8
ΣΥΝΟΛΟ	43,3	53,7	59,4

τέλεσμα τη συνεχή αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών, ποσοστού το οποίο πλησίασε σε απόσταση αναπνοής το 60% το ακαδημαϊκό έτος 2001/02 στο Σύνολο των ΑΕΙ.

Συνέπεια της αύξησης ήταν να αντιστραφούν οι αναλογίες ανδρών-γυναικών. Έτσι ενώ:

- Το ακαδημαϊκό έτος 1981/82 οι αναλογίες ήταν άνδρες 56,7%-γυναίκες 43,3%,
- Το ακαδημαϊκό έτος 2001/02 οι αναλογίες ήταν άνδρες 40,6%-γυναίκες 59,4%.
- Με εξαίρεση το ακαδημαϊκό έτος 1991/92, το ποσοστό που γυναίκες αντιπροσώπευαν στο φοιτητικό πληθυσμό των ΑΕΙ της Περιφέρειας Πρωτεύουσας ήταν υψηλότερο εκείνου της Θεσσαλονίκης (και το 2001/02 ξεπέρασε το 60%), και εκείνο της Θεσσαλονίκης υψηλότερο της Υπόλοιπης Χώρας. Οι διαφορές αυτές έχουν σχέση και με τα Τμήματα που υπάρχουν

στα ΑΕΙ και τις προτιμήσεις των γυναικών για τα Τμήματα αυτά (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια). Τέλος,

- Ενώ το ακαδημαϊκό έτος 1981/82 το 50,8% των φοιτητών ήταν εγγεγραμμένοι στα ΑΕΙ της Περιφέρειας Πρωτεύουσας, το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 39% το ακαδημαϊκό έτος 2001/02 (τα αντίστοιχα ποσοστά της Θεσσαλονίκης ήταν 31,4% το 1981/83 και 26,0% το 2001/02). Αντίθετα το ποσοστό των ΑΕΙ της Υπόλοιπης Χώρας αυξήθηκε από 17,7% το 1981/82 στο 34,9% το 2001/02, δηλαδή σχεδόν διπλασιάστηκε. Η μεγάλη αύξηση οφείλεται από τη μια μεριά στην ίδρυση νέων ΑΕΙ εκτός Περιφέρειας Πρωτεύουσας και Θεσσαλονίκης και από την άλλη στην αύξηση του αριθμού των φοιτητών των ΑΕΙ της Υπόλοιπης Χώρας (βλέπε, σχετικά, επίσης στη συνέχεια).

Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών και η αύξησή του τόσο τη δεκαετία του '80 όσο και τη δεκαετία του '90 διαφέρει από ΑΕΙ σε ΑΕΙ. Τα σχετικά στοιχεία τόσο για τον αριθμό των φοιτητών όσο και για τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα ΑΕΙ της χώρας τα ακαδημαϊκά έτη 1981/82, 1991/93 και 2001/2 δίνονται στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αριθμός φοιτητών στα Α.Ε.Ι. της χώρας και ποσοστιαία συμμετοχή γυναικών σ' αυτά τα ακαδημαϊκά έτη 1981/82, 1991/92 και 2001/02

Α.Ε.Ι.	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ			% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ		
	1981/82	1991/92	2001/02	1981/82	1991/92	2001/02
Πανεπιστήμιο Αθηνών	28.312	32.843	37.904	50,4	62,7	66,9
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	22.472	34.359	37.418	44,5	51,7	59,7
Πανεπιστήμιο Θράκης	2.005	4.824	10.356	46,6	46,5	59,2
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	2.733	5.493	8.685	54,3	66,2	68,0
Πανεπιστήμιο Κρήτης	876	3.767	6.845	53,3	62,3	63,5
Πανεπιστήμιο Πατρών	4.652	7.690	12.194	27,0	40,8	49,5
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	5.157	6.519	8.519	18,8	28,9	35,5
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	4.773	3.975	6.640	32,5	43,5	52,6
Πάντειο Πανεπιστήμιο	4.715	4.400	7.345	64,1	63,0	69,5
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	5.256	3.932	7.607	32,9	49,7	52,2
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	5.026	2.717	5.102	33,0	51,6	58,5
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	1.160	1.599	2.020	30,8	34,6	44,4
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	339	437	740	56,6	55,4	61,8
Πανεπιστήμιο Αιγαίου		1.229	4.743		62,0	61,0
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας		738	4.097		62,7	59,4
Πανεπιστήμιο Ιονίου		435	1.113		77,7	81,0
Πολυτεχνείο Κρήτης		507	1.370		25,6	26,1
Χαροκόπειο Παν/μιο Οικ. Οικονομίας			558			74,9
ΣΥΝΟΛΟ ΑΕΙ	87.476	115.464	163.256	43,3	53,7	59,4

Από τις τρεις τελευταίες στήλες του Πίνακα 2 φαίνεται ότι:

- Το μεγαλύτερο και το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών το ακαδημαϊκό έτος 1981/82 το είχαν, αντίστοιχα, το Πάντειο Πανεπιστήμιο (64,1%) και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (18,8%), το 1991/92 το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (77,7%) και το Πολυτεχνείο Κρήτης (25,6%) και το 2001/02 τα ίδια ΑΕΙ (81,0% και 26,1%, αντίστοιχα). Οι μεγάλες αυτές διαφορές έχουν άμεση σχέση με τα Τμήματα που υπάρχουν στα ΑΕΙ και τις προτιμήσεις των γυναικών γι' αυτά.
- Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών τη δεκαετία του '80 σημειώθηκε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και τη δεκαετία του '90 στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο και ολόκληρη την 20ετία 1981-2001 στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (το ποσοστό των γυναικών σ' αυτό σχεδόν διπλασιάστηκε). Πολύ μεγάλες αυξήσεις στο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών την 20ετία 1981-2001 σημειώθηκαν, επίσης, στο Πανεπιστήμιο Πατρών, το Πανεπιστήμιο

Μακεδονίας (πρώην Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης), στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (πρώην ΑΣΟΕΕ) και στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς (πρώην Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Πειραιώς).

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 φαίνεται ότι:

- Τα δύο μεγάλα Πανεπιστήμια της χώρας (Αθηνών και Θεσσαλονίκης) συγκέντρωναν και τα τρία ακαδημαϊκά έτη το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών αλλά το ποσοστό συμμετοχής τους στο συνολικό φοιτητικό πληθυσμό των ΑΕΙ μειωνόταν (του Πανεπιστημίου Αθηνών από 32,4% το 1981/82 μειώθηκε σε 23,2% το 2001/02 και του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από 25,7% σε 22,9%).
- Η μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό φοιτητών τη δεκαετία του '80 και ολόκληρη την 20ετία 1981-2001 σημειώθηκε, κατά σειρά, στα Πανεπιστήμια Κρήτης, Θράκης και Ιωαννίνων και τη δεκαετία του '90 στα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας και Αιγαίου και στο Πολυτεχνείο Κρήτης.

Τόσο η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών όσο και του συνολικού αριθμού που των φοιτητών των ΑΕΙ είναι, φυσικά, ευπρόσδεκτες και ελπιδοφόρες εξελίξεις. Το ερώτημα που υπάρχει είναι αυτή η αύξηση συνοδεύτηκε από τις αναγκαίες αυξήσεις:

- των μελών διδακτικού ερευνητικού προσωπικού με υψηλά προσόντα,
- των κτιριακών εγκαταστάσεων, της υλικοτεχνικής υποδομής, και
- συνολικά των κατά φοιτητή δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σταθερές τιμές,

προκειμένου από τη μια μεριά να μην υποβαθμιστεί το επίπεδο σπουδών και από την άλλη οι απόφοιτοι να έχουν κατάρτιση ανάλογη με τους αποφοίτους των ΑΕΙ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι, δυστυχώς, για τα περισσότερα (αν όχι για όλα τα) ΑΕΙ, αρνητική.

«ΑΥΓΗ», 6.7.2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΗΝ 30ΕΤΙΑ 1971-2001 ΑΛΛΑ ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΤΟ 2001

Το Σεπτέμβριο του 2003 δόθηκαν στη δημοσιότητα από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) τα στοιχεία της απογραφής της 18.3.2001 για το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω. Με βάση τα στοιχεία αυτά και τα αντίστοιχα στοιχεία των απογραφών των ετών 1971, 1981 και 1991 εξετάζουμε στο :

- Τμήμα Ι του άρθρου αυτού τις μεταβολές στο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και του Συνόλου Χώρας την 30ετία 1971-2001, και στο
- Τμήμα ΙΙ το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω το έτος 2001 στις 13 Περιφέρειες της χώρας.
Τα επίπεδα εκπαίδευσης που εξετάζουμε στο Μέρος Ι του άρθρου είναι εκείνα που υπάρχουν και στις 4 απογραφές, δηλαδή:
- Απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους οποίους περιλαμβάνονται οι κάτοχοι Διδακτορικού και Μάστερ και οι πτυχιούχοι ΑΕΙ και ΤΕΙ (παλαιότερα ΚΑΤΕΕ).
- Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στους οποίους περιλαμβάνονται οι απόφοιτοι λυκείου (παλαιότερα εξατάξιου γυμνασίου), οι απόφοιτοι ΤΕΛ, ΤΕΣ και ΙΕΚ καθώς και εκείνοι που έχουν αποφοιτήσει από σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (κυρίως ηλικίας 19-24 ετών) και φοιτούν σε ΑΕΙ, ΤΕΙ και ΙΕΚ αλλά δεν έχουν ακόμα πάρει πτυχίο.
- Απόφοιτοι (τριτάξιου) γυμνασίου στους οποίους περιλαμβάνονται και εκείνοι (κυρίως ηλικίας 15-19 ετών) οι οποίοι φοιτούν σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αλλά δεν έχουν ακόμα πάρει απολυτήριο.
- Απόφοιτοι δημοτικού στους οποίους περιλαμβάνονται και εκείνοι (κυρίως ηλικίας 12-15 ετών) που φοιτούν αλλά δεν έχουν ακόμα τελειώσει το τριτάξιο γυμνάσιο.
- Όσοι δεν τελείωσαν το δημοτικό στους οποίους περιλαμβάνονται και εκείνοι (κυρίως 10-12 ετών) που φοιτούν στο δημοτικό αλλά δεν έχουν ακόμα πάρει ακόμα απολυτήριο, και
- Αναλφάβητοι, δηλαδή όσοι (κυρίως μεγάλης ηλικίας) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή.
Στο Τμήμα ΙΙ του άρθρου περιοριζόμαστε στο έτος 2001. Στην απογραφή του 2001 υπάρχουν στοιχεία για περισσότερα επίπεδα. Έτσι μπορούμε να εξετάσουμε 4 υποομάδες αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή αυτούς που έχουν:
- Διδακτορικό
- Μάστερ
- Πτυχίο ΑΕΙ (Απόφοιτοι ΑΕΙ), και

- Πτυχία ΤΕΙ (Απόφοιτοι ΤΕΙ), και αυτούς που
- «Δεν τέλειωσαν το δημοτικό» σε 2 υποομάδες, δηλαδή σε αυτούς που φοιτούν στο δημοτικό –πρόκειται για τα παιδιά ηλικίας 6 ετών και άνω που φοιτούν και δεν έχουν πάρει ακόμα απολυτήριο– και σε εκείνους που εγκατέλειψαν το δημοτικό, στους οποίους υπάγονται όσοι (κυρίως μεγάλης ηλικίας) πήγαν αλλά δεν τελείωσαν το δημοτικό.

I. Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού στο Σύνολο Χώρας την 30ετία 1971-2001

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνουμε την κατανομή του πληθυσμού του Συνόλου Χώρας ηλικίας 10 ετών και άνω κατά επίπεδο εκπαίδευσης τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001, στο δεύτερο μέρος την ποσοστιαία κατανομή του και στο τρίτο μέρος το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του κάθε επιπέδου εκπαίδευσης. Στο τέταρτο μέρος του Πίνακα δίνεται ένας δείκτης του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης. Ο δείκτης αυτός είναι το πηλίκο του αθροίσματος των ποσοστών εκείνων που έχουν τελειώσει το γυμνάσιο διά του αθροίσματος των ποσοστών εκείνων που δεν το έχουν τελειώσει. Π.χ. το άθροισμα των ποσοστών των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης + των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης + των αποφοίτων γυμνασίου το 1971 είναι = 22,6 και το άθροισμα των ποσοστών των αποφοίτων δημοτικού + εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό + των αναλφάβητων το ίδιο έτος (βλέπε πρώτη στήλη του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1) είναι = 72,4. Κατά συνέπεια ο δείκτης για το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της χώρας ηλικίας 10 ετών και άνω το 1971 είναι = $22,6/72,4 = 0,29$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Πραγματικός πληθυσμός της χώρας ηλικίας 10 ετών και άνω
κατά επίπεδο εκπαίδευσης τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001

Επίπεδο εκπαίδευσης	1971	1981	1991	2001
Απόφοιτοι τριτοβάθμιας	210.104	485.455	723.789	1.265.168
Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας	800.920	1.271.403	2.180.409	3.061.823
Απόφοιτοι γυμνασίου	562.828	813.769	973.618	1.159.432
Απόφοιτοι δημοτικού	3.031.820	3.604.317	3.583.297	3.139.901
Δεν τέλειωσαν δημοτικό	1.367.704	1.281.839	960.720	861.817
Αναλφάβητοι	1.015.180	706.721	617.646	371.452
ΣΥΝΟΛΟ	6.988.556	8.163.504	9.039.479	9.859.593
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ				
Απόφοιτοι τριτοβάθμιας	3,0	5,9	8,0	12,8
Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας	11,5	15,6	24,1	31,1
Απόφοιτοι γυμνασίου	8,1	10,0	10,8	11,8
Απόφοιτοι δημοτικού	43,4	44,2	39,6	31,8
Δεν τέλειωσαν δημοτικό	19,6	15,7	10,6	8,7
Αναλφάβητοι	14,5	8,7	6,8	3,8
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ % ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ				
Απόφοιτοι τριτοβάθμιας	28,66	35,83	42,27	45,90
Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας	46,40	50,46	48,26	49,35
Απόφοιτοι γυμνασίου	40,68	40,97	46,27	45,12
Απόφοιτοι δημοτικού	46,90	49,32	50,49	51,25
Δεν τέλειωσαν δημοτικό	47,98	54,97	56,14	58,27
Αναλφάβητοι	78,63	79,73	73,53	73,15
ΣΥΝΟΛΟ	50,61	51,38	51,01	50,69
ΔΕΙΧΤΗΣ ΜΕΣΟΥ ΕΠΕΚΤΙ	0,29	0,46	0,75	1,25

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι από τη μια δεκαετία στην άλλη σημειώνεται μια συνεχής αύξηση των ποσοστών των τριών πρώτων επιπέδων εκπαίδευσης και μια συνεχής μείωση των ποσοστών των τριών τελευταίων (με μια εξαίρεση τους αποφοίτους δημοτικού, των οποίων τα ποσοστά παρουσίασαν μικρή αύξηση το 1981 σε σχέση με το 1971). Η εξέλιξη αυτή σημαίνει ότι στο διάστημα της 30ετίας 1971-2001 σημειώθηκε μια πολύ μεγάλη άνοδος του επιπέδου εκπαίδευσης του πραγματικού πληθυσμού της χώρας ηλικίας 10 ετών και άνω.

Σε ό, τι αφορά τις επιμέρους δεκαετίες :

- Η μεγαλύτερη αύξηση των ποσοστών των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των αποφοίτων γυμνασίου σημειώθηκε τη δεκαετία 1971-1981 και των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τη δεκαετία 1981-1991, και
- Η μεγαλύτερη μείωση των ποσοστών των αποφοίτων δημοτικού σημειώθηκε τη δεκαετία 1991-2001 (λόγω και της μείωσης των γεννήσεων την προηγούμενη δεκαετία), εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό τη δεκαετία 1981-1991 και των αναλφάβητων τη δεκαετία 1991-2001.

Συνολικά στη διάρκεια της 30ετίας 1971-2001 τη μεγαλύτερη αύξηση (υπερ-τετραπλασιασμό) σημείωσαν τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ακολουθούν εκείνοι της δευτεροβάθμιας (σχεδόν τριπλασιασμό) και τη μεγαλύτερη μείωση (μειώθηκαν σχεδόν στο ένα τέταρτο) οι αναλφάβητοι.

Από το τρίτο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι γυναίκες :

- Στους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνεται από τη μια δεκαετία στην άλλη. Πρόκειται για τη θεαματικότερη εξέλιξη στην πρόοδο της γυναίκας στην εκπαίδευση. Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού αυτού σημειώθηκε τη δεκαετία του '70.
- Στους αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μεγάλη αύξηση σημειώθηκε τη δεκαετία του '70, μικρή κάμψη τη δεκαετία του '80 και μικρή αύξηση τη δεκαετία του '90.
- Στους αποφοίτους γυμνασίου μεγάλη αύξηση σημειώθηκε τη δεκαετία του '80 ενώ τη δεκαετία του '90 παρουσιάζεται μια μικρή κάμψη.
- Στους αποφοίτους δημοτικού και τις τρεις δεκαετίες σημειώθηκαν μικρές αυξήσεις.
- Σ' αυτούς που δεν τέλειωσαν το δημοτικό μεγάλη αύξηση σημειώθηκε τη δεκαετία του '70 και μικρές αυξήσεις τις δύο επόμενες δεκαετίες. Τελικά το ποσοστό το 2001 είναι μεγαλύτερο από εκείνο του 1971. Η αύξηση του ποσοστού αυτού οφείλεται στη γήρανση του πληθυσμού και στο γεγονός ότι οι

γυναίκες (στις οποίες το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο) είναι μακροβιότερες. Τέλος

- Στους αναλφάβητους σημειώθηκε μικρή αύξηση τη δεκαετία του '70, σημαντική μείωση τη δεκαετία του '80 και μικρή μείωση τη δεκαετία του '90. Η μικρή μείωση που παρουσιάζει το ποσοστό αυτό οφείλεται στον ίδιο λόγο που αναφέρθηκε γι' αυτούς που δεν τέλειωσαν το δημοτικό.

Από το τέταρτο μέρος του Πίνακα φαίνεται η ραγδαία αύξηση του δείκτη του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης (πάνω από 50% κάθε δεκαετία). Η μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη αυτού σημειώθηκε τη δεκαετία του '90 με αποτέλεσμα, ενώ τα έτη 1971, 1981 και 1991 το ποσοστό εκείνων (ανδρών και γυναικών μαζί) που τέλειωσαν το γυμνάσιο ήταν μικρότερο από εκείνων που δεν το τέλειωσαν, το 2001 η σχέση αυτή αντιστράφηκε (όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 το ποσοστό αυτό έφτασε στο 55,7% του πληθυσμού ηλικίας 10 ετών και άνω).

II. Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω στις 13 περιφέρειες της χώρας το 2001

Τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα από την ΕΣΥΕ το Σεπτέμβριο του 2003 για το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω το 2001 είναι, όπως προαναφέρθηκε, πολύ πιο αναλυτικά από εκείνα των προηγούμενων απογραφών. Με βάση τα στοιχεία αυτά καταρτίσαμε τον Πίνακα 2. Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 2 δίνεται η κατανομή του πληθυσμού των 13 Περιφερειών και του Συνόλου Χώρας κατά τα αναλυτικά αυτά επίπεδα εκπαίδευσης. Στο δεύτερο μέρος δίνεται η ποσοστιαία κατανομή του στα επίπεδα αυτά για την καθεμιά από τις 13 Περιφέρειες και το Σύνολο Χώρας (το άθροισμα των γραμμών για την καθεμιά περιφέρεια ισούται με το 100 στο μέρος αυτό). Στην τελευταία στήλη του δεύτερου μέρους δίνεται ο δείκτης του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης για την καθεμιά Περιφέρεια. Στο τρίτο μέρος δίνεται το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο αντίστοιχο σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Πληθυσμός ηλικίας 6 ετών και άνω κατά περιφέρεια και επίπεδο εκπαίδευσης το έτος 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	Κάτοχοι		Απόφοιτοι		Απόφοιτοι		Απόφοιτοι		Απόφοιτοι		Φοιτητές στο Εργαστήριο	Αναλόγως των Αποφοίτων	Σύνολο
	Διδακτορικού	Μάστερ	ΑΕΙ	ΤΕΙ	Ανώτατο	Γενικό	Αποφοίτοι	Αποφοίτοι					
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	656	1.168	32.989	13.780	130.210	23.753	209.999	47.205	53.811	36.415	570.086		
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4.867	7.360	146.887	56.798	502.945	195.954	550.429	114.421	129.394	52.298	1.761.353		
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	181	390	15.444	7.143	68.466	30.279	101.647	18.526	24.331	9.622	276.029		
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	625	1.321	48.215	18.062	166.383	74.754	236.253	46.431	59.717	44.993	696.754		
ΗΠΕΙΡΟΣ	601	555	22.973	8.142	72.718	33.521	113.965	19.024	27.441	20.014	318.954		
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	255	434	11.124	4.458	47.014	22.502	74.064	12.682	13.651	11.389	197.573		
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1.133	1.332	38.495	15.567	171.524	79.805	241.067	47.326	44.749	37.345	678.343		
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	400	982	28.652	12.245	133.737	62.735	184.882	33.244	41.146	29.413	527.436		
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	476	1.181	31.526	11.643	139.453	72.796	204.255	35.368	44.688	23.446	564.832		
ΑΤΤΙΚΗ	16.415	37.865	416.910	143.630	1.360.150	408.234	862.979	217.931	141.557	74.241	3.679.912		
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	256	563	11.643	5.748	50.322	20.714	72.702	11.913	14.480	5.357	193.698		
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	360	844	15.990	7.796	73.699	36.446	94.255	20.597	17.766	9.734	277.487		
ΚΡΗΤΗ	1.034	1.633	37.365	19.056	145.202	67.939	193.404	39.554	31.968	17.186	554.341		
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	27.259	55.628	858.213	324.068	3.061.823	1.159.432	3.139.901	654.322	644.699	371.453	10.296.798		
ΠΟΣΟΣΤΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ													
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	0,12	0,20	5,79	2,42	22,84	9,43	36,84	6,54	9,44	6,39	100,00	0,689	
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,28	0,42	8,34	3,22	28,55	11,13	31,25	6,50	7,35	2,97	100,00	1,081	
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	0,07	0,14	5,60	2,59	24,80	10,97	36,82	6,71	8,81	3,49	100,00	0,791	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	0,09	0,19	6,92	2,59	23,88	10,73	33,91	6,66	8,57	6,46	100,00	0,799	
ΗΠΕΙΡΟΣ	0,19	0,17	7,20	2,55	22,80	10,51	35,73	5,96	8,60	6,27	100,00	0,768	
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	0,13	0,22	5,63	2,26	23,80	11,39	37,49	6,42	6,91	5,76	100,00	0,767	
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	0,17	0,20	5,67	2,29	25,29	11,76	35,54	6,98	6,60	5,51	100,00	0,831	
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	0,08	0,19	5,43	2,32	25,36	11,89	35,05	6,30	7,80	5,58	100,00	0,838	
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	0,08	0,21	5,58	2,06	24,69	12,89	36,16	6,26	7,91	4,15	100,00	0,835	
ΑΤΤΙΚΗ	0,45	1,03	11,33	3,90	36,96	11,09	23,45	5,92	3,85	2,02	100,00	1,838	
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,13	0,29	6,01	2,97	25,98	10,69	37,53	6,15	7,48	2,77	100,00	0,854	
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,13	0,30	5,76	2,81	26,56	13,13	33,97	7,42	6,40	3,51	100,00	0,949	
ΚΡΗΤΗ	0,19	0,29	6,74	3,44	26,19	12,26	34,89	7,14	5,77	3,10	100,00	0,965	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	0,26	0,54	8,33	3,15	29,74	11,26	30,49	6,35	6,26	3,61	100,00	1,141	
ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ													
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	21,5	28,3	44,4	47,1	44,8	43,5	50,6	48,5	60,0	69,2	50,0		
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	29,0	40,6	49,2	51,9	48,8	46,5	51,7	48,3	60,6	69,5	50,9		
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	26,0	37,4	47,2	48,3	44,2	45,9	50,3	48,4	60,4	73,6	49,6		
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	23,5	34,2	47,5	44,9	47,0	42,6	50,0	48,8	58,1	78,0	50,6		
ΗΠΕΙΡΟΣ	28,8	35,5	45,1	50,2	47,5	42,3	48,2	48,0	61,3	82,9	50,5		
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	26,7	38,0	48,1	43,0	49,5	45,0	47,5	47,7	62,2	81,1	50,3		
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	27,7	36,1	46,8	46,9	47,7	42,5	48,1	47,4	60,4	76,0	49,4		
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	27,0	31,4	45,0	39,5	45,4	42,7	49,0	48,2	59,9	73,9	49,0		
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	27,5	26,4	45,4	42,2	47,1	42,3	48,5	48,3	61,9	75,8	49,2		
ΑΤΤΙΚΗ	30,3	38,9	47,3	43,3	51,8	47,0	55,1	48,5	67,0	70,1	51,8		
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	18,8	25,2	41,3	31,9	43,0	43,5	52,5	47,7	60,6	64,5	48,3		
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	26,1	28,8	44,0	37,8	46,5	44,1	49,2	48,2	58,4	64,6	48,2		
ΚΡΗΤΗ	28,6	41,1	47,9	46,5	49,2	44,9	48,4	47,8	62,7	73,1	49,6		
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	29,2	38,0	47,2	45,2	49,3	45,1	51,3	48,3	61,9	73,2	50,6		

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 2 φαίνεται ότι υπάρχουν μεγάλες ανισότητες στα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης ανάμεσα στις 13 περιφέρειες της χώρας του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω το 2001. Οι μεγαλύτερες ανισότητες υπάρχουν, κατά σειρά, στους κατόχους διπλώματος Μάστερ και Διδακτορικού και στους αναλφάβητους. Μεγάλες, επίσης, είναι οι ανισότητες στους απόφοιτους ΑΕΙ και σ' αυτούς που εγκατέλειψαν το δημοτικό. Αναλυτικότερα:

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα φαίνεται ότι ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες της χώρας το υψηλότερο ποσοστό στον αντίστοιχο πληθυσμό το έτος 2001 το έχουν:

- Οι κάτοχοι Διδακτορικού στην Αττική (0,45%) και ακολουθούν η Κεντρική Μακεδονία, η Ήπειρος, η Κρήτη, και

- το χαμηλότερο στη Δυτική Μακεδονία (0,07%).
- Οι κάτοχοι Μάστερ στην Αττική (1,03%) και ακολουθούν η Κεντρική Μακεδονία, το Νότιο Αιγαίο και η Κρήτη, και το χαμηλότερο στη Δυτική Μακεδονία (0,14%).
 - Οι απόφοιτοι ΑΕΙ στην Αττική (11,25%) και ακολουθούν η Κεντρική Μακεδονία, η Ήπειρος και η Θεσσαλία, και το χαμηλότερο στη Στερεά Ελλάδα (5,29%).
 - Οι απόφοιτοι ΤΕΙ στην Αττική (3,98%) και ακολουθούν η Κρήτη, η Κεντρική Μακεδονία και το Βόρειο Αιγαίο, και το χαμηλότερο στην Πελοπόννησο (2,16%).
 - Οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αττική (36,96%) και ακολουθούν η Κεντρική Μακεδονία, το Νότιο Αιγαίο και η Κρήτη, και το χαμηλότερο στην Ήπειρο (22,80%).
 - Οι απόφοιτοι γυμνασίου στο Νότιο Αιγαίο (13,13%) και ακολουθούν η Πελοπόννησος, η Κρήτη και η Στερεά Ελλάδα, και το χαμηλότερο στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη (9,43%).
 - Οι απόφοιτοι δημοτικού στο Βόρειο Αιγαίο (37,53%) και ακολουθούν τα Ιόνια Νησιά, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και η Δυτική Μακεδονία, και το χαμηλότερο στην Αττική (23,45%).
 - Αυτοί που φοιτούν στο δημοτικό στο Νότιο Αιγαίο (7,42%) και ακολουθούν η Κρήτη, η Δυτική Ελλάδα και η Δυτική Μακεδονία και το χαμηλότερο στην Αττική (5,92%).
 - Αυτοί που εγκατέλειψαν το δημοτικό στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη (9,44%) και ακολουθούν η Δυτική Μακεδονία, η Ήπειρος και η Θεσσαλία, και το χαμηλότερο στην Αττική (3,85%), Τέλος
 - Οι αναλφάβητοι στη Θεσσαλία (6,46%) και ακολουθούν η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η Ήπειρος και τα Ιόνια Νησιά, και το χαμηλότερο στην Αττική (2,02%).

Από την τελευταία στήλη του δεύτερου μέρους του Πίνακα φαίνεται πως σε ό,τι αφορά το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης τις 3 πρώτες θέσεις κατέχουν η Αττική, η Κεντρική Μακεδονία και η

Κρήτη και την τελευταία η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη. Οι θέσεις που κατέχουν η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία στο μέσο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες της χώρας οφείλεται, βασικά, στο γεγονός ότι στην Αττική (κύρια στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας) και στην Κεντρική Μακεδονία (κύρια στη Θεσσαλονίκη) λειτουργούν τα περισσότερα και μεγαλύτερα σε αριθμό φοιτητών ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και ο μεγάλος όγκος των διοικητικών υπηρεσιών, των κεντρικών καταστημάτων των τραπεζών και έχουν τις έδρες τους μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες είναι στελεχωμένες με προσωπικό που είναι κατά ένα σημαντικό ποσοστό απόφοιτοι των δύο αυτών βαθμίδων εκπαίδευσης.

Εκτός από την Αττική και Κεντρική Μακεδονία, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, κατέχουν ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες τις δύο πρώτες θέσεις στους κατόχους διδακτορικού, υψηλά ποσοστά κατέχουν οι κάτοχοι διδακτορικού και στην Κρήτη, στην Ήπειρο και στη Δυτική Ελλάδα. Αυτό, βασικά, οφείλεται στο γεγονός ότι στις Περιφέρειες αυτές λειτουργούν Α.Ε.Ι. (στο Ηράκλειο, στο Ρέθυμνο και στα Χανιά, στα Ιωάννινα και στην Πάτρα, αντίστοιχα).

Από την τελευταία γραμμή της τελευταίας στήλης του τρίτου μέρους του Πίνακα 2 φαίνεται ότι οι γυναίκες αποτελούν το 50,6% του συνολικού πληθυσμού της χώρας ηλικίας 6 ετών και άνω. Το αντίστοιχο, όμως, ποσοστό στις 13 Περιφέρειες παρουσιάζει σημαντικές διαφορές. Μόνο σε 6 από τις 13 Περιφέρειες το ποσοστό αυτό ξεπερνά το 50% με πρώτες την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία. Το χαμηλότερο ποσοστό (κάτω του 48,5%) παρουσιάζεται στο Νότιο και στο Βόρειο Αιγαίο.

Οι περιφέρειες με το μεγαλύτερο και μικρότερο ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο αντίστοιχο σύνολο παρουσιάζεται, αντίστοιχα, στους :

- Κατόχους Διδακτορικού στην Αττική (30,3%) και στο Βόρειο Αιγαίο (18,8%).
- Κατόχους Μάστερ στην Κρήτη (41,1%) και στο Βόρειο Αιγαίο (25,2%).

- Αποφοίτους ΑΕΙ στην Αττική (49,3%) και στο Βόρειο Αιγαίο (41,4%).
- Αποφοίτους ΤΕΙ στην Κεντρική Μακεδονία (51,4%) και στο Βόρειο Αιγαίο (32,1%).
- Αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αττική (51,8%) και στο Βόρειο Αιγαίο (43,0%).
- Αποφοίτους γυμνασίου στην Αττική (47,0%) και στην Πελοπόννησο (42,3%).
- Αποφοίτους δημοτικού στην Αττική (55,1%) και στα Ιόνια Νησιά (47,5%).
- κατοίκους που φοιτούν στο δημοτικό στη Θεσσαλία (48,8%) και στη Δυτική Ελλάδα (47,4%)
- κατοίκους που δεν τέλειωσαν το δημοτικό στην Αττική (67,0%) και στη Θεσσαλία (58,1%) και στους
- Αναλφάβητους στην Ήπειρο (82,9%) και στο Βόρειο Αιγαίο (64,5%).

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που έγινε στο άρθρο αυτό, φάνηκε η πολύ μεγάλη πρόοδος που επιτεύχθηκε στην άνοδο του επιπέδου εκπαίδευσης του πληθυσμού στη χώρα μας στη διάρκεια της 30ετίας 1971-2001. Ταυτόχρονα, όμως, φάνηκε ότι με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής της 18.3.2001 υπάρχουν μεγάλες ανισότητες ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης.

Η διερεύνηση των αιτιών στα οποία οφείλονται οι ανισότητες ανάμεσα στις Περιφέρειες της χώρας στα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης απαιτεί μια αναλυτικότερη εξέταση τόσο των στοιχείων της απογραφής του 2001, της φυσικής κίνησης του πληθυσμού (γεννήσεις και θάνατοι) και των μεταναστευτικών ρευμάτων όσο και διαφόρων κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων. Η διερεύνηση αυτή απαιτεί χρόνο και μέσα που δεν διαθέτει ο γράφων.

Θα κλείσουμε το άρθρο αυτό με μία μόνο παρατήρηση. Όπως φαίνεται από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 2 σε 12 από τις 13

Περιφέρειες της χώρας (εξάιρεση αποτελεί η Αττική) το ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό ξεπερνά το 5% και σε 10 από τις 13 το ποσοστό των αναλφάβητων ξεπερνά το 3%. Στις Περιφέρειες αυτές θα πρέπει να επικεντρωθεί η προσπάθεια της προσέλευσης του ενδιαφέροντος των εργαζομένων που ανήκουν στις δύο αυτές ομάδες στο να παρακολουθήσουν σχολεία δεύτερης ευκαιρίας και να πάρουν απολυτήριο δημοτικού και αν είναι δυνατόν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και να πάρουν και απολυτήριο γυμνασίου. Στην προσπάθεια αυτή θα πρέπει, φυσικά, να πρωτοστατήσει το Υπουργείο Παιδείας, αλλά σημαντικός πρέπει να είναι ο ρόλος και του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καθώς και συνδικαλιστικών και των εργοδοτικών φορέων.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 2.11.2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

Η ΜΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Σ' ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» στις 2.11.03 (βλέπε προηγούμενο Κεφάλαιο) εξετάσαμε την άνοδο του επιπέδου

εκπαίδευσης του πληθυσμού της χώρας την 30ετία 1971-2001 και τις μεγάλες ανισότητες που υπήρχαν στο επίπεδο αυτό το 2001 ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες. Στο άρθρο εκείνο δώσαμε ένα δείκτη του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης που στηρίζεται στη σχέση του ποσοστού εκείνων που τέλειωσαν το γυμνάσιο προς το ποσοστό εκείνων που δεν το τέλειωσαν.

Το ποσοστό, όμως, εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο έχει και μια άλλη διάσταση. Με βάση το άρθρο 16 παρ. 3 του Συντάγματος του 1975:

«Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα»

και σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 112:

«Η εφαρμογή της παρ. 3 του άρθρου 16 για τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης θα ολοκληρωθεί με νόμο μέσα σε πέντε έτη από την έναρξη της ισχύος του Συντάγματος».

Με το Ν. 309/1976 θεσμοθετήθηκε η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση για όλα τα ελληνόπουλα.

Το αν και κατά πόσο εφαρμόστηκε η διάταξη αυτή του Συντάγματος και ο Νόμος για τους πρώτους μαθητές που φοίτησαν στο γυμνάσιο μετά τη δημοσίευση του Νόμου αποτέλεσε αντικείμενο της διδακτορικής διατριβής της Μαρίας Λαρίου-Δρεττάκη, η οποία εγκρίθηκε το 1991 από το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ο βασικός κορμός της διατριβής αυτής κυκλοφόρησε το 1993 σε βιβλίο με τίτλο *Η εγκατάλειψη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και παράγοντες που σχετίζονται μ' αυτήν* στη σειρά «Επιστήμες της Αγωγής» των Εκδόσεων Γρηγόρη.

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε τη μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω στο:

- Τμήμα Ι στο Σύνολο Χώρας την 30ετία 1971-2001 κατά φύλο με βάση τα αποτελέσματα των απογραφών των ετών 1971, 1981, 1991 και 2001 (το έτος 1971 δεν υπήρχε η συνταγματική διάταξη και, κατά συνέπεια, η 9χρονη εκπαίδευση δεν ήταν υποχρεωτική),

και με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής της 18.3.2001 μόνο για το 2001 στο :

- Τμήμα II στο Σύνολο Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.
- Τμήμα III στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά φύλο
- Τμήμα IV στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά ομάδες ηλικιών, και στο
- Τμήμα V στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

I. Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο Σύνολο Χώρας την 30ετία 1971-2001

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον πληθυσμό (στην 1η, 2η και 3η στήλη) και εκείνους που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο (στην 4η, 5η και 6η στήλη) ηλικίας 15 ετών και άνω κατά φύλο στο Σύνολο Χώρας τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001. Στην 7η, 8η και 9η στήλη δίνονται τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν εκείνοι που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στον αντίστοιχο πληθυσμό και στη 10η στήλη η διαφορά των ποσοστών των ανδρών από τα ποσοστά των γυναικών.

Από την 7η στήλη του Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι το ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 1971 ήταν πολύ υψηλό. Από τη μια, όμως, δεκαετία στην άλλη μειωνόταν με αυξανόμενο ρυθμό (η μεγαλύτερη, δηλαδή, μείωση, αναλογικά σημειώθηκε τη δεκαετία του '90). Η μείωση αυτή

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Πληθυσμός και σύνολο όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ηλικίας 15 ετών και άνω στο Σύνολο Χώρας τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001 κατά φύλο

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΓΥΜΝ.			ΑΕΝ ΤΕΛ.ΤΟ ΓΥΜΝ. ΩΣ % ΠΛΗΘ.			Α. Γ-Α
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	
1971	6.628.068	3.087.916	3.540.152	4.740.916	2.192.540	2.548.376	71,5	71,0	72,0	1,0
1981	7.387.877	3.570.504	3.817.373	4.867.116	2.173.232	2.693.884	65,9	60,9	70,6	9,7
1991	8.285.033	4.040.467	4.244.566	4.459.572	1.997.481	2.462.091	53,8	49,4	58,0	8,6
2001	9.273.198	4.556.232	4.716.966	3.827.305	1.704.976	2.122.329	41,3	37,4	45,0	7,6

οφείλεται από τη μια μεριά στην ολοκλήρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης από ένα ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό των νέων και από την άλλη στους θανάτους των μεγαλύτερων στην ηλικία στους οποίους τα ποσοστά αυτά είναι πολύ υψηλά (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια).

Από την 8η και 9η στήλη φαίνεται ότι το 1971 το ποσοστό των ανδρών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ήταν ελάχιστα μικρότερο από εκείνο των γυναικών, ο ρυθμός, όμως, μείωσής του τη δεκαετία του '90 ήταν πολύ υψηλότερος από ό,τι των γυναικών, με αποτέλεσμα να διευρυνθεί η διαφορά υπέρ των ανδρών. Η διαφορά αυτή μειώθηκε μόλις κατά μία εκατοστιαία μονάδα την καθεμιά από τις δύο επόμενες δεκαετίες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι –όπως προαναφέρθηκε– τα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι υψηλότερα στις μεγάλες ηλικίες και, επειδή οι γυναίκες είναι μακροβιότερες, τα υψηλά αυτά ποσοστά επηρεάζουν αρνητικά το ρυθμό μείωσης του ποσοστού των γυναικών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο.

II. Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο Σύνολο Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το 2001

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τα αντίστοιχα στοιχεία του Πίνακα 1 κατά ομάδες ηλικιών το έτος 2001.

Από την 7η, 8η και 9η στήλη του Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι, με την εξαίρεση της πρώτης ομάδας ηλικιών (15-19 ετών) το έτος 2001, τα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο αυξάνονται καθώς αυξάνεται η ηλικία (με εξαίρεση τους άνδρες ηλικίας 85 ετών και άνω, στους οποίους το ποσοστό

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Πληθυσμός και σύνολο όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ηλικίας 15 ετών και άνω στο
Σύνολο Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το 2001

ΕΤΟΣ	ΠΑΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΓΥΜΝ.			ΑΕΝ ΤΕΛ. ΤΟ ΓΥΜΝ. ΩΣ % ΠΑΗΘ.			Α. Γ-Α
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	
15-19	726.174	380.500	345674	95751	57516	38235	13,2	15,1	11,1	-4,1
20-24	835.463	437.018	398445	97791	60439	37352	11,7	13,8	9,4	-4,5
25-29	847.427	436.199	411228	112062	65688	46374	13,2	15,1	11,3	-3,8
30-34	869.932	441.543	428389	148131	80096	68035	17,0	18,1	15,9	-2,3
35-39	783.413	392.326	391087	188648	89562	99086	24,1	22,8	25,3	2,5
40-44	781.943	387.644	394299	260338	117660	142678	33,3	30,4	36,2	5,8
45-49	713.975	356.135	357840	293167	132322	160845	41,1	37,2	44,9	7,8
50-54	687.349	338.090	349259	367349	160860	206489	53,4	47,6	59,1	11,5
55-59	560.215	271.095	289120	351052	151663	199389	62,7	55,9	69,0	13,0
60-64	640.074	298.181	341893	450735	188584	262151	70,4	63,2	76,7	13,4
65-69	623.245	291.600	331645	473395	201201	272194	76,0	69,0	82,1	13,1
70-74	545.018	247.136	297882	440166	185492	254674	80,8	75,1	85,5	10,4
75-79	328.918	144.761	184157	271487	111006	160481	82,5	76,7	87,1	10,5
80-84	188.193	78.700	109493	157064	60673	96391	83,5	77,1	88,0	10,9
85+	141.859	55.304	86555	120169	42214	77955	84,7	76,3	90,1	13,7
ΣΥΝΟΛΟ	9.273.198	4.556.232	4716966	3827305	1704976	2122329	41,3	37,4	45,0	7,6

είναι ελαφρά μικρότερο από εκείνο των ηλικίας 80-84 ετών). Το μεγαλύτερο ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 15-19 ετών σε σχέση με την ομάδα ηλικιών 20-24 ετών οφείλεται ίσως στο ότι ένας αριθμός παιδιών ιδιαίτερα ηλικίας 15 και 16 ετών εξακολουθούν, λόγω του ότι απορρίφθηκαν ή για άλλους λόγους, να φοιτούν στα γυμνάσια της χώρας.

Η μεγάλη μείωση του ποσοστού που αντιπροσωπεύουν εκείνοι που τέλειωσαν το γυμνάσιο στο συνολικό πληθυσμό ηλικίας 15 ετών την 30ετία 1971-2001, όπως προαναφέρθηκε, οφείλεται στο ότι ολοένα και περισσότεροι νέοι τελειώνουν το γυμνάσιο. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στις 4 πρώτες ομάδες είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες με αποτέλεσμα το ποσοστό τους στις ηλικίες αυτές να είναι μικρότερο από εκείνο των ανδρών, ενώ παλαιότερα (δηλαδή σε μεγαλύτερες ηλικίες το 2001) συνέβαινε το αντίθετο, δεδομένου ότι το ποσοστό των γυναικών ήταν υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών. Η αντιστροφή αυτή αντανακλά τα άλματα που έχουν γίνει στον τομέα της εκπαίδευσης από τις γυναίκες που γεννήθηκαν μετά το 1967.

Παρ' όλη, όμως, την πρόοδο που προαναφέρθηκε, είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό νέων –δηλαδή στις ομάδες ηλικιών 15-34 ετών όπως φαίνεται από τις τέσσερις

πρώτες γραμμές των στηλών 7ης, 8ης, και 9ης του Πίνακα 2 παρά τη συνταγματική επιταγή– δεν τελειώνει δυστυχώς το γυμνάσιο και αυτό ισχύει περισσότερο για τους άνδρες απ’ ό,τι για τις γυναίκες.

ΠΙ. Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο σύνολο του πληθυσμού των 13 περιφερειών της χώρας το 2001

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τα αντίστοιχα στοιχεία του Πίνακα 1 στις 13 Περιφέρειες της χώρας το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Πληθυσμός και σύνολο όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ηλικίας 15 ετών και άνω κατά φύλο στις 13 περιφέρειες της χώρας το 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΠΑΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΓΥΜΝ.			ΑΕΝ ΤΕΛ. ΤΟ ΓΥΜΝ. ΩΣ % ΠΑΗΘ.			Α.Γ.Α
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	511.621	254.636	256.985	281.127	126.513	154.614	54,9	49,7	60,2	10,5
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.584.362	772.396	811.966	676.092	303.739	372.353	42,7	39,3	45,9	6,5
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	246.522	123.777	122.745	125.797	57.582	68.215	51,0	46,5	55,6	9,1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	623.429	307.094	316.335	317.011	140.936	176.075	50,8	45,9	55,7	9,8
ΗΠΕΙΡΟΣ	288.503	142.078	146.425	151.414	67.820	83.594	52,5	47,7	57,1	9,4
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	177.704	87.772	89.932	92.705	42.828	49.877	52,2	48,8	55,5	6,7
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	603.543	303.503	300.040	298.801	138.999	159.802	49,5	45,8	53,3	7,5
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	474.877	241.458	233.419	238.223	109.368	128.855	50,2	45,3	55,2	9,9
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	508.918	258.174	250.744	254.132	118.369	135.763	49,9	45,8	54,1	8,3
ΑΤΤΙΚΗ	3.339.634	1.600.040	1.739.594	970.063	400.025	570.038	29,0	25,0	32,8	7,8
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	175.188	90.468	84.720	86.692	39.057	47.635	49,5	43,2	56,2	13,1
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	246.076	127.484	118.592	112.188	53.665	58.523	45,6	42,1	49,3	7,3
ΚΡΗΤΗ	492.821	247.352	245.469	223.060	106.075	116.985	45,3	42,9	47,7	4,8
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	9.273.198	4.556.232	4.716.966	3.827.305	1.704.976	2.122.329	41,3	37,4	45,0	7,6

Από την 7η, 8η και 9η στήλη του Πίνακα 3 φαίνεται ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 2001. Οι διαφορές είναι μεγαλύτερες στους άνδρες απ’ ό,τι στις γυναίκες. Αναλυτικότερα :

- Τα χαμηλότερα ποσοστά όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στους άνδρες και στις γυναίκες μαζί και χωριστά έχουν η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στις δύο αυτές Περιφέρειες υπάρχουν τα περισσότερα και μεγαλύτερα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και σ’ αυτές (δηλαδή στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη) είναι συγκεντρωμένες οι περισσότερες διοικητικές υπηρεσίες του κράτους, τα κεντρικά των Τραπεζών και των μεγαλύτερων εταιρειών που απασχολούν προσωπικό που έχει τελειώσει ΑΕΙ, ΤΕΙ ή τη

δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Την 3η θέση κατέχει η Κρήτη στους άνδρες και γυναίκες μαζί και στις γυναίκες χωριστά και το Νότιο Αιγαίο στους άνδρες.

- Το υψηλότερο ποσοστό όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στους άνδρες και γυναίκες μαζί και χωριστά έχει η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Το δεύτερο και τρίτο σε ύψος ποσοστό κατέχουν στους άνδρες και γυναίκες μαζί η Ήπειρος και τα Ιόνια Νησιά, στους άνδρες τα Ιόνια Νησιά και η Ήπειρος και στις γυναίκες η Ήπειρος και το Βόρειο Αιγαίο, τέλος
- Τη μικρότερη διαφορά στα ποσοστά γυναικών-ανδρών έχουν η Κρήτη, η Κεντρική Μακεδονία και τα Ιόνια Νησιά και τη μεγαλύτερη το Βόρειο Αιγαίο, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και η Στερεά Ελλάδα.

Αν εξαιρέσει κανείς την Αττική, την Κεντρική Μακεδονία, την Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο, σε όλες τις άλλες Περιφέρειες της χώρας τα ποσοστά είτε είναι πολύ κοντά στο 50% (στην Πελοπόννησο, στη Δυτική Ελλάδα και στο Βόρειο Αιγαίο) είτε το ξεπερνούν (στις υπόλοιπες Περιφέρειες).

IV. Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις 13 περιφέρειες της χώρας κατά ομάδες ηλικιών

Στον Πίνακα 4 δίνουμε τα ποσοστά στον πληθυσμό των ανδρών και γυναικών ηλικίας 15 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση στις 13 Περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας κατά ομάδες ηλικιών το 2001. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα 4 δίνεται ένας δείκτης της ανισότητας των ποσοστών αυτών ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών στο Σύνολο Χώρας και σε καθεμιά Περιφέρεια, και στην τελευταία στήλη ένας δείκτης της ανισότητας των ποσοστών ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες για καθεμιά ομάδα ηλικιών και για το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης αυτός, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ανισότητα στην πρώτη περίπτωση ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών και στη δεύτερη ανάμεσα στις Περιφέρειες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό αυτοί που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 2001 ηλικίας 15 ετών και άνω στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά ομάδες ηλικιών

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΥΒΟΙΑ	ΑΝ.ΜΑΚ. & ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	ΕΥΝΟ. ΜΕΤ.
15-19	13,2	22,5	12,5	8,2	11,8	9,7	17,7	15,8	15,0	15,6	10,7	14,4	15,8	16,0	16,0	0,30
20-24	11,7	20,8	10,3	8,1	13,3	9,8	18,1	16,3	16,6	16,5	7,6	13,8	15,9	16,9	16,9	0,41
25-29	13,2	23,7	12,4	12,1	15,4	13,3	19,5	20,8	18,4	17,7	7,9	16,5	17,5	18,8	18,8	0,41
30-34	17,0	28,4	16,0	20,4	21,4	21,8	24,5	27,1	22,7	22,9	9,9	22,3	23,0	21,9	21,9	0,40
35-39	24,1	36,0	23,6	32,0	30,6	32,7	32,0	35,8	30,1	30,2	14,9	30,7	31,9	28,2	31,9	0,34
40-44	33,3	46,5	33,4	46,5	41,5	46,7	44,2	45,5	40,1	39,9	22,4	39,4	42,4	35,6	35,6	0,30
45-49	41,1	57,2	43,2	55,5	50,6	53,7	52,1	52,6	48,9	47,7	28,6	47,9	50,0	43,9	43,9	0,26
50-54	53,4	70,8	57,5	69,0	68,1	68,1	64,1	63,0	63,2	60,6	38,6	62,0	62,9	58,2	58,2	0,23
55-59	62,7	79,7	68,8	79,9	76,9	77,5	71,3	71,5	72,6	69,8	45,4	71,4	71,0	68,5	68,5	0,20
60-64	70,4	85,6	76,3	86,5	81,9	83,6	79,1	77,8	78,9	75,7	53,0	77,7	76,5	74,9	74,9	0,16
65-69	76,0	89,0	81,9	89,6	86,3	87,6	85,1	81,4	83,9	79,4	58,9	82,8	81,9	81,7	81,7	0,13
70-74	80,8	92,5	85,7	93,5	89,5	92,4	88,7	86,8	88,9	85,6	64,3	87,6	89,1	87,9	87,9	0,12
75-79	82,5	93,6	86,6	95,0	91,2	93,5	90,5	89,8	91,7	89,7	66,5	89,3	90,6	90,3	90,3	0,12
80-84	83,5	94,8	87,1	95,1	91,9	93,8	90,5	90,4	92,8	90,1	68,0	90,5	90,5	92,0	92,0	0,11
85+	84,7	96,0	89,2	96,2	91,5	93,5	89,9	90,3	92,0	89,5	70,1	90,7	91,1	92,4	92,4	0,10
ΕΥΝΟΙΑ	41,3	54,9	42,7	51,0	50,8	52,5	52,2	49,5	50,2	49,9	29,0	49,5	45,0	45,3	45,3	0,23
ΕΥΝΟ.ΜΕΤ.	0,74	0,57	0,78	0,71	0,65	0,65	0,58	0,61	0,63	0,60	0,90	0,63	0,71	0,71	0,71	

Από την τελευταία γραμμή του Πίνακα 4 φαίνεται ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε ό,τι αφορά την ανισότητα στα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Η μεγαλύτερη ανισότητα υπάρχει στην Αττική και ακολουθεί η Κεντρική Μακεδονία, και η μικρότερη στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και στα Ιόνια Νησιά.

Από την τελευταία στήλη του Πίνακα 4 φαίνεται ότι οι μεγαλύτερες ανισότητες ανάμεσα στις Περιφέρειες στα ποσοστά αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο υπάρχουν στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών και οι μικρότερες στις ομάδες ηλικιών 65 ετών και άνω.

Σε ότι αφορά τις επιμέρους ομάδες ηλικιών :

- Το μικρότερο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το έχει η Αττική σε όλες τις ομάδες ηλικιών με εξαίρεση την ομάδα ηλικιών 15-19 ετών, στην οποία μικρότερο ποσοστό έχει η Δυτική Μακεδονία όπου μικρό είναι και το ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών. Μικρά είναι τα ποσοστά στις δύο αυτές ομάδες ηλικιών και στην Ήπειρο. Αντίθετα στην Κρήτη –η οποία κατέχει την 3η καλύτερη θέση στο συνολικό πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω– στις ομάδες ηλικιών 15-19 και 20-24 ετών κατέχει την 11η θέση.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το έχει η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη στις

ομάδες ηλικιών 15-24, 30-39 και 45-54 ετών, η Ήπειρος στην ομάδα ηλικιών 40-44 ετών και η Δυτική Μακεδονία στις ομάδες ηλικιών 25-29 και 55 ετών και άνω.

V. Η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις 13 περιφέρειες της χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το 2001

Στο πρώτο και δεύτερο μέρος του Πίνακα 5 δίνονται τα αντίστοιχα στοιχεία του Πίνακα 4 για τους άνδρες και τις γυναίκες.

Από την τελευταία γραμμή του πρώτου και του δεύτερου μέρους του Πίνακα 5 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε ό,τι αφορά την ανισότητα στα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών στις 13 Περιφέρειες της χώρας τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Ειδικότερα :

- Στους άνδρες η μεγαλύτερη ανισότητα υπάρχει στην Αττική και ακολουθεί η Δυτική Μακεδονία, και η μικρότερη στα Ιόνια Νησιά και ακολουθεί η Πελοπόννησος, ενώ
- Στις γυναίκες η μεγαλύτερη ανισότητα υπάρχει στην Πελοπόννησο και ακολουθεί η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, και η μικρότερη στην Αττική και ακολουθεί η Ήπειρος.
- Από την τελευταία στήλη του Πίνακα 5 φαίνεται ότι οι μεγαλύτερες ανισότητες ανάμεσα στις Περιφέρειες στα ποσοστά αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο υπάρχουν στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών και οι μικρότερες στις ομάδες ηλικιών 65 ετών και άνω τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Επίσης η ανισότητα είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες στις ομάδες ηλικιών 15-49 ετών και μικρότερη στις ομάδες ηλικιών 50 ετών και άνω.
Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους ομάδες ηλικιών :
- Από το πρώτο και το δεύτερο μέρος του Πίνακα 5 φαίνεται ότι το μικρότερο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στους άνδρες και στις γυναίκες έχει η Αττική σε όλες τις ομά-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό αυτοί που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 2001 ηλικίας 15 ετών και άνω
στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΙΡΠΑΣ	ΑΝ.ΜΑΚ. & ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΕΥΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	ΣΥΝΤ. ΜΕΤ.
ΑΝΔΡΕΣ															
15-19	15,1	21,4	15,3	16,3	13,3	11,9	21,1	18,0	17,8	18,0	12,2	15,3	17,4	19,2	0,25
20-24	13,8	19,1	12,7	9,6	15,8	12,2	22,2	19,0	20,3	19,0	9,4	13,3	16,5	20,6	0,36
25-29	15,1	22,8	14,7	13,5	16,8	14,3	22,5	22,9	21,1	19,8	9,4	16,7	18,5	22,5	0,35
30-34	18,1	28,5	17,6	20,5	20,6	21,5	26,0	28,4	24,3	24,8	10,9	22,7	23,8	24,5	0,37
35-39	22,8	32,8	21,7	27,7	27,6	30,9	31,4	35,0	28,2	29,7	14,2	28,2	30,1	28,9	0,34
40-44	30,4	40,8	29,4	39,3	35,9	42,8	41,6	43,2	35,2	37,5	20,1	36,0	39,8	34,6	0,30
45-49	37,2	51,4	38,2	48,5	44,3	49,3	46,8	49,1	42,4	44,1	25,4	43,0	45,6	41,3	0,26
50-54	47,8	65,0	51,4	62,2	60,8	60,1	56,8	57,3	54,5	54,8	33,1	54,2	57,2	52,3	0,24
55-59	55,9	74,1	62,8	74,0	69,1	68,9	64,1	64,3	63,8	63,2	38,6	63,0	64,7	62,2	0,22
60-64	63,2	80,8	70,6	81,5	74,3	76,2	72,5	69,9	69,4	68,5	44,3	69,7	70,9	67,8	0,19
65-69	69,0	84,9	76,9	85,1	80,1	80,8	79,2	74,1	76,0	71,0	49,3	76,8	74,7	75,2	0,16
70-74	75,1	89,4	81,3	90,3	84,4	88,4	85,0	81,2	82,9	78,1	55,3	82,6	84,2	83,5	0,15
75-79	76,7	91,3	82,4	92,5	86,2	89,2	85,8	84,1	86,9	83,6	56,5	85,1	86,8	86,6	0,16
80-84	77,1	91,9	82,4	91,9	86,7	88,4	86,4	85,1	87,9	83,8	56,9	86,3	85,8	88,4	0,15
85+	76,3	92,1	82,3	93,8	85,4	87,2	85,0	83,1	85,5	81,4	55,6	85,4	86,2	88,8	0,16
ΣΥΝΟΛΟ	37,4	49,7	39,3	46,5	45,9	47,2	48,8	45,8	45,3	45,8	25,0	43,2	42,1	42,9	0,24
ΣΥΝΤ.ΜΕΤ.	0,73	0,62	0,78	0,75	0,66	0,66	0,55	0,58	0,63	0,57	0,83	0,69	0,71	0,68	
ΓΥΝΑΙΚΕΣ															
15-19	11,1	23,9	9,6	5,9	10,1	7,4	14,2	13,4	11,8	12,9	9,1	12,9	13,7	12,5	0,42
20-24	9,4	23,1	7,8	6,5	10,7	7,3	13,7	13,2	12,1	13,3	5,8	14,7	15,0	12,6	0,61
25-29	11,3	24,7	10,0	10,7	13,9	12,4	16,4	18,5	15,2	15,3	6,3	16,2	16,4	14,8	0,53
30-34	15,9	28,2	14,4	20,4	22,3	22,1	23,0	25,7	20,8	8,9	21,9	22,2	19,2	19,2	0,45
35-39	25,3	39,0	25,6	36,4	33,7	34,6	32,7	36,6	32,2	30,7	15,7	33,3	33,9	27,5	0,35
40-44	36,2	52,3	37,2	54,4	47,2	50,9	46,9	48,0	45,5	42,4	24,5	43,0	45,2	36,7	0,32
45-49	44,9	63,3	48,0	63,5	57,2	58,6	57,9	56,3	56,0	51,6	31,6	53,1	54,8	46,6	0,28
50-54	59,1	76,4	63,2	76,2	75,7	76,5	71,8	68,9	71,7	66,5	43,7	69,6	69,0	64,4	0,22
55-59	69,0	84,7	74,3	85,8	84,3	85,6	78,3	78,6	80,8	76,4	51,6	79,0	77,5	74,7	0,18
60-64	76,7	89,7	81,3	90,9	88,6	90,0	84,9	84,7	87,3	82,5	60,2	84,5	82,2	81,3	0,14
65-69	82,1	92,7	86,4	92,7	92,0	93,6	90,1	87,9	91,2	87,3	66,8	88,0	88,7	87,4	0,11
70-74	85,5	95,2	89,5	96,2	93,8	95,7	92,0	91,7	94,3	92,4	71,0	91,8	93,6	91,7	0,10
75-79	87,1	95,5	89,8	97,0	95,2	96,8	94,4	94,4	96,0	95,0	73,8	93,0	93,9	93,4	0,10
80-84	88,0	96,7	90,5	97,4	95,5	97,5	93,8	94,5	96,8	95,6	75,3	93,8	94,6	94,7	0,09
85+	90,1	97,9	93,3	97,6	95,5	97,1	93,2	95,4	96,8	95,9	78,8	94,2	94,5	95,0	0,07
ΣΥΝΟΛΟ	45,0	60,2	45,9	55,6	55,7	57,1	55,5	53,3	55,2	54,1	32,8	56,2	49,3	47,7	0,23
ΣΥΝΤ.ΜΕΤ.	0,52	0,77	0,67	0,63	0,64	0,59	0,62	0,63	0,62	0,61	0,58	0,69	0,71	0,79	

δες ηλικιών με εξαίρεση την ομάδα 15-19 ετών, στην οποία το μικρότερο ποσοστό έχει η Δυτική Μακεδονία.

- Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 5 φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στους άνδρες το έχει η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη στις ομάδες ηλικιών 15-19, 30-34, 45-59 και 80 ετών και άνω, τα Ιόνια Νησιά στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, η Δυτική Ελλάδα στις ομάδες ηλικιών 25-29, 35-44 ετών και η Δυτική Μακεδονία στις ομάδες ηλικιών 60 –79 ετών, και
- Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 5 φαίνεται ότι στις γυναίκες το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το έχει η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη στις ομάδες ηλικιών 15-39 ετών και 85 ετών και άνω, η Δυτική Μακεδονία στις ομάδες ηλικιών 40-49 και 60-79 ετών, η Ήπειρος στις ομάδες ηλικιών 50-54 και 80 ετών και άνω και η Κρήτη στην ομάδα ηλικιών 55-59 ετών.

- Από τη σύγκριση του πρώτου με το δεύτερο μέρος του Πίνακα 5 φαίνεται ότι η μεγαλύτερη διαφορά στο ποσοστό του συνόλου γυναικών-ανδρών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο υπάρχει στο Βόρειο Αιγαίο και ακολουθεί η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, ενώ η μικρότερη διαφορά παρατηρείται στην Κρήτη.
- Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους ηλικίες, από τον Πίνακα 5 φαίνεται ότι το ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στις ομάδες ηλικιών 15-34 ετών είναι μικρότερο στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες και υψηλότερο στις υπόλοιπες ομάδες ηλικιών σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας με ορισμένες εξαιρέσεις (στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη στις ομάδες ηλικιών 15-29 ετών, και στη Θεσσαλία και Ήπειρο στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών το ποσοστό των ανδρών είναι μικρότερο από εκείνο των γυναικών).

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που έγινε στο άρθρο αυτό, φάνηκε ότι παρά τη μεγάλη πρόοδο που έχει επιτευχθεί, ένα ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω που ξεπερνά το 40% δεν έχει τελειώσει το γυμνάσιο. Το ποσοστό αυτό ξεπερνά το 50% στις ομάδες ηλικιών 50 ετών και άνω.

Σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα της απογραφής της 18.3.2001 επιβεβαιώνουν τα ευρήματα της διδακτορικής διατριβής για την οποία έγινε λόγος στην αρχή του άρθρου αυτού. Το πιο ανησυχητικό από τα αποτελέσματα αυτά είναι ότι το 11,7% του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών, το 13,2% των ηλικίας 25-29 ετών και το 17% των ηλικίας 29-34 ετών –παρά τη συνταγματική επιταγή για την 9ετή υποχρεωτική εκπαίδευση– δεν έχει τελειώσει το γυμνάσιο. Το γεγονός αυτό συνιστά ένα από τα μείζονα προβλήματα της εκπαίδευσης στη χώρα μας τόσο για γενικότερους και ευνόητους λόγους όσο και λόγω των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας ιδιαίτερα μέσα στο χώρο, πλέον, της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η σοβαρότητα του προβλήματος αυτού επιβάλλει να ερευνηθούν οι αιτίες στις οποίες οφείλεται τόσο στο Σύνολο Χώρας όσο και σε καθεμιά από τις 13 Περιφέρειες και να καταβληθεί προσπάθεια και να ληφθούν τα αναγκαία μετρά για να αντιμετωπιστεί στις ηλικίες 15 ετών και άνω και για να αποφευχθεί η διαιώνισή του στις μικρότερες ηλικίες. Στην προσπάθεια αυτή πολύ θα βοηθήσει η μελέτη της εμπειρίας των περιφερειών εκείνων στις οποίες το ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι σχετικά μικρό στις ομάδες ηλικιών 15-34 ετών.

Το πρόβλημα εκείνων που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση στις ηλικίες 15 ετών και άνω θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με το θεσμό της διά βίου εκπαίδευσης. Παρόλο που η εκπαίδευση αυτή θα έπρεπε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα και στις μεγάλες ομάδες ηλικιών, εν τούτοις είναι ανάγκη να γίνει αυτό τουλάχιστον στις νεότερες ηλικίες. Για το σκοπό αυτό πρέπει να αναπτυχθούν τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας (δημοτικά και γυμνάσια, αλλά και λύκεια) με ιδιαίτερη έμφαση στις Περιφέρειες όπου το πρόβλημα αυτό είναι οξύτερο και να γίνει η κατάλληλη ενημέρωση για τη σημασία που έχει η ολοκλήρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ώστε να παρακολουθήσει τα σχολεία αυτά ένα όσο γίνεται μεγαλύτερο ποσοστό των νέων εκείνων που δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο.

Σε ό,τι αφορά την αποφυγή διαιώνισης του προβλήματος στις μικρότερες ηλικίες, είναι ανάγκη να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια από την πλευρά τόσο της Κεντρικής Διοίκησης όσο και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να πεισθούν και οι γονείς και κηδεμόνες αλλά και οι μαθητές και μαθήτριες ότι κάτω από τις σημερινές και μελλοντικές συνθήκες η ολοκλήρωση τουλάχιστον της υποχρεωτικής εκπαίδευσης αποτελεί την απαραίτητη βασική προϋπόθεση για να μπορέσει ο νέος και η νέα να ανταποκριθούν στοιχειωδώς στις απαιτήσεις των καιρών και ότι η μη ολοκλήρωσή της έχει σοβαρότατες συνέπειες στη ζωή και στην εργασία.

Στην προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου της δραστηκής μείωσης του ποσοστού αυτών που δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο, τουλάχιστον στις νεότερες ηλικίες, και της αποφυγής

εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από τους νέους και τις νέες στις μικρότερες ηλικίες, τον κύριο ρόλο, φυσικά, έχει το Υπουργείο Παιδείας. Σημαντικός, όμως, είναι και ο ρόλος που πρέπει να παίζει το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, τα ΑΕΙ της χώρας (και ιδιαίτερα τα Παιδαγωγικά τους Τμήματα) καθώς και οι συνδικαλιστικές και εργοδοτικές οργανώσεις και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Είναι αυτονόητο ότι η Πολιτεία, συνολικά, θα πρέπει να θεσπίσει νομοθετικά τα αναγκαία κίνητρα για την επίτευξη των στόχων που προαναφέρθηκαν και ο Προϋπολογισμός του Κράτους να διαθέσει τις αναγκαίες πιστώσεις για την κάλυψη των σχετικών δαπανών.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 16/18.11.2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

ΟΙ ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙ ΤΗΝ 30ΕΤΙΑ 1971-2001 ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 2001

Σε δύο άρθρα μας στην «Καθημερινή» εξετάσαμε την άνοδο του επίπεδου εκπαίδευσης του πληθυσμού της χώρας την 30ετία 1971-2001 και τις μεγάλες ανισότητες που υπάρχουν στο επίπεδο αυτό το 2001 ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες (στο φύλλο της 2.11.03, βλέπε εδώ το Κεφάλαιο 20) και τη μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω (στα φύλλα της 16 και 18.11.03, βλέπε εδώ το Κεφάλαιο 21).

Στο άρθρο αυτό, το τρίτο και τελευταίο της σειράς για το επίπεδο εκπαίδευσης, εξετάζουμε τους αναλφάβητους (δηλαδή αυτούς που δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή) στον πληθυσμό ηλικίας 15 και άνω στο :

- Τμήμα I, στο συνολικό πληθυσμό στο Σύνολο Χώρας την 30ετία 1971-2001 κατά φύλο με βάση τα αποτελέσματα των απογραφών των ετών 1971, 1981, 1991 και 2001, και, με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής της 18.3.2001 μόνο για το 2001 στο :
- Τμήμα II στο Σύνολο Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.
- Τμήμα III κατά φύλο στο συνολικό πληθυσμό των 13 Περιφερειών της χώρας, και στο
- Τμήμα IV κατά ομάδες ηλικιών στις 13 Περιφέρειες της χώρας.

I. Οι αναλφάβητοι την 30ετία 1971-2001

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τον πληθυσμό (στην 1η, 2η και 3η στήλη) και τους αναλφάβητους (στην 4η, 5η και 6η στήλη)

ηλικίας 15 ετών και άνω κατά φύλο στο Σύνολο Χώρας τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001 Στην 7η, 8η και 9η στήλη δίνονται τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι αναλόφρητοι στον αντίστοιχο πληθυσμό και στη 10η στήλη η διαφορά των ποσοστών των ανδρών από τα ποσοστά των γυναικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Πληθυσμός και σύνολο όσων ήταν αναλόφρητοι ηλικίας 15 ετών και άνω
κατά φύλο στο Σύνολο Χώρας τα έτη 1971, 1981, 1991 και 2001

ΕΤΟΣ	ΠΑΗΘΥΣΜΟΣ			ΑΝΑΛΟΦΗΤΟΙ			ΑΝΑΛΟΦΗΤΟΙ ΩΣ % ΠΑΗΘ.			
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	γυναίκες	Δ. Γ-Α
1971	6.628.068	3.087.916	3.540.152	1.007.844	213.496	794.348	15,2	6,9	22,4	15,5
1981	7.387.877	3.570.504	3.817.373	701.056	140.544	560.512	9,5	3,9	14,7	10,7
1991	8.285.033	4.040.467	4.244.566	610.880	160.032	450.848	7,4	4,0	10,6	6,7
2001	9.273.198	4.556.232	4.716.966	371.451	99.726	271.725	4,0	2,2	5,8	3,6

Από την 7η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι το ποσοστό των αναλόφρητων το 1971 ήταν πολύ υψηλό. Από τη μια, όμως, δεκαετία στην άλλη μειωνόταν (η μεγαλύτερη μείωση, αναλογικά, σημειώθηκε τη δεκαετία του '90). Η μείωση αυτή οφείλεται από τη μια μεριά στην ολοκλήρωση της στοιχειώδους και της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης από ένα ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό νέων και από την άλλη στους θανάτους των μεγαλύτερων στην ηλικία στους οποίους τα ποσοστά αυτά αναλοφρητισμού είναι πολύ υψηλά (βλέπε, σχετικά, στη συνέχεια).

Από την 8η και 9η στήλη φαίνεται ότι το 1971 το ποσοστό των αναλόφρητων ανδρών ήταν πολύ μικρότερο (γύρω στο ένα τρίτο) από εκείνο των γυναικών. Τα ποσοστά τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών μειώθηκαν σημαντικά τη δεκαετία του '70. Τη δεκαετία, όμως, του '80 ενώ τα ποσοστά των γυναικών μειώθηκαν των ανδρών αυξήθηκαν ελαφρά. Τέλος τη δεκαετία του '90 τα ποσοστά τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών μειώθηκαν, με περίπου τον ίδιο ρυθμό. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν τα ποσοστά των αναλόφρητων το 2001 να έχουν μειωθεί δραστικά σε σχέση με το 1971. Η διαφορά που παραμένει ανάμεσα στα ποσοστά γυναικών-ανδρών οφείλεται στο γεγονός, όπως προαναφέρθηκε, ότι τα ποσοστά των αναλόφρητων είναι υψηλότερα στις

μεγάλες ηλικίες και, επειδή οι γυναίκες είναι μακροβιότερες, τα υψηλά αυτά ποσοστά επηρεάζουν αρνητικά το ρυθμό μείωσης του ποσοστού των αναλφάβητων γυναικών.

Π. Οι αναλφάβητοι στο Σύνολο Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το 2001

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι αναλφάβητοι στον πληθυσμό του Συνόλου Χώρας ηλικίας 15 ετών και άνω κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι αναλφάβητοι στον πληθυσμό του Συνόλου Χώρας ηλικίας 15 ετών και άνω το 2001 κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙΩΣ % ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ			ΔΙΑΦΟΡΑ
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	ΓΥΝ-ΑΝΔ
15-19	0,83	0,80	0,85	0,05
20-24	1,26	1,37	1,14	-0,23
25-29	1,24	1,37	1,11	-0,26
30-34	1,20	1,30	1,08	-0,22
35-39	1,21	1,24	1,19	-0,05
40-44	1,22	1,19	1,25	0,06
45-49	1,38	1,22	1,53	0,30
50-54	1,70	1,29	2,09	0,81
55-59	2,87	1,61	4,05	2,44
60-64	6,03	2,78	8,87	6,09
65-69	10,97	5,59	15,70	10,11
70-74	10,10	5,03	14,31	9,28
75-79	12,39	5,35	17,92	12,57
80-84	18,14	7,01	26,13	19,13
85+	28,54	11,14	39,66	28,53
ΣΥΝΟΛΟ	4,01	2,19	5,76	3,57

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 φαίνεται ότι το έτος 2001 τα ποσοστά των αναλφάβητων ανδρών και γυναικών ηλικίας μέχρι 44 ετών είναι κάτω του 1,5% (στην ομάδα ηλικιών 15-19 ετών είναι κάτω του 1%). Από την ηλικία, όμως, των 45 ετών και άνω αυξάνονται και από την ηλικία των 65 και άνω ετών ξεπερνούν το 10% στους άνδρες και γυναίκες μαζί.

Ένας από τους λόγους στους οποίους οφείλεται η μεγάλη μείωση του ποσοστού των αναλφάβητων την 30ετία 1971-2001, όπως προαναφέρθηκε, είναι το γεγονός ότι ολοένα και περισσότεροι νέοι τελειώνουν το δημοτικό και το γυμνάσιο. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στις ομάδες ηλικιών 20-39 ετών είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες, με αποτέλεσμα το ποσοστό τους στις ηλικίες αυτές να είναι μικρότερο από εκείνο των ανδρών, ενώ παλαιότερα (δηλαδή σε μεγαλύτερες ηλικίες το 2001) συνέβαινε το αντίθετο, δηλαδή το ποσοστό των γυναικών ήταν υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών (το ελαφρά μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών στην ομάδα ηλικιών 15-19 ετών, λόγω της πολύ μικρής διαφοράς του από εκείνο των γυναικών –και τα δύο είναι κάτω του 1%– δεν μπορεί να εκληφθεί ως μια επάνοδος στα όσα ίσχυαν παλαιότερα). Η αντιστροφή αυτή είναι μια ακόμα ένδειξη της βελτίωσης της θέσης των γυναικών που γεννήθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του '60 και μετά σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης.

III. Οι αναλφάβητοι στο σύνολο του πληθυσμού των 13 Περιφερειών της χώρας το 2001

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι αναλφάβητοι στον πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω των 13 Περιφερειών της χώρας το 2001 κατά φύλο.

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 3 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές (δηλαδή μεγάλη ανισότητα) στα ποσοστά των αναλφάβητων ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες της χώρας το 2001. Οι διαφορές είναι μεγαλύτερες στις γυναίκες (τα ποσοστά κυμαίνονται από 2,99 % μέχρι 11,33%) απ' ό,τι στους άνδρες (τα ποσοστά σ' αυτούς κυμαίνονται από 1,39% μέχρι 4,41%).

Αναλυτικότερα :

- Το χαμηλότερο ποσοστό αναλφάβητων στους άνδρες και στις γυναίκες μαζί και χωριστά έχει η Αττική. Αυτό –όπως σημειώσαμε στα προηγούμενα άρθρα– οφείλεται στο γεγονός

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι αναλφάβητοι στον πληθυσμό
ηλικίας 15 ετών και άνω των 13 περιφερειών της χώρας κατά φύλο
το 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΟΙ ΩΣ % ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ			ΔΙΑΦΟΡΑ
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	ΓΥΝ-ΑΝΔ
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	7,12	4,41	9,80	5,39
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,30	2,07	4,47	2,41
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,90	2,05	5,77	3,71
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	7,22	3,23	11,09	7,86
ΗΠΕΙΡΟΣ	6,94	2,41	11,33	8,93
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	6,41	2,45	10,27	7,81
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	6,19	2,96	9,46	6,50
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,19	3,18	9,31	6,12
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	4,61	2,20	7,09	4,89
ΑΤΤΙΚΗ	2,22	1,39	2,99	1,60
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3,06	2,10	4,08	1,97
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3,96	2,70	5,30	2,60
ΚΡΗΤΗ	3,49	1,87	5,12	3,25
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	4,01	2,19	5,76	3,57

ότι στην Περιφέρεια αυτή υπάρχουν τα περισσότερα και μεγαλύτερα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και είναι συγκεντρωμένες οι περισσότερες διοικητικές υπηρεσίες του κράτους, τα κεντρικά των Τραπεζών και των μεγαλύτερων εταιρειών που απασχολούν προσωπικό με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Το δεύτερο καλύτερο (χαμηλότερο) ποσοστό αναλφάβητων στους άνδρες και γυναίκες μαζί και στις γυναίκες έχει το Βόρειο Αιγαίο και στους άνδρες η Κρήτη.

- Το υψηλότερο ποσοστό αναλφάβητων στους άνδρες και γυναίκες μαζί έχει η Θεσσαλία, στους άνδρες η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και στις γυναίκες η Ήπειρος.
- Ποσοστά άνω του 6% στους άνδρες και γυναίκες μαζί έχουν η Θεσσαλία, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η Ήπειρος, τα Ιόνια Νησιά, η Στερεά Ελλάδα και η Δυτική Ελλάδα. Τέλος,
- Τη μικρότερη διαφορά στα ποσοστά γυναικών-ανδρών έχουν η Αττική και το Βόρειο Αιγαίο και τη μεγαλύτερη η Ήπειρος και η Θεσσαλία.

IV. Οι αναλφάβητοι στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά ομάδες ηλικιών το 2001

Στον Πίνακα 4 δίνουμε τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι αναλφάβητοι στον πληθυσμό (άνδρες και γυναίκες μαζί) ηλικίας 15 ετών και άνω το 2001 στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά ομάδες ηλικιών το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό οι αναλφάβητοι ηλικίας 15 ετών και άνω το 2001 στις 13 Περιφέρειες της χώρας κατά ομάδες ηλικιών

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΡΗΤΗ & ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ
15-19	0,83	1,66	0,67	0,39	1,71	0,45	0,54	1,23	1,17	1,00	0,65	0,35	0,37	0,40
20-24	1,26	2,38	1,02	0,52	2,42	0,81	0,92	1,90	2,07	1,77	0,97	0,75	0,86	0,80
25-29	1,24	2,44	1,06	0,61	2,14	0,81	0,92	1,89	2,07	1,63	0,96	0,89	0,84	0,82
30-34	1,20	2,43	1,05	0,64	1,76	0,98	0,84	1,99	1,90	1,42	0,93	0,99	0,82	0,83
35-39	1,21	2,83	1,07	0,80	1,60	1,11	0,90	1,86	1,89	1,32	0,90	1,03	1,11	0,87
40-44	1,22	3,38	1,13	0,64	1,52	0,94	0,85	1,85	1,79	1,24	0,84	1,10	1,41	0,91
45-49	1,38	4,14	1,35	0,88	1,78	1,28	1,19	2,02	1,78	1,44	0,87	1,01	1,48	1,03
50-54	1,70	5,51	1,43	1,28	2,29	1,94	2,09	2,59	2,12	1,74	1,02	1,50	1,87	1,27
55-59	2,87	7,69	2,33	2,05	4,78	4,37	4,44	4,97	3,77	2,60	1,53	2,05	2,64	2,54
60-64	6,03	10,87	4,75	6,06	11,61	10,97	10,50	9,92	8,25	5,19	3,12	3,63	4,99	4,89
65-69	10,97	16,53	9,88	11,87	19,44	19,70	16,55	15,65	14,15	9,64	5,90	7,41	12,32	9,84
70-74	10,10	14,88	8,27	8,67	17,04	16,89	16,71	15,72	13,88	9,62	5,75	5,98	15,08	8,81
75-79	12,39	16,50	9,80	11,09	21,89	19,02	21,25	19,12	17,87	12,90	7,08	7,66	15,35	10,90
80-84	18,14	25,28	15,56	18,94	29,70	28,00	25,04	25,22	27,49	17,36	11,02	10,50	20,07	17,41
85+	28,54	40,96	29,66	34,40	40,94	44,70	33,90	35,70	38,62	26,61	17,93	18,13	30,63	28,24
ΣΥΝΟΛΟ	4,01	7,12	3,30	3,90	7,22	6,94	6,41	6,19	6,19	4,61	2,22	3,06	3,96	3,49

Από τις στήλες και τις γραμμές του Πίνακα 4 φαίνεται ότι υπάρχουν μεγάλες ανισότητες στα ποσοστά των αναλφάβητων ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών στις 13 Περιφέρειες της χώρας και ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών κάθε περιφέρειας. Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους ομάδες ηλικιών :

- Το μικρότερο ποσοστό των αναλφάβητων το έχει το Βόρειο Αιγαίο στις ομάδες ηλικιών 15-19 και 80-84 ετών, η Δυτική Μακεδονία στις ομάδες ηλικιών 20-44 ετών, η Αττική στις ομάδες ηλικιών 45-59, 65-69, 75-79 και 85 και άνω ετών, τα Ιόνια Νησιά στην ομάδα ηλικιών 60-64 ετών και η Πελοπόννησος στην ομάδα ηλικιών 70-74 ετών.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό αναλφάβητων το έχει η Θεσσαλία στις ομάδες ηλικιών 15-24, 60-64 και 70-84 ετών, η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη στις ομάδες ηλικιών 25-59 ετών, και η Ήπειρος στις ομάδες ηλικιών 65-69 και 85 ετών και άνω.

Από την εξέταση των αναλφάβητων ηλικίας 15 ετών και άνω στις 13 Περιφέρειες κατά φύλο και ομάδες ηλικιών φάνηκε ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στην ανισότητα των ποσοστών των αναλφάβητων ανάμεσα στις ομάδες ηλικιών στις 13 Περιφέρειες της χώρας τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Οι ανισότητες αυτές είναι μεγαλύτερες στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες σε όλες τις Περιφέρειες με εξαίρεση τα Ιόνια Νησιά.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που έγινε στο άρθρο αυτό, φάνηκε ότι στη διάρκεια της 30ετίας 1971-2001 σημειώθηκε πολύ μεγάλη πρόοδος στη μείωση του ποσοστού των αναλφάβητων στον πληθυσμό ηλικίας 15 ετών και άνω. Η πρόοδος αυτή ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες στις μικρότερες ηλικίες.

Παρά, όμως, τη θεαματική αυτή πρόοδο υπάρχουν σήμερα νέοι και νέες που είναι αναλφάβητοι και το ποσοστό τους σε ορισμένες Περιφέρειες της χώρας φτάνει το 1,46% στους άνδρες και το 2,10% στις γυναίκες στην ομάδα ηλικιών 15-19 ετών και το 2,54% στους άνδρες και το 3,47% στις γυναίκες στις ομάδες ηλικιών 20-39 ετών. Είναι προφανές ότι στις αρχές του 21ου αιώνα και με τη χώρα μας πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης και αυτά τα μικρά –σχετικά με το παρελθόν– ποσοστά αναλφάβητων θα πρέπει να εκλείψουν.

Παρόλο που η διά βίου εκπαίδευση θα έπρεπε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των αναλφάβητων και στις μεγάλες ηλικίες, εν τούτοις είναι ανάγκη να γίνει αυτό τουλάχιστον στις νεότερες. Για το σκοπό πρέπει να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια να αναπτυχθούν δημοτικά σχολεία δεύτερης ευκαιρίας με ιδιαίτερη έμφαση στις Περιφέρειες όπου το πρόβλημα αυτό είναι οξύτερο και να γίνει η κατάλληλη ενημέρωση, ώστε να παρακολουθήσει τα σχολεία αυτά ένα όσο γίνεται μεγαλύτερο ποσοστό των αναλφάβητων. Στην ενημέρωση αυτή πολύ σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν τόσο τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης όσο και ο ημερήσιος Τύπος.

Στην προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου του μηδενισμού του ποσοστού των αναλφάβητων στις νεότερες ηλικίες τον κύριο ρόλο, φυσικά, έχει το Υπουργείο Παιδείας. Σημαντικός, όμως, είναι και ο ρόλος που πρέπει να παίζει το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων καθώς και οι συνδικαλιστικές και εργοδοτικές οργανώσεις. Είναι αυτονόητο ότι η Πολιτεία, συνολικά, θα πρέπει να θεσπίσει νομοθετικά τα αναγκαία κίνητρα για την επίτευξη του στόχου που προαναφέρθηκε και ο Προϋπολογισμός του Κράτους να διαθέσει τις αναγκαίες πιστώσεις για την κάλυψη των σχετικών δαπανών.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 30.11.2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ : ΦΤΩΧΟΣ ΣΥΓΓΕΝΗΣ ΚΑΙ ΑΧΙΛΛΕΙΟΣ ΠΤΕΡΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Κάθε χρόνο –και ιδιαίτερα σε προεκλογικές περιόδους– τα κόμματα εξουσίας υπερτονίζουν το ενδιαφέρον τους για την Παιδεία. Τα λόγια, όμως, αυτά, δυστυχώς δεν μεταφράζονται σε έργα διότι είναι γνωστό ότι οι πιστώσεις που διατίθενται από τον τακτικό προϋπολογισμό και από τον προϋπολογισμό δημόσιων επενδύσεων για την εκπαίδευση κυμαίνονται, εδώ και πάρα πολλά χρόνια (και θα κυμανθούν και το 2004), γύρω στο 3,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ).

Το χαμηλό ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στο ΑΕΠ οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες –όχι, όμως, ο μόνος– στους οποίους οφείλεται από τη μια μεριά το χαμηλό επίπεδο της εκπαίδευσης στη χώρα μας και από την άλλη το γεγονός ότι η Ελλάδα κατέχει στην τελευταία θέση ανάμεσα στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.15) σε ό,τι αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ - δηλαδή σε συγκρίσιμες μονάδες).

Στο άρθρο αυτό –χρησιμοποιώντας τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε.15 (της Eurostat)– εξετάζουμε αναλυτικά τις δαπάνες κατά επίπεδο εκπαίδευσης για να δούμε ποια είναι η απόσταση που χωρίζει την Ελλάδα από τις άλλες χώρες-μέλη και από την Ε.Ε.15 ως σύνολο καθώς και αν και ποια είναι η σχέση των δαπανών αυτών με το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ.

Το άρθρο χωρίζεται σε 3 Μέρη στα οποία για 14 από τις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε. (δεν υπάρχουν στοιχεία για το Λουξεμβούργο) εξετάζουμε το έτος 1999:

- Τις δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Προσχολική, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια και το Σύνολο της εκπαίδευσης (Μέρος Ι).
- Τις κατά κεφαλή (δηλαδή κατά μαθητή ή φοιτητή) δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια και το Σύνολο της εκπαίδευσης σε ΜΑΔ (Μέρος ΙΙ), και
- Τη σχέση του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ με τις κατά κεφαλή δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες σε ΜΑΔ για την εκπαίδευση συνολικά (Μέρος ΙΙΙ).

I. Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τις δημόσιες δαπάνες για την Προσχολική, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια και το Σύνολο της εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ σε 14 χώρες-μέλη και την Ε.Ε.15 ως σύνολο, το έτος 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Δημόσιες δαπάνες για την Προσχολική, Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια και το Σύνολο της εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ σε 14 χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το έτος 1999

Χώρα	Προσχολική εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Σύνολο εκπαίδευσης
Βέλγιο	0,5	1,2	2,3	1,5	5,5
Δανία	1,0	1,7	3,0	2,4	8,1
Γερμανία	0,6	0,7	2,2	1,1	4,6
Ελλάδα	0,2	1,0	1,4	1,1	3,7
Ισπανία	0,3	1,2	2,1	0,9	4,5
Γαλλία	0,7	1,2	2,9	1,0	5,8
Ιρλανδία	0,1	1,4	1,8	1,2	4,5
Ιταλία	0,6	1,0	2,1	0,8	4,5
Ολλανδία	0,3	1,2	1,9	1,3	4,7
Αυστρία	0,5	1,2	2,7	1,5	5,9
Πορτογαλία	0,5	1,7	2,6	1,0	5,8
Φινλανδία	0,3	1,3	2,5	2,1	6,2
Σουηδία	0,6	2,0	2,9	2,0	7,5
Ηνωμ.Βασίλειο	0,4	1,1	2,1	0,9	4,5
Ε.Ε.15	0,5	1,1	2,3	1,1	5,0

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι στις δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ το έτος 1999 για την:

- προσχολική εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Δανία με ποσοστό διπλάσιο του μέσου όρου της Ε.Ε.15 και ακολουθεί η Γαλλία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ιρλανδία και την προτελευταία η Ελλάδα.
- πρωτοβάθμια εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Σουηδία με ποσοστό που πλησιάζει το διπλάσιο του μέσου όρου της Ε.Ε.15 και ακολουθεί η Δανία. Την τελευταία θέση κατέχει η Γερμανία και την προτελευταία η Ελλάδα.
- δευτεροβάθμια εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Δανία με ποσοστό 30% μεγαλύτερο του μέσου όρου της Ε.Ε.15 και ακολουθεί η Σουηδία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ελλάδα και την προτελευταία η Ιρλανδία.
- τριτοβάθμια εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Δανία με ποσοστό υπερδιπλάσιο του μέσου όρου της Ε.Ε.15 και ακολουθεί η Φινλανδία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ιταλία και την προτελευταία το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Ελλάδα κατέχει την 9η θέση.
- εκπαίδευση ως σύνολο την 1η θέση κατέχει η Δανία με ποσοστό πάνω από 50% μεγαλύτερο από το μέσο όρο της Ε.Ε.15 και ακολουθεί η Σουηδία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ελλάδα και την προτελευταία η Ιταλία.

II. Οι κατά μαθητή/φοιτητή δημόσιες + ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης

Εκτός από τις δημόσιες υπάρχουν και οι ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση. Κατά συνέπεια μια ακριβέστερη εικόνα των ποσών που διαθέτει μια χώρα για την εκπαίδευση είναι οι κατά κεφαλή (δηλαδή κατά μαθητή ή φοιτητή) δαπάνες εκφρασμένες σε ΜΑΔ. Στον Πίνακα 2 δίνουμε τις δαπάνες αυτές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια και το Σύνολο της εκπαίδευσης στις 14 χώρες-μέλη της Ε.Ε. το έτος 1999.

Από τον Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι στις δαπάνες σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης το 1999 για την:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
**Δημόσιες + Ιδιωτικές δαπάνες για την Πρωτοβάθμια, Δευτερο-
 βάθμια, Τριτοβάθμια και το Σύνολο της εκπαίδευσης**
σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης σε 14 χώρες-μέλη
της Ευρωπαϊκής Ένωσης το έτος 1999

Χώρες	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Σύνολο εκπαίδευσης
Βέλγιο	4.212	6.487	8.773	5.807
Δανία	6.435	7.084	9.405	6.930
Γερμανία	3.477	4.302	9.698	5.025
Ελλάδα	1.997	2.756	3.913	2.903
Ισπανία	3.828	5.235	5.374	4.570
Γαλλία	3.946	7.148	7.139	5.682
Ιρλανδία	2.735	3.924	9.552	4.165
Ιταλία	4.898	5.979	6.962	5.959
Ολλανδία	3.827	5.284	11.310	5.309
Αυστρία	6.059	7.872	10.078	7.518
Πορτογαλία	3.469	4.853	6.461	4.558
Φινλανδία	3.794	5.646	8.930	5.507
Σουηδία	5.268	5.388	12.799	5.821
Ηνωμένο Βασίλειο	3.364	4.618	8.433	4.716
E.E.15	3.858	5.267	7.937	5.222

- πρωτοβάθμια εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Δανία με ποσό κατά τα 2/3 μεγαλύτερο του μέσου όρου της E.E.15 και ακολουθεί η Αυστρία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ελλάδα με ποσό που είναι κατά 48% χαμηλότερο από το μέσο όρο της E.E.15 και την προτελευταία η Ιρλανδία.
- δευτεροβάθμια εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Αυστρία με ποσό κατά 50% μεγαλύτερο του μέσου όρου της E.E.15 και ακολουθεί η Δανία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ελλάδα με ποσό που είναι κατά 48% χαμηλότερο από το μέσο όρο της E.E.15 και την προτελευταία η Ιρλανδία.
- τριτοβάθμια εκπαίδευση την 1η θέση κατέχει η Σουηδία με ποσό κατά 61% μεγαλύτερο του μέσου όρου της E.E.15 και ακολουθεί η Ολλανδία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ελλάδα με ποσό που είναι κατά 51% χαμηλότερο από το μέσο όρο της E.E.15 και την προτελευταία η Ισπανία.

- εκπαίδευση ως σύνολο την 1η θέση κατέχει η Αυστρία με ποσό κατά 44% μεγαλύτερο από το μέσο όρο της Ε.Ε.15 και ακολουθεί η Δανία. Την τελευταία θέση κατέχει η Ελλάδα με ποσό που είναι κατά 44% χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ε.Ε.15, και την προτελευταία η Ιρλανδία.

ΠΙ. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ και οι κατά μαθητή/φοιτητή δημόσιες + ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης

Στον Πίνακα 3 δίνουμε το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ (1η στήλη) και τις κατά κεφαλή (μαθητή ή φοιτητή) δαπάνες για το Σύνολο της εκπαίδευσης (2η στήλη) σε 14 χώρες της Ε.Ε.15 (με Ε.Ε.15=100). Η 2η στήλη του Πίνακα 3 προκύπτει από τη διαίρεση των στοιχείων της τελευταίας στήλης του Πίνακα 2 με το μέσο όρο της Ε.Ε.15 (δηλαδή το ποσό της τελευταίας γραμμής της στήλης αυτής) και τον πολλαπλασιασμό του πηλίκου με 100.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

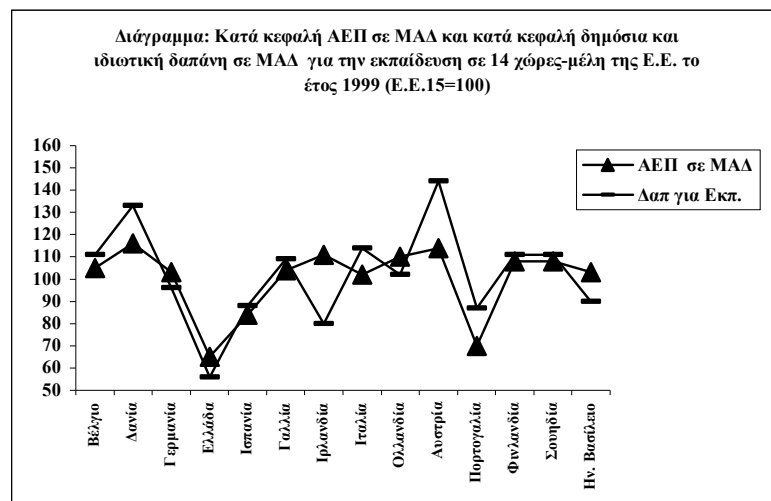
ΑΕΠ σε ΜΑΔ και κατά κεφαλή δημόσιες+ ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση σε 14 χώρες-μέλη της Ε.Ε. το 1999 (Ε.Ε.15=100)

Χώρες	κ.κ. ΑΕΠ σε ΜΑΔ	Δημ.+Ιδ. Δαπ. για Εκπαίδευση
Βέλγιο	105	111
Δανία	116	133
Γερμανία	103	96
Ελλάδα	65	56
Ισπανία	84	88
Γαλλία	104	109
Ιρλανδία	111	80
Ιταλία	102	114
Ολλανδία	110	102
Αυστρία	114	144
Πορτογαλία	70	87
Φινλανδία	108	111
Σουηδία	108	111
Ην. Βασίλειο	103	90

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι –με την εξαίρεση της Ιρλανδίας και της Ιταλίας– υπάρχει πολύ στενή σχέση ανάμεσα στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ και στις κατά κεφαλή δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες σε ΜΑΔ για την εκπαίδευση. Αναλυτικότερα :

- Η Δανία και η Αυστρία κατείχαν το 1999, αντίστοιχα, την 1η και 2η θέση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ και την 2η και 1η θέση στις κατά κεφαλή δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες σε ΜΑΔ για την εκπαίδευση.
- Η Ελλάδα κατείχε την τελευταία θέση τόσο στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ όσο και στις κατά κεφαλή δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση σε ΜΑΔ και η Πορτογαλία τη 13η θέση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ και τη 12η θέση στις δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες σε ΜΑΔ για την εκπαίδευση.

Η πολύ στενή σχέση ανάμεσα στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ και στις κατά κεφαλή δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες σε ΜΑΔ για την εκπαίδευση φαίνεται στο Διάγραμμα που ακολουθεί.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν, είναι σαφές ότι μια από τις βασικές προϋποθέσεις για να αυξηθεί το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ της χώρας μας και να πλησιάσει το μέσο όρο της Ε.Ε.15, δηλαδή να επιτευχθεί η πραγματική σύγκλιση, είναι η γενναία αύξηση των κατά κεφαλή δαπανών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 8.2.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ ΘΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΗΣΕΙ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΘΑ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕΙ ΤΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου που βαίνει προς το τέλος της οι Αρχηγοί όλων των κομμάτων έκαναν αναφορές στο θέμα της εισαγωγής των νέων στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Σχετικά ήταν και δύο άρθρα (του Αντώνη Καρκαγιάννη και του Καθηγητή του ΕΜΠ Θεμιστοκλή Ξανθόπουλου) στην «Καθημερινή» της 1.2.04.

Πριν εκθέσω την άποψή μου για το θέμα της εισαγωγής στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., θα ήθελα να αναφερθώ σε τρία άλλα θέματα που έχουν άμεση σχέση με τους εισακτέους, τους αποφοίτους και την τριτοβάθμια εκπαίδευση γενικότερα, τα οποία είτε δεν θίγονται είτε αναφέρονται ακροθιγώς στις δηλώσεις ή στα άρθρα:

(α) Οι μεταβολές στη δομή της ελληνικής οικονομίας. Παρόλο που η εκπαίδευση έχει μια γενικότερη αποστολή, εν τούτοις η τριτοβάθμια ειδικά εκπαίδευση συνδέεται στενά με τις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας. Με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) η συμβολή του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ και η απασχόληση σ' αυτούς μειώθηκαν δραστικά στο διάστημα 1981-2001, ενώ η συμβολή του τριτογενούς και η απασχόληση σ' αυτόν αυξήθηκαν σημαντικά.

Είναι σαφές ότι ο σχεδιασμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα τμήματα των ΑΕΙ και ΤΕΙ και ο αριθμός των φοιτητών που το καθένα από αυτά δέχεται κάθε χρόνο θα έπρεπε να λαμβάνουν υπόψη τις παραπάνω μεγάλες μεταβολές καθώς και εκείνες που αναμένεται να συμβούν τα επόμενα χρόνια, ιδιαίτερα μετά τη

διεύρυνση της Ε.Ε. Αυτό, δυστυχώς, δεν έγινε την εικοσαετία 1981-2001 και δεν γίνεται ούτε σήμερα.

(β) Η απουσία μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Οι μεταβολές στη δομή της ελληνικής οικονομίας που προαναφέρθηκαν έγιναν χωρίς κανένα απολύτως προγραμματισμό. Πιο συγκεκριμένα :

Στα τέλη της δεκαετίας του '70 καταρτίστηκαν κάποια πενταετή προγράμματα τα οποία συζητήθηκαν μεν στη Βουλή, αλλά, δυστυχώς, ουδέποτε εφαρμόστηκαν. Το ίδιο συνέβη τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80.

Η παντελής έλλειψη των αναλυτικών προγραμμάτων που προαναφέρθηκαν είχε και έχει ως αποτέλεσμα τη στρεβλή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Μια ανάπτυξη που, ανάμεσα στα άλλα, δεν δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και δεν απορροφά, αλλά αντίθετα αυξάνει τον αριθμό των ανέργων, ορισμένοι από τους οποίους είναι κάτοχοι όχι μόνο πτυχίου ΑΕΙ ή ΤΕΙ αλλά και Μάστερ και Διδακτορικού.

(γ) Ο ελλειπής και αναποτελεσματικός επαγγελματικός προσανατολισμός των νέων. Η έλλειψη προγραμμάτων κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και η χωρίς κατεύθυνση ανάπτυξη που έχει σημειωθεί στη χώρα μας καθιστά τις όποιες προσπάθειες επαγγελματικού προσανατολισμού εντελώς αναποτελεσματικές.

Ουσιαστικός επαγγελματικός προσανατολισμός στη χώρα μας δεν υπάρχει με αποτέλεσμα οι επιλογές των νέων να στηρίζονται κατά κύριο λόγο σε επιθυμίες των γονέων τους ή σε φιλοδοξίες των ίδιων χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ζήτηση των όποιων προσόντων αποκτούν όσοι από αυτούς αποφοιτούν από τα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Εξαιτίας των όσων προαναφέρθηκαν παρατηρούνται φαινόμενα όπως: ο πολύ μεγάλος αριθμός Ελλήνων φοιτητών σε Πανεπιστήμια της Ευρώπης και της Αμερικής, οι δεκάδες χιλιάδες νέων που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους και δεν αποκτούν πτυχίο, η ανεργία και η ετεροαπασχόληση των πτυχιούχων και τέλος η έλλειψη ειδικευμένων επιστημόνων και τεχνητών σε ορισμένους κλάδους.

Αν καταρτισθούν σωστά προγράμματα κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης που θα παίρνουν υπόψη τις μεταβολές στη δομή της οικονομίας και ταυτόχρονα λειτουργήσει ένας ουσιαστικός επαγγελματικός προσανατολισμός των νέων, η διάσταση ανάμεσα στη ζήτηση και την προσφορά θέσεων στα ΑΕΙ και ΤΕΙ θα μειωθεί και θα περιοριστεί η φοιτητική μετανάστευση.

Έρχομαι τώρα στο θέμα του τρόπου εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Με τη μελέτη του προβλήματος των εισαγωγικών εξετάσεων (χρησιμοποιώ τον καθιερωμένο όρο παρόλο που συμφωνώ με την άποψη ότι πρόκειται για διαγωνισμό) ασχολούμαι από το 1976.

Το 1979 κυκλοφόρησε ένα βιβλίο μου με τίτλο *Οι Εισαγωγικές Εξετάσεις για τα Α.Ε.Ι. – Μέρος Πρώτο : Οι Υποψήφιοι και τα Ποσοστά Επιτυχίας*. Το βιβλίο αυτό θα ακολουθούσαν και άλλα, κάτι που δυστυχώς, δεν έγινε κύρια εξαιτίας της πλήρους απασχόλησής μου στην πολιτική.

Το ενδιαφέρον μου, όμως, για το θέμα της εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ συνεχίστηκε τόσο με παρεμβάσεις στη Βουλή όσο και με αρθρογραφία στο διάστημα 1977-1993. Και μετά, όμως, από την αποχώρησή μου από τη Βουλή, το 1993, το ενδιαφέρον μου για το θέμα αυτό συνεχίστηκε και στις 2.4.1994 πήρα μέρος σε ένα συνέδριο της ΟΛΜΕ με θέμα «Η αναγκαιότητα του ενιαίου λυκείου και το σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση». Στο Συνέδριο εκείνο μίλησα και, ανάμεσα στα άλλα, είπα και τα εξής :

«Σε ότι αφορά το σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έγιναν σήμερα δύο προτάσεις :

Η πρώτη είναι «ελεύθερη πρόσβαση στα ΑΕΙ ή ΤΕΙ». Τι θα πει ελεύθερη πρόσβαση; Σαν πρόταση είναι κενή περιεχομένου γιατί τεχνικά είναι αδύνατη. Εάν π.χ. θέλουν να πάνε 5000 σπουδαστές στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, τι θα γίνει; Είναι λογικά αδύνατο.

Η δεύτερη πρόταση είναι να αφήσουμε το λύκειο ως βαθμίδα εκπαίδευσης πραγματική, δηλαδή, να παίρνει ο μαθητής όλα τα εφόδια στο λύκειο, τη γενική εκπαίδευση, και να πάμε σ' ένα έτος (τώρα προτείνεται να είναι εξάμηνο) «προκαταρκτικό», ας

πούμε, του Πανεπιστημίου. Δεν ξέρω εάν το κόστος αυτής πρότασης είναι 700 δις. δρχ. (τόσα λέχθηκε ότι ήταν τότε το κόστος της). Αλλά υπάρχουν τεράστια προβλήματα κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων σ' αυτή την πρόταση...

Η πρόταση μου είναι τα δύο τελευταία χρόνια του Λυκείου (Β' και Γ' τάξη) να αποτελέσουν ταυτόχρονα και χρόνια εκπαίδευσης και το προπαρασκευαστικό στάδιο για την είσοδο στα ΑΕΙ χωρίς εξετάσεις, ώστε να καταργηθούν τόσο τα φροντιστήρια όσο και τα ιδιαίτερα μαθήματα και να μπορέσει να υπάρξει αντικειμενική και αξιοκρατική αξιολόγηση των μαθητών σε πανελλαδικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, όμως, τελειώνοντας το λύκειο θα έχει δοθεί η δυνατότητα στον απόφοιτο να έχει πλήρη κατάρτιση αφού δεν θα υποτιμάται κανένα απολύτως μάθημα. Αυτή είναι η γενική πρόταση».

Ήταν η πρώτη φορά που είχα προτείνει το Εθνικό Απολυτήριο (βλέπε σελ. 384-391 στα Πρακτικά του Συνεδρίου, που εκδόθηκαν το 1995).

Την πρόταση αυτή την ανέπτυξα αναλυτικά σε ένα άρθρο μου στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» στις 29.5.1994 με τίτλο «Εθνικό Απολυτήριο αντί Εξετάσεων» (το οποίο περιλαμβάνεται στο βιβλίο μου *Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης* που εκδόθηκε το 1998).

Η πρόταση αυτή, αλλοιωμένη, δυστυχώς, και κουτσορεμένη, υιοθετήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας. Στα χρόνια που ακολούθησαν αλλοιώθηκε ακόμα περισσότερο και φτάσαμε στο σημερινό σύστημα, το οποίο δεν έχει καμιά σχέση με την πρόταση μου του 1994.

Στην προεκλογική περίοδο που διανύουμε ο μεν Αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης προτείνει να καταργηθεί το σημερινό σύστημα και να αντικατασταθεί από 6 μόνο μαθήματα που θα διδάσκονται στην Γ' τάξη Λυκείου, ο δε νέος Αρχηγός του ΠΑΣΟΚ κάνει λόγο για κάποιο σύστημα που θα προκύψει μετά από διάλογο.

Δεδομένου ότι το θέμα επανατίθεται θα ήταν, πιστεύω, χρήσιμο να επανεξεταστεί η αρχική μου πρόταση του 1994 όπως

αναλυτικά περιγράφεται στο βιβλίο μου του 1998. Χωρίς να μποω σε λεπτομέρειες, θα ήθελα να αναφέρω εδώ μόνο τις γενικές γραμμές της :

Η σε εθνικό επίπεδο εξέταση όλων των μαθημάτων που μπορούν να εξετασθούν (εξαιρούνται τα καλλιτεχνικά, τα μουσικά και η γυμναστική) της Β΄ και Γ΄ Λυκείου θα γίνεται με τη διαβάθμιση των θεμάτων σε τρία μέρη :

- Στο πρώτο μέρος θα διαπιστώνεται αν ο μαθητής πρέπει να επαναλάβει την τάξη στην περίπτωση που θα πέσει κάτω από ένα ορισμένο επίπεδο (το οποίο θα αποφασίζεται με καθαρά εκπαιδευτικά κριτήρια).
- Στο δεύτερο μέρος θα διαπιστώνεται αν ο μαθητής έχει αφομοιώσει τα βασικά στοιχεία του κάθε μαθήματος ώστε να περάσει στην επόμενη τάξη και να πάρει απολυτήριο.
- Στο τρίτο μέρος θα διαπιστώνεται αν ο μαθητής έχει εξαιρετική επίδοση (και ποιος είναι ο βαθμός της επίδοσης αυτής) ώστε να είναι δυνατή η επιλογή των αρίστων τόσο για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ όσο και για διορισμούς στο Δημόσιο ή (ακόμα) και στον Ιδιωτικό τομέα.

Οι βαθμοί της Β΄ και Γ΄ Λυκείου θα συναποτελούν το βαθμό του Εθνικού Απολυτηρίου, το οποίο από τη μια μεριά θα αποτυπώνει το συγκρίσιμο επίπεδο εκπλήρωσης του βασικού ρόλου του Λυκείου, δηλαδή την παροχή για σύγχρονης παιδείας και από την άλλη θα είναι ο τίτλος που θα εξυπηρετεί τους σκοπούς που προαναφέρθηκαν.

Η με επιτυχία εισαγωγή του Εθνικού Απολυτηρίου (το οποίο μπορεί να έχει τρεις Τύπους) απαιτεί πολύ μεγάλη προεργασία (ώστε να αποφευχθούν λάθη και προχειρότητες), κατάλληλη ενημέρωση και συνεργασία όλων των φορέων (μαθητών, γονέων, καθηγητών, υπουργείων, ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΟΤΑ κλπ) και αναλυτική συζήτηση και ψήφιση από τη Βουλή του νομοσχεδίου που θα καθιερώνει το θεσμό αυτό.

Η επιτυχής εφαρμογή του θεσμού του Εθνικού Απολυτηρίου, εκτός από όλα τα παραπάνω, προϋποθέτει γενναία αύξηση των

δαπανών (πάνω από το 5% του ΑΕΠ) για την εκπαίδευση προκειμένου:

- Να βελτιωθεί ουσιαστικά η οικονομική κατάσταση των εκπαιδευτικών, ώστε να αφιερωθούν πλήρως στο έργο τους.
- Να επεκταθεί και να βελτιωθεί ο θεσμός της ενισχυτικής διδασκαλίας ιδιαίτερα σε υποβαθμισμένες περιφέρειες της χώρας και περιοχές των πόλεων.
- Να ενισχυθούν οικονομικά οι οικογένειες με ανεπαρκή εισοδήματα ώστε όλα τα παιδιά τους να μπορούν να τελειώνουν τη 12χρονη εκπαίδευση (η οποία θα πρέπει να γίνει υποχρεωτική).
- Να ολοκληρωθεί και να εκσυγχρονιστεί η κτιριακή υποδομή των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε όλα τα σχολεία να λειτουργούν σε μία βάρδια.
- Να εμπλουτισθούν όλα τα σχολεία με την αναγκαία σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή (οπτικοακουστικά μέσα, εργαστήρια, ηλεκτρονικούς υπολογιστές).

Αν συμβούν όλα τα παραπάνω και τόσο οι γονείς και οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί υποστηρίξουν και στηρίξουν το θεσμό του Εθνικού Απολυτήριου, είναι βέβαιο ότι :

- (α) Το λύκειο θα ανακτήσει το χαμένο ρόλο του.
- (β) Τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα βαθμηδόν θα ατροφήσουν.
- (γ) Οι οικογένειες θα απαλλαγούν από το τεράστιο κόστος το οποίο καταβάλλουν σήμερα γι' αυτά, και
- (δ) Θα μειωθούν οι τεράστιες ανισότητες που υπάρχουν σήμερα στην εκπαίδευση στη χώρα μας.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 25.2.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟ ΕΤΟΣ 2001

Η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) (η Eurostat) έδινε παλαιότερα στοιχεία για τους φοιτητές της Ε.Ε. των 15 χωρών-μελών (Ε.Ε.15) που σπούδαζαν σε άλλες χώρες-μέλη της. Τώρα δίνει στοιχεία τόσο για τους φοιτητές των χωρών αυτών καθώς και των 10 χωρών που θα αποτελέσουν μέλη της την 1.5.04 καθώς και της Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ισλανδίας, Λιχτενστάιν και Νορβηγίας (τις 5 αυτές χώρες και τις 10 χώρες-νέα μέλη της Ε.Ε. θα τις αναφέρουμε εδώ όλες μαζί ως οι «άλλες χώρες»).

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε τους φοιτητές (τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και σε σχέση με τον πληθυσμό) 14 από τις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε.15 που σπούδαζαν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.15 και στις «άλλες χώρες» το 2001, το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Από την εξέταση αυτή εξαιρούμε το Λουξεμβούργο, διότι στη μικρή αυτή χώρα δεν υπάρχουν αρκετά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι νέοι της –που έχουν τα πρωτεία στην Ε.Ε. στη γλωσσομάθεια– φοιτούν στην πλειονότητά τους σε γειτονικές χώρες (κύρια στο Βέλγιο, στη Γερμανία και στη Γαλλία).

Στην 1η στήλη του Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τον πληθυσμό των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε., στη 2η στήλη τον αριθμό των φοιτητών της καθεμιάς από τις χώρες αυτές που φοιτά σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.15, στην 3η στήλη τον αριθμό των φοιτητών της που φοιτά στις «άλλες χώρες» και στην 4η στήλη το σύνολο των φοιτητών της που φοιτά σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.15 και στις «άλλες χώρες» (η στήλη αυτή είναι το άθροισμα της 2ης και

3ης στήλης). Στις τρεις τελευταίες στήλες δίνονται τα στοιχεία των τριών προηγούμενων ανά 100.000 κατοίκους.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Φοιτητές των χωρών-μελών της Ε.Ε.15 που σπούδαζαν σε άλλες χώρες της Ε.Ε.15 και στις "άλλες χώρες" το έτος 2001

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Πληθυσμός της Ε.Ε.15	ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΣΠΟΥΔΑΖΑΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ					
		ΑΡΙΘΜΟΣ			ΑΝΑ 100.000 ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ		
		Σε χώρες της Ε.Ε.15	Σε "άλλες χώρες"	Σύνολο	Σε χώρες της Ε.Ε.15	Σε "άλλες χώρες"	Σύνολο
Βέλγιο	10.281.000	9.000		9.000	87,5	0,0	87,5
Δανία	5.357.000	4.100	900	5.000	76,5	16,8	93,3
Γερμανία	82.340.000	37.100	1.500	38.600	45,1	1,8	46,9
Ελλάδα	10.938.000	49.800	7.500	57.300	455,3	68,6	523,9
Ισπανία	40.266.000	21.200	100	21.300	52,6	0,2	52,9
Γαλλία	60.912.000	38.700	300	39.000	63,5	0,5	64,0
Ιρλανδία	3.853.000	14.000		14.000	363,4	0,0	363,4
Ιταλία	57.927.000	33.900	200	34.100	58,5	0,3	58,9
Ολλανδία	16.043.000	9.300	200	9.500	58,0	1,2	59,2
Αυστρία	8.032.000	9.500	100	9.600	118,3	1,2	119,5
Πορτογαλία	10.293.000	9.400	100	9.500	91,3	1,0	92,3
Φινλανδία	5.188.000	8.400	400	8.800	161,9	7,7	169,6
Σουηδία	8.896.000	8.100	1.300	9.400	91,1	14,6	105,7
Ην. Βασίλειο	58.837.000	12.100	600	12.700	20,6	1,0	21,6
Ε.Ε.15	379.163.000	264.600	13.200	277.800	69,8	3,5	73,3

Από τη 2η, 3η και 4η στήλη του Πίνακα φαίνεται ότι η Ελλάδα το 2001 είχε το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών που σπούδαζαν :

- Στις 13 χώρες-μέλη της Ε.Ε.15. Ο αριθμός αυτός αντιπροσώπευε το 18,8% του συνόλου των φοιτητών των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε.15 που σπούδαζαν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.15. Μετά από την Ελλάδα έρχονται η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία, δηλαδή τρεις από τις μεγαλύτερες σε πληθυσμό (5πλάσιο, 7πλάσιο, 5πλάσιο της χώρας μας, αντίστοιχα) χώρες-μέλη της Ε.Ε.15 (βλέπε 2η στήλη του Πίνακα).
- Στις «άλλες χώρες». Ο αριθμός αυτός αντιπροσώπευε πάνω από το 50% του συνόλου των φοιτητών των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε.15 που σπούδαζαν στις χώρες αυτές. Μετά την Ελλάδα έρχονται η Γερμανία, η Σουηδία και η Δανία (βλέπε 3η στήλη του Πίνακα), και

- Στις 13 χώρες-μέλη της Ε.Ε.15 και στις «άλλες χώρες». Ο αριθμός αυτός αντιπροσώπευε το 20,6% του συνόλου των φοιτητών των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε.15 που σπούδαζαν στις χώρες αυτές και ακολουθούν η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία (βλέπε 4η στήλη του Πίνακα).

Μια ακριβέστερη συγκριτικά εικόνα δίνουν οι τρεις τελευταίες στήλες του Πίνακα. Από τις στήλες αυτές φαίνεται ότι η Ελλάδα σε αριθμό φοιτητών ανά 100.000 κατοίκους που σπούδαζαν σε άλλες χώρες έρχεται πρώτη ανάμεσα :

- Στις 13 χώρες-μέλη της Ε.Ε. 15. Ο αριθμός αυτός ήταν πάνω από 6 φορές μεγαλύτερος του μέσου όρου των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε. Μετά την Ελλάδα έρχονται η Ιρλανδία (με αριθμό 5 φορές μεγαλύτερο από το μέσο όρο) και η Φινλανδία (με αριθμό πάνω από 2 φορές μεγαλύτερο από το μέσο όρο).
- Στις «άλλες χώρες». Ο αριθμός αυτός είναι πολλαπλάσιος του μέσου όρου των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε. Μετά από την Ελλάδα έρχονται η Δανία και η Σουηδία.
- Σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε.15 και στις «άλλες χώρες». Ο αριθμός αυτός ήταν πάνω από 7 φορές μεγαλύτερος από το μέσο όρο των 14 χωρών-μελών της Ε.Ε. Μετά την Ελλάδα έρχονται η Ιρλανδία και η Φινλανδία.

Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη στο διάστημα 1995-1998 (στο οποίο ο αριθμός των Ελλήνων φοιτητών σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. αυξήθηκε κατά 64%), το 2001 ο αριθμός τους παρέμεινε στα επίπεδα του 1998. Αυτό οφείλεται σε κάποιο βαθμό στη μεγάλη αύξηση του αριθμού των εισακτέων στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Παρόλο, όμως, που ο αριθμός τους δεν αυξήθηκε, η χώρα μας δεν παύει να έχει ένα δυσανάλογο με τον πληθυσμό της αριθμό φοιτητών που σπουδάζουν σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. και σε «άλλες χώρες». Αν στους φοιτητές αυτούς προστεθούν και εκείνοι που σπουδάζουν στις Η.Π.Α. και στον Καναδά, η δυσαναλογία αυτή γίνεται ακόμα μεγαλύτερη.

Για τους λόγους στους οποίους οφείλεται η πρωτιά της χώρας μας στον αριθμό των φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό βλέπε το Κεφάλαιο 10.

«ΑΥΓΗ», 28.3.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ. ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Όλες οι Κυβερνήσεις δηλώνουν ότι πρώτη προτεραιότητά τους είναι η παιδεία. Η Κυβέρνηση που προήλθε από τις εκλογές της 7.3.04, θέτοντας, και αυτή, ως πρώτη προτεραιότητά της την παιδεία, έχει δηλώσει ότι προτίθεται να ξεκινήσει ένα Εθνικό Διάλογο για την Παιδεία («διάλογο» απ' εδώ κι εμπρός) τον ερχόμενο Σεπτέμβριο.

Στο άρθρο αυτό, αφού παραθέσουμε τα, κατά τη γνώμη μας, βασικότερα θέματα που θα πρέπει να αποτελέσουν την ημερήσια διάταξη του διαλόγου, θα αναφερθούμε στις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει, δεδομένου ότι και στο παρελθόν έχουν γίνει παρόμοιοι διάλογοι, χωρίς όμως να επιτευχθεί η χάραξη και εφαρμογή μιας εθνικής πολιτικής για την παιδεία, με αποτέλεσμα το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας να παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα.

Το βασικότερο γενικό θέμα που θα πρέπει να αποτελέσει την αφετηρία του διαλόγου είναι αν και κατά πόσο εφαρμόζεται στην πράξη η επιταγή της παραγράφου 2 του άρθρου 16 του Συντάγματος σύμφωνα με την οποία:

«Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

Ο εντοπισμός των αδυναμιών του εκπαιδευτικού μας συστήματος στην εφαρμογή της επιταγής αυτής του Συντάγματος θα είναι μια καλή αρχή για τη ουσιαστικοποίηση του διαλόγου.

Το πρώτο από τα επιμέρους θέματα που, κατά τη γνώμη μας, θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο του διαλόγου είναι οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία. Είναι γνωστό ότι οι δαπάνες του κρατικού Προϋπολογισμού (τακτικού και δημόσιων επενδύσεων) για την εκπαίδευση ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) κυμαίνονται εδώ και πολλά χρόνια γύρω στο 3,5%, ποσοστό που είναι το χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 (Ε.Ε.). Είναι, επίσης, γνωστό ότι οι ιδιωτικές δαπάνες για την παιδεία (ιδιωτικά σχολεία, φροντιστήρια και κάθε είδους, ιδιωτικά μαθήματα) ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι από τις υψηλότερες στην Ε.Ε. γεγονός που δείχνει ότι η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 16 του Συντάγματος σύμφωνα με την οποία:

«Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια»

είναι γράμμα κενό.

Η ΝΔ είχε υποσχεθεί προεκλογικά ότι θα αυξήσει τις δημόσιες δαπάνες για την παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 5%. Μια καλή αρχή στο διάλογο θα ήταν η υπόσχεση αυτή να αρχίσει να υλοποιείται με το σχέδιο του Προϋπολογισμού του 2005 που θα καταθέσει η Κυβέρνηση στη Βουλή στις αρχές Οκτωβρίου. Με τον τρόπο αυτό η Κυβέρνηση θα δείξει ότι ξεκινά το διάλογο με μια έμπρακτη απόδειξη ότι πρόθεσή της είναι η διάθεση των απαραίτητων πόρων για την υλοποίηση των συμπερασμάτων του διαλόγου και σταδιακά θα αρχίσει να γίνεται πραγματικότητα η, ανύπαρκτη σήμερα, δωρεάν παιδεία.

Όσο, όμως, και αν αυξηθούν οι δαπάνες για την παιδεία, το πρόβλημα θα παραμένει άλυτο αν δεν υπάρχουν οι με υψηλό επίπεδο κατάρτισης και ικανοποιητικές αποδοχές εκπαιδευτικοί για να στελεχώσουν όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Το υψηλό επίπεδο κατάρτισης των εκπαιδευτικών εξαρτάται από την ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται από τα ΑΕΙ της χώρας στους νηπιαγωγούς, δασκάλους και καθηγητές μέσης εκπαί-

δευσης από τη μια μεριά και από την προσπάθεια που καταβάλλουν οι φοιτητές στη διάρκεια των σπουδών τους για να αποκτήσουν τις γνώσεις και τις ικανότητες εκείνες που θα τους δώσουν τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του υψηλού λειτουργήματος του εκπαιδευτικού.

Σε ό,τι αφορά την προσπάθεια που θα πρέπει να καταβάλουν οι φοιτητές, δεν μπορούν να λεχθούν πολλά πράγματα. Αυτή εξαρτάται τόσο από τους ίδιους όσο και από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Σημαντικά, όμως, μπορεί να συμβάλει το κλίμα που επικρατεί στα ΑΕΙ που σπουδάζουν.

Η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης από τα ΑΕΙ στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς –αλλά και γενικά στους μέλλοντες επιστήμονες και ερευνητές– εξαρτάται βασικά από την επιστημονική κατάρτιση και τις ερευνητικές ικανότητες του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού τους, η οποία μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με αξιοκρατικές εκλογές. Εξαρτάται, φυσικά, και από την κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή των Ιδρυμάτων.

Τέλος το αν και κατά πόσο ο πτυχιούχος είναι επαρκώς καταρτισμένος εξαρτάται, φυσικά, και από την αυστηρότητα των εξετάσεων. Όλα αυτά τα ζητήματα, καθώς και η αξιολόγηση του διδακτικού και ερευνητικού έργου των ΑΕΙ και ΤΕΙ πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο του διαλόγου.

Για όσους πτυχιούχους προορίζονται για την εκπαίδευση θα πρέπει να λειτουργήσουν προγράμματα μονοετούς κατάρτισής τους ώστε να αποκτήσουν εκείνα τα επιπλέον εφόδια που τους είναι απαραίτητα για να επιτελέσουν το έργο τους. Η επιτυχής αποφοίτηση από τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να είναι βασική προϋπόθεση για το διορισμό τους.

Όσο καλά καταρτισμένος, όμως, και αν είναι ένας εκπαιδευτικός, δεν μπορεί να μεγιστοποιήσει την απόδοσή του μέσα στο σχολείο αν δεν έχει ικανοποιητικές αποδοχές. Οι χαμηλές αποδοχές, όπως είναι γνωστό, αναγκάζουν τους εκπαιδευτικούς σε απασχόληση έξω από το σχολείο, γεγονός που τους στερεί το χρόνο να καταρτίζονται συνεχώς και να αφιερώνουν τον απαιτούμενο χρόνο για την προετοιμασία της δουλειάς τους στο

σχολείο. Ένα, επομένως, από τα σημαντικότερα θέματα του διαλόγου είναι η κατάρτιση ενός ειδικού μισθολογίου για τους εκπαιδευτικούς της προσχολικής, της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανάλογου με εκείνο που ισχύει για τους συναδέλφους της ανώτατης και ανώτερης εκπαίδευσης.

Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους βαθμίδες της εκπαίδευσης πολλά θα μπορούσαν να αναφερθούν. Στον περιορισμένο, όμως, χώρο του άρθρου αυτού θα περιοριστούμε σε ορισμένες, μόνο, επισημάνσεις.

(α) Ανώτατη και Ανώτερη Εκπαίδευση. Τα προβλήματά της είναι πολλά. Ο απερίσκεπτος και χωρίς προγραμματισμό πολλαπλασιασμός Ιδρυμάτων και Τμημάτων, η διασπορά Τμημάτων ενός Ιδρύματος σε πολλές πόλεις, η χωρίς τις αναγκαίες προϋποθέσεις (προσωπικού και υποδομής) έναρξη λειτουργίας τους, η χωρίς αξιοκρατικά κριτήρια εκλογή μελών του διδακτικού ερευνητικού προσωπικού, οι ελλείψεις σε προσωπικό με την αναγκαία κατάρτιση σε πολλά Τμήματα, η μεγάλη διαφορά ποιότητας στην παρεχόμενη εκπαίδευση σε ομοειδή Τμήματα από διάφορα Ιδρύματα, το πλήθος των φοιτητών που δεν περατώνουν τις σπουδές τους (οι «αιώνιοι φοιτητές»), ο μεγάλος αριθμός Ελλήνων φοιτητών που κάνουν προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού και τέλος το θέμα των παραρτημάτων ξένων Πανεπιστημίων που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι τα βασικότερα θέματα που θα πρέπει να καλύψει ο διάλογος.

(β) Μεταγυμνασιακή Γενική και Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση. Οι διαδοχικές μεταρρυθμίσεις στη μεταγυμνασιακή εκπαίδευση δεν κατόρθωσαν να λύσουν τα δύο βασικά προβλήματά της. Πρώτο την αναβάθμιση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και τη σύνδεσή της με την αγορά εργασίας και δεύτερο την αυτοτέλεια του Λυκείου. Μία τεκμηριωμένη πρόταση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών με την καθιέρωση Εθνικού Απολυτηρίου δύο τύπων, την οποία είχαμε την τιμή να κάνουμε σε μια ειδική διημερίδα της ΟΛΜΕ τον Απρίλιο του 1994 –και την οποία αναπτύξαμε στη συνέχεια σε

πολλά άρθρα μας σε εφημερίδες (βλέπε και το βιβλίο μας *Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης*, που εκδόθηκε το 1998)– υιοθετήθηκε εν μέρει από το Υπουργείο Παιδείας, αλλά στη συνέχεια με τις διαδοχικές αλλοιώσεις της έγινε αγνώριστη και τελικά καταργήθηκε με τον πρόσφατο νόμο. Τα προβλήματα, όμως, της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης παραμένουν και το μέγα θέμα είναι πώς η εκπαίδευση που παρέχεται στα σχολεία θα είναι πλήρης ώστε να μη χρειάζονται φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα. Για το λόγο αυτό, ανάμεσα στις προτάσεις που θα γίνουν θα ήταν σκόπιμο να επανεξετασθεί στο διάλογο και η πρόταση για την καθιέρωση Εθνικού Απολυτηρίου που προαναφέρθηκε.

(γ) Γυμνασιακή Εκπαίδευση. Σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 16 του Συντάγματος :

«Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα».

Το πρόβλημα της μη αποπεράτωσης της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, παρά το ότι η διάταξη αυτή του Συντάγματος θα έπρεπε να έχει εφαρμοστεί από το 1980, εξακολουθεί, δυστυχώς, να παραμένει και αφορά παιδιά οικογενειών που κατοικούν στη χώρα, δηλαδή τόσο Ελλήνων όσο και των αλλοδαπών. Παρ' όλη την προσπάθεια που έχει καταβληθεί, υπάρχει ακόμα ένα σημαντικό ποσοστό παιδιών με Έλληνες γονείς τα οποία είτε δεν συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους μετά το Δημοτικό, είτε δεν τελειώνουν το Γυμνάσιο. Το φαινόμενο αυτό πρέπει να εκλείψει και όλα τα παιδιά όχι μόνο να τελειώνουν το Γυμνάσιο αλλά και το Λύκειο, δεδομένου ότι –μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλήρες μέλος της οποίας είναι η Ελλάδα από το 1981– είναι επιτακτική ανάγκη να καθιερωθεί στη χώρα μας η 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Είναι ευτύχημα ότι οι περισσότερες οικογένειες των αλλοδαπών στέλνουν τα παιδιά τους στα δημοτικά σχολεία. Δεν γνωρίζουμε, όμως, πόσα από αυτά συνεχίζουν και τελειώνουν το Γυμνάσιο. Με δεδομένο ότι τα περισσότερα από τα παιδιά αυτά θα μείνουν στην Ελλάδα, είναι απόλυτη ανάγκη να τελειώνουν όχι μόνο το Γυμνάσιο αλλά και το Λύκειο.

(δ) Πρωτοβάθμια και Προσχολική Εκπαίδευση. Λέγεται, και είναι σωστό, ότι αυτές οι δύο βαθμίδες αποτελούν τα θεμέλια της εκπαίδευσης. Έχουν γίνει σημαντικές πρόοδοι και στις δύο τα τελευταία χρόνια. Είναι, όμως, γεγονός ότι η προσχολική εκπαίδευση δεν καλύπτει το σύνολο των παιδιών και είναι απόλυτη ανάγκη να γίνει αυτό με δεδομένο ότι στις περισσότερες περιπτώσεις των οικογενειών με παιδιά εργάζονται και οι δύο γονείς προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες που έχει μια οικογένεια με παιδιά. Για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι ανάγκη να διοριστεί το αναγκαίο προσωπικό και να υπάρξει η απαραίτητη κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή.

Σε ό,τι αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση η καθιέρωση του ολοήμερου σχολείου αποτελεί μια σωστή ενέργεια, με τη διαφορά ότι η οργάνωση του προγράμματος δραστηριοτήτων μετά το τέλος του σχολικού προγράμματος πρέπει να είναι τέτοια ώστε να συμβάλει στην παραπέρα ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών. Ιδιαίτερη φροντίδα στα δημοτικά σχολεία απαιτείται να αφιερωθεί στα παιδιά των αλλοδαπών, ώστε να ενσωματωθούν ομαλά στο σχολικό πληθυσμό και να νοιώσουν ίσα με τα Ελληνόπουλα, γιατί και αυτά στο μέλλον Έλληνες πολίτες θα γίνουν.

Ο κατάλογος των θεμάτων που παρατέθηκε πιο πάνω, φυσικά, κάθε άλλο παρά εξαντλεί τη θεματολογία του διαλόγου. Είναι, όμως, τα κατά τη γνώμη μας σημαντικότερα.

Το επόμενο ερώτημα είναι πώς ο διάλογος αυτός θα καταλήξει σε κοινά αποδεκτές και υλοποιήσιμες προτάσεις για την επίλυση των πολλών και δύσκολων προβλημάτων της παιδείας με δεδομένο ότι, ότι –όπως προαναφέρθηκε– παρόμοιοι διάλογοι που έγιναν στο παρελθόν δεν απέδωσαν ουσιαστικά αποτελέσματα. Απόδειξη η σημερινή κατάσταση της παιδείας στη χώρα μας.

Το πρώτο ζήτημα που πρέπει να λυθεί είναι ποιοι και πόσοι θα μετάσχουν στο διάλογο αυτό και αν όσοι μετάσχουν θα συνεδριάζουν σε Ολομέλεια ή θα χωριστούν σε τμήματα.

Στο ποιοι θα μετάσχουν η απάντηση είναι μάλλον αυτονόητη: εκπρόσωποι όλων των εμπλεκόμενων φορέων των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, των γονέων και κηδεμόνων,

των φοιτητών και σπουδαστών και των μεγαλύτερων σε ηλικία μαθητών καθώς και εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος, και των συνδικαλιστικών και εργοδοτικών οργανώσεων.

Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του διαλόγου σε Ολομέλεια ή σε τμήματα, τα οποία θα ασχοληθούν με τις επιμέρους βαθμίδες της εκπαίδευσης και άλλα ειδικότερα ζητήματα, η λύση των τμημάτων είναι η πιο αποτελεσματική, έχει, όμως, το μειονέκτημα ότι στους προβληματισμούς που θα αναπτυχθούν στο κάθε τμήμα δεν θα μετέχει το σύνολο εκείνων που θα μετάσχουν στο διάλογο.

Μια από τις πρώτες δυσκολίες που θα συναντήσει ο διάλογος αυτός είναι η κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης των θεμάτων που θα αποτελέσουν το αντικείμενό του και ο χρόνος που θα αφιερωθεί στο καθένα από αυτά. Στο ζήτημα αυτό η απάντηση θα εξαρτηθεί από το χρονικό διάστημα το οποίο θα αφιερωθεί γενικά στο διάλογο. Αν πρόθεση της Κυβέρνησης είναι οι όποιες προτάσεις προκύψουν από το διάλογο να αρχίσουν να εφαρμόζονται μέσα στην τετραετία αυτή, ο διάλογος αυτός δεν μπορεί να είναι ατέρμων. Μια λογική διάρκειά του θα είναι το ακαδημαϊκό/σχολικό έτος 2004/2005, δηλαδή από το Σεπτέμβριο του 2004 μέχρι τον Ιούνιο του 2005.

Η μεγαλύτερη δυσκολία είναι το να καταλήξει ο διάλογος σε ομόφωνες προτάσεις για την αντιμετώπιση των επιμέρους προβλημάτων. Η κατάληξη του διαλόγου σε τέτοιες προτάσεις είναι αναγκαία προκειμένου να διαμορφωθεί το βασικό πλαίσιο μιας εθνικής πολιτικής για την παιδεία. Αν υπάρξει καλή διάθεση και πνεύμα ομοψυχίας και συνεργασίας, τέτοιες προτάσεις μπορεί και πρέπει να προκύψουν από το διάλογο και θα είναι ευχής έργο τόσο η σημερινή όσο και οι επόμενες Κυβερνήσεις να υλοποιήσουν τις προτάσεις αυτές ώστε να εφαρμοστούν οι διατάξεις του Συντάγματος που προαναφέρθηκαν και σταδιακά να αποκτήσει ο Τόπος μια δωρεάν παιδεία που θα είναι αντάξια των παραδόσεων του Έθνους και, ταυτόχρονα, θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις προκλήσεις των καιρών.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 29.8.2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27

ΠΟΛΥ ΠΙΟ ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΜΕ ΥΨΗΛΟΤΕΡΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ

Στο προηγούμενο άρθρο μας στην «Καθημερινή» (βλέπε φύλλο της 16.1.04) εξετάσαμε τη συμβολή των αλλοδαπών στην αύξηση του πληθυσμού τη δεκαετία του '90 τόσο με τη μαζική είσοδό τους στη χώρα μας όσο και με την υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων τους που συνέβησαν στην Ελλάδα.

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά του συνόλου του πληθυσμού των αλλοδαπών (στο Τμήμα Ι) καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσης εκείνων που είναι 20 ετών και άνω (στο Τμήμα ΙΙ) σε σχέση με εκείνα των Ελλήνων κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούμε προέρχονται από μια σειρά Πινάκων που έστειλε στις αρχές του 2004 η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) στη Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Στους Πίνακες αυτούς δίνονται στοιχεία για το σύνολο του μόνιμου πληθυσμού της χώρας (Ελλήνων και αλλοδαπών μαζί) κατά φύλο και ομάδες ηλικιών καθώς και στοιχεία για δύο ομάδες αλλοδαπών: εκείνων που είναι υπήκοοι των άλλων χωρών-μελών της Ε.Ε. και εκείνων που δεν είναι. Στους δύο Πίνακες του άρθρου αυτού ενοποιούμε τις δύο αυτές

ομάδες σε μία (τους αλλοδαπούς) και αφαιρώντας τους από το σύνολο του μόνιμου πληθυσμού βρίσκουμε τους Έλληνες.

I. Φύλο και Ηλικία

Στην 1η γραμμή του Πίνακα 1, με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001, δίνουμε το σύνολο των Ελλήνων (στην 1η, 2η και 3η στήλη) και των αλλοδαπών (στην 4η, 5η και 6η στήλη) κατά φύλο. Στις τρεις τελευταίες στήλες της 2ης γραμμής δίνεται το ποσοστό που οι αλλοδαποί αντιπροσωπεύουν στο μόνιμο πληθυσμό της χώρας. Στις τέσσερις επόμενες γραμμές δίνεται το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στα αντίστοιχα σύνολα ορισμένες κρίσιμες ομάδες ηλικιών και στην τελευταία γραμμή η μέση ηλικία του πληθυσμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Έλληνες και αλλοδαποί κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το έτος 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΛΛΗΝΕΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		
	Α+Θ	Α	Θ	Α+Θ	Α	Θ
ΣΥΝΟΛΟ	10.172.284	4.998.058	5.174.226	761.813	415.368	346.445
Αλλοδαποί ως ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού				7,0	7,7	6,3
ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΟΥΝ ΟΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ						
0-14	15,1	15,8	14,4	16,6	16,0	17,4
65+	17,7	16,1	19,2	3,5	3,0	4,1
0-49	64,4	66,3	62,4	88,3	89,7	86,6
50+	35,6	33,7	37,6	11,7	10,3	13,4
Μέση ηλικία	40,0	38,9	41,1	30,4	29,7	31,2

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Ο πληθυσμός των αλλοδαπών αντιπροσωπεύει το 7% του μόνιμου πληθυσμού της χώρας (7,7% των αρρένων και 6,3% των θηλέων – βλέπε 2η γραμμή του Πίνακα) και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του είναι πολύ διαφορετικά από εκείνα των Ελλήνων. Πιο συγκεκριμένα:
- Ενώ στους Έλληνες οι θήλεις είναι περισσότερες από τους άρρενες, στους αλλοδαπούς είναι αισθητά λιγότερες (βλέπε 1η γραμμή του Πίνακα).
- Ενώ στους Έλληνες ο πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω αντιπροσωπεύει στο σύνολο αρρένων και θηλέων μαζί και

χωριστά ποσοστό μεγαλύτερο από εκείνο που αντιπροσωπεύει η ομάδα ηλικιών 0-14 ετών, στους αλλοδαπούς το αντίστοιχο ποσοστό των ηλικίας 65 ετών και άνω είναι πολύ μικρότερο (γύρω στο 1/5) του ποσοστού που αντιπροσωπεύει η ομάδα 0-14 ετών (βλέπε 3η και 4η γραμμή του Πίνακα). Η διαφορά αυτή δείχνει το πόσο γερασμένος είναι ο πληθυσμός των Ελλήνων σε σχέση με εκείνο των αλλοδαπών.

- Ενώ στους Έλληνες ο πληθυσμός ηλικίας 50 ετών και άνω αντιπροσωπεύει στο σύνολο αρρένων και θηλέων μαζί και χωριστά ποσοστό μεγαλύτερο από το 1/3 και εκείνος των ηλικίας έως 49 ετών μικρότερο από τα 2/3, στους αλλοδαπούς τα αντίστοιχα ποσοστά των ηλικίας 50 ετών και άνω είναι γύρω στο 1/10 και των ηλικίας έως 49 ετών γύρω στο 9/10 (βλέπε 5η και 6η γραμμή του Πίνακα). Η διαφορά αυτή δείχνει πόσο μεγάλη σημασία για την οικονομία της χώρας έχει η παρουσία και η εργασία των αλλοδαπών.
- Συνοπτικά η μέση ηλικία των αλλοδαπών αρρένων και θηλέων μαζί είναι κατά 9,6 έτη, των αλλοδαπών αρρένων κατά 9,2 έτη και των αλλοδαπών θηλέων κατά 9,9 έτη μικρότερη από εκείνη των Ελλήνων (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα).

II. Το επίπεδο εκπαίδευσης

Σ' ένα άρθρο μας στο φύλλο της «Καθημερινής» της 2.11.03 (βλέπε εδώ το Κεφάλαιο 20) χρησιμοποιήσαμε ως δείκτη του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω τη σχέση (το λόγο) εκείνων που έχουν τελειώσει το γυμνάσιο προς εκείνους που δεν έχουν. Ο δείκτης, όμως, αυτός δεν είναι ακριβής, διότι δεν παίρνει υπόψη τα έτη εκπαίδευσης της καθεμιάς ομάδας. Ένας ακριβέστερος δείκτης του μέσου επιπέδου εκπαίδευσης είναι ο μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού (επίπεδο εκπαίδευσης απ' εδώ κι εμπρός). Ο δείκτης αυτός προκύπτει από τη στάθμιση του αριθμού εκείνων που έχουν το κάθε επίπεδο εκπαίδευσης με τον αριθμό των ετών εκπαί-

δευσης (π.χ. εκείνων που έχουν διδακτορικό με 20 έτη, των αποφοίτων των ΑΕΙ με 16 έτη, των αποφοίτων Λυκείου με 12 έτη κλπ και εκείνων που δεν γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή με 0). Ο δείκτης αυτός μας επιτρέπει να κάνουμε πολλές συγκρίσεις π.χ. ανάμεσα σε άρρενες και θήλειες, σε Έλληνες και αλλοδαπούς, σε ομάδες ηλικιών κ.ο.κ.

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το επίπεδο εκπαίδευσης του μόνιμου πληθυσμού των Ελλήνων (στις τρεις πρώτες στήλες) και των αλλοδαπών (στις τρεις τελευταίες στήλες) ηλικίας 20 ετών και άνω κατά φύλο και ομάδες ηλικιών στο Σύνολο Χώρας με βάση την απογραφή του 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης Ελλήνων και αλλοδαπών ηλικίας 20 ετών και άνω κατά ομάδες ηλικιών και φύλο το έτος 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΛΛΗΝΕΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		
	Α+Γ	Α	Γ	Α+Γ	Α	Γ
20-24	11,63	11,41	11,86	9,38	8,91	10,08
25-29	12,05	11,81	12,29	10,04	9,46	10,87
30-34	11,74	11,58	11,89	10,34	9,77	11,10
35-39	11,18	11,31	11,05	10,48	9,93	11,13
40-44	10,53	10,85	10,22	10,58	10,07	11,12
45-49	9,93	10,31	9,55	10,70	10,40	10,99
50-54	9,01	9,56	8,48	10,58	10,55	10,62
55-59	8,15	8,86	7,49	9,89	10,16	9,63
60-64	7,15	8,07	6,35	8,97	9,57	8,42
65-69	6,20	7,18	5,34	7,80	8,65	6,96
70-74	5,87	6,71	5,18	7,32	8,34	6,47
75-79	5,72	6,71	4,95	7,32	8,44	6,47
80-84	5,28	6,51	4,40	6,77	8,21	5,69
85-89	4,79	6,22	3,67	6,74	8,18	5,64
90-94	3,84	5,78	3,12	6,39	7,55	5,84
95+	3,36	5,76	2,85	6,34	6,21	6,47
Σύνολο	9,28	9,77	8,81	10,03	9,64	10,51

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι :

- Το επίπεδο εκπαίδευσης των αλλοδαπών ανδρών και γυναικών μαζί και των γυναικών στο Σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω είναι υψηλότερο από εκείνο των Ελλήνων, και των αλλοδαπών ανδρών ελαφρά χαμηλότερο (βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα). Στις ομάδες ηλικιών

20-39 ετών στους άνδρες και γυναίκες μαζί, 20-44 ετών στους άνδρες και 20-34 ετών στις γυναίκες, το επίπεδο εκπαίδευσης των Ελλήνων είναι υψηλότερο από εκείνο των αλλοδαπών. Σε όλες τις υπόλοιπες ομάδες ηλικιών το επίπεδο εκπαίδευσης των αλλοδαπών είναι υψηλότερο από εκείνο των Ελλήνων στους άνδρες και γυναίκες μαζί και χωριστά.

- Στο Σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω το επίπεδο εκπαίδευσης των Ελλήνων ανδρών είναι υψηλότερο από εκείνο των γυναικών, ενώ των αλλοδαπών ανδρών είναι χαμηλότερο. Στις ομάδες ηλικιών 20-29 ετών των Ελλήνων και 20-49 ετών των αλλοδαπών το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών, ενώ στις υπόλοιπες ομάδες συμβαίνει το αντίθετο. Η διαφορά αυτή δείχνει την πρόοδο που έχουν σημειώσει οι νεότερες στην ηλικία γυναίκες στο επίπεδο εκπαίδευσης. Η πρόοδος αυτή ξεκίνησε νωρίτερα στις αλλοδαπές απ' ό,τι στις Ελληνίδες.

Το γεγονός ότι οι αλλοδαποί είναι νεότεροι στην ηλικία τους επιτρέπει να ασχολούνται με βαριές δουλειές και δουλειές που δεν επιθυμούν να κάνουν οι Έλληνες. Το υψηλό, όμως, επίπεδο εκπαίδευσής τους δεν αξιοποιείται. Δεδομένου ότι οι περισσότεροι από αυτούς θα παραμείνουν και θα ζήσουν στην Ελλάδα, είναι ανάγκη να υπάρξει μια συγκροτημένη μεταναστευτική πολιτική η οποία, ανάμεσα στα άλλα, θα αξιοποιήσει πλήρως και το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης των αλλοδαπών σε κλάδους της οικονομίας που τους έχουν ανάγκη.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 30.1.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28

ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ 2001

Στις αρχές του 2004 η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ), έστειλε στη Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τη Eurostat) μια σειρά από Πίνακες με βάση την απογραφή του 2001. Ανάμεσα σ' αυτούς περιλαμβάνονται και δύο με το επίπεδο εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού κατά φύλο και δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών.

Με βάση τους Πίνακες αυτούς εξετάζουμε στο παρόν άρθρο το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολουμένων και των ανέργων (στο άρθρο αυτό δεν περιλαμβάνουμε ένα μικρό, σχετικά, αριθμό ανδρών και γυναικών που στους Πίνακες της ΕΣΥΕ δεν προσδιορίζεται η κατάστασή τους). Το άρθρο χωρίζεται σε δύο Τμήματα.

- Στο Τμήμα I εξετάζουμε το σύνολο του εργατικού δυναμικού (απασχολούμενους και άνεργους) κατά φύλο, και
- Στο Τμήμα II κατά ομάδες ηλικιών και φύλο.

Ως μέτρο του επιπέδου εκπαίδευσης χρησιμοποιούμε το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης. Ο αριθμός αυτός προκύπτει από τη στάθμιση των ανδρών και γυναικών που έχουν το κάθε επίπεδο εκπαίδευσης με τον αριθμό των ετών εκπαίδευσης (δηλαδή εκείνων χωρίς εκπαίδευση με 0, εκείνων που τέλειωσαν το Δημοτικό με 6, εκείνων που τέλειωσαν το 3τάξιο γυμνάσιο με 9, εκείνων που τέλειωσαν το Λύκειο με 12, εκείνων που έχουν κάποια μεταλυκειακή εκπαίδευση με 13 και εκείνων που έχουν

τελειώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση (πτυχίο, Μάστερ ή Διδακτορικό) με 17.

I. Το σύνολο του εργατικού δυναμικού

Στις τρεις πρώτες στήλες του πρώτου μέρους του Πίνακα 1 δίνεται ο αριθμός των απασχολούμενων, των ανέργων και του εργατικού δυναμικού κατά φύλο, στις αντίστοιχες στήλες του δεύτερου μέρους το ποσοστό ανεργίας και του τρίτου μέρους ο μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης (το επίπεδο εκπαίδευσης απ' εδώ κι εμπρός). Στην 4η στήλη του πρώτου μέρους αυτού δίνεται το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στους άνδρες & γυναίκες μαζί και του δεύτερου και τρίτου μέρους η διαφορά στο ποσοστό ανεργίας και στο επίπεδο εκπαίδευσης γυναικών-ανδρών, αντίστοιχα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Απασχολούμενοι, άνεργοι και εργατικό δυναμικό, ποσοστό ανεργίας και μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης κατά φύλο το έτος 2001

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ			Γ ως %
	A + Γ	A	Γ	A+Γ
Απασχολούμενοι	3.926.118	2.477.668	1.448.450	36,9
Άνεργοι	508.180	277.089	231.091	45,5
Εργατικό δυναμικό	4.434.298	2.754.757	1.679.541	37,9
	A + Γ	A	Γ	Γ - A
Ποσοστό ανεργίας	11,5	10,1	13,8	3,7
ΜΕΣΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ				
Απασχολούμενοι	11,12	10,80	11,65	0,85
Άνεργοι	10,93	10,54	11,39	0,85
Εργατικό δυναμικό	11,09	10,78	11,61	0,83

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι:

- Το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο σύνολο του εργατικού δυναμικού (στους άνδρες & γυναίκες μαζί) είναι κάτω του 40% (το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο στις άνεργες και μικρότερο στις απασχολούμενες) (βλέπε 4η στήλη του πρώτου μέρους). Το μικρό αυτό ποσοστό αντανακλά τη

μικρή συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (μια από τις μικρότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση).

- Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερο εκείνου των ανδρών (βλέπε 4η στήλη του δεύτερου μέρους). Ποσοστά παρόμοια με εκείνα του μέρους αυτού βρέθηκαν και το Β' τρίμηνο του 2004 στην έρευνα του εργατικού δυναμικού που έγινε με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001 και το τρίμηνο εκείνο ήταν το υψηλότερο στην Ε.Ε.15.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών τόσο στις απασχολούμενες όσο και στις άνεργες και το εργατικό δυναμικό είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών κατά ένα, περίπου, έτος (βλέπε 4η στήλη του τρίτου μέρους του Πίνακα).
- Το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολουμένων είναι ελαφρά υψηλότερο από εκείνο των ανέργων στους άνδρες και στις γυναίκες μαζί και χωριστά (βλέπε πρώτη και δεύτερη γραμμή του τρίτου μέρους του Πίνακα).

II. Δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών

Στους Πίνακες της ΕΣΥΕ που προαναφέρθηκαν το εργατικό δυναμικό χωρίζεται σε δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών (σ' εκείνους κάτω των 35 ετών και σ' εκείνους 35 ετών και άνω). Στον Πίνακα 2 δίνουμε τα ίδια στοιχεία του Πίνακα 1 για την καθεμιά από τις δύο αυτές ομάδες ηλικιών.

Από τη σύγκριση των στοιχείων του Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) με τα στοιχεία του Πίνακα 1 για το σύνολο του εργατικού δυναμικού φαίνεται ότι και για την καθεμιά από τις δύο ομάδες ηλικιών χωριστά ισχύουν οι παρατηρήσεις που κάναμε στον Πίνακα 1 σε διαφορετικό, όμως, βαθμό για την καθεμιά. Για το λόγο αυτό έχει μεγάλο ενδιαφέρον η σύγκριση των δύο ομάδων ηλικιών. Από τη σύγκριση αυτή φαίνεται ότι:

- Το ποσοστό ανεργίας στην ομάδα ηλικιών κάτω των 35 ετών είναι πολύ πιο υψηλό και οι διαφορές από την ομάδα ηλικιών 35 ετών και άνω είναι περίπου οι ίδιες στους άνδρες και γυναίκες μαζί και χωριστά (γύρω στις 11 εκατοστιαίες

μονάδες σε όλες τις περιπτώσεις – βλέπε τις τρεις πρώτες στήλες του δεύτερου μέρους στην καθεμιά ομάδα ηλικιών). Πρόκειται για το γνωστό φαινόμενο ότι η ανεργία πλήττει κυ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Απασχολούμενοι, άνεργοι και εργατικό δυναμικό, ποσοστό ανεργίας και μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης σε δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών κατά φύλο το 2001

ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 35 ΕΤΩΝ				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ			Γ ως %
	A + Γ	A	Γ	A+Γ
Απασχολούμενοι	1.560.507	938.561	621.946	39,9
Άνεργοι	341.140	189.038	152.102	44,6
Εργατικό δυναμικό	1.901.647	1.127.599	774.048	40,7
	A + Γ	A	Γ	Γ - A
Ποσοστό ανεργίας	17,9	16,8	19,7	2,9
ΜΕΣΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ				
Απασχολούμενοι	11,86	11,26	12,78	1,52
Άνεργοι	11,56	11,03	12,22	1,18
Εργατικό δυναμικό	11,81	11,22	12,67	1,45
ΗΛΙΚΙΑΣ 35 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ			Γ ως %
	A + Γ	A	Γ	A+Γ
Απασχολούμενοι	2.365.611	1.539.107	826.504	34,9
Άνεργοι	167.040	88.051	78.989	47,3
Εργατικό δυναμικό	2.532.651	1.627.158	905.493	35,8
	A + Γ	A	Γ	Γ - A
Ποσοστό ανεργίας	6,6	5,4	8,7	3,3
ΜΕΣΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ				
Απασχολούμενοι	10,62	10,53	10,80	0,28
Άνεργοι	9,63	9,48	9,80	0,32
Εργατικό δυναμικό	10,56	10,47	10,72	0,24

ρίως τους νέους, και η χώρα μας, δυστυχώς, έχει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στις ομάδες αυτές στην Ε.Ε.15.

- Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών και η διαφορά είναι μεγαλύτερη στην ομάδα ηλικιών 35 ετών και άνω (βλέπε την 4η στήλη του δεύτερου μέρους των δύο ομάδων ηλικιών). Η διαφορά αυτή αντανακλά, ίσως, τη μικρότερη απασχολησιμότητα των μεγαλύτερων σε ηλικία γυναικών (λόγω προσόντων ή/και της ενασχόλησής τους με την οικογένεια σε νεότερη ηλικία κλπ).

- Το ποσοστό που οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν στο σύνολο των ανδρών & γυναικών είναι μεγαλύτερο στους απασχολούμενους και στο εργατικό δυναμικό της ομάδας ηλικιών κάτω των 35 ετών και μικρότερο στις άνεργες απ' ό,τι στην ομάδα ηλικιών 35 ετών και άνω (βλέπε την 4η στήλη του πρώτου μέρους των δύο ομάδων ηλικιών).
- Το επίπεδο εκπαίδευσης γυναικών και ανδρών μαζί και χωριστά στην ομάδα ηλικιών κάτω των 35 ετών είναι υψηλότερο απ' ό,τι σ' εκείνη των 35 ετών και άνω και οι διαφορές είναι μεγαλύτερες στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (βλέπε τις τρεις γραμμές του τρίτου μέρους των δύο ομάδων ηλικιών).
- Το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών και στις δύο ομάδες ηλικιών και η διαφορά είναι μεγαλύτερη στην ομάδα ηλικιών κάτω των 35 ετών. Τόσο η διαφορά αυτή όσο και η προηγούμενη αντανακλούν τη μεγάλη πρόοδο των γυναικών στην εκπαίδευση στις νεότερες ηλικίες. Η πρόοδος, όμως, αυτή, των γυναικών δεν συνοδεύεται δυστυχώς –λόγω της ανδροκρατούμενης ελληνικής κοινωνίας– με ανάλογη πρόοδο τόσο στο ποσοστό συμμετοχής τους στο εργατικό δυναμικό όσο και στην προώθησή τους σε σημαντικές θέσεις στην πολιτική, την οικονομική και την κοινωνική ζωή του Τόπου.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού της χώρας αποκαλύπτουν δύο από τις μεγάλες αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή :

- (α) Το υψηλό ποσοστό ανεργίας, ιδιαίτερα στους νέους και τις γυναίκες με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, με όλες τις γνωστές και σοβαρές ψυχολογικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται, και
- (β) Το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό παρά τη μεγάλη πρόοδο που έχουν πετύχει οι γυναίκες σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσής τους.

Είναι σαφές ότι ο μεσοπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος προγραμματισμός της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής ως

πρώτους στόχους θα πρέπει να έχει την αντιμετώπιση των δύο αυτών μεγάλων αδυναμιών.

«ΕΞΠΡΕΣ», 6.2.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29

Η ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ ΤΟ 2001

Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε την κατά κύριες υπηκοότητες και φύλο σύνθεση των αλλοδαπών (στο Τμήμα Ι), τη μέση ηλικία τους (στο Τμήμα ΙΙ) και το μέσο επίπεδο εκπαίδευσής τους (στο Τμήμα ΙΙΙ) σε σύγκριση με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά των Ελλήνων.

Ι. Ο μόνιμος πληθυσμός κατά κύριες υπηκοότητες

Στις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 1 δίνουμε το μόνιμο πληθυσμό της χώρας κατά κύριες υπηκοότητες και φύλο το έτος 2001. Στην 4^η από το τέλος γραμμή δίνεται το Σύνολο των αλλοδαπών, στην επόμενη των Ελλήνων και στην προτελευταία το Σύνολο του μόνιμου πληθυσμού της χώρας. Στην τελευταία γραμμή δίνεται το ποσοστό που οι αλλοδαποί αντιπροσωπεύουν στο Σύνολο του πληθυσμού της χώρας. Στην 4^η στήλη του Πίνακα δίνεται το ποσοστό που οι θήλεις αντιπροσωπεύουν στους άρρενες & θήλεις μαζί και στις τρεις τελευταίες στήλες οι ποσοστιαίες κατανομές των αλλοδαπών (μεταναστών απ' εδώ κι εμπρός).

Από τον Πίνακα 1 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι το 2001:

- Το σύνολο των μεταναστών αντιπροσώπευαν το 7% του πληθυσμού της χώρας (το ποσοστό αυτό ήταν μεγαλύτερο στους

άρρηνες απ' ό,τι στις θήλεις – βλέπε τελευταία γραμμή του Πίνακα).

- Πάνω από το 60% στους άρρηνες και πάνω από το 50% στις θήλεις μετανάστες ήταν Αλβανικής υπηκοότητας. Με πολύ μι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μόνιμος πληθυσμός στο Σύνολο Χώρας κατά κύριες υπηκοότητες και φύλο το έτος 2001

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ			Θ ως %		% ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΛΛΟΑΙΩΝ		
	A+Θ	A	Θ	A+Θ	A+Θ	A	Θ	
Αλβανίας	438.036	257.149	180.887	41,3	57,5	61,9	52,2	
Βουλγαρίας	35.104	13.888	21.216	60,4	4,6	3,3	6,1	
Γεωργίας	22.875	9.839	13.036	57,0	3,0	2,4	3,8	
Ρουμανίας	21.994	12.447	9.547	43,4	2,9	3,0	2,8	
Η.Π.Α.	18.140	8.805	9.335	51,5	2,4	2,1	2,7	
Ρωσίας	17.535	6.545	10.990	62,7	2,3	1,6	3,2	
Κύπρου	17.426	8.284	9.142	52,5	2,3	2,0	2,6	
Ουκρανίας	13.616	3.342	10.274	75,5	1,8	0,8	3,0	
Ην. Βασιλείου	13.206	5.271	7.935	60,1	1,7	1,3	2,3	
Πολωνίας	12.831	5.876	6.955	54,2	1,7	1,4	2,0	
Γερμανίας	11.806	4.746	7.060	59,8	1,5	1,1	2,0	
Πακιστάν	11.130	10.654	476	4,3	1,5	2,6	0,1	
Άλλων χωρών	128.492	68.706	59.786	46,5	16,9	16,5	17,2	
Σύνολο αλλοδαπών	762.191	415.552	346.639	45,5	100,0	100,0	100,0	
Ελλάδας	10.171.906	4.997.874	5.174.032	50,9				
ΣΥΝΟΛΟ	10.934.097	5.413.426	5.520.671	50,5				
Αλλοδ. ως % Συνόλου	7,0	7,7	6,3					

κρά ποσοστά τη 2η θέση κατέχουν εκείνοι με Βουλγαρική και ακολουθούν εκείνοι με Γεωργιανή και Ρουμανική (με διαφορετική σειρά στους άρρηνες και στις θήλεις). Συνολικά το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στο σύνολο των μεταναστών οι 4 αυτές υπηκοότητες πλησιάζει το 70%.

- Στους Αλβανικής, Ρουμανικής και Πακιστανικής υπηκοότητας μετανάστες οι θήλεις είναι λιγότερες από τους άρρηνες ενώ στις άλλες υπηκοότητες συμβαίνει το αντίθετο. Στους Έλληνες και στο Σύνολο του πληθυσμού της χώρας οι θήλεις είναι ελαφρά περισσότερες των αρρένων.

II. Η μέση ηλικία

Η συντριπτική πλειονότητα των μεταναστών είναι οικονομικοί μετανάστες, οι οποίοι –αντιμετωπίζοντας διάφορες δυσκολίες στη χώρα τους– ήρθαν στην Ελλάδα αναζητώντας δουλειά (σ’ αυτή την κατηγορία δεν υπάγονται οι υπήκοοι χωρών-μελών της Ε.Ε. και των Η.Π.Α.). Είναι, κατά συνέπεια, νέοι στην ηλικία. Στις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 δίνουμε τη μέση ηλικία του μόνιμου πληθυσμού της χώρας κατά κύριες υπηκοότητες (από τον Πίνακα παραλείπονται οι «άλλες», γιατί αφορούν πολλές χώρες) και στην τελευταία γραμμή τους τη διαφορά μέσης ηλικίας Ελλήνων-Συνόλου αλλοδαπών. Στην 4η στήλη του Πίνακα 2 δίνεται η διαφορά μέσης ηλικίας θηλέων – αρρένων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Μέση ηλικία μόνιμου πληθυσμού του Συνόλου Χώρας
κατά κύριες υπηκοότητες και φύλο το έτος 2001

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	Α+Θ	Α	Θ	Θ-Α
Αλβανίας	27,7	27,7	27,6	-0,1
Βουλγαρίας	34,2	31,8	35,8	4,0
Γεωργίας	33,7	31,7	35,2	3,5
Ρουμανίας	29,4	29,5	29,2	-0,3
Η.Π.Α.	38,9	38,8	39,1	0,4
Ρωσίας	33,7	32,2	34,6	2,4
Κύπρου	32,1	33,7	30,6	-3,1
Ουκρανίας	34,6	29,8	36,1	6,3
Ην. Βασιλείου	38,6	38,4	38,8	0,4
Πολωνίας	30,2	29,6	30,7	1,0
Γερμανίας	38,3	37,8	38,6	0,8
Πακιστάν	31,2	31,3	28,3	-3,0
Σύνολο Αλλοδαπών	30,4	29,8	31,2	1,5
Ελλάδας	40,0	39,0	41,1	2,1
ΣΥΝΟΛΟ	39,4	38,3	40,5	2,2
Διαφορά Συνόλου				
Αλλοδαπών-Ελλάδας	-9,6	-9,2	-9,9	-0,7

Από την τελευταία γραμμή του Πίνακα 2 φαίνεται ότι η μέση ηλικία του συνόλου των μεταναστών είναι πάνω από 9 έτη μικρότερη από εκείνη των Ελλήνων. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους οι μετανάστες απασχολούνται κύρια σε χειρωνακτικές εργασίες. Άλλοι λόγοι είναι ότι κάνουν εργασίες

που δεν θέλουν να κάνουν οι Έλληνες καθώς και η έλλειψη εργατικών χεριών σε ορισμένες περιοχές της χώρας.

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα φαίνεται ότι οι Αλβανοί έχουν τη μικρότερη ηλικία στους άρρενες και θήλεις μαζί και χωριστά, ακολουθούμενοι από τους Ρουμάνους, Πολωνούς και Πακιστανούς. Η μέση ηλικία των Ελλήνων είναι η μεγαλύτερη στους άρρενες και θήλεις μαζί και χωριστά και τους ακολουθούν οι Αμερικανοί, οι Βρετανοί και οι Γερμανοί.

Από την τελευταία στήλη του Πίνακα φαίνεται ότι οι θήλεις είναι μεγαλύτερες στην ηλικία από τους άρρενες με την εξαίρεση των Κυπρίων, των Πακιστανών, των Ρουμάνων και, οριακά, των Αλβανών.

III. Το επίπεδο εκπαίδευσης

Ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης παίρνουμε το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 6 ετών και άνω (επίπεδο εκπαίδευσης απ' εδώ κι εμπρός : βλέπε προηγούμενο Κεφάλαιο). Ο δείκτης αυτός δίνεται στον Πίνακα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας
6 ετών και άνω κατά κύριες υπηκοότητες και φύλο
το έτος 2001

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	A+Θ	A	Θ	Θ-A
Αλβανίας	8,35	8,33	8,38	0,05
Βουλγαρίας	9,35	8,65	9,80	1,15
Γεωργίας	9,66	9,10	10,08	0,98
Ρουμανίας	10,19	9,88	10,60	0,72
Η.Π.Α.	10,31	10,15	10,45	0,30
Ρωσίας	10,14	9,32	10,61	1,29
Κύπρου	12,29	12,65	11,97	-0,68
Ουκρανίας	11,41	10,30	11,77	1,47
Ην. Βασιλείου	11,81	11,59	11,94	0,35
Πολωνίας	10,70	10,32	11,02	0,70
Γερμανίας	11,01	10,64	11,26	0,62
Πακιστάν	7,25	7,25	7,25	0,00
Σύνολο Αλλοδαπών	9,14	8,83	9,51	0,68
Ελλάδας	8,75	9,13	8,39	-0,74
ΣΥΝΟΛΟ	8,78	9,11	8,46	-0,65
Διαφορά Συνόλου				
Αλλοδαπών-Ελλάδας	0,39	-0,30	1,12	

Από την τελευταία γραμμή του Πίνακα 3 φαίνεται ότι το επίπεδο εκπαίδευσης του συνόλου των μεταναστών είναι υψηλότερο από εκείνο των Ελλήνων στους άρρενες και θήλεις μαζί και στις θήλεις και μόλις κατά ένα τρίτο του έτους χαμηλότερο στους άρρενες.

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα φαίνεται ότι όλοι οι μετανάστες έχουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από τους Έλληνες με εξαίρεση τους Πακιστανούς και τους Αλβανούς στους άρρενες και θήλεις μαζί και στις θήλεις, και, επιπλέον, τους Βούλγαρους και τους Γεωργιανούς στους άρρενες. Η διαφορά του επιπέδου εκπαίδευσης των Αλβανών από εκείνο των Ελλήνων είναι πολύ μικρή: στους άρρενες και θήλεις μαζί είναι 0,4 του έτους, στους άρρενες 0,8 του έτους και στις θήλεις σχεδόν μηδέν.

Από την τελευταία στήλη του Πίνακα φαίνεται ότι το επίπεδο εκπαίδευσης των θηλέων είναι υψηλότερο από εκείνο των αρρένων με την εξαίρεση των Κυπρίων και των Ελλήνων.

Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι οι μετανάστες είναι πολύ νεότεροι και δεν υστερούν των Ελλήνων στο επίπεδο εκπαίδευσης. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να αξιοποιηθεί από τη χώρα μας σε ό,τι αφορά τους κλάδους απασχόλησής τους, δεδομένου ότι οι περισσότεροι από αυτούς θα παραμείνουν και θα ζήσουν στην Ελλάδα. Για να συμβεί όμως αυτό, θα πρέπει να υπάρξει μια συγκροτημένη μεταναστευτική πολιτική, η οποία είναι το ζητούμενο στη χώρα μας εδώ και πολλά χρόνια.

«ΑΥΓΗ», 13.2.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30

ΠΟΛΥ ΠΙΟ ΥΨΗΛΟ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΓΕΝΙΑΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ

Στο προηγούμενο άρθρο μας στην «Καθημερινή» (βλέπε φύλλο της 30.1.05 και εδώ Κεφάλαιο 27) χρησιμοποιήσαμε ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης για να συγκρίνουμε το επίπεδο εκπαίδευσης του

πληθυσμού των Ελλήνων και αλλοδαπών ηλικίας 20 ετών και άνω στο Σύνολο Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών. Θυμίζουμε ότι ο δείκτης αυτός (το επίπεδο εκπαίδευσης απ' εδώ κι' εμπρός) προκύπτει από τη στάθμιση του αριθμού εκείνων που έχουν το κάθε επίπεδο εκπαίδευσης με τον αριθμό των ετών εκπαίδευσης.

Το προηγούμενο άρθρο αναφερόταν στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω και κατά συνέπεια περιλάμβανε και ομάδες ηλικιών που δεν έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευσή τους. Στο άρθρο αυτό –με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001 και χρησιμοποιώντας τον ίδιο δείκτη για το επίπεδο εκπαίδευσης– θα εξετάσουμε εκείνους που γεννήθηκαν από το 1952 μέχρι το 1976 (ομάδες ηλικιών 25-49 ετών) και εκείνους που γεννήθηκαν πριν από το 1952 (ομάδες ηλικιών 50 ετών και άνω), δηλαδή τις γενιές εκείνες που στη συντριπτική τους πλειονότητα έχουν ολοκληρώσει και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στις 13 περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας κατά φύλο. Δεδομένου ότι, όπως δείξαμε στο προηγούμενο άρθρο, το επίπεδο εκπαίδευσης των αλλοδαπών είναι εφάμιλλο εκείνου των Ελλήνων, στο άρθρο αυτό εξετάζουμε μόνο το σύνολο του πληθυσμού (Έλληνες και αλλοδαπούς μαζί).

Στον Πίνακα 1 δίνουμε για τις 13 περιφέρειες και το Σύνολο Χώρας το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης κατά φύλο των ομάδων ηλικιών 25-49 ετών (στο πρώτο μέρος) και 50 ετών και άνω (στο δεύτερο μέρος). Στην τελευταία στήλη του Πίνακα 1 δίνεται η διαφορά του επιπέδου εκπαίδευσης των γυναικών από εκείνο των ανδρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού 25-49 ετών και
50 ετών και άνω στις 13 περιφέρειες και στο Σύνολο Χώρας
το έτος 2001 κατά φύλο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΑΝΔ. & ΓΥΝ.	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΔ.-ΓΥΝ.
ΗΛΙΚΙΑΣ 25 ΕΩΣ 49 ΕΤΩΝ				
ΑΝ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	9,87	10,11	9,61	0,50
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	10,96	10,98	10,94	0,03
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	10,28	10,45	10,10	0,35
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10,43	10,53	10,32	0,21
ΗΠΕΙΡΟΥ	10,35	10,41	10,29	0,12
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	10,11	10,08	10,14	-0,06
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	9,95	9,93	9,98	-0,04
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	10,18	10,23	10,12	0,11
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	10,16	10,14	10,18	-0,04
ΑΤΤΙΚΗΣ	11,76	11,80	11,73	0,07
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	10,53	10,71	10,33	0,37
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	10,24	10,32	10,16	0,17
ΚΡΗΤΗΣ	10,58	10,47	10,71	-0,24
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10,94	10,96	10,91	0,05
ΗΛΙΚΙΑΣ 50 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ				
ΑΝ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	5,51	6,25	4,88	1,37
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	6,66	7,39	6,03	1,36
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	5,69	6,41	5,04	1,37
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	5,68	6,76	4,73	2,03
ΗΠΕΙΡΟΥ	5,61	6,80	4,57	2,22
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	5,94	6,98	5,01	1,97
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	6,09	7,10	5,18	1,92
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	5,94	6,98	4,99	1,99
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	6,27	7,17	5,43	1,74
ΑΤΤΙΚΗΣ	8,60	9,60	7,77	1,83
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	6,39	7,06	5,80	1,26
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	6,31	7,03	5,62	1,41
ΚΡΗΤΗΣ	6,56	7,36	5,83	1,52
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	6,97	7,87	6,20	1,67

Από τη σύγκριση του πρώτου με το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται η μεγάλη πρόοδος στο επίπεδο εκπαίδευσης της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς σε σύγκριση με τις παλαιότερες τόσο στις 13 περιφέρειες όσο και στο Σύνολο Χώρας. Σε ό,τι αφορά τις Περιφέρειες, η μεγαλύτερη πρόοδος σημειώθηκε :

- Στους άνδρες και γυναίκες μαζί στην Ήπειρο, Θεσσαλία και Δυτική Μακεδονία.
- Στους άνδρες στη Δυτική Μακεδονία, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και στη Θεσσαλία, και
- Στις γυναίκες στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία και στη Στερεά Ελλάδα, ενώ
- Η μικρότερη πρόοδος σημειώθηκε στην Αττική στους άνδρες και γυναίκες μαζί και χωριστά.

Ένας από τους λόγους στους οποίους οφείλονται οι παραπάνω διαφορές είναι το επίπεδο εκπαίδευσης των παλαιότερων γενιών (όταν το επίπεδο αυτό ήταν υψηλό –όπως στην Αττική– η ποσοστιαία πρόοδος είναι μικρή, ενώ όταν ήταν χαμηλό –όπως στην Ήπειρο– η πρόοδος είναι μεγάλη).

Από το πρώτο και το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ακόμη ότι :

- Το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και στις δύο ομάδες ηλικιών το έχουν η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία. Το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης στην Αττική (και σε κάποιο βαθμό και στην Κεντρική Μακεδονία) οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, στα ιδρύματα τριτοβάθμιας που λειτουργούν στις Περιφέρειες αυτές καθώς και στις δημόσιες υπηρεσίες και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις που εδρεύουν σ' αυτές και απασχολούν προσωπικό με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης.
- Το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω έχουν στους άνδρες και γυναίκες μαζί η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η Ήπειρος και η Θεσσαλία, στους άνδρες η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η Δυτική Μακεδονία και η Θεσσαλία, και στις γυναίκες η Ήπειρος, η Θεσσαλία και η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, ενώ στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η Δυτική Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά στους άνδρες και γυναίκες μαζί, η Δυτική Ελλάδα, τα Ιόνια Νησιά και η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη στους άνδρες και η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, η Δυτική Ελλάδα και η Δυτική Μακεδονία στις γυναίκες. Ο βασικός λόγος για το χαμηλότερο

επίπεδο εκπαίδευσης στις Περιφέρειες αυτές είναι η σύνθεση του πληθυσμού τους.

Τόσο στις 13 περιφέρειες όσο και στο Σύνολο Χώρας η πρόοδος στις γυναίκες στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών είναι πολύ πιο μεγάλη από εκείνη των ανδρών. Η πρόοδος αυτή –εκτός από τις διαφορές στο επίπεδο εκπαίδευσης των προηγούμενων γενιών κατά φύλο– οφείλεται και στη μεγαλύτερη επιμέλεια στις σπουδές που επιδεικνύουν τα κορίτσια σε σύγκριση με τα αγόρια.

Όπως φαίνεται από τη σύγκριση της τελευταίας στήλης του πρώτου με εκείνη του δεύτερου μέρους του Πίνακα 1 –εξαιτίας της μεγαλύτερης προόδου των γυναικών– μειώθηκαν δραστικά οι διαφορές στο επίπεδο εκπαίδευσης ανδρών-γυναικών. Πιο συγκεκριμένα: στο Σύνολο Χώρας επήλθε μια πλήρης σχεδόν εξίσωση, σε 4 περιφέρειες (στην Κρήτη, στα Ιόνια Νησιά, στη Δυτική Ελλάδα και στην Πελοπόννησο) το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών στη ομάδα ηλικιών 25-49 ετών ξεπέρασε εκείνο των ανδρών και σε όλες τις άλλες η διαφορά περιορίστηκε σε μισό έτος (στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη) ή λιγότερο από το μισό έτος.

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι εκτός από την πρόοδο στο επίπεδο εκπαίδευσης που προαναφέρθηκε οι διαφορές στο επίπεδο αυτό ανάμεσα στις 13 περιφέρειες της χώρας –που εξακολουθούν να υπάρχουν– είναι πολύ πιο μικρές στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών απ’ ότι στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω.

Και μέσα, όμως, στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών παρατηρούνται σημαντικές διαφορές. Για το Σύνολο Χώρας οι διαφορές αυτές κατά φύλο φαίνονται καθαρά στις 5 ομάδες ηλικιών στον Πίνακα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης των ομάδων ηλικιών
25-49 ετών κατά φύλο στο Σύνολο Χώρας το 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΑΝΔ. & ΓΥΝ.	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΔ.-ΓΥΝ.
25-29	11,69	11,39	12,00	-0,61
30-34	11,46	11,27	11,66	-0,39
35-39	11,00	11,07	10,93	0,14
40-44	10,44	10,69	10,19	0,50
45-49	9,89	10,22	9,55	0,67

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 φαίνεται ότι όσο νεότεροι είναι οι άνδρες και οι γυναίκες μαζί και χωριστά τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσής τους και αυτό ισχύει περισσότερο για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες, με αποτέλεσμα στις δύο νεότερες ομάδες ηλικιών (25-29 και 30-34 ετών) το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών να είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών.

Δεδομένου ότι μεγάλες ανισότητες ανάμεσα στα δύο φύλα εξακολουθούν να υπάρχουν σε όλους τους τομείς της ζωής του Τόπου, απομένει πλέον στην πολιτική εξουσία να εκτιμήσει τις παραπάνω εξελίξεις στο επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών και να τους αποδώσει αυτό που δικαιούνται, δηλαδή την πλήρη ισοτιμία τους με τους άνδρες.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι και στις νεότερες ομάδες ηλικιών υπάρχουν προβλήματα σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης (βλέπε τα Κεφάλαια 48-50).

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 13.2.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31

ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Σ' ένα άρθρο μας στο φύλλο της «Καθημερινής» της 30.1.05– με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001 και χρησιμοποιώντας ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης– είδαμε ότι το επίπεδο εκπαίδευσης των αλλοδαπών ανδρών και γυναικών μαζί και των γυναικών στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω είναι υψηλότερο από εκείνο των Ελλήνων, και των αλλοδαπών ανδρών ελαφρά χαμηλότερο. Στο ίδιο άρθρο είδαμε ότι στο ίδιο σύνολο του πληθυσμού το επίπεδο εκπαίδευσης των Ελλήνων ανδρών είναι υψηλότερο από εκείνο των γυναικών ενώ των αλλοδαπών ανδρών είναι χαμηλότερο. Στις επιμέρους, όμως, ομάδες ηλικιών υπάρχουν διαφορές.

Στο επόμενο άρθρο (βλέπε «Καθημερινή» της 13.2.05) είδαμε τη μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί στο επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών σε σχέση με τις παλαιότερες. Παρ' όλη, όμως, την πρόοδο αυτή υπάρχουν σημαντικά προβλήματα και στην ομάδα ηλικιών 25-49 ετών που αποτυπώνονται στα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν σε κάθε πενταετή υποομάδα ηλικιών εκείνοι που δεν έχουν τελειώσει : (ι) το δημοτικό,(ιι) το γυμνάσιο και (ιιι) τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Δεδομένων των διαφορών που προαναφέρθηκαν ανάμεσα στους Έλληνες και στους αλλοδαπούς, στο παρόν άρθρο εξετάζουμε τα προβλήματα αυτά κατά υπηκοότητα και φύλο στις 6 πενταετείς ομάδες ηλικιών 20-49 ετών, δηλαδή στις ομάδες εκείνες που κανονικά έχουν τελειώσει (ή θα έπρεπε να έχουν τελειώσει αν είχαν τις ευκαιρίες, τη θέληση ή/και τα οικονομικά μέσα) τη

δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ταυτόχρονα αποτελούν τον κορμό του εργατικού δυναμικού της χώρας.

Και πρώτα απ' όλα ας δούμε τον πληθυσμό των ομάδων αυτών ηλικιών. Στις δύο πρώτες στήλες του Πίνακα 1 δίνουμε τους Έλληνες και στις δύο επόμενες τους αλλοδαπούς άνδρες και γυναίκες χωριστά στις πενταετείς ομάδες ηλικιών 20-49 ετών το 2001. Στις δύο τελευταίες στήλες του Πίνακα δίνεται το ποσοστό που οι αλλοδαποί αντιπροσωπεύουν στο σύνολο Ελλήνων και αλλοδαπών. Στην προτελευταία γραμμή του Πίνακα δίνεται το Σύνολο των 5 ομάδων ηλικιών και στην τελευταία το ποσοστό που αυτό αντιπροσωπεύει στο μόνιμο πληθυσμό της χώρας ηλικίας 20 ετών και άνω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Πληθυσμός ηλικίας 20 - 49 ετών κατά ομάδες ηλικιών,
φύλο και υπηκοότητα το έτος 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΕΛΛΗΝΕΣ		ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ		ΑΛΛ.ως % ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	
	A	Γ	A	Γ	A	Γ
20-24	380.810	361.160	56.208	37.285	12,9	9,4
25-29	372.998	366.999	63.201	44.229	14,5	10,8
30-34	386.255	386.095	55.288	42.294	12,5	9,9
35-39	350.484	355.252	41.842	35.835	10,7	9,2
40-44	354.344	363.075	33.300	31.224	8,6	7,9
45-49	333.839	334.695	22.296	23.145	6,3	6,5
ΣΥΝΟΛΟ	2.178.730	2.167.276	272.135	214.012	11,1	9,0
% στον πληθ. 20+	56,4	52,7	86,4	82,1		

Από τις δύο τελευταίες στήλες της τελευταίας γραμμής του Πίνακα 1 φαίνεται ότι οι αλλοδαποί ηλικίας 20-49 ετών αντιπροσωπεύουν το 11,1% στον ανδρικό και το 9,0% στο γυναικείο πληθυσμό της χώρας ηλικίας 20-49 ετών (το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο στις νεότερες ηλικίες) και από την τελευταία γραμμή του ότι οι ομάδες ηλικιών 20-49 ετών αντιπροσωπεύουν στους αντίστοιχους πληθυσμούς ηλικίας 20 ετών οι μεν Έλληνες πάνω από το 50% οι δε αλλοδαποί πάνω από το 80%.

Έχοντας υπόψη τα στοιχεία του Πίνακα 1, δηλαδή τον αριθμό των Ελλήνων και αλλοδαπών ανδρών και γυναικών στην καθεμιά ομάδα ηλικιών, δίνουμε στο πρώτο μέρος του Πίνακα 2 τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον αριθμό αυτό οι Έλληνες και οι Ελληνίδες που δεν τέλειωσαν : το δημοτικό (1η και 2η στήλη), το 3τάξιο γυμνάσιο (3η και 4η στήλη) και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή λύκειο, ΤΕΛ ή ΤΕΣ (5η και 6η στήλη).

Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα 2 δίνονται τα αντίστοιχα ποσοστά για τους αλλοδαπούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστά που αντιπροσωπεύουν το μόνιμο πληθυσμό της χώρας ηλικίας 20 - 49 ετών όσοι δεν τέλειωσαν το δημοτικό, το γυμνάσιο και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά ομάδες ηλικιών, φύλο και υπηκοότητα το έτος 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ					
	ΔΗΜΟΤΙΚΟ		ΓΥΜΝΑΣΙΟ		ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	
	Α	Γ	Α	Γ	Α	Γ
ΕΛΛΗΝΕΣ						
20-24	1,4	1,4	10,6	8,0	22,7	15,9
25-29	1,4	1,4	12,4	10,4	26,3	20,9
30-34	1,4	1,5	16,6	15,6	30,8	27,9
35-39	1,6	1,9	22,1	26,0	34,0	37,9
40-44	1,9	2,3	30,5	37,6	39,6	45,9
45-49	2,5	3,5	37,7	46,4	47,4	54,2
ΣΥΝΟΛΟ	1,7	2,0	21,2	23,6	33,1	33,4
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ						
20-24	7,3	4,0	35,4	23,0	59,7	44,5
25-29	7,3	3,8	30,5	18,6	53,5	37,6
30-34	7,4	3,8	29,1	18,1	49,9	35,1
35-39	7,0	3,8	29,0	18,8	48,4	34,9
40-44	6,7	4,2	28,7	20,2	46,3	34,8
45-49	6,3	4,9	28,4	23,7	43,9	37,1
ΣΥΝΟΛΟ	7,1	4,0	30,6	20,1	51,6	37,4

Από την τελευταία γραμμή του πρώτου και δεύτερου μέρους του Πίνακα 2 φαίνεται ότι το ποσοστό στο ΣΥΝΟΛΟ των πέντε ομάδων ηλικιών αυτών που δεν τέλειωσαν:

- το δημοτικό είναι μικρό (αλλά υπαρκτό) στους Έλληνες άνδρες και (μικρότερο) στις γυναίκες και πολύ υψηλότερο στους

αλλοδαπούς. Το αν και κατά πόσο το υψηλότερο αυτό ποσοστό στους αλλοδαπούς ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ή οφείλεται στη μη κατανόηση των σχετικών ερωτημάτων της απογραφής είναι ένα θέμα που αξίζει να ερευνηθεί δειγματοληπτικά.

- το γυμνάσιο στους άνδρες είναι υψηλότερο στους αλλοδαπούς απ' ό,τι στους Έλληνες, ενώ στις γυναίκες είναι υψηλότερο στις Ελληνίδες απ' ό,τι στις αλλοδαπές.
- τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες είναι υψηλότερο στους αλλοδαπούς απ' ό,τι στους Έλληνες. Τέλος,
- Σε όλα τα επίπεδα στους Έλληνες το ποσοστό των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών ενώ στους αλλοδαπούς είναι χαμηλότερο.

Εκτός από τις παραπάνω διαφορές για το ΣΥΝΟΛΟ των έξι ομάδων ηλικιών, διαφορές υπάρχουν και στις επιμέρους ομάδες ηλικιών. Πιο συγκεκριμένα :

- Ενώ στους Έλληνες τα ποσοστά, κατά κανόνα, είναι υψηλότερα όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία, στους αλλοδαπούς, στις περισσότερες περιπτώσεις, συμβαίνει το αντίθετο.
- Τα ποσοστά των αλλοδαπών είναι υψηλότερα από εκείνα των Ελλήνων εκτός από αυτούς που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στις ομάδες ηλικιών 40-49 ετών στους άνδρες και 35-49 ετών στις γυναίκες και σ' αυτούς που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην ομάδα ηλικιών 45-49 ετών στους άνδρες και στις ομάδες ηλικιών 35-49 ετών στις γυναίκες, τέλος
- Σε όλα τα επίπεδα τα ποσοστά των γυναικών είναι χαμηλότερα από εκείνα των ανδρών σε όλες τις ομάδες ηλικιών στους αλλοδαπούς, ενώ στους Έλληνες αυτό συμβαίνει μόνο στις τρεις πρώτες.

Από τη σύντομη αυτή ανάλυση φάνηκε ότι υπάρχουν προβλήματα σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης στις κρίσιμες για μέλλον της χώρας ομάδες ηλικιών 20-49 ετών. Τα προβλήματα είναι μεγαλύτερα όσο προχωρούμε στις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Τα αντίστοιχα προβλήματα των αλλοδαπών είναι μεγαλύτερα. Η

αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών για τους Έλληνες μπορεί να γίνει σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας (τα οποία πρέπει να πολλαπλασιαστούν δεδομένου ότι αυτά που λειτουργούν σήμερα είναι ελάχιστα μπροστά στις υπάρχουσες ανάγκες - βλέπε, σχετικά, ρεπορτάζ στην «Καθημερινή» της 6.2.05) με την παροχή κινήτρων για προσέλευση σ' αυτά για απόκτηση απολυτηρίου γυμνασίου και λυκείου ή ΤΕΕ, και για τους αλλοδαπούς σε τμήματα των ίδιων σχολείων στα οποία θα διδάσκεται σε πρώτη φάση εντατικά η ελληνική γλώσσα και στη συνέχεια, ανάλογα με το επίπεδό τους, θα εντάσσονται στις αντίστοιχες τάξεις. Σε όσους από αυτούς δεν γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή πρέπει να διδάσκεται και η μητρική τους γλώσσα.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 27.2.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32

Η ΜΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟ 2001 ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟ 1991

Σ' ένα άρθρο μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τεύχος 134, Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2004), μετά από μια επισκόπηση του ποσοστού του συνολικού πληθυσμού της χώρας ηλικίας 15 ετών και άνω που δεν τέλειωσε το τριτάξιο γυμνάσιο με βάση τα αποτελέσματα των απογραφών των ετών 1971, 1981, 1991 και 2001, εξετάσαμε αναλυτικότερα –με βάση τα αποτελέσματα της απογραφής της 18.3.2001– τη μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης κατά φύλο και ομάδες ηλικιών μόνο για το 2001 στο Σύνολο και στους νομούς της χώρας.

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε συγκριτικά τη μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης του πληθυσμού της χώρας ηλικίας 20 ετών και άνω (δηλαδή από μια ηλικία και πάνω που, κατά κανόνα, δεν αναμένεται να προχωρήσει σε ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσής του σημαντικός αριθμός από εκείνους που δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο) κατά φύλο και ομάδες ηλικιών για το Σύνολο Χώρας το 2001 σε σχέση με το 1991 και κατά υπηκοότητα το 2001 με βάση τα αποτελέσματα των απογραφών των ετών αυτών.

I. Άνδρες και Γυναίκες μαζί

Στον Πίνακα 1 δίνουμε τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό ανδρών και γυναικών μαζί ηλικίας 20 ετών και

άνω εκείνοι που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά ομάδες ηλικιών το έτος 2001 (στην 1η στήλη) και το έτος 1991 (στη 2η στήλη). Στην 3η στήλη του Πίνακα δίνεται η διαφορά των ποσοστών του 1991 από εκείνα του 2001. Δεδομένου ότι τα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο τόσο το 1991 όσο και 2001 είναι μεγαλύτερα στις μεγαλύτερες ηλικίες, οι διαφορές που δίνονται στην 3η στήλη δεν είναι συγκρίσιμες. Για το λόγο αυτό στην 4η στήλη του Πίνακα 1 δίνουμε τις ποσοστιαίες μεταβολές, δηλαδή τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι διαφορές που δίνονται στην 3η στήλη στα ποσοστά της 2ης στήλης. Οι ποσοστιαίες αυτές μεταβολές είναι συγκρίσιμες ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες και ανάμεσα σε ομάδες ηλικιών. Στην 5^η στήλη δίνεται η διαφορά στα ποσοστά των ομάδων ηλικιών 20-24 έως 70-74 ετών του 1991 από τα ποσοστά των ομάδων ηλικιών 30-34 έως 80-84 ετών του 2001. Πρόκειται για τις διαφορές στα ποσοστά των ίδιων ομάδων ηλικιών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 1991 δέκα χρόνια μετά. Τέλος, για τους ίδιους λόγους που αναφέρθηκαν για τις διαφορές της 3ης στήλης, δίνουμε στην 6η στήλη τις ποσοστιαίες μεταβολές που αντιπροσωπεύουν οι διαφορές της 5ης στήλης στα ποσοστά του 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Ποσοστά ανδρών και γυναικών 20 ετών και άνω μαζί
που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά ομάδες ηλικιών
τα έτη 1991 και 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	2001	1991	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤΑΒ.	2001 - 1991+10	ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤΑΒ.
20-24	11,7	18,9	-7,2	-38,1		
25-29	13,2	27,3	-14,1	-51,6		
30-34	17,0	37,6	-20,6	-54,8	-1,9	-10,1
35-39	24,1	45,2	-21,1	-46,7	-3,2	-11,7
40-44	33,3	56,3	-23,0	-40,9	-4,3	-11,4
45-49	41,1	64,2	-23,1	-36,0	-4,1	-9,1
50-54	53,4	71,0	-17,6	-24,8	-2,9	-5,2
55-59	62,7	76,0	-13,3	-17,5	-1,5	-2,3
60-64	70,4	80,8	-10,4	-12,9	-0,6	-0,8
65-69	76,0	82,8	-6,8	-8,2	0,0	0,0
70-74	80,8	83,4	-2,6	-3,1	0,0	0,0
75-79	82,5	84,8	-2,3	-2,7	-0,3	-0,4
80-84	83,5	87,4	-3,9	-4,5	0,1	0,1
85+	84,7	89,5	-4,8	-5,4		
ΣΥΝΟΛΟ	43,7	57,7	-14,1	-24,4		

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Τα ποσοστά των ανδρών και γυναικών μαζί ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 2001 είναι σε όλες τις ομάδες ηλικιών και, φυσικά, στο σύνολο μικρότερα από τα ποσοστά των αντίστοιχων ομάδων ηλικιών το 1991 (βλέπε τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα). Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι νεότερες γενιές ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση σε μεγαλύτερα ποσοστά απ' ό,τι οι παλαιότερες.
- Αναλογικά η μείωση των ποσοστών όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο αυξάνεται μέχρι την ομάδα ηλικιών 30-34 ετών και στη συνέχεια ακολουθεί καθοδική πορεία μέχρι και την ηλικία 75-79 ετών, για να αυξηθεί και πάλι στις ομάδες ηλικιών 80-84 ετών και 85 ετών και άνω (βλέπε 4η στήλη του Πίνακα 1). Παρ' όλη, όμως, την πολύ σημαντική αυτή

μείωση των ποσοστών όσων δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο, το ποσοστό αυτό –όπως επισημάναμε και στο άρθρο μας στη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» που προαναφέρθηκε– είναι ακόμα υψηλό στις σχετικά νεότερες ομάδες ηλικιών 20-24 μέχρι 30-44 ετών.

- Στις ομάδες ηλικιών από 30-34 ετών μέχρι 60-64 ετών το 2001 (δηλαδή στις ομάδες ηλικιών 20-24 μέχρι 50-54 ετών το 1991) υπάρχει μια μικρή μείωση του ποσοστού εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο (π.χ. στην ομάδα ηλικιών 30-34 το ποσοστό αυτό το 2001 ήταν 17,0%, ενώ στην ίδια ομάδα (20-24 ετών) το 1991 ήταν 18,9%, άρα υπάρχει μια μείωση κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες). Στις ομάδες ηλικιών 65-69 και 70-74 ετών το 2001 δεν υπάρχει καμιά αλλαγή, στην ομάδα ηλικιών 75-79 ετών μια μικρή βελτίωση και στην ομάδα ηλικιών 80-84 ετών μια μικρή χειροτέρευση (βλέπε την 5η στήλη του Πίνακα 1)
- Όπως φαίνεται από την 6η στήλη του Πίνακα 1, η μείωση είναι μεγαλύτερη στις ομάδες ηλικιών 30-49 ετών. Η μικρή αυτή μείωση το 2001 του ποσοστού εκείνων που δεν είχαν τελειώσει το γυμνάσιο το 1991 στις περισσότερες από τις ομάδες ηλικιών 30-34 μέχρι 80-84 ετών το 2001 πιθανόν να οφείλεται από τη μια μεριά στην παρακολούθηση νυχτερινών σχολείων ή σχολείων δεύτερης ευκαιρίας ή ιδιωτικών μαθημάτων προκειμένου να πάρουν απολυτήριο 3τάξιου γυμνασίου και από την άλλη στην είσοδο πληθυσμού στη χώρα τη δεκαετία του '90 (αλλοδαπών και παλιννοστούντων). Οι αλλοδαποί σε ορισμένες ομάδες ηλικιών έχουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από εκείνους που βρέθηκαν στην απόγραφή του 1991 (βλέπε το Τμήμα ΙΙΙ του άρθρου αυτού).

ΙΙ. Άνδρες και Γυναίκες χωριστά

Στον Πίνακα 2 δίνουμε τα ίδια στοιχεία με τον Πίνακα 1 χωριστά για τους άνδρες (στο πρώτο μέρος) και για τις γυναίκες

(στο δεύτερο μέρος). Στο τρίτο μέρος του Πίνακα δίνονται οι διαφορές στα ποσοστά των γυναικών από εκείνα των ανδρών.

Από τον Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι :

- Τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες χωριστά ηλικίας 20 ετών και άνω (όπως και στον Πίνακα 1) τα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο το 2001 είναι σε όλες τις ομάδες ηλικιών και στο σύνολο μικρότερα από τα ποσοστά των αντίστοιχων ομάδων ηλικιών το 1991 (βλέπε τις τρεις πρώτες στήλες του πρώτου και του δεύτερου μέρους του Πίνακα 2).
- Όπως και στην περίπτωση των ανδρών και γυναικών μαζί, η μείωση των ποσοστών όσων δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο αυξάνεται μέχρι την ομάδα ηλικιών 30-34 ετών και στη συνέχεια ακολουθεί καθοδική πορεία μέχρι και την ηλικία 75-79 ετών για να αυξηθεί και πάλι στις ομάδες ηλικιών 80-84 ετών και 85 ετών και άνω (βλέπε 4η στήλη του πρώτου και του δεύτερου μέρους του Πίνακα 2). Από την 4η στήλη του τρίτου μέρους του Πίνακα φαίνεται ότι η ποσοστιαία μείωση

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Ποσοστά ανδρών και γυναικών 20 ετών και άνω
χωριστά που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά
ομάδες ηλικιών τα έτη 1991 και 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	2001	1991	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤΑΒ.	2001 - 1991+10	ΠΟΣΟΣΤ. ΜΕΤΑΒ.
ΑΝΔΡΕΣ						
20-24	13,8	19,8	-6,0	-30,3		
25-29	15,1	26,0	-10,9	-41,9		
30-34	18,1	34,8	-16,7	-48,0	-1,7	-8,6
35-39	22,8	42,0	-19,2	-45,7	-3,2	-12,3
40-44	30,4	51,3	-20,9	-40,7	-4,4	-12,6
45-49	37,2	58,7	-21,5	-36,6	-4,8	-11,4
50-54	47,6	64,8	-17,2	-26,5	-3,7	-7,2
55-59	55,9	69,9	-14,0	-20,0	-2,8	-4,8
60-64	63,2	75,9	-12,7	-16,7	-1,6	-2,5
65-69	69,0	77,8	-8,8	-11,3	-0,9	-1,3
70-74	75,1	78,2	-3,1	-4,0	-0,8	-1,1
75-79	76,7	78,1	-1,4	-1,8	-1,1	-1,4
80-84	77,1	80,9	-3,8	-4,7	-1,1	-1,4
85+	76,3	83,1	-6,8	-8,2		
ΣΥΝΟΛΟ	43,9	57,3	-13,4	-23,4		
ΓΥΝΑΙΚΕΣ						
20-24	9,4	17,9	-8,5	-47,5		
25-29	11,3	28,7	-17,4	-60,6		
30-34	15,9	40,3	-24,4	-60,5	-2,0	-11,2
35-39	25,3	48,3	-23,0	-47,6	-3,4	-11,8
40-44	36,2	61,3	-25,1	-40,9	-4,1	-10,2
45-49	44,9	69,7	-24,8	-35,6	-3,4	-7,0
50-54	59,1	76,9	-17,8	-23,1	-2,2	-3,6
55-59	69,0	82,0	-13,0	-15,9	-0,7	-1,0
60-64	76,7	85,3	-8,6	-10,1	-0,2	-0,3
65-69	82,1	87,1	-5,0	-5,7	0,1	0,1
70-74	85,5	87,5	-2,0	-2,3	0,2	0,2
75-79	87,1	90,0	-2,9	-3,2	0,0	0,0
80-84	88,0	92,1	-4,1	-4,5	0,5	0,6
85+	90,1	93,6	-3,5	-3,7		
ΣΥΝΟΛΟ	39,9	53,3	-13,4	-25,1		
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΝΔΡΩΝ-ΓΥΝΑΙΚΩΝ						
20-24	4,4	1,9	2,5	17,2		
25-29	3,8	-2,7	6,5	18,7		
30-34	2,2	-5,5	7,7	12,6	0,3	2,6
35-39	-2,5	-6,3	3,8	1,9	0,2	-0,5
40-44	-5,8	-10,0	4,2	0,2	-0,3	-2,5
45-49	-7,7	-11,0	3,3	-1,0	-1,4	-4,4
50-54	-11,5	-12,1	0,6	-3,4	-1,5	-3,6
55-59	-13,1	-12,1	-1,0	-4,2	-2,1	-3,8
60-64	-13,5	-9,4	-4,1	-6,7	-1,4	-2,2
65-69	-13,1	-9,3	-3,8	-5,6	-1,0	-1,4
70-74	-10,4	-9,3	-1,1	-1,7	-1,0	-1,3
75-79	-10,4	-11,9	1,5	1,4	-1,1	-1,4
80-84	-10,9	-11,2	0,3	-0,2	-1,6	-2,0
85+	-13,8	-10,5	-3,3	-4,4		
ΣΥΝΟΛΟ	4,0	4,0	0,0	1,7		

στις γυναίκες είναι μεγαλύτερη από εκείνη στους άνδρες στις ομάδες ηλικιών 20-44 ετών και μικρότερη στις επόμενες με εξαίρεση εκείνη των 75-79 ετών.

- Τα ποσοστά των ανδρών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών το 1991 και στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών το 2001 είναι μεγαλύτερα από εκείνα των γυναικών ενώ σε όλες τις άλλες ομάδες ηλικιών ισχύει το αντίθετο (στο σύνολο, όμως, η διαφορά είναι η ίδια, 4 εκατοστιαίες μονάδες-βλέπε τις τρεις πρώτες στήλες του τρίτου μέρους του Πίνακα). Το γεγονός ότι τα ποσοστά των γυναικών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι μικρότερα από εκείνα των ανδρών στις νεότερες ηλικίες δείχνει την πολύ μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί στο επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Παρ' όλα αυτά, όμως, τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες στις ηλικίες αυτές εκείνοι και εκείνες που δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό.
- Σε όλες τις ομάδες ηλικιών από 30-34 μέχρι 80-84 ετών στους άνδρες και στις ομάδες ηλικιών από 30-34 μέχρι 55-59 στις γυναίκες το 2001 (δηλαδή στις ομάδες ηλικιών 20-24 μέχρι 70-74 ετών στους άνδρες και στις ομάδες ηλικιών 20-24 μέχρι 45-49 ετών στις γυναίκες το 1991) υπάρχει μια μικρή μείωση του ποσοστού εκείνων που δεν τελείωσαν το γυμνάσιο ενώ στις ομάδες ηλικιών 60-64 μέχρι 80-84 ετών το 2001 (50-54 μέχρι 70-74 ετών το 1991) στις γυναίκες μια ελαφρά αύξηση (βλέπε την 5η στήλη του πρώτου, δεύτερου και τρίτου μέρους του Πίνακα 2)
- Όπως φαίνεται από την 6η στήλη του πρώτου, δεύτερου και τρίτου μέρους του Πίνακα 2, η μείωση στους άνδρες και γυναίκες χωριστά (όπως στους άνδρες και γυναίκες μαζί) είναι μεγαλύτερη στις ομάδες ηλικιών 30-44 ετών.

III. Έλληνες και Αλλοδαποί

Όπως αναφέραμε στο Τμήμα I του άρθρου αυτού, η μείωση του ποσοστού εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ιδιαίτερα στις ομάδες ηλικιών 35-49 ετών –εκτός από την προσπάθεια που κατέβαλαν ορισμένοι που δεν είχαν απολυτήριο το 1991 να το πάρουν στη διάρκεια της δεκαετίας του '90– πιθανόν να οφείλεται και στη μαζική εισροή πάνω από 600.000 αλλοδαπών (μεταναστών) με τις οικογένειές τους την περίοδο 1991-2000. Για να διαπιστώσουμε αν πράγματι αυτός είναι ένας από τους λόγους της μείωσης –με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001– δίνουμε στον Πίνακα 3 τα ποσοστά των Ελλήνων και αλλοδαπών χωριστά ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά φύλο και ομάδες ηλικιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ποσοστά Ελλήνων και αλλοδαπών 20 ετών και άνω χωριστά που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά φύλο και ομάδες ηλικιών το έτος 2001

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ			ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
	Έλληνες	Αλλοδαποί	Διαφορά	Έλληνες	Αλλοδαποί	Διαφορά	Έλληνες	Αλλοδαποί	Διαφορά
20-24	9,3	30,5	-21,1	10,6	35,4	-24,8	8,0	23,0	-15,0
25-29	11,4	25,6	-14,1	12,4	30,5	-18,0	10,4	18,6	-8,2
30-34	16,1	24,3	-8,2	16,6	29,1	-12,5	15,6	18,1	-2,5
35-39	24,1	24,3	-0,2	22,1	29,0	-6,9	26,0	18,8	7,2
40-44	34,1	24,6	9,5	30,5	28,7	1,8	37,6	20,2	17,3
45-49	42,1	26,0	16,1	37,7	28,4	9,4	46,4	23,7	22,7
50-54	54,6	29,9	24,6	48,4	30,4	18,0	60,6	29,5	31,1
55-59	63,4	38,7	24,8	56,6	36,5	20,1	69,9	40,8	29,1
60-64	70,9	48,0	22,9	63,7	42,8	20,9	77,2	52,8	24,4
65-69	76,2	59,4	16,8	69,3	52,8	16,4	82,3	65,9	16,4
70-74	81,0	64,0	17,0	75,3	56,0	19,3	85,7	70,7	15,0
75-79	82,8	63,3	19,5	77,0	55,6	21,3	87,4	69,2	18,2
80-84	83,7	66,8	16,9	77,4	56,9	20,4	88,2	74,1	14,1
85-89	83,9	66,5	17,4	76,3	57,0	19,3	89,8	73,7	16,1
90-94	87,8	65,6	22,2	78,1	57,3	20,9	91,4	69,6	21,8
95+	89,1	66,7	22,4	77,6	69,2	8,4	91,5	64,4	27,1
ΣΥΝΟΛΟ	44,7	28,8	15,9	40,1	32,0	8,1	49,1	25,0	24,1

Από την 3η, 6η και 9η στήλη του Πίνακα 3 φαίνεται ότι με την εξαίρεση των ομάδων ηλικιών 20-39 ετών για το Σύνολο, και τους άνδρες και των ομάδων ηλικιών 20-34 ετών για τις γυναίκες,

το ποσοστό των αλλοδαπών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι μικρότερο από εκείνο των Ελλήνων. Αυτή η διαφορά είναι ένας από τους λόγους της μικρής μείωσης στη διάρκεια της δεκαετίας του '90 του ποσοστού εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο σε ορισμένες από τις ομάδες ηλικιών 30 ετών και άνω το 2001.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που έγινε στο άρθρο αυτό φάνηκε ότι παρά τη μεγάλη πρόοδο που επιτεύχθηκε τη δεκαετία του '90, το ποσοστό των ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω το 2001 που δεν έχει τελειώσει το γυμνάσιο ξεπερνά το 40%. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται στις μεγαλύτερες ηλικίες και το 2001 ξεπερνά το 50% στις ομάδες ηλικιών 55 ετών και άνω στους άνδρες και στις ομάδες ηλικιών 50 ετών και άνω στις γυναίκες. Το πιο δυσοίωνα, όμως γεγονός, είναι ότι στις νεότερες ηλικίες εξακολουθεί να υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό ανδρών και γυναικών που δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο. Το ποσοστό αυτό το 2001 ανερχόταν στο :

- 13,8% στους άνδρες και στο 9,4% στις γυναίκες στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών.
- 15,1% στους άνδρες και στο 11,3% στις γυναίκες στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών, και στο
- 18,1% στους άνδρες και στο 15,9% στις γυναίκες στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.

Από το άρθρο αυτό –όπως και από εκείνο που προαναφέρθηκε– φαίνεται ότι η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα μείζονα προβλήματα της εκπαίδευσης στη χώρα μας. Η πλήρης, επομένως, εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής για την υποχρεωτική εκπαίδευση (άρθρο 16 παρ. 3 και άρθρο 112 παρ. 4 του Συντάγματος) πρέπει να αποτελέσει ένα από τα πρώτα θέματα του διαλόγου για την παιδεία.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 140, Ιαν.-Μάρ. 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33

ΠΩΣ ΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΟΥΝ ΤΑ Α.Ε.Ι. ΟΤΑΝ Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΦΤΩΧΟΤΕΡΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.15;

Στην έντονη αντιπαράθεση που έχει προκαλέσει το νομοσχέδιο για την αξιολόγηση των ΑΕΙ της χώρας κανείς δεν αμφισβήτησε την αναγκαιότητα της αξιολόγησης. Οι άμεσα, όμως, ενδιαφερόμενοι, δηλαδή τα ΑΕΙ με τους εκπροσώπους τους, τόνισαν ότι η αξιολόγηση προϋποθέτει αύξηση της χρηματοδότησης των Ιδρυμάτων προκειμένου να επιτελέσουν σωστά το έργο της διδασκαλίας και της έρευνας, την ποιότητα των οποίων θα κληθούν να αξιολογήσουν τα όργανα που θα οριστούν για το σκοπό αυτό.

Οι ανάγκες όλων των ΑΕΙ της χώρας είναι πολλές και μεγάλες. Πρώτα απ' όλα υπάρχει πρόβλημα πλήρωσης κενών θέσεων προσωπικού το οποίο είναι ιδιαίτερα οξύ σε ορισμένα Ιδρύματα. Σε πολλά Ιδρύματα υπάρχει οξύ επίσης πρόβλημα χώρων διδασκαλίας (το οποίο αντιμετωπίζεται εκ των ενόντων με κτίρια που είναι διάσπαρτα) καθώς και ανεπάρκεια εργαστηρίων και λοιπής υλικοτεχνικής υποδομής. Όλα τα Ιδρύματα πάσχουν από έλλειψη πόρων για έρευνα. Τέλος ιδιαίτερα και οξύτατα προβλήματα υπάρχουν στα νέα ΑΕΙ των οποίων οι Σχολές και τα Τμήματα έχουν διασπαρεί σε πολλές πόλεις ή ακόμα και σε Νησιά.

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε ένα μόνο (το βασικότερο) από τα πολλά προβλήματα των ΑΕΙ, δηλαδή τη σχέση φοιτητών προς μέλη του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) σε συνδυασμό με τις κατά φοιτητή/σπουδαστή δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας σε σχέση με τα άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (Ε.Ε.15).

Στην αναλογία φοιτητών προς μέλη του ΔΕΠ στο κάθε ένα ΑΕΙ και στα ΑΕΙ ως σύνολο καθοριστικός είναι ο ρόλος του Υπουργείου Παιδείας, δεδομένου ότι από τις αποφάσεις της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας του εξαρτάται τόσο ο αριθμός των φοιτητών όσο και ο αριθμός των μελών του ΔΕΠ των ΑΕΙ. Οι αποφάσεις αυτές είναι εκείνες που έχουν επιδεινώσει δραματικά τα προβλήματα των Ιδρυμάτων αυτών τα τελευταία χρόνια. Αναλυτικότερα:

Σε ό,τι αφορά τον αριθμό των φοιτητών όλοι οι Υπουργοί Παιδείας, ανεξάρτητα από το κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία, ορίζουν τον αριθμό των εισακτέων στο καθένα από αυτά με καθαρά μικροκομματικά κριτήρια χωρίς να παίρνουν υπόψη τόσο τις αιτιολογίες των Ιδρυμάτων όσο και τις δυνατότητές τους να τους εκπαιδεύσουν. Ακόμα χειρότερα αποφασίζουν την ίδρυση ΑΕΙ με Τμήματα σε διάφορες πόλεις και ορίζουν τον αριθμό εισακτέων σ' αυτά χωρίς να υπάρχουν οι στοιχειώδεις προϋποθέσεις για τη λειτουργία τους.

Σε ό,τι αφορά τον αριθμό των μελών ΔΕΠ, ενώ υπάρχει πλήθος αιτημάτων για την προκήρυξη θέσεων, ελάχιστες από αυτές προκηρύσσονται, ενώ στα Τμήματα των νέων ΑΕΙ δεν υπάρχουν παρά ελάχιστοι εκλεγμένα μέλη ΔΕΠ και οι διδακτικές ανάγκες καλύπτονται κατά κύριο λόγο με ειδικούς επιστήμονες (η γνωστή, δηλαδή, ελληνική προχειρότητα).

Η κατάσταση αυτή υπάρχει εδώ και πολλά χρόνια αλλά επιδεινώθηκε δραματικά τη δεκαετία 1992/93-2002/2003 (για να επανέλθει η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ στα επίπεδα του 1992/93 απαιτείται η προκήρυξη και πλήρωση 3.554 θέσεων, βλέπε αναλυτικά το επόμενο Κεφάλαιο).

Είναι αυτονόητο ότι προκειμένου να προκηρυχθούν και να πληρωθούν τόσες θέσεις μελών ΔΕΠ απαιτούνται πρόσθετες πιστώσεις στα ΑΕΙ της χώρας. Πρόσθετες, όμως, πιστώσεις απαιτούνται και για την κάλυψη όλων των άλλων αναγκών των ΑΕΙ που προαναφέρθηκαν (κτιριακές εγκαταστάσεις, εργαστήρια, βιβλιοθήκες, υλικοτεχνική υποδομή, ερευνητικά προγράμματα

κλπ). Τα συνολικά ποσά που απαιτούνται είναι πολύ περισσότερα απ' όσα διατίθενται.

Στο κρίσιμο θέμα των δημόσιων δαπανών για τα ΑΕΙ η Ελλάδα, δυστυχώς, κατέχει την τελευταία θέση ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.15. Με βάση στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. (της Eurostat) (βλέπε το δημοσίευμα του 2004 *Education in Europe 2003* δίνουμε στον Πίνακα που ακολουθεί τις κατά φοιτητή/σπουδαστή δαπάνες του Δημοσίου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ, δηλαδή συγκρίσιμες ανάμεσα στα κράτη-μέλη) (στην 1η στήλη) και τις ίδιες δαπάνες ως ποσοστό του κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) του καθενός από τα 14 κράτη-μέλη της Ε.Ε.15 και της Ε.Ε.15 ως συνόλου (δεν υπάρχουν στοιχεία για το Λουξεμβούργο, οι περισσότεροι φοιτητές του οποίου σπουδάζουν σε γειτονικά κράτη).

ΠΙΝΑΚΑΣ
Κατά φοιτητή/σπουδαστή δαπάνες του
Δημοσίου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
σε ΜΑΔ και ως ποσοστό του κατά κεφαλή
(κ.κ.) ΑΕΠ σε ΜΑΔ σε 14 κράτη-μέλη
της Ε.Ε.15 το έτος 2000

ΜΕΛΗ	ΣΕ ΜΑΔ	ΩΣ % κ.κ.ΑΕΠ
Σουηδία	13.651	57
Δανία	11.922	45
Ολλανδία	10.981	44
Ιρλανδία	10.402	40
Γερμανία	10.183	42
Αυστρία	10.003	39
Βέλγιο	9.897	41
Ηνωμένο Βασίλειο	8.737	38
Φινλανδία	7.879	34
Γαλλία	7.618	33
Ιταλία	7.422	32
Πορτογαλία	6.353	41
Ισπανία	6.227	34
Ελλάδα	3.168	21
Ε.Ε.15	8.334	37

Από την 1η στήλη του Πίνακα φαίνεται ότι το έτος 2000 η χώρα μας είχε τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες σε ΜΑΔ κατά φοιτητή/σπουδαστή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.15 (οι οποίες ήταν μικρότερες από το μισό του μέσου όρου της Ε.Ε.15 και μικρότερες από το ένα τέταρτο των δαπανών της Σουηδίας).

Επειδή, όμως, το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ της χώρας μας το 2000 ήταν το χαμηλότερο στην Ε.Ε.15, μια πιο συγκρίσιμη εικόνα δίνει η 2η στήλη, όπου οι δαπάνες αυτές εκφράζονται ως ποσοστό τού κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ της καθεμιάς χώρας. Δυστυχώς και με το κριτήριο αυτό η Ελλάδα κατέχει την τελευταία θέση ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.15, με ποσοστό σχεδόν το μισό εκείνου της Ε.Ε.15 και σχεδόν το ένα τρίτο εκείνου της Σουηδίας.

Οι χαμηλές αυτές κατά φοιτητή/σπουδαστή δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας αντανακλούνται τόσο στην έλλειψη του αναγκαίου διδακτικού ερευνητικού προσωπικού που προαναφέρθηκε όσο και στις μεγάλες ελλείψεις σε υποδομή των ΑΕΙ (και πολύ περισσότερο των ΤΕΙ) της χώρας. Με τόσο χαμηλές κατά σπουδαστή δαπάνες σε σύγκριση με τα ΑΕΙ των άλλων κρατών-μελών της Ε.Ε.15, σωστή αξιολόγηση μπορεί να υπάρξει μόνο αν :

- (α) Αυξηθεί όσο χρειάζεται η χρηματοδότησή τους προκειμένου να καλυφθούν όλες οι ανάγκες τους, και
- (β) Σταματήσει το Υπουργείο Παιδείας να καθορίζει αυθαίρετα τον αριθμό των εισακτέων σ' αυτά.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 18.6.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34

ΜΕΓΑΛΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΕΙ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΛΟΓΗ ΑΥΞΗΣΗ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΔΕΠ ΤΗ 10ΕΤΙΑ 1993-2003

Στο θέμα της αξιολόγησης των Α.Ε.Ι. της χώρας τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή όλοι οι εκπρόσωποι των Ιδρυμάτων, δήλωσαν ότι δεν αντιτίθενται σ' αυτήν υπό τον όρο ότι θα αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της ανεπαρκούς χρηματοδότησης τους. Στη μέχρι σήμερα συζήτηση δεν δόθηκαν στοιχεία για τους δύο βασικούς ανθρώπινους «πυλώνες» των Α.Ε.Ι., δηλαδή τους φοιτητές και το διδακτικό ερευνητικό προσωπικό (ΔΕΠ) και τη μεταξύ τους σχέση, δηλαδή την αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ. Στο άρθρο αυτό εξετάζουμε ακριβώς αυτή τη σχέση την εικοσαετία 1982/83-2002/03 (τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν οριστικά στοιχεία). Τα στοιχεία που χρησιμοποιούμε στο άρθρο αυτό είναι δημοσιευμένα στις Στατιστικές Επετηρίδες της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος.

Έτος εκκίνησης είναι το 1982/83, διότι από το έτος αυτό άρχισε η εφαρμογή του Νόμου 1268/82, του γνωστού ως «Νόμου-Πλαισίου» με βάση τον οποίο έγινε αναδιάταξη και κατάταξη του διδακτικού προσωπικού των Α.Ε.Ι. της χώρας. Τα δύο άλλα έτη που εξετάζουμε είναι το 1992/93 (έτος στο οποίο εκτός από τα 13 ΑΕΙ που λειτουργούσαν το 1982/83, με μικρό αριθμό φοιτητών λειτουργούσαν και τα Πανεπιστήμια Αιγαίου, Ιονίου και Θεσσαλίας και το Πολυτεχνείο Κρήτης) και το έτος 2002/03 (έτος στο οποίο λειτουργούσαν επιπλέον με μικρό αριθμό φοιτητών το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Οικιακής Οικονομίας και το Πανεπι-

στήμιο Πελοποννήσου). Όπως είναι γνωστό στο διάστημα της εικοσαετίας αυτής η ΑΣΟΕΕ μετονομάστηκε σε Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, η Πάντειος σε Πάντειο Πανεπιστήμιο, η Ανωτάτη Βιομηχανική Πειραιά σε Πανεπιστήμιο Πειραιώς και η Ανωτάτη Βιομηχανική Θεσσαλονίκης σε Πανεπιστήμιο Μακεδονίας).

Στις 3 πρώτες στήλες του Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τον αριθμό φοιτητών, στις τρεις επόμενες τον αριθμό των μελών ΔΕΠ και στις τρεις τελευταίες την αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ στα ΑΕΙ της χώρας που λειτουργούσαν τα ακαδημαϊκά έτη 1982/83, 1992/93 και 2002/03.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Αριθμός φοιτητών και Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) και αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ στα Α.Ε.Ι. της χώρας τα ακαδημαϊκά έτη 1982/83, 1992/93 και 2002/2003

Α.Ε.Ι.	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ			ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ			ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΦΟΙΤ./ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ		
	1982-83	1992-93	2002-03	1982-83	1992-93	2002-03	1982-83	1992-93	2002-03
Πανεπιστήμιο Αθηνών	32.351	31.396	39.663	2.040	2.624	2.172	15,9	12,0	18,3
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	24.545	31.037	39.660	2.709	2.673	2.802	9,1	11,6	14,2
Πανεπιστήμιο Θράκης	2.145	4.671	11.918	332	456	760	6,5	10,2	15,7
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	2.938	5.338	9.295	438	460	616	6,7	11,6	15,1
Πανεπιστήμιο Κρήτης	900	3.855	7.435	121	452	590	7,4	8,5	12,6
Πανεπιστήμιο Πατρών	5.136	7.649	13.311	560	652	817	9,2	11,7	16,3
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	5.372	7.438	9.462	724	675	771	7,4	11,0	12,3
Οικον. Πανεπιστήμιο Αθηνών	4.859	3.720	7.060	140	173	249	34,7	21,5	28,4
Πάντειο Πανεπιστήμιο	4.727	4.521	7.784	167	224	260	28,3	20,2	29,9
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	5.342	4.061	8.086	108	214	210	49,5	19,0	38,5
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	4.961	2.835	5.202	84	117	213	59,1	24,2	24,4
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	1.228	1.727	2.065	226	141	198	5,4	12,2	10,4
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	363	494	759	41	48	65	8,9	10,3	11,7
Πανεπιστήμιο Αιγαίου		1.346	5.674		178	382		7,6	14,9
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας		827	4.766		56	598		14,8	8,0
Πανεπιστήμιο Ιονίου		477	1.151		62	94		7,7	12,2
Πολυτεχνείο Κρήτης		519	1.556		96	175		5,4	8,9
Χαροκόπειο Παν/μιο Οικ.Οικον.			630			88			7,2
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου			120			19			6,3
ΣΥΝΟΛΟ Α.Ε.Ι.	94.867	111.911	175.597	7.690	9.301	11.079	12,3	12,0	15,8

Από τη σύγκριση των στηλών του ακαδημαϊκού έτους 1992/93 με τις στήλες του ακαδημαϊκού έτους 1982/83 φαίνεται ότι :

- Η αύξηση του αριθμού των φοιτητών ήταν ελαφρά μικρότερη από εκείνη του αριθμού των μελών ΔΕΠ με αποτέλεσμα να σημειωθεί ελαφρά βελτίωση της αναλογίας φοιτητών/μελών ΔΕΠ.

- Σε 8 ΑΕΙ ο αριθμός των φοιτητών αυξήθηκε και σε 5 μειώθηκε (Πανεπιστήμιο Αθηνών, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Πειραιώς και Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Πανεπιστήμια Κρήτης και Θράκης και η μεγαλύτερη μείωση στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Σε 10 ΑΕΙ ο αριθμός των μελών ΔΕΠ αυξήθηκε και σε 3 μειώθηκε (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και Γεωπονικό Πανεπιστήμιο). Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και η μεγαλύτερη μείωση στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο.
- Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ να επιδεινωθεί σε 8 και να βελτιωθεί σε 5 ΑΕΙ (Πανεπιστήμιο Αθηνών, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Πειραιώς και Πανεπιστήμιο Μακεδονίας). Η μεγαλύτερη επιδείνωση σημειώθηκε στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο και στο Πανεπιστήμιο Θράκης και η μεγαλύτερη βελτίωση στα Πανεπιστήμια Πειραιώς και Μακεδονίας.

Από τη σύγκριση των στηλών του ακαδημαϊκού έτους 2002/03 με τις στήλες του ακαδημαϊκού έτους 1992/93 φαίνεται ότι :

- Η αύξηση του αριθμού των φοιτητών στο σύνολο των ΑΕΙ της χώρας ήταν τριπλάσια εκείνης του αριθμού των μελών ΔΕΠ με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ (από 12 προς 1 το ακαδημαϊκό έτος 1992/93 σε 15,8 προς 1 το ακαδημαϊκό έτος 2002/03).
- Σε όλα τα ΑΕΙ ο αριθμός των φοιτητών αυξήθηκε. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας, Αιγαίου, Θράκης και Ιονίου και στο Πολυτεχνείο Κρήτης.
- Σε 15 ΑΕΙ ο αριθμός των μελών ΔΕΠ αυξήθηκε και σε 2 μειώθηκε (Πανεπιστήμια Αθηνών και Πειραιώς). Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας και Αιγαίου και η μεγαλύτερη μείωση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Με εξαίρεση το Πολυτεχνείο Κρήτης, το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο Ιονίου, οι αυξήσεις του αριθμού

των μελών ΔΕΠ ήταν μικρότερες από εκείνες του αριθμού των φοιτητών στα υπόλοιπα με αποτέλεσμα η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ να επιδεινωθεί σ' αυτά. Η μεγαλύτερη επιδείνωση σημειώθηκε στα Πανεπιστήμια Πειραιώς, Θράκης και Κρήτης και στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Από τη σύγκριση, τέλος, των στηλών του ακαδημαϊκού έτους 2002/03 με τις στήλες του ακαδημαϊκού έτους 1982/83 (δηλαδή του τελευταίου με το πρώτο έτος της εικοσαετίας που εξετάζουμε) φαίνεται ότι η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ :

- Στο σύνολο των ΑΕΙ της χώρας επιδεινώθηκε και από 12,3 προς 1 το 1982/83 αυξήθηκε στο 15,8 προς 1 το 2002/03.
- Σε 10 από τα 13 ΑΕΙ που λειτουργούσαν και τα δύο έτη επιδεινώθηκε και σε 3 βελτιώθηκε (στα Πανεπιστήμια Μακεδονίας και Πειραιώς και Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, αλλά παρ' όλα αυτά, η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ σ' αυτά όπως και στο Πάντειο Πανεπιστήμιο εξακολουθεί να είναι απαράδεκτα μεγάλη). Η μεγαλύτερη επιδείνωση σημειώθηκε στα Πανεπιστήμια Θράκης και Ιωαννίνων.

Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος της επιδείνωσης της αναλογίας φοιτητών/μελών ΔΕΠ στο σύνολο των ΑΕΙ, αρκεί να σημειώσουμε ότι, αν το ακαδημαϊκό έτος 2002/03 υπήρχε η αναλογία φοιτητών/μελών ΔΕΠ που υπήρχε το 1992/93, δηλαδή 12 προς 1, θα έπρεπε να υπάρχουν σε όλα τα ΑΕΙ της χώρας 14.633 μέλη ΔΕΠ, δηλαδή 3.554 (!) περισσότερα από αυτά που πράγματι υπηρετούσαν σ' αυτά.

Είναι αυτονόητο ότι προκειμένου να προκηρυχτούν και να πληρωθούν τόσες θέσεις μελών ΔΕΠ, απαιτούνται πρόσθετες πιστώσεις στα ΑΕΙ της χώρας. Πρόσθετες, όμως, πιστώσεις απαιτούνται και για την κάλυψη όλων των άλλων αναγκών των ΑΕΙ (κτιριακές εγκαταστάσεις, εργαστήρια, βιβλιοθήκες, υλικοτεχνική υποδομή, ερευνητικά προγράμματα κλπ). Τα ποσά που απαιτούνται είναι πολύ περισσότερα απ' όσα διατίθενται.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν είναι σαφές ότι είναι απόλυτα δικαιολογημένη η απαίτηση όλων των ΑΕΙ της χώρας για μια μεγάλη αύξηση της χρηματοδότησής τους από τον κρατικό

προϋπολογισμό προκειμένου να προκηρύξουν τις κενές θέσεις ΔΕΠ και να καλύψουν τις άλλες μεγάλες ανάγκες τους. Μόνο όταν θα γίνει αυτή η αύξηση τα επόμενα ακαδημαϊκά έτη με αρχή το 2005/06 –μια αύξηση η οποία θα πρέπει να λάβει υπόψη τις μεγάλες διαφορές που υπάρχουν στις ανάγκες που έχουν τα ΑΕΙ και τα Τμήματά τους– θα καταστεί δυνατή μια σωστή αξιολόγησή τους.

«ΑΥΓΗ», 3.7.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35

ΘΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΙ Ή ΘΑ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΕΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ Η ΑΠΟΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΑΕΙ-ΤΕΙ ;

Ακαδημαϊκό Απολυτήριο, Εισαγωγικές εξετάσεις, Πανελλήνιες εξετάσεις, Δέσμες και Γενικές εξετάσεις, συστήματα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας διαδέχονται το ένα το άλλο (ανάλογα με τις απόψεις του εκάστοτε Υπουργού Παιδείας και των συμβούλων του) και στη διάρκεια της ισχύος του καθενός από αυτά επέρχονται τροποποιήσεις επί τροποποιήσεων (είτε από τον ίδιο τον Υπουργό που το εισηγήθηκε είτε από τους διαδόχους του). Το τελευταίο και χειρότερο παράδειγμα των τροποποιήσεων αυτών είναι οι Γενικές εξετάσεις, οι οποίες αρχικά στόχευαν στην απόκτηση ενός Εθνικού Απολυτηρίου –που είχε την τιμή να προτείνει ο γράφων το 1994– και οι οποίες κατέληξαν, με την τελευταία από τις τροποποιήσεις, η οποία θα ισχύσει τον ερχόμενο Ιούνιο, σε Εισαγωγικές εξετάσεις σε 6 μαθήματα.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των συστημάτων είναι ότι τα εξεταζόμενα μαθήματα διδάσκονται στο λύκειο (συνήθως στην Γ΄ τάξη, αλλά και ορισμένα από αυτά και στη Β΄ τάξη). Τα μαθήματα αυτά εξετάζονται σε εθνικό επίπεδο, τα θέματα δίνονται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας από μικτή επιτροπή καθηγητών ΑΕΙ και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η βαθμολόγηση των γραπτών γίνεται από καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα αποτελέσματα για την πλήρωση των ορισμέ-

νων θέσεων εισακτέων στο κάθε Τμήμα ΑΕΙ ή ΤΕΙ εξάγονται με βάση το συνολικό βαθμό των υποψηφίων.

Ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό των συστημάτων αυτών είναι ότι για τον αριθμό των εισακτέων τα ΑΕΙ ή ΤΕΙ δεν έχουν λόγο διότι, παρόλο που κάνουν προτάσεις για περιορισμένο αριθμό, ο εκάστοτε Υπουργός Παιδείας ορίζει τον αριθμό αυτό (συνήθως πολύ μεγαλύτερο από εκείνο που προτείνουν τα Ιδρύματα) με μικροκομματικά κριτήρια χωρίς να λαβαίνει υπόψη τη δυνατότητα εκπαίδευσης (από άποψη μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού, κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής) του αριθμού αυτού.

Τα συστήματα που προαναφέρθηκαν διαφοροποιούνται σε ό,τι αφορά τον αριθμό των εξεταζόμενων μαθημάτων καθώς και στο αν και κατά πόσο λαμβάνεται υπόψη η επίδοση του υποψηφίου στο λύκειο, η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις εγκαταλείπεται κάποια στιγμή (βλέπε σχετικά στη συνέχεια).

Αυτό είναι το γενικό πλαίσιο που ισχύει από το 1964 μέχρι σήμερα. Στη φάση στην οποία βρισκόταν το πλαίσιο αυτό το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '70 ο γράφων –ως Καθηγητής της ΑΣΟΕΕ τότε– ξεκίνησε μια μεγάλη έρευνα για τις τότε ισχύουσες εισαγωγικές εξετάσεις από την οποία εκδόθηκε το 1979 μόνο ένα βιβλίο με τίτλο *Οι Εισαγωγικές Εξετάσεις στα Α.Ε.Ι.-Μέρος Πρώτο : οι Υποψήφιοι και τα Ποσοστά Επιτυχίας* (η εκλογή μου ως Βουλευτή το 1977 και η, στη συνέχεια, πλήρης απορρόφησή μου από την πολιτική, δεν επέτρεψε τη συγγραφή και έκδοση των επόμενων Μερών της έρευνας αυτής, παρόλο που τα σχετικά αποτελέσματα με τη μορφή εκτυπώσεων υπολογιστή υπάρχουν, δυστυχώς αναξιοποίητα).

Τώρα προτείνεται η «αποδέσμευση του λυκείου» από τις εξετάσεις για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η πρόταση αυτή συνίσταται στο εξής: Κάθε λύκειο, με εσωτερικές εξετάσεις, θα δίνει απολυτήριο στους μαθητές της Γ' τάξης, το οποίο θα αποτελεί πιστοποιητικό αποφοίτησης από το λύκειο. Όσοι από τους αποφοίτους θέλουν να προχωρήσουν στις σπουδές τους σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ θα δίνουν εξετάσεις σε ένα περιορισμένο αριθμό

μαθημάτων ανάλογα με την κατεύθυνση που θέλουν να ακολουθήσουν. Οι εξετάσεις θα γίνονται σε εθνικό επίπεδο με ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και τα αποτελέσματα θα εκδίδονται όπως τώρα. Οι επιλογές των υποψηφίων θα είναι περιορισμένες σε συγγενή Τμήματα. Για τα μαθήματα που θα εξετάζονται, οι Πρυτάνεις προτείνουν να έχουν λόγο τα ΑΕΙ. Με άλλα λόγια προτείνεται μια παραλλαγή των εισαγωγικών εξετάσεων της δεκαετίας του '70.

Πριν προχωρήσω στην εξέταση της πρότασης αυτής, θα πρέπει να αναφέρω ότι ορισμένοι προτείνουν, εκτός από τους βαθμούς στα πανελλαδικά εξεταζόμενα μαθήματα, να λαμβάνονται υπόψη και οι βαθμοί των τριών τάξεων του λυκείου, οι οποίοι, φυσικά, δίνονται με εσωτερικές εξετάσεις στο κάθε λύκειο. Πιστεύω ότι η θλιβερή εμπειρία του παρελθόντος σχετικά με την «παραγωγή» αριστούχων με εσωτερικές εξετάσεις από τα λύκεια προκειμένου να ενισχυθούν οι υποψήφιοί τους δεν επιτρέπει ούτε καν τη συζήτηση της συμπληρωματικής αυτής πρότασης.

Έρχομαι τώρα στην επιλεγόμενη, με τον παραπάνω τρόπο, «αποδέσμευση» του λυκείου. Πρόκειται, προφανώς, για μια τυπική και όχι ουσιαστική αποδέσμευση, δεδομένου ότι τα εξεταζόμενα μαθήματα για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ θα είναι αυτά που διδάσκονται στο λύκειο. Κατά συνέπεια θα εξακολουθήσει να υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στο λύκειο και στην εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Με δεδομένη την κατεστημένη πλέον νοοτροπία γονέων και μαθητών ότι χωρίς φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα (ακόμη και για μαθητές των καλύτερων ιδιωτικών σχολείων) δεν είναι δυνατόν να πετύχει κανείς στις εξετάσεις, το νέο σύστημα αποκλείεται να μειώσει –ούτε, πολύ περισσότερο– να καταργήσει την εξωσχολική αυτή προετοιμασία των υποψηφίων για εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Έχει μάλιστα εκφραστεί η άποψη ότι, αντίθετα, θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο τα φροντιστήρια και τα ιδιωτικά μαθήματα, με ακόμα μεγαλύτερη και δυσβάστακτη οικονομική επιβάρυνση των οικογενειακών προϋπολογισμών.

Το ερώτημα, επομένως, που απομένει είναι αν η τυπική αυτή αποδέσμευση θα αναβαθμίσει ή θα υποβαθμίσει το λύκειο; Αν,

δηλαδή, θα βελτιώσει ή θα χειροτερεύσει την κάθε άλλο παρά καλή κατάσταση στην οποία βρίσκεται η μεταγυμνασιακή εκπαίδευση σήμερα στη χώρα μας.

Με δεδομένα τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω για τη συνέχιση, αν όχι αύξηση, της συμπληρωματικής προετοιμασίας των υποψηφίων στα φροντιστήρια ή με ιδιαίτερα μαθήματα, το ερώτημα αυτό καταλήγει στο αν και κατά πόσο οι μαθητές θα καταβάλουν περισσότερη ή λιγότερη προσπάθεια και επιμέλεια στην παρακολούθηση όλων των μαθημάτων του λυκείου ώστε το απολυτήριό τους να είναι η πιστοποίηση μιας καλύτερης ποιότητας εκπαίδευσης από εκείνη που δίνεται σήμερα και αν και κατά πόσο η ποιότητα αυτή θα αντικατοπτρίζεται στο βαθμό του απολυτηρίου και ο βαθμός αυτός θα είναι συγκρίσιμος μεταξύ λυκείων.

Το γεγονός ότι το απολυτήριο θα δίνεται μόνο με εσωτερικές εξετάσεις στο κάθε λύκειο και ο απόφοιτος δεν θα έχει κριθεί με εξετάσεις εθνικού επιπέδου, σημαίνει ότι ο οποιοσδήποτε βαθμός (υψηλός ή χαμηλός) ενός λυκείου (ο οποίος εξαρτάται τόσο από υποκειμενικούς όσο και αντικειμενικούς –αλλά και ιδιάζοντες «ελληνικούς»– παράγοντες) δεν θα είναι συγκρίσιμος μεταξύ λυκείων. Κατά συνέπεια το απολυτήριο λυκείου και ο όποιος βαθμός του θα αποτελεί απλώς ένα πιστοποιητικό αποπεράτωσης της 12ετους εκπαίδευσης χωρίς καμιά δυνατότητα αξιοποίησής του σε προσλήψεις ή προαγωγές κλπ (αυτός είναι και ο λόγος αποκλεισμού του ως συμπληρωματικού κριτηρίου για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ).

Συνέπεια των παραπάνω είναι ότι η τυπική αποδέσμευση –με τη σημερινή παγιωμένη κατάσταση στα σχολεία, στα φροντιστήρια και στα ιδιαίτερα μαθήματα και την κυρίαρχη νοοτροπία γονέων και μαθητών που περιγράφηκε πιο πάνω– το πιθανότερο είναι να οδηγήσει όχι σε αναβάθμιση, αλλά σε παραπέρα υποβάθμιση του λυκείου. Με άλλα λόγια και η συζητούμενη «αποδέσμευση» δεν θα είναι τίποτε άλλο παρά ένα ακόμα σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, παραλλαγή των προηγούμενων, το οποίο δεν πρόκειται να αλλάξει ουσιαστικά τίποτε στο αποτελεσματωμένο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Μετά από τη σύντομη αυτή ανάλυση, το ερώτημα που γεννιέται είναι: υπάρχει, άραγε, λύση που να συνδυάζει αναβάθμιση του λυκείου και αντικειμενικό και αδιάβλητο τρόπο εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ ;

Στο ερώτημα αυτό όλοι οι εκπαιδευτικοί απαντούν ότι αυτό που χρειάζεται είναι η συνολική αλλαγή του εκπαιδευτικού μας συστήματος, αρχίζοντας από το νηπιαγωγείο και καταλήγοντας στην απονομή διδακτορικών από τα ΑΕΙ. Η αλλαγή αυτή πρέπει να είναι καρπός μιας υπερκομματικής προσέγγισης του θέματος με συμμετοχή και συναίνεση όλων των αρμόδιων φορέων. Βασικές προϋποθέσεις για να επιτευχθεί –εκτός από την αλλαγή της νοοτροπίας γονέων και μαθητών για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω– είναι:

- (α) Η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα ΑΕΙ της χώρας με πρόσθετη προετοιμασία εκείνων που προορίζονται να διδάξουν στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- (β) Η αύξηση των αποδοχών όλων των εκπαιδευτικών σε ύψος που θα τους εξασφαλίζει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης ώστε να αφοσιωθούν αποκλειστικά στο έργο τους.
- (γ) Η ριζική αλλαγή του περιεχομένου σπουδών με νέα βιβλία και βοηθήματα καθώς και των τρόπων διδασκαλίας.
- (δ) Η ενίσχυση και αναβάθμιση της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, και
- (ε) Η συμπλήρωση και ο εκσυγχρονισμός της κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής.

Για να γίνουν όλα αυτά απαιτείται η αύξηση των πόρων που διατίθενται από τον κρατικό προϋπολογισμό, ώστε μέσα στα επόμενα τρία έτη να αυξηθούν από το 3,6% σήμερα στο 5,0% και τα επόμενα χρόνια να φτάσουν το 7,5% του ΑΕΠ.

Αν υπάρξουν όλες οι παραπάνω προϋποθέσεις, το λύκειο πραγματικά θα αναβαθμιστεί και τα αποτελέσματα της αναβάθμισης αυτής θα πρέπει να διαπιστώνονται με την σε εθνικό επίπεδο εξέταση των μαθητών της χώρας με θέματα τα οποία θα λαμβάνονται από μια ανανεούμενη τράπεζα θεμάτων και τη

βαθμολόγηση των γραπτών τους από καθηγητές σχολείων άλλων πόλεων. Τα απολυτήρια αυτά θα είναι συγκρίσιμα ανάμεσα στα λύκεια της χώρας και οι βαθμοί σ' αυτά (με συντελεστές στάθμισης των μαθημάτων που θα προτείνουν τα ΑΕΙ και ΤΕΙ) θα αποτελούν το κριτήριο για την επιλογή εκείνων που θα πληρώσουν τις θέσεις που προσφέρουν τα ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 16.10.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΤΟ «ΑΠΟΠΑΙΔΙ» ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Στις 30.8.05 η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), η Eurostat, έδωσε στη δημοσιότητα στοιχεία για την κατανομή κατά κατηγορίες των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. των 25 (Ε.Ε.25) και την Ε.Ε.25 ως σύνολο για το έτος 2003 καθώς και τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες της καθεμιάς κατηγορίας στο σύνολο των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης.

Η Γενική Κυβέρνηση (δημόσιος τομέας απ' εδώ κι' εμπρός) περιλαμβάνει το γενικό κρατικό προϋπολογισμό (τακτικό και δημόσιων επενδύσεων), τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, τα Ασφαλιστικά Ταμεία και τους Δημόσιους Οργανισμούς. Όπως σημειώνει η Eurostat, είναι η πρώτη φορά που δημοσιεύονται τέτοια στοιχεία για όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.25. Μια από τις κατηγορίες στις οποίες κατανέμονται οι δαπάνες του δημόσιου τομέα αφορά την εκπαίδευση.

Στην 1η στήλη του Πίνακα που ακολουθεί δίνουμε τα στοιχεία της Eurostat για το ποσοστό του ΑΕΠ που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα για την εκπαίδευση (το ποσοστό αυτό δείχνει τη θέση που κατέχει η εκπαίδευση στο σύνολο των οικονομίας με βάση τις δαπάνες του δημόσιου τομέα γι' αυτή) και στη 2η στήλη το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες για την εκπαίδευση στο σύνολο των δαπανών του δημόσιου τομέα (το ποσοστό αυτό δείχνει τη θέση που έχει η εκπαίδευση στα πλαίσια του δημόσιου τομέα) για τα 25 κράτη-μέλη της Ε.Ε.25. Η σειρά

των κρατών-μελών στον Πίνακα αυτό είναι κατά το ύψος του ποσοστού του ΑΕΠ που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα για την εκπαίδευση. Στην 3η από το τέλος γραμμή του Πίνακα δίνονται τα αντίστοιχα στοιχεία για την Ε.Ε.25 ως σύνολο, στην προτελευταία γραμμή του εκείνα για τα 10 κράτη-νέα μέλη της Ε.Ε.25 (10ΝΜΕΕ) ως σύνολο και στην τελευταία εκείνα για τα 12 κράτη-μέλη της Ευρωζώνης ως σύνολο.

ΠΙΝΑΚΑΣ
Δαπάνες του δημόσιου τομέα (Δ.Τ.) για την
εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως
ποσοστό του συνόλου των δαπανών του
Δ.Τ. στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.25 το 2003

ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ε.Ε.25	ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ	ΩΣ % ΤΟΥ ΣΥΝ. ΔΑΠ.ΤΟΥ Δ.Τ.
Δανία	8,5	15,0
Σουηδία	7,4	12,7
Πορτογαλία	7,0	14,7
Φινλανδία	6,6	13,0
Εσθονία	6,4	17,8
Μάλτα	6,4	12,6
Βέλγιο	6,3	12,3
Πολωνία	6,3	14,1
Λετονία	6,2	17,3
Ουγγαρία	6,1	12,1
Γαλλία	6,0	11,2
Λιθουανία	6,0	17,6
Σλοβενία	5,9	12,2
Αυστρία	5,8	11,4
Κύπρος	5,7	12,5
Λουξεμβούργο	5,4	11,9
Ηνωμένο Βασίλειο	5,3	12,3
Ιταλία	5,2	10,7
Ολλανδία	5,2	10,6
Τσεχία	4,9	9,1
Ιρλανδία	4,6	13,2
Σλοβακία	4,3	11,1
Ισπανία	4,2	11,2
Γερμανία	4,1	8,5
Ελλάδα	3,6	7,4
Ε.Ε.25	5,3	10,9
10 ΝΜΕΕ	5,8	12,6
12 ΕΥΡΩΖΩΝΗ	5,0	10,4

Πριν εξετάσουμε τις επιμέρους χώρες, πρέπει να σημειώσουμε ότι, όπως φαίνεται από τις τρεις τελευταίες γραμμές του Πίνακα, στα 10 κράτη-νέα μέλη της Ε.Ε.25 οι δαπάνες του δημόσιου τομέα τους για την εκπαίδευση τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ τους όσο και ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών του δημόσιου τομέα είναι

υψηλότερες απ' ό,τι στην Ε.Ε.25 ως σύνολο και στην Ευρωζώνη ως σύνολο (!).

Από τον Πίνακα φαίνεται ότι ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.25:

- Τις τρεις πρώτες θέσεις στο ποσοστό του ΑΕΠ που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα για την εκπαίδευση κατέχουν η Δανία, η Σουηδία και η Πορτογαλία, ενώ τις τρεις τελευταίες η Ισπανία, η Γερμανία και η Ελλάδα (βλέπε 1η στήλη του Πίνακα).
- Τις τρεις πρώτες θέσεις στο ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα για την εκπαίδευση στο σύνολο των δαπανών του δημόσιου τομέα κατέχουν η Εσθονία, η Λιθουανία και η Λετονία ενώ τις τρεις τελευταίες η Τσεχία, η Γερμανία και η Ελλάδα. (βλέπε 2η στήλη του Πίνακα). Η υψηλή θέση που κατέχουν η Εσθονία, η Λιθουανία και η Λετονία οφείλεται στο γεγονός ότι το σύνολο των δαπανών του δημόσιου τομέα των χωρών αυτών ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι πολύ χαμηλότερο, ενώ το ποσοστό τους για την εκπαίδευση πολύ υψηλότερο από το μέσο όρο της Ε.Ε.25.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Ελλάδα κατείχε το 2003 την τελευταία θέση στις δαπάνες για την εκπαίδευση τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ όσο και ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών του δημόσιου τομέα. Και αυτό παρόλο που στις δαπάνες του δημόσιου τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ η Ελλάδα κατέχει τη 14η θέση ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.25.

Το 2003 δεν είναι, φυσικά, το πρώτο έτος στο οποίο η εκπαίδευση αποτελεί το αποπαίδι του δημόσιου τομέα. Κάθε χρόνο, στην κριτική που έχει κάνει τόσο ο υπογράφων όσο και άλλοι σχολιαστές στον κρατικό προϋπολογισμό επισημαίνεται το γεγονός αυτό.

Όπως όμως προαναφέρθηκε, το 2003 είναι το πρώτο έτος στο οποίο εμφανίζεται μια συγκριτική εικόνα της Ε.Ε.25 στον τομέα αυτό, από την οποία προκύπτει ότι, δυστυχώς, στην εκπαίδευση η χώρα μας κατέχει την τελευταία θέση όχι μόνο ανάμεσα στα 15

κράτη-παλαιά μέλη της Ε.Ε. αλλά και ανάμεσα στα 10 κράτη-νέα μέλη της.

Μετά από την κάθε άλλο παρά τιμητική αυτή θέση της χώρας μας στην εκπαίδευση ανάμεσα στα μέλη της Ε.Ε.25 θα περίμενε κανείς ότι η κατάσταση θα παρουσίαζε σημαντική βελτίωση το 2005, έτος για το οποίο η κυβέρνηση της ΝΔ κατέθεσε τον πρώτο δικό της Προϋπολογισμό, δεδομένου ότι το κόμμα αυτό υποσχόταν ότι θα αύξαινε τις δαπάνες για την εκπαίδευση στο 5,0% του ΑΕΠ ώστε να πλησιάσουν το μέσο όρο της Ε.Ε.25.

Δυστυχώς η κατάσταση στον τόσο σημαντικό αυτό τομέα για τη χώρα μας το 2005 είναι ακριβώς η ίδια με εκείνη του 2003. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα στοιχεία που δίνονται στο Προσχέδιο Προϋπολογισμού του 2006, που κατατέθηκε στην Βουλή στις 3.10.05, το 2005 τα ποσά που εκτιμάται ότι διατέθηκαν από τον τακτικό προϋπολογισμό στο Υπουργείο Παιδείας είναι 5.692 εκατ. ευρώ και από το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων 674 εκατ. ευρώ. Σύνολο 6.366 εκατ. Ευρώ και ως ποσοστό του ΑΕΠ 3,54%.

Η θλιβερή αυτή εικόνα δεν πρόκειται, δυστυχώς, να βελτιωθεί το 2006 δεδομένου ότι σύμφωνα με το Προσχέδιο Προϋπολογισμού που προαναφέρθηκε το 2006 τα ποσά που προβλέπεται ότι θα διατεθούν από τον Τακτικό Προϋπολογισμό στο Υπουργείο Παιδείας θα είναι 6.063 εκατ. ευρώ και από το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων 810 εκατ. ευρώ. Σύνολο 6.873 εκατ. ευρώ και ως ποσοστό του ΑΕΠ 3,55%.

Η εκπαίδευση, όμως, αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, δηλαδή ό,τι πολυτιμότερο διαθέτει η χώρα μας. Από την εκπαίδευση εξαρτάται, κυριολεκτικά, το μέλλον του Τόπου. Οι δαπάνες γι' αυτήν είναι η επένδυση εκείνη που θα αποδώσει τους περισσότερους καρπούς. Γι' αυτό, έστω και με καθυστέρηση δεκαετιών, θα πρέπει να αυξηθούν το 2007 και το 2008 και να φτάσουν το 2008 στο 5,0% του ΑΕΠ. Τα επόμενα έτη πρέπει να αυξηθούν ακόμη περισσότερο, ώστε να φτάσει η Ελλάδα το 2012 το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανούσε η Πορτογαλία για την εκπαίδευση το 2003.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 10.11.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37
ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ Α.Ε.Ι. ΠΟΥ ΖΗΤΑ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Μεγάλη και απόλυτα δικαιολογημένη αντίθεση έχει συναντήσει από τα ΑΕΙ (και όχι μόνο από τις Θεολογικές Σχολές) η δημοσιοποίηση νομοσχεδίου για την ίδρυση Ανώτατων Εκκλησιαστικών Σχολών (Α.Ε.Σ.), δεδομένου ότι πολλές από τις διατάξεις του παραβιάζουν το Σύνταγμα της χώρας.

Το αν και κατά πόσο η Εκκλησία της Ελλάδος έχει ανάγκη Α.Ε.Σ. είναι ένα θέμα στο οποίο έχουν ήδη εκφραστεί διάφορες απόψεις. Ανεξάρτητα, όμως, από την απάντηση που δίνει ο καθένας στο ερώτημα αυτό, είναι, πιστεύω, δικαίωμα της Εκκλησίας, ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, να ζητήσει από την Πολιτεία την ίδρυση Α.Ε.Σ., εφόσον κρίνει ότι από τη μια μεριά οι υπάρχουσες 4 ανώτερες εκκλησιαστικές σχολές δεν παρέχουν αρκετά υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και από την άλλη οι Θεολογικές Σχολές των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης δεν δίνουν την εκπαίδευση που εκείνη θεωρεί αναγκαία προκειμένου να στελεχώσει τον κλήρο και τις διοικητικές της υπηρεσίες. Η αποδοχή του αιτήματος αυτού της Εκκλησίας απόκειται στην εκάστοτε Κυβέρνηση και η ίδρυση Α.Ε.Σ. εξαρτάται από την υπερψήφιση του σχετικού νομοσχεδίου από τη Βουλή των Ελλήνων.

Με δεδομένο ότι η σημερινή Κυβέρνηση (όπως άλλωστε και η προηγούμενη) αποδέχτηκε το αίτημα της Εκκλησίας και (σε αντίθεση με την προηγούμενη) έδωσε στη δημοσιότητα το σχετικό νομοσχέδιο (ανάλογο είχε καταρτίσει και η προηγούμενη Κυβέρνηση), στο άρθρο, αυτό αντί για κριτική του νομοσχεδίου αυτού (που έχει ήδη γίνει και μάλιστα από ειδικότερους του γράφοντος Καθηγητές Α.Ε.Ι.) αναφερόμαστε στους όρους και στις προϋποθέσεις που, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να πληροί ένα νομοσχέδιο για την ίδρυση ενός ειδικού Α.Ε.Ι. το οποίο να είναι σύμφωνο με το Σύνταγμα και τους νόμους για τα Α.Ε.Ι. και

ταυτόχρονα να δίνει την εκπαίδευση που είναι αναγκαία σε όσους θέλουν να υπηρετήσουν την Εκκλησία. Το άρθρο χωρίζεται σε 5 Μέρη:

- (α) Τρόπος ίδρυσης και διοίκησης του Α.Ε.Ι.
- (β) Γνωστικά πεδία τα οποία θα διδάσκονται, προσόντα εκείνων που θα τα διδάξουν και τρόπος εκλογής τους.
- (γ) Δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις για την κάλυψη των θέσεων που θα προσφέρουν τα Τμήματα του Α.Ε.Ι.
- (δ) Διαθεσιμότητα του αναγκαίου και με τα απαιτούμενα προσόντα αριθμού μελών ΔΕΠ και χρόνος έναρξης λειτουργίας των Τμημάτων του Α.Ε.Ι.
- (ε) Ο ρόλος της Εκκλησίας.

I. Ίδρυση και διοίκηση ειδικού Α.Ε.Ι.

Εφόσον το αίτημα της Εκκλησίας για την ίδρυση Α.Ε.Σ. έχει γίνει δεκτό από την κυβέρνηση, είναι αυτονόητη υποχρέωση του Υπουργείου Παιδείας να συντάξει ένα νομοσχέδιο για την ίδρυση ενός ειδικού Α.Ε.Ι., το οποίο να είναι σύμφωνο τόσο με το άρθρο 16 του Συντάγματος όσο και με τους νόμους που διέπουν όλα τα Α.Ε.Ι. της χώρας. Δυστυχώς αυτό, όπως προαναφέρθηκε, δεν συμβαίνει με το νομοσχέδιο που δόθηκε στη δημοσιότητα.

Η ίδρυση του ειδικού Α.Ε.Ι. δεν πρέπει να γίνει με ανωτατοποίηση των ανώτερων εκκλησιαστικών σχολών (το προηγούμενο της «ανωτατοποίησης» των Τ.Ε.Ι. είναι παράδειγμα προς αποφυγή) αλλά με την ίδρυση εξ' υπαρχής ενός ειδικού Α.Ε.Ι. με έδρα την Αθήνα με Σχολές και Τμήματα που θα λειτουργούν στον ίδιο χώρο. Θα πρέπει, δηλαδή, να αποκλειστεί η απαράδεκτη διασπορά Τμημάτων του σε διάφορες πόλεις της χώρας, διασπορά η οποία, ουσιαστικά, καταργεί την έννοια του Πανεπιστημίου.

Η πρώτη (προσωρινή) διοίκηση του ειδικού αυτού Α.Ε.Ι. θα είναι αναγκαστικά μια Διοικούσα Επιτροπή με Πρόεδρο και μέλη Καθηγητές άλλων Α.Ε.Ι. με ειδίκευση όσο το δυνατόν πλησιέστερη προς τα γνωστικά αντικείμενα τα οποία θα διδάσκονται σ' αυτό και ένα εκπρόσωπο της Εκκλησίας (κατά το πρότυπο των

Διοικουσών Επιτροπών των νέων Α.Ε.Ι., στις οποίες μετέχει και εκπρόσωπος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης). Στη συνέχεια, όταν θα συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός μελών Δ.Ε.Π., η Διοικούσα Επιτροπή θα καταργηθεί και το Α.Ε.Ι. θα εκλέξει από τα μέλη του τη Διοίκησή του και θα αποκτήσει πλήρη αυτονομία.

Οι υπάρχουσες ανώτερες εκκλησιαστικές σχολές θα μπορούσαν είτε να συνεχίσουν τη λειτουργία τους προκειμένου να καλύψουν ανάγκες για μεσαία στελέχη της Εκκλησίας ή, αν για όλες τις ανάγκες απαιτούνται προσόντα αποφοίτων του ειδικού Α.Ε.Ι., να κλείσουν όταν αυτό μπει σε πλήρη λειτουργία (κατά το προηγούμενο των Παιδαγωγικών Ακαδημιών).

II. Τα γνωστικά πεδία του ειδικού Α.Ε.Ι., τα προσόντα και η πλήρωση των θέσεων μελών ΔΕΠ

Δεδομένου ότι σκοπός του ειδικού αυτού Α.Ε.Ι. θα είναι η εκπαίδευση νέων ορισμένοι από τους οποίους –όσοι έχουν την απαιτούμενη κλήση και κλίση– θα γίνουν ιερείς ενώ άλλοι και άλλες θα θελήσουν να στελεχώσουν άλλες θέσεις στην Εκκλησία, το νομοσχέδιο με το οποίο θα ιδρυθεί το ειδικό αυτό Α.Ε.Ι. θα πρέπει να προσδιορίζει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια τα γνωστικά πεδία που θα καλύπτει το διδακτικό και ερευνητικό έργο του. Ανάλογα με τα γνωστικά αυτά πεδία θα καθοριστεί και ο αριθμός των Σχολών του και των Τμημάτων τους.

Με βάση τα γνωστικά αυτά αντικείμενα και τον αριθμό των Τμημάτων θα προσδιοριστεί ο αριθμός των θέσεων μελών Δ.Ε.Π. και οι ειδικεύσεις τις οποίες θα πρέπει να έχουν. Η προκήρυξη των θέσεων αυτών θα πρέπει να ακολουθήσει τη διαδικασία που ακολουθείται απ' όλα τα νέα Α.Ε.Ι. της χώρας και τα προσόντα τα οποία θα πρέπει να έχουν οι υποψήφιοι θα πρέπει να είναι εκείνα που καθορίζει ο νόμος-πλαίσιο και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις τους (διδασκτορικό, ερευνητικό έργο, διδακτική πείρα).

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιδιωκόμενη υψηλή ποιότητα σπουδών, τα Τμήματα του Α.Ε.Ι. θα πρέπει να αρχίσουν να δέχονται φοιτητές μόνο όταν θα έχει εκλεγεί ένας βασικός πυρή-

νας μελών Δ.Ε.Π. με τις διαδικασίες που προαναφέρθηκαν και υπάρξει η αναγκαία κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή.

III. Δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις για την κάλυψη των θέσεων που προσφέρονται από τα ειδικά Α.Ε.Ι.

Ο προσδιορισμός του αριθμού των εισακτέων στο κάθε Τμήμα θα πρέπει να γίνεται με βάση τις δυνατότητες εκπαίδευσής τους στο συγκεκριμένο Τμήμα και η επιλογή τους θα γίνεται με το ίδιο ακριβώς σύστημα με το οποίο γίνεται και η επιλογή τους στα Τμήματα όλων των Α.Ε.Ι. της χώρας.

Δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις αυτές θα πρέπει να έχουν τα αγόρια και κορίτσια εκείνα που επιθυμούν να σπουδάσουν στα Τμήματα του Α.Ε.Ι. Για να μετάσχουν σ' αυτές δεν θα απαιτείται ούτε συστατική επιστολή ούτε οποιαδήποτε συνέντευξη. Σε ό,τι αφορά τα Τμήματα που θα επιλέξουν, δεν θα υπάρχει ποσοτική διάκριση ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια δεδομένου ότι και τα κορίτσια θα μπορούσαν όχι μόνο απασχοληθούν σε διοικητικές και άλλες θέσεις στην Εκκλησία αλλά και να υπηρετήσουν και ως Διακόνισσες. Η μόνη διάκριση που μπορεί να υπάρξει είναι σε ειδικά μαθήματα επιλογής για όσους προορίζονται για Ιερείς.

IV. Διαθεσιμότητα του απαιτούμενου αριθμού μελών ΔΕΠ και χρόνος έναρξης των ειδικών Α.Ε.Ι.

Ένα κρίσιμο και βασικό ερώτημα που γεννάται είναι αν και κατά πόσο υπάρχει ο απαιτούμενος αριθμός υποψηφίων μελών ΔΕΠ με τα απαιτούμενα από το νόμο προσόντα στα γνωστικά πεδία τα οποία θα καλύπτουν τα Τμήματα του Α.Ε.Ι. και, φυσικά, αν και κατά πόσο αυτοί οι υποψήφιοι θα θελήσουν να υποβάλουν υποψηφιότητα. Σε καμιά περίπτωση δεν θα πρέπει να υπάρξει κάποια «βιομηχανία» απονομής διδακτορικών προκειμένου να καλυφθούν οι απαιτούμενες θέσεις μελών ΔΕΠ.

Κανένα Τμήμα του Α.Ε.Ι. δεν θα πρέπει να λειτουργήσει με διδακτικό προσωπικό που δεν έχει τα απαιτούμενα από το νόμο

προσόντα και, ούτε φυσικά, κυρίως με επισκέπτες καθηγητές και ειδικούς επιστήμονες (όπως, δυστυχώς, γίνεται με τα Τμήματα των νεότευκτων Α.Ε.Ι. με διάσπαρτα τα Τμήματά τους ανά τις πόλεις μιας ολόκληρης Περιφέρειας).

Όποια Τμήματα πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις και αρχίσουν να δέχονται φοιτητές θα πρέπει να εφαρμόσουν ένα αυστηρό πρόγραμμα σπουδών ώστε οι φοιτητές τους να καταρτίζονται με επάρκεια στη διάρκεια των σπουδών τους και το πτυχίο το οποίο θα παίρνουν να έχει ουσιαστικό αντίκρισμα.

V. Ο ρόλος της Εκκλησίας

Εφόσον το ειδικό αυτό Α.Ε.Ι. στόχο θα έχει να εκπαιδεύσει νέους που θα ήθελαν να την υπηρετήσουν, η Εκκλησία πρέπει να συμβάλει στο σαφή προσδιορισμό των γνωστικών πεδίων τα οποία θα καλύπτει το Ίδρυμα αυτό καθώς και στην παρότρυνση μελών της τα οποία έχουν τα απαιτούμενα προσόντα στο να υποβάλουν υποψηφιότητα για μέλη του ΔΕΠ.

Σε ό,τι αφορά την πρόσληψη από την Εκκλησία των αποφοίτων των Τμημάτων του ΑΕΙ, για μεν εκείνους που προορίζονται για ιερείς θα ισχύει ότι ισχύει μέχρι τώρα, ενώ για όσους και όσες θα πληρώσουν άλλες θέσεις, η Εκκλησία μπορεί να επιλέξει, με διαφανείς και αδιάβλητες διαδικασίες, εκείνους και εκείνες από τους αποφοίτους του ΑΕΙ που θα κρίνει ότι είναι κατάλληλοι για τις θέσεις αυτές.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 13.11.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38

ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Πριν από λίγες εβδομάδες ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Παιδείας η συγκρότηση 7μελούς επιτροπής που θα κάνει προτάσεις για τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και λίγο αργότερα η συγκρότηση μιας άλλης 5μελούς επιτροπής για να κάνει προτάσεις για τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα περισσότερα μέλη των επιτροπών αυτών είναι καθηγητές ΑΕΙ. Το ερώτημα που γεννιέται είναι: Είναι αυτός ο καλύτερος τρόπος για την αντιμετώπιση της πράγματι πιεστικής ανάγκης αναβάθμισης του εκπαιδευτικού μας συστήματος συνολικά;

Πριν προχωρήσουμε ,είναι, πιστεύω, ανάγκη να θυμίσουμε ότι πολλές προσπάθειες έχουν γίνει στο παρελθόν με διάφορες μεθόδους για την αναμόρφωση ορισμένων πλευρών του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Όλες όμως απέτυχαν, διότι από τη μια μεριά ήταν αποτέλεσμα μονομερών πρωτοβουλιών του εκάστοτε Υπουργού Παιδείας και από την άλλη διότι δεν καταβλήθηκε εκ των προτέρων προσπάθεια επίτευξης μιας διακομματικής συμφωνίας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ρυθμίζονταν, με αποτέλεσμα τα σχετικά νομοσχέδια να ψηφίζονται μόνο από την εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία. Πολύ φοβούμαι ότι το ίδιο θα συμβεί με τις όποιες προτάσεις κάνουν οι επιτροπές που προαναφέρθηκαν (αν, φυσικά, προλάβουν να τις κάνουν και στη συνέχεια να καταρτισθούν και να ψηφιστούν τα σχετικά νομοσχέδια).

Την ανάγκη αναβάθμισης του εκπαιδευτικού μας συστήματος δεν την αρνείται κανείς (στην αναβάθμιση αυτή πρέπει να περιληφθεί και η προσχολική εκπαίδευση καθώς και η μεταλυ-

κειακή κατάρτιση και όχι μόνο η πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση). Το ηράκλειο αυτό εθνικής σημασίας έργο πρέπει να το αναλάβει η Βουλή των Ελλήνων και όχι οι οποιεσδήποτε επιτροπές «σοφών» (όπως χαρακτηρίστηκαν από τον Τύπο» του Υπουργείου Παιδείας που προαναφέρθηκαν).

Πριν από 14 χρόνια είχε ανακύψει η ανάγκη να γίνουν προτάσεις για την αντιμετώπιση ενός άλλου μείζονος σημασίας εθνικού προβλήματος, του δημογραφικού. Τότε, με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής, συγκροτήθηκε μια ολιγομελής διακομματική επιτροπή για το πρόβλημα αυτό (ο γράφων, ως Αντιπρόεδρος της Βουλής, ήταν γραμματέας της επιτροπής αυτής). Μετά από πολλές συνεδριάσεις (στις οποίες κλήθηκαν και κατέθεσαν τις απόψεις τους διάφοροι φορείς και μεμονωμένοι επιστήμονες και ερευνητές), η επιτροπή αυτή συνέταξε και κατέθεσε στη Βουλή το ομόφωνο πόρισμά της για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος στις αρχές του 1993. Το πόρισμα αυτό συζητήθηκε στην Ολομέλεια του Σώματος. Δυστυχώς, όμως, όλες οι κυβερνήσεις έβαλαν το πόρισμα αυτό στα «συρτάρια» τους, με αποτέλεσμα το δημογραφικό πρόβλημα να εξακολουθεί να είναι άλυτο. Ωστόσο, αυτό δεν οφείλεται στο πόρισμα άλλα στην εγκληματική αδράνεια και αδιαφορία όλων των κυβερνήσεων μέχρι σήμερα. Παρ' όλα αυτά, το πόρισμα εξακολουθεί και σήμερα να αποτελεί «σημείο αναφοράς» κάθε φορά που έρχεται στη δημοσιότητα το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας.

Δεδομένου ότι η αναβάθμιση της εκπαίδευσης είναι ύψιστης εθνικής σημασίας πρόβλημα, οι λύσεις που θα δοθούν από τη Βουλή σ' αυτό θα πρέπει να είναι ομόφωνες. Είναι, κατά συνέπεια, ανάγκη να συγκροτηθεί αμέσως μια ολιγομελής διακομματική επιτροπή της Βουλής (κατά το πρότυπο εκείνης για το δημογραφικό πρόβλημα το 1991) και να της δοθεί μια λογική προθεσμία (π.χ. μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου του 2006) για να ετοιμάσει και να καταθέσει το πόρισμά της στην Ολομέλεια των Σώματος.

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τα προβλήματα του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας, η επιτροπή

πρέπει να υποδιαιρεθεί σε 5 υποεπιτροπές, οι οποίες θα καταρτίσουν προτάσεις για, αντίστοιχα, την προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη μεταλκειακή κατάρτιση.

Καθεμιά από τις υποεπιτροπές αυτές θα πρέπει να καλέσει εκείνους που είναι άμεσα εμπλεκόμενοι στην αντίστοιχη βαθμίδα, δηλαδή τους εκπροσώπους των φορέων των εκπαιδευτικών, των συλλόγων γονέων και εκπροσώπους των μαθητών-σπουδαστών (για τη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη μεταλκειακή κατάρτιση). Θα πρέπει, επίσης, να καλέσει καθηγητές ΑΕΙ και ΤΕΙ που έχουν ασχοληθεί με τα θέματα της εκπαίδευσης (ανάμεσα σ' αυτούς θα είναι και των μέλη των επιτροπών που συγκρότησε το Υπουργείο, οι οποίοι θα μπορούν να υποβάλουν τις προτάσεις τους είτε ατομικά είτε συλλογικά). Θα ήταν, επίσης, σκόπιμο να κληθούν –με έξοδα της Βουλής– να καταθέσουν τις απόψεις τους στις υποεπιτροπές και Έλληνες εκπαιδευτικοί και ερευνητές ειδικοί στα θέματα αυτά που σταδιοδρομούν στο εξωτερικό.

Οι υποεπιτροπές θα πρέπει να καταθέσουν τις προτάσεις (μαζί με τα πρακτικά των συνεδριάσεών τους) στην ολομέλεια της διακομματικής επιτροπής μέσα σε τακτό χρονικό διάστημα (π.χ. μέχρι τέλη Μαΐου 2006), ώστε να δοθεί η δυνατότητα σ' αυτή να συντάξει το (ομόφωνο, αν είναι δυνατόν) πόρισμά της για καθεμιά βαθμίδα της εκπαίδευσης καθώς και τις γενικές προτάσεις της που θα αφορούν το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας ως σύνολο.

Με δεδομένο το γεγονός ότι υπάρχουν διαφορές στις θέσεις των κομμάτων, η σύνταξη ενός ομόφωνου πορίσματος δεν θα είναι εύκολο έργο. Για χάρη, όμως, της εθνικής υπόθεσης της παιδείας, είναι απαίτηση της ελληνικής κοινωνίας να διαμορφωθεί, επιτέλους, μια εθνική πολιτική για την εκπαίδευση. Είναι, κατά συνέπεια, απόλυτη ανάγκη να υπάρξει συγκερασμός των απόψεων αυτών, ώστε οι τελικές προτάσεις που θα περιλαμβάνει το πόρισμα να είναι καθολικής αποδοχής και να συμφωνούν με

τις απαιτήσεις της ελληνικής κοινωνίας για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης.

Το τελικό κείμενο του πορίσματος της επιτροπής θα πρέπει να κατατεθεί στη Βουλή στα τέλη Σεπτεμβρίου 2006, ώστε να το μελετήσουν όλοι οι Βουλευτές και να συζητηθεί στην Ολομέλεια του Σώματος στα τέλη Οκτωβρίου 2006. Η συζήτηση θα πρέπει να έχει τη διάρκεια εκείνη που θα απαιτηθεί για να εκφράσουν τις απόψεις τους όχι μόνο οι αρχηγοί και οι κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι των κομμάτων, αλλά και οι βουλευτές εκείνοι οι οποίοι θα θελήσουν να λάβουν το λόγο.

Με βάση τόσο το πόρισμα της επιτροπής της Βουλής όσο και τα πρακτικά των εργασιών της και τα πρακτικά της συζήτησης του πορίσματος στην Ολομέλεια, θα πρέπει να καταρτισθεί το σχετικό νομοσχέδιο, το οποίο θα πρέπει να κατατεθεί στη Βουλή το αργότερο μέχρι το τέλος του 2006, για να συζητηθεί στην αρμόδια επιτροπή στην Ολομέλεια της Βουλής και να ψηφιστεί μέχρι το τέλος Ιανουαρίου 2007, ώστε να εκδοθούν έγκαιρα τα Προεδρικά Διατάγματα και οι υπουργικές αποφάσεις που θα προβλέπονται σ' αυτό και να καταστεί δυνατό να εφαρμοστεί το σχολικό/ακαδημαϊκό έτος 2007-2008.

Αν ακολουθηθεί η διαδικασία που συνοπτικά εκθέσαμε πιο πάνω, θα εξασφαλιστεί η συνεργασία των εκπαιδευτικών, των γονέων, των μαθητών και των σπουδαστών, αλλά και της κοινής γνώμης, ώστε ο νόμος αυτός να μην έχει την τύχη πολλών νόμων, δηλαδή να παραμείνει ουσιαστικά ανεφάρμοστος ή να υπάρξουν τόσες και τέτοιου είδους τροποποιήσεις του που να γίνει (όπως έχει συμβεί στο παρελθόν) κυριολεκτικά αγνώριστος και, τελικά, να εγκαταλειφθεί.

Θα ήταν ευχής έργο όλα όσα προαναφέρθηκαν, παρ' όλες τις ενδογενείς δυσκολίες που υπάρχουν, να επιτευχθούν, ώστε η αναβάθμιση της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες να αρχίσει σε δύο χρόνια από σήμερα. Αλλά, ακόμη κι αν επιτευχθεί ο άθλος αυτός, και πάλι τα προαναφερθέντα θα παραμείνουν στα χαρτιά, αν στο μεταξύ δεν αρχίσει η σταδιακή αύξηση του ποσοστού που του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) που αφιερώνεται

στην εκπαίδευση από τον τακτικό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων. Δυστυχώς το ποσοστό αυτό ήταν το 2004, παρέμεινε το 2005 και θα εξακολουθήσει να παραμένει και το 2006 γύρω στο 3,6%, δηλαδή να είναι το χαμηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τόσο το κυβερνών κόμμα όσο και η σημερινή αξιωματική αντιπολίτευση (και κυβέρνηση επί πολλά χρόνια) υπόσχονται την αύξηση του ποσοστού αυτού (χωρίς να προσδιορίζουν πότε) στο 5% του ΑΕΠ. Με συναίνεση και των δύο κομμάτων και, φυσικά, των κομμάτων της Αριστεράς, ο στόχος αυτός θα πρέπει να επιτευχθεί το αργότερο με τον προϋπολογισμό του 2008. Απ' εκεί και πέρα το ποσοστό αυτό θα πρέπει να αυξάνεται και να φτάσει το 2012 στο 7,0% (ποσοστό το οποίο, σημειωτέον, πέτυχε η Πορτογαλία το 2003).

Αν τόσο η σημερινή όσο και οι μελλοντικές κυβερνήσεις προχωρήσουν με τον τρόπο που εκθέσαμε στο άρθρο αυτό, είναι βέβαιο ότι η κοινή γνώμη θα στηρίζει το όλο εγχείρημα της αναβάθμισης της εκπαίδευσης στη χώρα, και η Ελλάδα θα μπορέσει να καλύψει τη μεγάλη απόσταση που τη χωρίζει από άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. στο ζωτικό για το μέλλον του Τόπου τομέα της εκπαίδευσης.

«ΑΥΓΗ», 20.11.2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39

ΑΚΟΣΤΟΛΟΓΗΤΕΣ, ΑΝΕΛΔΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στις 19.12.05 έδωσε στη δημοσιότητα τις προτάσεις της η 8μελής Επιτροπή καθηγητών ΑΕΙ για την Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας («Επιτροπή» απ' εδώ κι' εμπρός).

Πριν προχωρήσουμε στην εξέταση των προτάσεων της Επιτροπής θα πρέπει να τονίσουμε ότι ο καταλληλότερος φορέας δεν ήταν η Επιτροπή αυτή αλλά μια ειδική διακομματική επιτροπή της Βουλής (βλέπε, σχετικά, το προηγούμενο Κεφάλαιο).

Ερχόμαστε τώρα στις συγκεκριμένες προτάσεις της Επιτροπής. Οι προτάσεις αυτές μπορεί να υποδιαιρεθούν σε τρεις ομάδες. Υπάρχει, όμως, και μια τέταρτη ομάδα πολύ μεγάλων θεμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης τα οποία η Επιτροπή δεν θίγει στο πόρισμά της.

Α'. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει προτάσεις που είναι μεν κατ' αρχήν ορθές, αλλά, δυστυχώς δεν γίνεται καμιά προσπάθεια κοστολόγησής τους. Οι προτάσεις αυτές είναι :

- Η κατάργηση του μοναδικού συγγράμματος. Όμως ο εμπλουτισμός των βιβλιοθηκών με μεγάλο αριθμό πολλαπλών αντιτύπων διαφόρων συγγραμμάτων για το κάθε μάθημα ώστε να τα δανείζονται οι φοιτητές ή η χορήγηση «κουπονιών» για να τα προμηθεύονται –αν ληφθούν υπόψη ο αριθμός των ΑΕΙ, των τμημάτων τους, των μαθημάτων που διδάσκονται σ' αυτά και, κύρια, ο μεγάλος αριθμός των φοιτητών καθώς και οι ανα-

γκαίοι χώροι για την τοποθέτησή τους στις βιβλιοθήκες–καθίσταται αντιληπτό ότι το κόστος της υλοποίησης της πρότασης αυτής είναι εξαιρετικά μεγάλο.

- Υποτροφίες για τους οικονομικά αδύνατους φοιτητές καθώς και για την κατάργηση, με εξαιρέσεις, των μετεγγραφών από τα περιφερειακά στα κεντρικά ΑΕΙ. Κανείς υπολογισμός δεν έχει γίνει για τον αριθμό των φοιτητών που έχουν ανάγκη τέτοιων υποτροφιών. Με δεδομένη την οικονομική κατάσταση των ελληνικών νοικοκυριών, ο αριθμός τους είναι πολύ μεγάλος. Επιπλέον ο θεσμός των «ανταποδοτικών υποτροφιών», δηλαδή της παροχής εργασίας από τους φοιτητές-υποτρόφους μέσα στα ΑΕΙ, μόνο ένα εξαιρετικά μικρό ποσοστό αυτών που έχουν ανάγκη υποτροφιών μπορεί να καλύψει.
- Τα οικονομικά ζητήματα των Πανεπιστημίων και των Πανεπιστημιακών. Παρόλο που επισημαίνονται η αναγκαιότητα επαρκούς χρηματοδότησης αλλά και η ανάγκη για τη σημαντική αύξηση των χαμηλών αποδοχών των μελών ΔΕΠ ώστε να γίνουν πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης καθώς και η ανάγκη αύξησης των πενιχρών συντάξεων συνταξιούχων μελών ΔΕΠ, εν τούτοις καμιά κοστολόγηση δεν γίνεται για τις αναγκαίες δαπάνες.

Με δεδομένη την πολύ χαμηλή –και εντελώς ανεπαρκή για τις σημερινές τους ανάγκες χρηματοδότηση των ΑΕΙ από τον τακτικό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων– είναι σαφές ότι οι παραπάνω προτάσεις, παρόλο που είναι κατ' αρχήν ορθές, είναι αδύνατο να εφαρμοστούν.

Β'. Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει ξενόφερτες προτάσεις, ανεδαιφικές για την πραγματικότητα των ελληνικών πανεπιστημίων. Οι προτάσεις αυτές είναι :

- Η πρόσληψη οικονομικού διαχειριστή («μάντζερ»). Σε κάθε ΑΕΙ υπάρχει οικονομική υπηρεσία και υπάρχει προϊστάμενος της υπηρεσίας αυτής. Υπάρχουν ή υπήρξαν προϊστάμενοι οι οποίοι επιτελούν ή επιτέλεσαν αξιοθαύμαστο έργο, όπως υπάρχουν και υπήρξαν και εκείνοι που ήταν ακατάλληλοι. Στην περίπτωση που υπάρχει άξιος προϊστάμενος οικονομικών

υπηρεσιών, θα είναι μέγα λάθος η πρόσληψη «μάνατζερ» δεδομένου ότι, πέρα από την πρόσθετη δαπάνη, θα παροπλίσσει τον άξιο προϊστάμενο και θα δημιουργήσει προβλήματα. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει τέτοιος προϊστάμενος, το ΑΕΙ μπορεί να προκηρύξει τη σχετική θέση.

- Η υποχρεωτική συμμετοχή έγκριτων πανεπιστημιακών του εξωτερικού στην εκλογή καθηγητών της πρώτης βαθμίδας. Αν πρόκειται για νέα ΑΕΙ χωρίς ή με λίγα μέλη ΔΕΠ, η πρόταση αυτή είναι ορθή στην περίπτωση που δεν υπάρχει επαρκής αριθμός εκλεκτόρων στα άλλα ελληνικά ΑΕΙ. Είναι, όμως, λάθος στην περίπτωση μεγάλων ΑΕΙ με πλήρη επάρκεια προσωπικού δεδομένου ότι με την πρόταση αυτή –η οποία είναι υποτιμητική για τους Έλληνες πανεπιστημιακούς– δεν μπορεί να αποφευχθεί η γνωστή (και απαράδεκτη για τους πιο άξιους υποψηφίους) πρακτική ελληνικών (αλλά και ξένων) ΑΕΙ να προκηρύσσουν θέσεις για τις οποίες έχουν ήδη επιλέξει εκείνους που θα τις καταλάβουν.
- Η θεσμοθέτηση τιμητικών ακαδημαϊκών θέσεων. Ενδεχόμενη αποδοχή μια τέτοιας πρότασης θα δημιουργήσει προβλήματα στα ΑΕΙ και τριβές ανάμεσα σ' αυτούς που θα έχουν τις θέσεις αυτές και στους καθηγητές της πρώτης βαθμίδας.
- Συστατικές επιστολές από έγκριτους διεθνείς ερευνητές για υποψηφίους σε θέσεις ΔΕΠ. Όταν υπάρχουν αντικειμενικά κριτήρια (άρθρα σε περιοδικά διεθνούς κύρους, διδακτικό έργο κλπ) τέτοιες επιστολές μόνο προβλήματα μπορούν να δημιουργήσουν.

Γ'. Η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει προτάσεις για χρόνια, δύσκολα και λεπτά προβλήματα που απαιτούν προσεκτική μελέτη και λύσεις που θα είναι γενικά αποδεκτές. Οι προτάσεις αυτές είναι:

- Η διάρκεια των σπουδών και οι «αιώνιοι φοιτητές». Το πρόβλημα αυτό είναι μεγάλο και σοβαρό και πρέπει να αντιμετωπισθεί τόσο από το σύνολο των ΑΕΙ όσο και από το καθένα χωριστά (καθώς και από το καθένα από τα Τμήματά του) δεδομένου ότι υπάρχουν ιδιαιτερότητες που πρέπει να ληφθούν

υπόψη και τις οποίες δεν μπορεί να καλύψει μια γενική ρύθμιση.

- Το Εθνικό Συμβούλιο Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης. Η χάραξη μιας σύγχρονης πολιτικής για τα Πανεπιστήμια δεν είναι έργο ενός τέτοιου Συμβουλίου. Είναι έργο μιας ειδικής επιτροπής της Βουλής, παρόμοιας με εκείνη που αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, στην οποία θα υποβληθούν όλες οι σχετικές προτάσεις και η οποία θα καταρτίσει πόρισμα με βάση το οποίο θα προχωρήσει η πανεπιστημιακή εκπαίδευση στη χώρα μας.
- Η συμμετοχή των φοιτητών στην εκλογή πανεπιστημιακών αρχών. Στο πρόβλημα αυτό, που είναι υπαρκτό, είναι ανάγκη να υπάρξει διαβούλευση τόσο με τις φοιτητικές οργανώσεις όσο και με τις Συγκλήτους όλων των ΑΕΙ μέσα στα πλαίσια της ειδικής επιτροπής της Βουλής που προαναφέρθηκε.
- Το Πανεπιστημιακό άσυλο. Είναι γεγονός ότι με τα ισχύοντα τα ΑΕΙ δεν προστατεύονται. Η όποια, όμως, αλλαγή θα πρέπει να ακολουθήσει τη διαδικασία που προαναφέρθηκε για τη συμμετοχή των φοιτητών στην εκλογή πανεπιστημιακών αρχών.

Δ'. Μεγάλα θέματα της ανώτατης εκπαίδευσης τα οποία δεν θίγονται στο πόρισμα της Επιτροπής. Τα θέματα αυτά είναι πολλά και μια αναλυτική παρουσίασή τους απαιτεί ένα άλλο άρθρο. Θα περιοριστούμε εδώ σε μια απλή απαρίθμησή τους.

- Η ίδρυση νέων ΑΕΙ με διάσπαρτες Σχολές και Τμήματα ανά τις πόλεις όλων σχεδόν των Περιφερειών της χώρας, γεγονός που, ουσιαστικά έχει καταργήσει την έννοια του Πανεπιστημίου.
- Η σχέση των λειτουργούντων και των νεοϊδριόμενων Τμημάτων ΑΕΙ με τις ανάγκες της χώρας.
- Το πρόβλημα της ανεργίας και ετεροαπασχόλησης των πτυχιούχων.
- Η ανεπάρκεια της κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής καθώς και το πρόβλημα της χρονίζουσας αποπεράτωσης κτιριακών εγκαταστάσεων που η ανοικοδόμησή τους έχει αρχίσει.

- Η ποιότητα των πτυχίων που απονέμονται από ομοειδή Τμήματα των ΑΕΙ της χώρας καθώς και η συγκρισιμότητά τους με πτυχία αντίστοιχων Τμημάτων καλών ΑΕΙ του εξωτερικού.
- Η ποιότητα των μεταπτυχιακών σπουδών σε επίπεδο Μάστερ, που έχουν πολλαπλασιαστεί τα τελευταία χρόνια στα ΑΕΙ της χώρας, σε σύγκριση με ανάλογες σπουδές σε καλά ΑΕΙ του εξωτερικού.
- Η ποιότητα των διδακτορικών πτυχίων που απονέμονται από τα διάφορα Τμήματα των ΑΕΙ και αν και κατά πόσο συγκρίνονται με διδακτορικά σε αντίστοιχα Τμήματα καλών ΑΕΙ του εξωτερικού.
- Η ποσότητα και, κυρίως, η ποιότητα του ερευνητικού έργου που παράγεται στα ομοειδή Τμήματα των ΑΕΙ της χώρας.
- Το γενικότερο «περιβάλλον» που υπάρχει στα ΑΕΙ της χώρας, ο ρόλος των διαφόρων προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση κλπ.

Θα μπορούσε κανείς να συνεχίσει τον κατάλογο αυτό. Ο χώρος, όμως, του άρθρου δεν το επιτρέπει. Αλλά, όπως, αναφέρθηκε στην αρχή του άρθρου αυτού, τόσο τα θέματα που θίγονται στο πόρισμα της Επιτροπής όσο και αυτά που δεν θίγονται (ορισμένα από τα οποία παραθέσαμε πιο πάνω) θα ήταν καλό να εξετασθούν επειγόντως από την ειδική επιτροπή της Βουλής που προτείναμε ώστε όταν έλθει στη Βουλή το σχετικό νομοσχέδιο, οι διατάξεις τους να συναντήσουν τη μεγαλύτερη δυνατή διακομματική συναίνεση.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 22.1.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40

ΒΑΡΙΑ Η ΣΚΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η δημογραφική κρίση που περνά η Ελλάδα ξεκίνησε τη δεκαετία του '80 και συνεχίζεται. Το 1980 οι γεννήσεις ανέρχονταν σε 148.000. Στη διάρκεια της δεκαετίας του '80 μειώνονταν συνεχώς και τη δεκαετία του '90 καθώς και τα τέσσερα έτη της νέας δεκαετίας για τα οποία υπάρχουν στοιχεία κυμαίνονται γύρω στις 100.000.

Οι συνέπειες της δημογραφικής αυτής κατάρρευσης της χώρας είναι πολυδιάστατες. Η πιο άμεση και ορατή είναι στο εκπαιδευτικό σύστημα, δηλαδή στο μαθητικό πληθυσμό της χώρας. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τον πληθυσμό αυτό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) αφορούν το σχολικό έτος 2004/05. Είναι, κατά συνέπεια, ενδιαφέρον να εξετάσουμε τι συνέβη στο διάστημα της εικοσαετίας 1984-2004, δηλαδή από το έτος που δεν είχαν αρχίσει ακόμα οι επιπτώσεις της μείωσης των γεννήσεων στο μαθητικό πληθυσμό, μέχρι το 2004.

I. Έλλειμμα 338.736 μαθητών την Εικοσαετία 1984-2004

Στον Πίνακα 1 δίνουμε το μαθητικό πληθυσμό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (τα δημοτικά σχολεία) και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία περιλαμβάνει γενική εκπαίδευση (τα γυμνάσια και τα λύκεια) και την επαγγελματική εκπαίδευση (τις επαγγελματικές σχολές, τα τεχνικά και επαγγελματικά λύκεια, τα

τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια και την εκκλησιαστική εκπαίδευση) το σχολικό έτος 1984/85 (1η στήλη) και 2004/05 (2η στήλη). Στην 3η στήλη δίνεται η διαφορά σε αριθμούς το 2004/05 σε σχέση με το 1984/85 και στην 4η η ποσοστιαία μεταβολή. Στην προτελευταία γραμμή δίνεται το ποσοστό που ο συνολικός μαθητικός πληθυσμός αντιπροσωπεύει στον πληθυσμό της χώρας το αντίστοιχο έτος και στην τελευταία το ποσοστό που η επαγγελματική εκπαίδευση αντιπροσωπεύει στο σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μαθητικός πληθυσμός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1984-85 και 2004-2005

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2004/1984	
	1984-85	2004-05	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πρωτοβάθμια	889.648	646.505	-243.143	-27,3
Δευτεροβάθμια	802.817	707.224	-95.593	-11,9
Γενική	701.274	574.532	-126.742	-18,1
Επαγγελματική	101.543	132.692	31.149	30,7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1.692.465	1.353.729	-338.736	-20,0
<i>Γεν. Σύν. ως % του πληθυσμού</i>	<i>17,1</i>	<i>12,2</i>		
<i>Επαγγ. ως % Δευτεροβάθμιας.</i>	<i>12,6</i>	<i>18,8</i>		

Από τη γραμμή ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ του Πίνακα 1 φαίνεται ότι στο διάστημα 1984-2004 ο μαθητικός πληθυσμός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε κατά 338.736 ή κατά 20%. Η μείωση θα ήταν ακόμα μεγαλύτερη αν στα σχολεία της χώρας δεν φοιτούσαν και παιδιά των μεταναστών και παλιννοστούντων που γεννήθηκαν στις χώρες καταγωγής των γονέων τους. Η μεγάλη αυτή μείωση του μαθητικού πληθυσμού είναι μια πραγματικά εθνική απώλεια τις συνέπειες της οποίας τις υφίσταται ήδη το εκπαιδευτικό σύστημα (κλείσιμο σχολείων, μείωση του αναγκαίου αριθμού δασκάλων και καθηγητών κλπ) και θα τις υποστεί η χώρα συνολικά τα επόμενα έτη. Αναλυτικότερα:

- Η μεγαλύτερη μείωση μαθητικού πληθυσμού σημειώθηκε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τόσο σε αριθμό όσο και ποσοστιαία.

- Πρόκειται για τα δημοτικά, στα οποία εγγράφεται πρώτα ο μειωμένος αριθμός των γεννηθέντων παιδιών.
- Μεγάλη είναι και η ποσοστιαία μείωση στη γενική εκπαίδευση. Η μείωση είναι μικρότερη από εκείνη που σημειώθηκε στα δημοτικά, πρώτον διότι ο μειωμένος αριθμός των παιδιών που γεννήθηκαν δεν έφτασε ακόμα στα γυμνάσια και στα λύκεια και δεύτερον διότι ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός μαθητών προχωρεί από το τριτάξιο γυμνάσιο στο λύκειο ή στην επαγγελματική εκπαίδευση.
 - Σε αντίθεση με τη γενική εκπαίδευση, ο μαθητικός πληθυσμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης παρουσιάζει σημαντική αύξηση, η οποία αντανάκλαται στο ποσοστό που αυτή αντιπροσωπεύει στο σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αύξησή του από 12,6% το 1984/85 στο 18,8% το 2004/05). Θα είναι ενδιαφέρον να ερευνηθούν οι λόγοι της αύξησης αυτής και αν και κατά πόσο οι απόφοιτοι της επαγγελματικής εκπαίδευσης βρίσκουν δουλειά ή, αντίθετα, αυξάνουν τον αριθμό των ανέργων (όπως είναι γνωστό το ποσοστό της ανεργίας των νέων στη χώρα μας είναι το υψηλότερο στην Ε.Ε.). Τέλος,
 - Το ποσοστό που το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού αντιπροσωπεύει στον πληθυσμό της χώρας (βλέπε προτελευταία γραμμή του Πίνακα 1) μειώθηκε σχεδόν κατά το ένα τρίτο (!).

II. Μεγαλύτερες, αναλογικά, οι απώλειες στη δημόσια απ' ό,τι στην ιδιωτική εκπαίδευση

Οι απώλειες μαθητικού πληθυσμού δεν ήταν, αναλογικά, ίσες στη δημόσια και στην ιδιωτική εκπαίδευση. Προκειμένου να δούμε τις διαφορές, δίνουμε στον Πίνακα 2 το μαθητικό πληθυσμό της δημόσιας και της ιδιωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα σχολικά έτη 1984/85 και 2004/05. Οι στήλες του Πίνακα αυτού είναι οι ίδιες με εκείνες του Πίνακα 1. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα δίνεται το ποσοστό που αντιπροσωπεύει ο μαθητικός πληθυσμός της ιδιωτικής στο σύνολο του

μαθητικού πληθυσμού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Μαθητικός πληθυσμός της δημόσιας και ιδιωτικής
πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
τα σχολικά έτη 1984-85 και 2004-2005

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΣΙΑ			
	ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2004/1984	
	1984-85	2004-05	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Πρωτοβάθμια	835.922	601.729	-234.193	-28,0
Δευτεροβάθμια	769.047	668.091	-100.956	-13,1
Γενική	676.964	539.174	-137.790	-20,4
Επαγγελματική	92.083	128.917	36.834	40,0
ΣΥΝΟΛΟ	1.604.969	1.269.820	-335.149	-20,9
	ΙΔΙΩΤΙΚΗ			
Πρωτοβάθμια	53.726	44.776	-8.950	-16,7
Δευτεροβάθμια	33.770	39.133	5.363	15,9
Γενική	24.310	35.358	11.048	45,4
Επαγγελματική	9.460	3.775	-5.685	-60,1
ΣΥΝΟΛΟ	87.496	83.909	-3.587	-4,1
<i>Ιδιωτική ως % Γεν. Συνόλου</i>	<i>5,2</i>	<i>6,2</i>		

- Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι (βλέπε τελευταία στήλη) :
- Στην πρωτοβάθμια η ποσοστιαία μείωση στην ιδιωτική εκπαίδευση ήταν σχεδόν η μισή από εκείνη στη δημόσια.
 - Ενώ στη δημόσια γενική δευτεροβάθμια υπάρχει μεγάλη μείωση, στην ιδιωτική, αντίθετα, υπάρχει σημαντική αύξηση (πρόκειται για αύξηση των μαθητών των ιδιωτικών γυμνασίων και λυκείων). Αντίθετα
 - Στην επαγγελματική εκπαίδευση, ενώ υπάρχει συρρίκνωση της ιδιωτικής, σημειώθηκε μεγάλη αύξηση της δημόσιας εκπαίδευσης.
 - Συνολικά η μείωση του μαθητικού πληθυσμού της ιδιωτικής εκπαίδευσης είναι πολύ μικρή (το ένα πέμπτο της αντίστοιχης μείωσης στη δημόσια) με αποτέλεσμα να αυξηθεί το ποσοστό που η ιδιωτική αντιπροσωπεύει στο σύνολο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά 1%

Οι μεγάλες αυτές διαφορές σε ό,τι αφορά τις μεταβολές στην δημόσια και στην ιδιωτική εκπαίδευση οφείλονται από τη μια μεριά στις συνεχείς μεταρρυθμίσεις που γίνονται στο εκπαιδευτικό σύστημα και από την άλλη στην αναζήτηση των γονέων μιας ποιοτικά καλύτερης προετοιμασίας των παιδιών τους για τις γενικές εξετάσεις για τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ της χώρας.

Ανεξάρτητα, όμως, από τις διαφορές αυτές ανάμεσα στη δημόσια και στην ιδιωτική εκπαίδευση, το μέγα πρόβλημα που αναδεικνύεται από τη σύντομη αυτή ανάλυση είναι η συρρίκνωση του μαθητικού πληθυσμού της χώρας εξαιτίας, όπως προαναφέρθηκε, της δημογραφικής κατάρρευσης. Είναι πραγματικά απορίας άξιο γιατί, ενώ η κατάρρευση αυτή είναι γνωστή εδώ και δύο δεκαετίες και έχουν προταθεί από το 1993 από τη διακομματική επιτροπή της Βουλής για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπισή της, καμιά κυβέρνηση δεν τα έχει εφαρμόσει.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό θα πρέπει να θυμίσουμε τη ρήση του μεγάλου Γάλλου δημογράφου Alfred Sauvy :

«Τα προβλήματα του πληθυσμού είναι τόσο θεμελιώδη που εκδικούνται τρομερά εκείνους που τα αγνοούν»

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 27.2.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΔΙΑΡΡΟΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΤΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Από τα στοιχεία της απογραφής του 2001 φαίνεται –παρόλο που τα σχετικά ποσοστά είναι πολύ μικρότερα σε σχέση με τις μεγαλύτερες ηλικίες– ότι υπάρχει και στις νεότερες γενιές ένα μικρό ποσοστό ανδρών και γυναικών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό και ένα μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο (βλέπε αναλυτικά τα Κεφάλαια 48-49).

Το ερώτημα που γεννιέται είναι αν η διαρροή από τα δημοτικά και τα γυμνάσια συνεχίζεται και, αν ναι, ποια είναι η έκτασή της;

Μια ενδεικτική απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να δώσουν τα στοιχεία που δημοσιεύονται στις επετηρίδες της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) και αφορούν το μαθητικό πληθυσμό των σχολείων αυτών κατά την έναρξη και τη λήξη του σχολικού έτους. Η διαφορά ανάμεσά τους αποτελεί τη διαρροή (αν τα στοιχεία λήξης είναι μικρότερα από εκείνα της έναρξης) ή την εισροή (αν τα στοιχεία λήξης είναι μεγαλύτερα από εκείνα της έναρξης).

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία αυτά εξετάζουμε στο παρόν άρθρο τη διαρροή στο σύνολο των δημοτικών και γυμνασίων της χώρας τα σχολικά έτη 1997/98, 1998/99, 1999/00 και 2000/01 (στο Μέρος Ι) και αναλυτικότερα στα δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία και γυμνάσια κατά φύλο το σχολικό έτος

2000/01, τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία έναρξης και λήξης (στο Μέρος ΙΙ).

Ι. Η διαρροή μαθητών στα δημοτικά και γυμνάσια της χώρας τα σχολικά έτη 1997/98-2000/01

Στην 1η στήλη του πρώτου μέρους του Πίνακα 1 δίνεται ο αριθμός των μαθητών των δημοτικών σχολείων της χώρας κατά την έναρξη των σχολικών ετών 1997/98, 1998/99, 1999/00 και 2000/01, στη 2η στήλη τα στοιχεία κατά τη λήξη των ετών αυτών και στην 3^η η διαφορά τους (διαρροή ή εισροή). Στην 4η στήλη του Πίνακα αυτού δίνεται το ποσοστό που η εν λόγω διαφορά αντιπροσωπεύει στους μαθητές κατά την έναρξη των σχολικών ετών. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα δίνονται τα αντίστοιχα στοιχεία των γυμνασίων της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Μαθητές δημοτικών σχολείων και γυμνασίων της χώρας κατά την έναρξη και λήξη των σχολικών ετών 1997/98, 1998/99, 1999/00 και 2000/01

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ		ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΕΣ	
	ΕΝΑΡΞΗΣ	ΛΗΞΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΑ				
1997/98	646.528	645.569	-959	-0,15
1998/99	646.559	647.446	887	0,14
1999/00	643.475	642.077	-1.398	-0,22
2000/01	641.368	639.932	-1.436	-0,22
ΓΥΜΝΑΣΙΑ				
1997/98	393.446	392.819	-627	-0,16
1998/99	380.109	379.017	-1.092	-0,29
1999/00	368.560	363.870	-4.690	-1,27
2000/01	360.248	348.758	-11.490	-3,19

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι:

- Στα δημοτικά σχολεία υπάρχει διαρροή μαθητών τα 3 από τα 4 σχολικά έτη (το σχολικό έτος 1998/99 υπάρχει εισροή διότι οι μαθητές που γράφτηκαν κατά τη διάρκεια του έτους εκείνου ήταν περισσότεροι από αυτούς που διέρρευσαν). Παρόλο που

ως ποσοστό η διαρροή είναι μικρή, δεν παύει, εν τούτοις, να αποτελεί πρόβλημα.

- Στα γυμνάσια υπάρχει διαρροή, και μάλιστα αυξανόμενη, και τα τέσσερα σχολικά έτη. Το ποσοστό της διαρροής το σχολικό έτος 2000/01 είναι δύομισι φορές μεγαλύτερο από εκείνο του σχολικού έτους 1999/00 και 17 φορές (!) μεγαλύτερο από εκείνο του σχολικού έτους 1997/98. Με δεδομένο το γεγονός ότι είχε παρέλθει 20ετία από την έναρξη εφαρμογής της συνταγματικής επιταγής για την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, η αυξανόμενη αυτή διαρροή από τα γυμνάσια είναι ανησυχητική και πρέπει να ερευνηθεί και αν και κατά πόσο συνεχίστηκε και τα επόμενα σχολικά έτη (για τα οποία δεν υπάρχουν ακόμα δημοσιευμένα στοιχεία λήξης).
- Το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού των δημοτικών σχολείων κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2000/01 σε σχέση με εκείνο του σχολικού έτους 1997/98 παρουσιάζει μείωση κατά 0,8% και των γυμνασίων κατά 8,4%. Τα αντίστοιχα ποσοστά μείωσης για τον πληθυσμό των σχολείων κατά τη λήξη του έτους, λόγω της διαρροής που προαναφέρθηκε, είναι αυξημένα (μείωση κατά 0,9% στα δημοτικά σχολεία και 11,2% στα γυμνάσια). Η μεγάλη αυτή μείωση στο μαθητικό πληθυσμό των γυμνασίων οφείλεται στη μείωση των γεννήσεων ολόκληρη τη δεκαετία του '80.

II. Η διαρροή μαθητών στα δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία και γυμνάσια της χώρας το σχολικό έτος 2000/01

Στις τρεις πρώτες στήλες του πρώτου μέρους του Πίνακα 2 δίνεται ο αριθμός των αρρένων και θηλέων μαζί που εγκατέλειψαν τα δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία και γυμνάσια της χώρας το σχολικό έτος 2000/01 και στις τρεις τελευταίες τα ποσοστά διαρροής ή εισροής. Στις αντίστοιχες στήλες του δεύτερου μέρους δίνονται τα ίδια στοιχεία για τους άρρενες και του τρίτου μέρους για τις θήλειες.

- Από τον Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι:
- Στους άρρενες και θήλεις μαζί υπάρχει διαρροή τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία η οποία, ως

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Εγκαταλείψαντες τα δημόσια και ιδιωτικά δημοτικά σχολεία και γυμνάσια της χώρας το σχολικό έτος 2000/2001

ΣΧΟΛΕΙΑ	ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΕΣ			% ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗΣ		
	ΔΗΜΟΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΔΗΜΟΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΡΡΕΝΕΣ & ΘΗΛΕΙΣ						
Δημοτικά	1.382	54	1.436	0,23	0,12	0,22
Γυμνάσια	11.537	-47	11.490	3,38	-0,25	3,19
ΑΡΡΕΝΕΣ						
Δημοτικά	572	140	712	0,19	0,58	0,22
Γυμνάσια	6.203	-80	6.123	3,47	-0,81	3,25
ΘΗΛΕΙΣ						
Δημοτικά	810	-86	724	0,28	-0,38	0,23
Γυμνάσια	5.334	33	5.367	3,28	0,37	3,13

ποσοστό, είναι σχεδόν διπλάσια στα δημόσια απ' ό,τι στα ιδιωτικά. Στα δημόσια γυμνάσια υπάρχει μεγάλη διαρροή ενώ στα ιδιωτικά μικρή εισροή (πιθανόν από τα δημόσια γυμνάσια).

- Στους άρρενες η διαρροή στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία είναι πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι στα δημόσια. Αντίθετα στα δημόσια γυμνάσια η διαρροή είναι πολύ μεγάλη, ενώ στα ιδιωτικά υπάρχει εισροή.
- Στις θήλεις υπάρχει διαρροή στα δημόσια δημοτικά σχολεία και εισροή στα ιδιωτικά. Στα γυμνάσια υπάρχει μεγάλη διαρροή στα δημόσια και μικρή στα ιδιωτικά. Η διαρροή στα δημόσια γυμνάσια είναι πολλαπλάσια εκείνης που υπάρχει στα ιδιωτικά.
- Η διαρροή των αρρένων είναι μεγαλύτερη από εκείνη των θηλέων στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία και στα δημόσια και στο σύνολο των γυμνασίων. Αντίθετα η διαρροή των θηλέων είναι μεγαλύτερη από εκείνη των αρρένων στα δημόσια και το σύνολο των δημοτικών σχολείων και στα ιδιωτικά γυμνάσια.

Από τη σύντομη αυτή ανάλυση φαίνεται ότι το φαινόμενο εγκατάλειψης του δημοτικού σχολείου και, πολύ περισσότερο, του

γυμνασίου –παρά τη συνταγματική επιταγή– συνεχίζεται. Είναι, κατά συνέπεια, ανάγκη να ερευνηθεί αναλυτικά από τους αρμόδιους ερευνητικούς φορείς και να ληφθούν το συντομότερο δυνατόν από το Υπουργείο Παιδείας, αλλά και από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα αναγκαία μέτρα για το δραστικό περιορισμό και, τελικά, την εξάλειψή του.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 7.5.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42

ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ ΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΣΧΕΔΟΝ ΤΟ ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΗΣ «ΔΩΡΕΑΝ» ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Η έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών (ΕΟΠ) που διεξάγει σε αραιά χρονικά διαστήματα η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) παρέχει, ανάμεσα στα άλλα, και πολύτιμα στοιχεία για τις δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση. Η τελευταία ΕΟΠ έγινε τα έτη 2004/05 (2004 για συντομία). Με βάση τα στοιχεία της έρευνας αυτής εξετάζουμε στο παρόν άρθρο τις δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση: το 2004 και το 1994 σε σύγκριση με τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την εκπαίδευση (στο Μέρος Ι), κατά κλιμάκιο οικογενειακού εισοδήματος και επίπεδο εκπαίδευσης το 2004 (στο Μέρος ΙΙ), και κατά κλιμάκιο οικογενειακού εισοδήματος και κατηγορίες δαπανών το 2004 (στο Μέρος ΙΙΙ).

Ι. Οι δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση σε σύγκριση με τις αντίστοιχες δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού το 2004 σε σχέση με το 1994

Στην 1η γραμμή του πρώτου μέρους του Πίνακα 1 δίνουμε τις δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση σε εκατ. ευρώ τα έτη 1994 και 2004 (τα στοιχεία για το 2004 είναι της ΕΟΠ του 2004 ενώ για το 1994 οι σχετικοί υπολογισμοί είναι δικόι μας και στηρίζονται στα στοιχεία της ΕΟΠ του έτους εκείνου). Στη 2η γραμμή του πρώτου μέρους του Πίνακα 1 δίνουμε το σύνολο των

δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων για την εκπαίδευση (εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων) σε εκατ. ευρώ για τα έτη 1994 και 2004 όπως αναφέρονται στις εισηγητικές εκθέσεις των προϋπολογισμών. Στην 3η γραμμή του πρώτου μέρους του Πίνακα δίνεται το σύνολο των δαπανών των νοικοκυριών και του κρατικού προϋπολογισμού σε εκατ. ευρώ. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα δίνεται το ποσοστό που οι δαπάνες αυτές αντιπροσωπεύουν στο ΑΕΠ της χώρας και στο τρίτο μέρος το ποσοστό συμμετοχής των νοικοκυριών στο σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση. Στην 3η στήλη του Πίνακα δίνεται η ποσοστιαία αύξηση το 2004 σε σχέση με το 1994.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση με βάση τις έρευνες οικογενειακών προϋπολογισμών και δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την εκπαίδευση τα έτη 1994 και 2004 σε εκατ. ευρώ και ως % του ΑΕΠ

ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1994	2004	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ			
Νοικοκυριών	898	2.460	173,9
Κρατικού προϋπολογισμού	2.233	5.939	165,9
Σύνολο	3.131	8.399	168,2
ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ			
Νοικοκυριών	1,28	1,46	14,5
Κρατικού προϋπολογισμού	3,17	3,53	11,1
Σύνολο	4,45	4,99	12,1
Ποσοστό συμμετοχής των νοικοκυριών στο σύνολο των δαπανών για εκπαίδευση	28,7	29,3	2,1

Από την 3η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι η αύξηση των δαπανών των νοικοκυριών για την εκπαίδευση το 2004 σε σχέση με το 1994 ήταν μεγαλύτερη από εκείνη του κρατικού προϋπολογισμού τόσο σε ευρώ όσο και (περισσότερο) ως ποσοστό του ΑΕΠ, με αποτέλεσμα το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν οι δαπάνες των νοικοκυριών στο ΑΕΠ να πλησιάζει το 1,5% του ΑΕΠ και η συμμετοχή τους στο σύνολο των δαπανών για την κατ' ευφημισμό «δωρεάν» παιδεία να είναι γύρω στο 30%!

II. Οι δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση κατά κλι-

μάκιο μηνιαίου εισοδήματος και επίπεδο εκπαίδευσης

Στον Πίνακα 2 –με βάση την ΕΟΠ 2004– δίνουμε τις δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση κατά μεγάλα κλιμάκια μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος το έτος 2004 (μέχρι 1.800 ευρώ και άνω των 1.800 ευρώ) και κατά επίπεδο εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση σε εκατ. ευρώ κατά μεγάλα κλιμάκια μηνιαίου εισοδήματος σε ευρώ και επίπεδο εκπαίδευσης το έτος 2004 με βάση την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2004

ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ	Μέχρι 1.800	Άνω των 1.800	Συνολο
ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ			
Προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση	101,18	500,64	601,82
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	218,14	1127,80	1345,95
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση	31,98	97,87	129,85
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	25,28	72,47	97,75
Αταξινόμητη εκπαίδευση	60,16	224,94	285,10
ΣΥΝΟΛΟ	436,74	2023,72	2460,46
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
Προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση	23,2	24,7	24,5
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	49,9	55,7	54,7
Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση	7,3	4,8	5,3
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	5,8	3,6	4,0
Αταξινόμητη εκπαίδευση	13,8	11,1	11,6
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0

Από τον Πίνακα 2 φαίνεται ότι:

- Το 54,7% των δαπανών των νοικοκυριών για την εκπαίδευση αφορά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 24,5% την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (και τα δύο ποσοστά είναι υψηλότερα στο δεύτερο κλιμάκιο απ' ό,τι στο πρώτο), και το υπόλοιπο 19,8% τη μεταδευτεροβάθμια, τριτοβάθμια και αταξινόμητη εκπαίδευση
- Τα ποσά που δαπανούν τα νοικοκυριά του δεύτερου κλιμακίου είναι σχεδόν 5 φορές μεγαλύτερα από εκείνα του πρώτου. Σε κάποιο βαθμό αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα άτομα που περιλαμβάνονται στο δεύτερο κλιμάκιο είναι περισσότερα απ' ό,τι εκείνα του πρώτου κλιμακίου. Και όταν,

όμως, ληφθεί υπόψη ο αριθμός των ατόμων, οι κατά κεφαλή δαπάνες για την εκπαίδευση του υψηλότερου κλιμακίου μηνιαίου εισοδήματος είναι πάνω από 3 φορές μεγαλύτερες από εκείνες του χαμηλότερου κλιμακίου.

II. Οι δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση κατά κλιμάκιο μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος και κατηγορία δαπανών

Στον Πίνακα 3 δίνουμε τις δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση κατά μεγάλα κλιμάκια μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος και κατά κατηγορία δαπανών το 2004 με βάση την ΕΟΠ 2004.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση σε εκατ. ευρώ κατά μεγάλα κλιμάκια μηνιαίου εισοδήματος σε ευρώ και μεγάλες κατηγορίες δαπανών το έτος 2004 με βάση την έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 2004

ΑΔΗΦΑΝΕΣ ΓΙΑ	ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΜΗΝ. ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ		
	Μέχρι 1.800	Άνω των 1.800	Συνολο
ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ			
Φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα	139,58	701,32	840,92
Ξένες γλώσσες	162,3	509,48	671,78
Δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια	32,56	379,04	411,59
ΑΕΙ, ΙΕΚ και Επαγγελματικές Τεχνικές Σχολές	47,84	143,82	191,66
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	28,16	140,5	168,66
Παιδικό σταθμοί και νηπιαγωγεία	12,74	122,39	135,12
Μαθήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών	13,56	27,17	40,73
ΣΥΝΟΛΟ	436,74	2023,72	2460,46
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ			
Φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα	32,0	34,7	34,2
Ξένες γλώσσες	37,2	25,2	27,3
Δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια	7,5	18,7	16,7
ΑΕΙ, ΙΕΚ και Επαγγελματικές Τεχνικές Σχολές	11,0	7,1	7,8
Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού	6,4	6,9	6,9
Παιδικό σταθμοί και νηπιαγωγεία	2,9	6,0	5,5
Μαθήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών	3,1	1,3	1,7
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0

Από τον Πίνακα 3 φαίνεται ότι το 34,2% των δαπανών για την εκπαίδευση αφορά φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα, κύρια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (το ποσοστό είναι υψηλό-

τερο στο δεύτερο απ' ό,τι στο πρώτο κλιμάκιο), το 27,3% ξένες γλώσσες και το 7,8% τα ΑΕΙ, ΙΕΚ και επαγγελματικές σχολές (σε αντίθεση με τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα, τα ποσοστά αυτά είναι πολύ υψηλότερα στο πρώτο απ' ό,τι στο δεύτερο κλιμάκιο), το 16,7% ιδιωτικά δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια και το 5,5% παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία (τα ποσοστά στο δεύτερο κλιμάκιο είναι πάνω από δύο φορές μεγαλύτερα απ' ό,τι στο πρώτο), το 6,9% ωδεία, γυμναστήρια και σχολές χορού και το 1,7% μαθήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Στις μεγάλες διαφορές στο ύψος και στην κατανομή των δαπανών για την εκπαίδευση ανάμεσα στα νοικοκυριά του πρώτου και του δεύτερου κλιμακίου που έδειξε η παραπάνω ανάλυση οφείλονται, σε σημαντικό βαθμό, οι μεγάλες ανισότητες που υπάρχουν στην πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση ανάλογα με το επάγγελμα του πατέρα και της μητέρας ή ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων (βλέπε, σχετικά, και τα Κεφάλαια 12, 14 και 15).

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 18.6.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΡΟΙ ΤΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ ΣΤΑ ΑΕΙ

Η πρόσφατη και συνεχιζόμενη αναταραχή στα ΑΕΙ της χώρας είναι ένα ακόμα επεισόδιο στο δράμα που περνά εδώ και πολλά χρόνια ο νευραλγικός για τη ζωή και το μέλλον του Τόπου τομέας της εκπαίδευσης. Το προσχέδιο νόμου που παρουσιάστηκε είναι μια ακόμα απόπειρα «μπαλωμάτων» σε ένα «παλιό και φθαρμένο ρούχο». Τα «μπαλώματα» αυτά δεν πρόκειται να λύσουν τα δύο βασικά προβλήματα του εκπαιδευτικού μας συστήματος: την έλλειψη ποιότητας και την έλλειψη πόρων

Η ποιότητα της παρεχόμενης από τα ΑΕΙ εκπαίδευσης εξαρτάται βασικά από:

- Την ποιότητα των μελών του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), δηλαδή τις σπουδές τους, τη συνεχή ερευνητική παρουσία τους σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια και με τακτικές δημοσιεύσεις σε περιοδικά κύρους του κλάδου τους, τη διδακτική τους ικανότητα και φυσικά τη συνεχή παρουσία τους στο ΑΕΙ και την επαφή τους με τους φοιτητές. Η προσέλκυση τέτοιας ποιότητας μελών ΔΕΠ είναι αδύνατη με τις σημερινές αποδοχές στα ελληνικά ΑΕΙ στις περισσότερες περιπτώσεις (υπάρχουν, ευτυχώς, και φωτεινές εξαιρέσεις μελών ΔΕΠ που θυσίασαν λαμπρή σταδιοδρομία στο εξωτερικό και προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στα ΑΕΙ της χώρας).
- Την επάρκεια της κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής. Παρά τις όποιες βελτιώσεις των δύο τελευταίων δεκαετιών στην

υποδομή αυτή, στα περισσότερα ΑΕΙ της χώρας υπάρχουν τεράστιες ελλείψεις (διάσπαρτα και ανεπαρκή κτίρια, λίγα και ανεπαρκή εργαστήρια, φτωχές βιβλιοθήκες κλπ). Η κάλυψη των ελλείψεων αυτών απαιτεί πολύ μεγάλες πιστώσεις από τον προϋπολογισμό δημόσιων επενδύσεων.

- Το υψηλό επίπεδο γνώσεων από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των φοιτητών που εισάγονται στα ΑΕΙ. Η τελευταία τροποποίηση για τη μη εισαγωγή εκείνων που δεν συγκεντρώνουν τη βάση είναι σωστή. Δεν εξασφαλίζει, όμως, υψηλό μέσο επίπεδο γνώσεων των εισαγομένων. Η απόκτηση των γνώσεων αυτών απαιτεί ριζική αναδιοργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αλλαγή του κλίματος χαλάρωσης και της νοοτροπίας διδασκόντων, μαθητών και γονέων που υπάρχει σ' αυτή τη βαθμίδα, και, φυσικά, κάλυψη των ελλείψεων σε κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή. Για όλα αυτά απαιτούνται, επίσης πόροι.
- Την περάτωση των σπουδών μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο, με μικρή παράταση σε ορισμένες περιπτώσεις. Η περάτωση αυτή εξαρτάται, φυσικά, από την προσπάθεια που καταβάλλει ο φοιτητής, εφόσον διαθέτει τα απαιτούμενα οικονομικά μέσα. Αν αυτά δεν υπάρχουν, τότε είναι ανάγκη να υπάρχει ένα πρόγραμμα χορήγησης πολλών υποτροφιών. Γι' αυτές τις υποτροφίες απαιτείται η χορήγηση μεγάλων ποσών από τον τακτικό προϋπολογισμό.

Από τα παραπάνω είναι σαφές ότι η ποιότητα της παρεχόμενης από τα ΑΕΙ εκπαίδευσης εξαρτάται κύρια –αλλά όχι αποκλειστικά– από τους πόρους που διατίθενται στα ΑΕΙ από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Σ' ένα άρθρο μας στην «Ελευθεροτυπία» στις 10.11.2005 δείξαμε ότι με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), της Eurostat, η Ελλάδα κατείχε το 2003 την τελευταία θέση ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. στις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ (με 3,6%) όσο και ως ποσοστό των δαπανών του δημόσιου τομέα (με 7,4%).

Το χαμηλό ποσοστό του ΑΕΠ που διατίθεται για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης από τον τακτικό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα επενδύσεων αντανακλάται και στις χαμηλές ανά σπουδαστή δαπάνες σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης καθώς και στο ποσοστό που οι ανά σπουδαστή δαπάνες αντιπροσωπεύουν στο κατά κεφαλή ΑΕΠ των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Για το έτος 2003 υπάρχουν στοιχεία της Eurostat για 19 από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (δεν υπάρχουν στοιχεία για το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστρία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, τη Λιθουανία και την Εσθονία). Με βάση τα στοιχεία αυτά καταρτίσαμε τον Πίνακα που ακολουθεί. Στην 2η στήλη του Πίνακα δίνονται οι δαπάνες ανά σπουδαστή σε ΜΑΔ στα 19 κράτη-μέλη και στην Ε.Ε. των 25 κρατών-μελών ως σύνολο (Ε.Ε.25) το έτος 2003 και στην 4η στήλη το ποσοστό που οι δαπάνες αυτές αντιπροσωπεύουν στο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ. Η κατάταξη των κρατών στις δύο πρώτες στήλες είναι με βάση το ύψος τής ανά σπουδαστή δαπάνης και στις δύο τελευταίες με βάση το ύψος του ποσοστού που οι δαπάνες αυτές αντιπροσωπεύουν στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ (η τελευταία στήλη του Πίνακα δίνει μια περισσότερο συγκρίσιμη κατάταξη των κρατών, δεδομένου ότι παίρνει υπόψη και το κατά κεφαλή ΑΕΠ τους).

Από τον Πίνακα (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι ανάμεσα στα 19 κράτη-μέλη της Ε.Ε.25 για τα οποία υπάρχουν στοιχεία:

- Τις τρεις πρώτες θέσεις στις ανά σπουδαστή δημόσιες δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε ΜΑΔ κατέχουν η Σλοβενία, η Κύπρος και η Σουηδία. Η Ελλάδα κατέχει τη 16^η θέση και προηγείται μόνο της Εσθονίας, της Λετονίας και της Σλοβακίας, δηλαδή τριών από τα 10 νέα μέλη της Ε.Ε.25 (βλέπε 2η στήλη του Πίνακα). Οι δαπάνες στη χώρα μας αντιπροσωπεύουν το 61% του μέσου όρου της Ε.Ε.25 ως σύνολου.
- Τις τρεις πρώτες θέσεις στις ανά σπουδαστή δημόσιες δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ κατέχουν η Σλοβενία, η Κύπρος και η Ουγγαρία. Η Ελλάδα κατέχει τη 18η θέση και προηγείται μόνο

της Ιρλανδίας (βλέπε 4η στήλη του Πίνακα). Οι δαπάνες στη χώρα μας με το μέτρο αυτό αντιπροσωπεύουν το 76% του μέσου όρου της Ε.Ε.25 ως συνόλου

ΠΙΝΑΚΑΣ

Ανά σπουδαστή δημόσιες δαπάνες στην
τριτοβάθμια εκπαίδευση σε κράτη-μέλη
και στην Ε.Ε.25 ως σύνολο σε ΜΑΔ και
ως ποσοστό του κατά κεφαλή (κ.κ.) ΑΕΠ
το έτος 2003

ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	ΣΕ ΜΑΔ	ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ	ΩΣ % ΤΟΥ Κ.Κ.ΑΕΠ
Σλοβενία	15.886	Σλοβενία	96,2
Κύπρος	15.334	Κύπρος	88,3
Σουηδία	13.655	Ουγγαρία	59,4
Δανία	11.960	Σουηδία	54,2
Φινλανδία	10.552	Λετονία	47,2
Γερμανία	9.993	Δανία	45,5
Βέλγιο	9.696	Φινλανδία	43,7
Γαλλία	9.046	Γερμανία	42,4
Ιρλανδία	8.190	Εσθονία	40,4
Ισπανία	7.932	Πορτογαλία	38,7
Ουγγαρία	7.657	Τσεχία	38,6
Ιταλία	7.479	Βέλγιο	37,8
Πορτογαλία	6.134	Ισπανία	37,5
Μάλτα	5.773	Γαλλία	37,4
Τσεχία	5.689	Μάλτα	36,5
Ελλάδα	5.197	Σλοβακία	35,7
Εσθονία	4.231	Ιταλία	31,9
Λετονία	4.188	Ελλάδα	29,5
Σλοβακία	3.992	Ιρλανδία	28,1
Ε.Ε.25	8.474	Ε.Ε.25	38,5

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η Ελλάδα κατείχε το 2003 μια από τις τελευταίες θέσεις στην Ε.Ε.25 στις ανά σπουδαστή δημόσιες δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι, επομένως, σαφές ότι χωρίς τη σημαντική αύξηση των δαπανών είναι αδύνατη η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης από τα ΑΕΙ της χώρας εκπαίδευσης.

Όπως όμως προαναφέρθηκε, η επάρκεια των πόρων δεν αρκεί για τη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης από τα ΑΕΙ εκπαίδευσης. Η βελτίωση της απαιτεί, επίσης:

- (α) Την ευσυνείδητη εκτέλεση των καθηκόντων τους από όλα τα μέλη του ΔΕΠ και του λοιπού διδακτικού και διοικητικού προσωπικού των ΑΕΙ.
- (β) Την εργατικότητα των φοιτητών για την έγκαιρη περάτωση των σπουδών τους
- (γ) Τις αξιοκρατικές εκλογές των μελών του ΔΕΠ και των πρυτανικών αρχών με βάση ανοιχτές και ακομμάτιστες διαδικασίες, και, τέλος
- (δ) Την ουσιαστική κατοχύρωση της πλήρους αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ που προβλέπεται από την παράγραφο 5 του άρθρου 16 του Συντάγματος, το οποίο δεν πρέπει να αναθεωρηθεί.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 28.6.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44

ΜΕΓΑΛΕΣ ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Με βάση τα στοιχεία λήξης του σχολικού έτους, της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ), το σχολικό έτος 1999/2000 σε σχέση με το σχολικό έτος 1978/79 ο μαθητικός πληθυσμός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είχε μειωθεί κατά 334.000. Η μείωση αυτή θα ήταν μεγαλύτερη αν στο μαθητικό πληθυσμό δεν περιλαμβάνονταν και παιδιά που γεννήθηκαν στο εξωτερικό. Κατά μια εκτίμηση που κάναμε σε ένα άλλο άρθρο μας στο περιοδικό «Σύγχρονη Εκπαίδευση» (τρίτο τρίμηνο του 2002), το σχολικό έτος 1997/98 οι μαθητές αυτοί στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέρχονταν γύρω στις 70.000.

Στο άρθρο αυτό, με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (της Eurostat) –τα οποία στέλνονται σ' αυτήν από το Υπουργείο Παιδείας– θα εξετάσουμε τη μεταβολή του μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις 13 περιφέρειες της χώρας το τελευταίο έτος (2004) σε σχέση με το πρώτο έτος (1999) για τα οποία δίνει σχετικά στοιχεία η Eurostat (τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στην έναρξη του σχολικού έτους).

I. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Με βάση τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν δίνουμε στην 1η στήλη του Πίνακα 1 τον αριθμό των μαθητών στα δημοτικά

σχολεία των 13 περιφερειών και στο Σύνολο Χώρας το 1999 και στη 2η στήλη για το έτος 2004. Στην 3η στήλη δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή το 2004 σε σχέση με το 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Μαθητές στα δημοτικά σχολεία των 13 περιφερειών
και στο Σύνολο Χώρας τα έτη 1999 και 2004

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	1999	2004	% ΜΕΤ.
Αν. Μακεδ. & Θράκη	37.208	48.718	30,9
Κεντρική Μακεδονία	112.476	104.997	-6,6
Δυτική Μακεδονία	18.673	18.672	0,0
Θεσσαλία	40.635	45.826	12,8
Ήπειρος	19.006	18.868	-0,7
Ιόνια Νησιά	12.864	12.097	-6,0
Δυτική Ελλάδα	45.247	45.100	-0,3
Στερεά Ελλάδα	32.172	33.135	3,0
Πελοπόννησος	34.424	34.580	0,5
Αττική	221.427	217.590	-1,7
Βόρειο Αιγαίο	11.945	12.624	5,7
Νότιο Αιγαίο	20.124	23.602	17,3
Κρήτη	39.333	41.683	6,0
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	645.534	657.492	1,9

Από την τελευταία γραμμή του Πίνακα φαίνεται ότι ο μαθητικός πληθυσμός στα δημοτικά σχολεία στο Σύνολο Χώρας το 2004 σε σχέση με το 1999 αυξήθηκε κατά 12.000 περίπου ή 1,9%. Παρόλο που δεν υπάρχουν στοιχεία για τον τόπο γέννησης των μαθητών το 2004, η αύξηση αυτή θα πρέπει να οφείλεται αποκλειστικά σε παιδιά που γεννήθηκαν στο εξωτερικό δεδομένου ότι τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1993-1998 και θα έπρεπε να είναι οι μαθητές των δημοτικών σχολείων το έτος 2004 ήταν λιγότερα από τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1988-1993 και θα έπρεπε να είναι μαθητές των δημοτικών σχολείων το 1999.

Από την 3η στήλη του Πίνακα 1 φαίνεται ότι αύξηση του μαθητικού πληθυσμού των δημοτικών σχολείων σημειώθηκε σε 7 περιφέρειες, σε 1 υπήρξε στασιμότητα (στη Δυτική Μακεδονία) και σε 5 μείωση. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και στο Νότιο Αιγαίο και η

μεγαλύτερη μείωση στην Κεντρική Μακεδονία και στα Ιόνια Νησιά.

Σε ό,τι αφορά τις αιτίες στις οποίες οφείλονται οι μεταβολές αυτές, εκτός από τη μείωση των γεννήσεων και τα παιδιά που γεννήθηκαν στο εξωτερικό υπάρχει και η μετακίνηση οικογενειών από μια περιφέρεια σε άλλη και οι αντίστοιχες μεταγραφές μαθητών.

II. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Στην 1η στήλη του Πίνακα 2 δίνουμε τον αριθμό των μαθητών στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνάσια, ενιαία λύκεια, Τ.Ε.Ε. ή αντίστοιχα) των 13 περιφερειών και στο Σύνολο Χώρας το 1999 και στη 2η στήλη για το έτος 2004. Στην 3η στήλη δίνεται η ποσοστιαία μεταβολή το 2004 σε σχέση με το 1999.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Μαθητές στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
των 13 περιφερειών και στο Σύνολο Χώρας τα έτη
1999 και 2004

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	1999	2004	% ΜΕΤ.
Αν. Μακεδ. & Θράκη	36.257	46.404	28,0
Κεντρική Μακεδονία	129.186	112.680	-12,8
Δυτική Μακεδονία	22.727	20.938	-7,9
Θεσσαλία	56.068	39.596	-29,4
Ήπειρος	25.234	20.808	-17,5
Ιόνια Νησιά	14.202	13.980	-1,6
Δυτική Ελλάδα	53.435	49.179	-8,0
Στερεά Ελλάδα	37.708	34.536	-8,4
Πελοπόννησος	39.716	36.596	-7,9
Αττική	279.347	247.193	-11,5
Βόρειο Αιγαίο	12.661	8.221	-35,1
Νότιο Αιγαίο	20.980	20.787	-0,9
Κρήτη	43.362	44.920	3,6
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	770.883	695.838	-9,7

Από την τελευταία γραμμή του Πίνακα 2 φαίνεται ότι ο μαθητικός πληθυσμός στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Σύνολο Χώρας το 2004 σε σχέση με το 1999 μειώθηκε κατά 75.000 περίπου ή 9,7%. Η βασική αιτία της μείωσης αυτής

είναι η μείωση των γεννήσεων. Πιο συγκεκριμένα: τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1987-1992 και θα έπρεπε να είναι οι μαθητές των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το έτος 2004 ήταν κατά 104.000 λιγότερα από τα παιδιά που γεννήθηκαν τα έτη 1982-1987 και τα οποία θα έπρεπε να είναι μαθητές των ίδιων σχολείων το 1999. Το γεγονός ότι η διαφορά είναι μικρότερη οφείλεται στα παιδιά που γεννήθηκαν στο εξωτερικό και γράφτηκαν στα σχολεία αυτά.

Από την 3η στήλη του Πίνακα 2 φαίνεται ότι μείωση του μαθητικού πληθυσμού σημειώθηκε σε 11 και αύξηση σε 2 από τις 13 περιφέρειες της χώρας.

Αύξηση σημειώθηκε μόνο στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και στην Κρήτη. Σε ό, τι αφορά την αύξηση του μαθητικού πληθυσμού στις δύο αυτές περιφέρειες, εκτός από όσα αναφέρθηκαν στο προηγούμενο τμήμα του άρθρου αυτού, υπάρχει και το ενδεχόμενο ένα μέρος της αύξησης να οφείλεται στη μείωση της διαρροής μαθητών. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στο Βόρειο Αιγαίο και στη Θεσσαλία και η μικρότερη στο Νότιο Αιγαίο και στα Ιόνια Νησιά.

Δυστυχώς για τα σχολεία τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπάρχουν στοιχεία κατά περιφέρειες για τις μεταγραφές των μαθητών καθώς και για τους μαθητές που γεννήθηκαν στο εξωτερικό και γράφτηκαν στα σχολεία αυτά.

Στο σύντομο αυτό άρθρο έγινε μια προσπάθεια διερεύνησης των μεταβολών του μαθητικού πληθυσμού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των 13 περιφερειών της χώρας με βάση τα στοιχεία που δίνει η Eurostat για τα έτη 1999 και 2004. Θα ήταν ενδιαφέρον να γίνει μια ανάλογη ανάλυση με βάση αντίστοιχα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τα έτη 1999 και 2004 καθώς και για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα (π.χ. τις δεκαετίες 1984-1994 και 1994-2004 καθώς και ολόκληρη την 20ετία 1984-2004).

«ΑΥΓΗ», 20.8.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45

ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στο άρθρο αυτό θα ασχοληθούμε με τις παθογένειες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παθογένειες που αναδείχτηκαν για μια ακόμα φορά από τα πρόσφατα αποτελέσματα των γενικών εξετάσεων για την εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ, και τις οποίες η συντριπτική πλειονότητα των πολιτικών και των πολιτών αρνείται να δει κατάματα.

Πριν εξετάσουμε τις παθογένειες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, θα θέλαμε να θυμίσουμε τρία μείζονα προβλήματα της τριτοβάθμιας:

- (α) Την εξαιτίας πολιτικών πιέσεων ίδρυση διάσπαρτων Σχολών και Τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ σε διάφορες πόλεις, πολλά από τα οποία –εκτός του ότι παράγουν άνεργους– καταργούν ουσιαστικά την έννοια του Πανεπιστημίου και συμβάλλουν στη χειροτέρευση της ήδη χαμηλής ποιότητας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μας.
- (β) Η χαμηλή ποιότητα πολλών Τμημάτων των παλαιών ΑΕΙ και η ακόμα χαμηλότερη πολλών Τμημάτων των νέων ΑΕΙ καθώς και η κάθε άλλο παρά τριτοβάθμιου επιπέδου παρεχόμενη εκπαίδευση σε πολλά Τμήματα των ΤΕΙ είναι αποτέλεσμα, ανάμεσα στα άλλα, της διδακτικής και ερευνητικής ανεπάρκειας ορισμένων μελών ΔΕΠ, της ανεπάρκειας των γνώσεων των εισαγομένων σ' αυτά και της έλλειψης επιμέλειας στις σπουδές τους από πολλούς φοιτητές, και

(γ) Οι εξαιρετικά χαμηλές δημόσιες δαπάνες της χώρας μας για την εκπαίδευση γενικότερα και για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ ειδικότερα είναι εντελώς ανεπαρκείς για να καλύψουν: τα κενά που υπάρχουν σε μέλη ΔΕΠ, τις μεγάλες ελλείψεις των Ιδρυμάτων σε βιβλιοθήκες, κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή, τις δαπάνες που απαιτούνται για τη χορήγηση υποτροφιών σε σπουδαστές με ανεπαρκή οικονομικά μέσα κλπ.

Τα παραπάνω προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν τους κύριους λόγους στους οποίους οφείλεται, ανάμεσα στα άλλα, και το μεγάλο ποσοστό των υποψηφίων που δεν κατορθώνουν να συγκεντρώσουν τη βάση στις εξετάσεις του ΑΣΕΠ για θέσεις δασκάλων και καθηγητών.

Η καθιέρωση της υποχρέωσης των υποψηφίων να συγκεντρώσουν τουλάχιστον τη βάση στις γενικές εξετάσεις για την εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ αποτελεί την ελάχιστη προϋπόθεση για την εισαγωγή στα Ιδρύματα αυτά. Αντί, επομένως, για τις διαμαρτυρίες και τα αιτήματα να επανέλθουμε στο προηγούμενο απαράδεκτο καθεστώς, καλό θα είναι κυβέρνηση και αντιπολίτευση, καθηγητές, γονείς και μαθητές να δουν κατάματα τις παθογένειες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και να εξετάσουν τους τρόπους αποτελεσματικής θεραπείας τους.

Το μεγάλο ποσοστό των υποψηφίων στα ΑΕΙ-ΤΕΙ που δεν συγκεντρώνουν τη βάση του 10 στις γενικές εξετάσεις οφείλεται, όπως προαναφέρθηκε, και σε ορισμένα από τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οφείλεται, όμως, και στα προβλήματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τα οποία δεν υπάρχει χώρος να ασχοληθούμε στο άρθρο αυτό.

Μια από τις πιο σημαντικές χρόνιες παθογένειες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα μας είναι η δομή της. Μετά την υποχρεωτική 9χρονη (πρωτοβάθμια και γυμνασιακή) εκπαίδευση θα έπρεπε να υπάρχει ένας καλά σχεδιασμένος επαγγελματικός προσανατολισμός και μια άρτια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση από την οποία θα έβγαιναν καταρτισμένα μεσαία στελέχη που έχει ανάγκη ο Τόπος. Δυστυχώς ουσιαστικός επαγγελματικός προσανατολισμός δεν υπάρχει και η επαγγελματι-

κή και τεχνική εκπαίδευση αποτελεί πεδίο συνεχών πειραματισμών, καθέννας από τους οποίους (και ο πρόσφατος) καταργεί τον προηγούμενο.

Εκτός, όμως, από αυτά υπάρχει και η επιθυμία όλων σχεδόν των γονέων να δουν τα παιδιά τους (άσχετα αν το θέλουν τα ίδια ή αν είναι ικανά) να γίνουν επιστήμονες. Αν υπήρχαν τα όσα προαναφέρθηκαν, πολλά παιδιά θα επέλεγαν την επαγγελματική και τεχνική εκπαίδευση και πολλοί γονείς θα πείθονταν ότι η ευτυχία των παιδιών τους δεν συνδέεται με την απόκτηση ενός πτυχίου από ΑΕΙ ή ΤΕΙ το οποίο, σε πολλές περιπτώσεις, οδηγεί στην ανεργία. Είναι, όμως, αυτονόητο ότι οι απόφοιτοι της επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης θα πρέπει να μπορούν, αν το θελήσουν, να εισάγονται, μετά από εξετάσεις, στα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Η μεγαλύτερη, όμως, παθογένεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η ανεπάρκεια των εφοδίων που παίρνουν οι μαθητές στο γυμνάσιο και, στη συνέχεια, στο λύκειο ή στο ΤΕΕ για να εισαχθούν σε ΑΕΙ ή ΤΕΙ. Το γεγονός ότι στη χώρα μας ανθούν τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα («θεσμοί» που είτε δεν υπάρχουν καθόλου είτε λειτουργούν σε εξαιρετικά περιορισμένη έκταση σε άλλες χώρες), τα οποία θεωρούνται εντελώς απαραίτητα (περισσότερο και από τα σχολεία) για την προετοιμασία για τις γενικές εξετάσεις (και στα οποία δαπανώνται από τις οικογένειες τεράστια ποσά) δείχνει και αποδεικνύει την ανεπάρκεια αυτή.

Η ανεπάρκεια των εφοδίων που δίνουν τα σχολεία έχει σχέση με τη σχεδόν «αυτόματη» προαγωγή των μαθητών από τη μια τάξη στην άλλη. Όταν ένα παιδί προάγεται χωρίς να λαμβάνονται τα μέτρα εκείνα που απαιτούνται για να αποκτήσει τα εφόδια που είναι απαραίτητα για να αντιμετωπίσει το επόμενο στάδιο, το ίδιο δυσκολεύεται να το παρακολουθήσει και ταυτόχρονα δυσκολεύει τη διδασκαλία και υποβαθμίζει το επίπεδο της εκπαίδευσης στο επίπεδο αυτό.

Όταν σχεδόν όλοι προάγονται από τη μια τάξη στην άλλη, είναι φυσικό η κλίμακα της βαθμολογίας στα σχολεία (και οι

υψηλοί βαθμοί) να έχουν λίγη σχέση με τις πραγματικές ικανότητες των μαθητών.

Το πρόβλημα είναι πως όλοι οι μαθητές θα τελειώνουν την κάθε τάξη έχοντας φτάσει το ελάχιστο επίπεδο που απαιτείται για να αρχίσουν την επόμενη. Αυτό δεν μπορεί να γίνει αν δεν αντιμετωπιστούν τα προβλήματα στα οποία οφείλεται η ανεπάρκεια των εφοδίων που παίρνουν οι μαθητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η παρεχόμενη εκπαίδευση σε πολλά σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πάσχει εξαιτίας τού ότι η κατάρτιση ορισμένων εκπαιδευτικών είναι ελλιπής και ανεπαρκής, δεν υπάρχει συνεχής μετεκπαίδευσή τους, δεν υπάρχει αξιολόγηση του έργου τους, δεν υπάρχουν τα μέσα που να τους βοηθούν στην εκπαίδευση παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, δεν υπάρχει η αναγκαία κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή, μέρος του χρόνου τους αφιερώνεται σε άσχετα με το διδακτικό τους καθήκον έργα και, εξαιτίας των χαμηλών αποδοχών τους, πολλοί κάνουν και δεύτερη δουλειά (στην οποία περιλαμβάνονται και ιδιαίτερα μαθήματα από ορισμένους από αυτούς).

Στην περίπτωση των μαθητών που δεν παίρνουν από τα σχολεία τα απαραίτητα εφόδια (επειδή είτε δεν έχουν την απαιτούμενη βοήθεια από το σχολείο τους ή η οικογένεια τους δε μπορεί να τα βοηθήσει, είτε τα ίδια δεν έχουν την ικανότητα ή τη θέληση), τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα μαθήματα δεν μπορούν να ανεβάσουν το επίπεδο των γνώσεών τους και είναι φυσικό να παίρνουν χαμηλούς βαθμούς στις γενικές εξετάσεις και να μην εισάγονται στα ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Το έργο της θεραπείας των παθογενειών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προαναφέρθηκαν είναι μακροχρόνιο και η επιτυχία του θα εξαρτηθεί από το αν και κατά πόσο θα υπάρξει μια καλά μελετημένη και σχεδιασμένη εθνική πολιτική μακράς διαρκείας, η οποία θα τις αντιμετωπίζει αποτελεσματικά και στην οποία θα συμφωνήσουν όλα τα κόμματα. Η εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής απαιτεί, φυσικά, μεγάλη αύξηση των δημόσιων δαπανών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά και μια ισχυρή πολιτική

βούληση που δεν θα υποκύπτει στις πολυποίκιλες πιέσεις που θα ασκηθούν.

Εκτός, όμως, από τη θεραπεία των παθογενειών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να καταργηθούν τμήματα των ΤΕΙ και ΑΕΙ που δεν έχουν λόγο ύπαρξης και, επιπλέον, ο αριθμός των εισακτέων στο κάθε Τμήμα ΑΕΙ και ΤΕΙ να μην προσδιορίζεται με μικροκομματικά κριτήρια από τον ή/την εκάστοτε Υπουργό Παιδείας, αλλά από τα Τμήματα αυτά με βάση τις πραγματικές εκπαιδευτικές τους δυνατότητες. Αν γίνουν τα παραπάνω, δεν θα υπάρχουν ακάλυπτες θέσεις στα ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Αν ο αριθμός των εισακτέων είναι μικρότερος από τον αριθμό των υποψηφίων, δεν θα εισάγονται στα ΑΕΙ-ΤΕΙ ορισμένοι από αυτούς (οι οποίοι, όμως, θα είναι πολύ λιγότεροι αν υπάρξει σωστή τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση μετά το γυμνάσιο). Για όσους δεν επιτύχουν στις γενικές εξετάσεις θα πρέπει να υπάρχουν απεριόριστες δυνατότητες συμμετοχής τους σ' αυτές τα επόμενα χρόνια, διότι υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα βελτίωσης των γνώσεων με συστηματική προετοιμασία. Φυσικά υπάρχει και η διέξοδος του Ανοιχτού Πανεπιστημίου.

Τέλος για όσους αποφοίτους δεν θα ξαναδώσουν εξετάσεις υπάρχουν τα Ι.Ε.Κ. Αν υπάρχει ζήτηση και προοπτικές εύρεσης εργασίας στις ειδικότητες που θα δίνουν, θα είναι σκόπιμο να δημιουργηθούν και νέα δημόσια Ι.Ε.Κ., στα οποία να μπορούν να φοιτήσουν οι απόφοιτοι αυτοί.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 1.9.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46

«ΑΣΠΙΡΙΝΗ» ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΧΕΞΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Η ΑΝΤΙΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ Τ.Ε.Ι.

Πολύς λόγος γίνεται και πολλές διαμαρτυρίες ακούγονται εξαιτίας του γεγονότος ότι σε πολλά Τμήματα των ΤΕΙ οι εισαχθέντες ήταν ελάχιστοι και σε λίγα κανένας, εξαιτίας της σωστής καθιέρωσης της βάσης του 10 στις γενικές εξετάσεις. Οι διαμαρτυρίες προέρχονται από πόλεις στις οποίες ιδρύθηκαν τα Τμήματα αυτά με κύριο αιτιολογικό ότι η λειτουργία τους θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων των πόλεων αυτών.

Σε ένα άρθρο μας στην «Καθημερινή» της 28.1.2001 με τίτλο «Πλήθος προβλημάτων δημιουργεί η διασπορά τμημάτων των Α.Ε.Ι.» (βλέπε εδώ το Κεφάλαιο 7) αναφερθήκαμε στα προβλήματα που δημιουργούνται από τη –για μικροκομματικούς και ρουσφετολογικούς λόγους– ίδρυση Τμημάτων Α.Ε.Ι. σε πολλές πόλεις της χώρας.

Με δεδομένο ότι ένα «ανωτατοποιημένο» Τ.Ε.Ι. δεν είναι (και δεν πρέπει να είναι) μόνο χώρος μετάδοσης γνώσης και δεξιοτήτων στους νέους αλλά και διεξαγωγής έρευνας και, ταυτόχρονα, ένας χώρος παιδείας, τα προβλήματα που δημιουργεί η ίδρυση

Τμημάτων Τ.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις της χώρας είναι παρόμοια με εκείνα που δημιουργεί η ίδρυση Τμημάτων Α.Ε.Ι.:

Όπως στην περίπτωση των Α.Ε.Ι. έτσι και στην περίπτωση των Τ.Ε.Ι. η διασπορά Τμημάτων Τ.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις είναι μια εντελώς αντιεκπαιδευτική πολιτική η οποία, αν δεν καταργεί τελείως, μειώνει σημαντικά το ρόλο ενός ανώτατου ιδρύματος ως χώρου μετάδοσης γνώσεων, έρευνας και γενικότερης παιδείας.

Οι πιέσεις για την ίδρυση Τμημάτων Τ.Ε.Ι. σε διάφορες πόλεις πηγάζει, όπως προαναφέρθηκε, κατά κύριο λόγο από το γεγονός ότι οι πόλεις αυτές αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, τα οποία δεν έλυσε η όποια (αν υπήρξε) πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης που εφαρμόστηκε στις πόλεις αυτές.

Όσο, όμως, και αν δίνει κάποια βοήθεια στην αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων των πόλεων αυτών η αντιεκπαιδευτική ίδρυση Τμημάτων Τ.Ε.Ι. (με την ενοικίαση δωματίων ή διαμερισμάτων από σπουδαστές, τη σίτισή τους σε εστιατόρια και τη διασκέδασή τους σε διάφορα κέντρα ψυχαγωγίας (μπαρ, καφετέριες κλπ), σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως βασικός μοχλός μιας πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Είναι μια «ασπιρίνη», η οποία, μπορεί να ανακουφίζει αλλά δεν θεραπεύει τα οικονομικά προβλήματα των πόλεων αυτών.

Πολλές από τις πόλεις στις οποίες σημειώθηκε μεγάλο ποσοστό κενών θέσεων σε Τμήματα ΤΕΙ εξαιτίας της βάσης του 10 βρίσκονται σε νομούς στους οποίους, με βάση τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Eurostat, στο διάστημα 1995-2003 σημειώθηκε μείωση του πληθυσμού τους (π.χ. στους νομούς Άρτας, Γρεβενών, Αιτωλοακαρνανίας, Καστοριάς και Πρέβεζας) ή πολύ μικρή αύξησή του (π.χ. στους νομούς Λάρισας, Θεσπρωτίας, Κοζάνης, Μεσσηνίας και Φλώρινας). Μείωση, ή αύξηση του πληθυσμού μικρότερη από εκείνη του Συνόλου Χώρας, στο διάστημα 1995-2003 είχαν 30 από τους 51 νομούς της χώρας. Η μείωση, ή η πολύ μικρή αύξηση του πληθυσμού των νομών είναι μια ένδειξη της οικονομικής καχεξίας τους.

Οικονομική, όμως, καχεξία δεν έχουν μόνο οι νομοί σε πόλεις των οποίων λειτουργούν προβληματικά Τμήματα ΤΕΙ. Πολλοί άλλοι νομοί της χώρας βρίσκονται στην ίδια ή σε χειρότερη κατάσταση. Είναι χαρακτηριστικό ότι, με βάση τα στοιχεία της Eurostat, το 2003 το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) 34 νομών βρισκόταν κάτω από το μέσο όρο του Συνόλου Χώρας. Μόνο ένας από τους νομούς που προαναφέρθηκαν βρισκόταν πάνω από το μέσο όρο.

Από τα παραπάνω είναι σαφές ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει η οικονομική πολιτική τα επόμενα χρόνια είναι η ανάπτυξη της περιφέρειας και ιδιαίτερα των νομών εκείνων οι οποίοι αντιμετωπίζουν μείωση του πληθυσμού τους και των οποίων το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ είναι πολύ χαμηλό. Την ανάγκη αυτή αναγνωρίζει και η σημερινή κυβέρνηση υποσχόμενη ότι ένα μεγάλο ποσοστό των πόρων του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης για την περίοδο 2007-2013 θα διατεθεί για την ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Παρόμοιες, όμως, υποσχέσεις είχαν δοθεί και από προηγούμενες κυβερνήσεις αλλά, δυστυχώς, πολλοί νομοί και πόλεις των νομών αυτών μαραζώνουν. Για να αποφευχθεί η σπατάλη πόρων σε μεγαλεπήβολα έργα τα οποία συμβάλλουν ελάχιστα ή καθόλου στην περιφερειακή ανάπτυξη των νομών και των πόλεων αυτών, είναι ανάγκη να υπάρξει τόσο ένα γενικό πλαίσιο στο οποίο θα κινηθεί η περιφερειακή πολιτική που θα ακολουθηθεί όσο και επιμέρους μελέτες για την ανάπτυξη του κάθε νομού καθώς και των περιοχών εκείνων του κάθε νομού που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα.

Η βασική κατεύθυνση του γενικού πλαισίου θα πρέπει να είναι η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του κάθε νομού καθώς και του ανθρώπινου δυναμικού και των δεξιοτήτων που υπάρχουν σ' αυτόν με στόχο τη δημιουργία, εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη δραστηριοτήτων οι οποίες δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και έχουν προοπτική να διαρκέσουν πολλά χρόνια σε ένα ή περισσότερους από τους τρεις τομείς της οικονομίας (γεωργία,

μεταποίηση και υπηρεσίες), Ενδεικτικά θα μπορούσε να προτείνει κανείς σε περιοχές στις οποίες υπάρχουν:

- κατάλληλα εδάφη και κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες, να ενθαρρυνθούν οι νέοι αγρότες να αναπτύξουν βιολογικές καλλιέργειες και να παράγουν προϊόντα εγγυημένα και καλής ποιότητας τα οποία ζητούνται τόσο στην εγχώρια όσο και στις αγορές του εξωτερικού.
- παράδοση και εμπειρία, να αναπτυχθεί η οικοτεχνία για την παραγωγή προϊόντων τα οποία θα προσφέρονται τόσο επί τόπου όσο και σε άλλες περιοχές της χώρας ή ακόμα και στο εξωτερικό. Εκεί όπου υπάρχουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις να αναπτυχθούν βιοτεχνίες που θα παράγουν προϊόντα υψηλής ποιότητας τα οποία ζητούνται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
- κατάλληλο κλίμα και ελκυστικό φυσικό και κτιστό περιβάλλον, να αναπτυχθούν μικρές μονάδες οικοτουρισμού, μικρομεσαίες μονάδες για χειμερινό τουρισμό καθώς και μεγάλες μονάδες οι οποίες θα λειτουργούν όλους τους μήνες του χρόνου.
- το αναγκαίο καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό και κατάλληλες συνθήκες, να ενισχυθούν πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών σε κλάδους αιχμής.

Μέσα στο γενικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης θα πρέπει να υπάρξουν και διορθωτικές κινήσεις στην αντεγκπαιδευτική πολιτική της διασποράς Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. Μετά την κατάργηση άχρηστων τμημάτων Τ.Ε.Ι. και τη συγχώνευση άλλων, όσα βιώσιμα Τμήματα ενός Τ.Ε.Ι. βρίσκονται σε πόλεις εκτός της έδρας του, να μεταφερθούν στην έδρα του Τ.Ε.Ι. ώστε να απόφευχθούν τα προβλήματα τα οποία αναφέρθηκαν στο Κεφάλαιο 7.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 24.9.2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 47

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Α΄ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στα 4 άρθρα της σειράς αυτής εξετάζονται κατά φύλο και ομάδες ηλικιών οι ανισότητες κατά νομό: στο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού (στο Α΄), στο ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον πληθυσμό εκείνοι που δεν τέλειωσαν το δημοτικό (στο Β΄), το γυμνάσιο (στο Γ΄) και τη (12χρονη) δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στο Δ΄ άρθρο). Η εξέταση και στα τέσσερα άρθρα γίνεται:

- (α) Με βάση σύγκρισης τον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω δεδομένου ότι όσοι ανήκουν σ' αυτόν, στη συντριπτική τους πλειονότητα, έχουν αποπερατώσει (ή θα μπορούσαν να έχουν αποπερατώσει, αν ήθελαν και είχαν τα οικονομικά μέσα) τη 12χρονη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (λύκειο, ΤΕΛ ή ΤΕΣ). Τα σχετικά στοιχεία δίνουν το μέσο όρο για το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω με τον οποίο συγκρίνονται οι διάφορες ομάδες ηλικιών προκειμένου να διαπιστωθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί σ' αυτές.

- (β) Αναλυτικά για τις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών, διότι από τη μια μεριά –σύμφωνα με τη σχετική επιταγή του Συντάγματος– όσοι ανήκουν στις ηλικίες αυτές θα έπρεπε να έχουν αποπερατώσει την 9χρονη (γυμνασιακή) εκπαίδευση και από την άλλη διότι σ' αυτές τις ηλικίες υπάρχει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και είναι, επομένως, ανάγκη να βελτιωθεί το επίπεδο εκπαίδευσής τους.
- (γ) Εκτός από εκείνους που δεν τέλειωσαν το δημοτικό και το γυμνάσιο, στη σειρά αυτή των άρθρων εξετάζονται και εκείνοι που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μια εκπαίδευση που είναι πλέον αναγκαία προκειμένου να ανταποκριθούν οι νέοι και οι νέες στις σύγχρονες απαιτήσεις (και γι' αυτό υποστηρίζεται τώρα από όλους η καθιέρωσή της ως υποχρεωτικής).
- (δ) Για τους 51 νομούς και το Σύνολο Χώρας προκειμένου να αναδειχτούν οι περιφερειακές ανισότητες και να εντοπισθούν οι νομοί με το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και με τα υψηλότερα ποσοστά αυτών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό, το γυμνάσιο και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- (ε) Για τους άνδρες και τις γυναίκες χωριστά προκειμένου να αναδειχτούν οι ανισότητες και να φανεί η διαφορά στην πρόοδο που έχει σημειωθεί κατά φύλο. Τέλος,
- (στ) Και στα τέσσερα άρθρα δίνεται πρώτα μια γενική εικόνα του προβλήματος που εξετάζεται σ' αυτά στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω και στις επιμέρους ομάδες ηλικιών στο Σύνολο Χώρας.

I. Μια γενική εικόνα του επιπέδου εκπαίδευσης του πληθυσμού

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνουμε τον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω και το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης κατά μεγάλες ομάδες ηλικιών (20-49 ετών και 50 ετών και άνω) και φύλο στο Σύνολο Χώρας το 2001. Ο μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης (τον οποίο χρησιμοποιούμε ως δείκτη του επιπέδου εκπαί-

δευσης) προκύπτει από τη στάθμιση εκείνων που έχουν το κάθε επίπεδο εκπαίδευσης με τον αριθμό ετών εκπαίδευσης (π.χ. εκείνων που έχουν διδακτορικό με 20, Μάστερ με 18, πτυχίο ΑΕΙ με 16 κ.ο.κ. μέχρις εκείνων που δεν γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή με 0). Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα δίνονται τα ίδια στοιχεία για τις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Πληθυσμός του Συνόλου Χώρας ηλικίας 20 ετών και άνω και μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης κατά ομάδες ηλικιών

Ομάδες ηλικιών	Πληθυσμός			Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης		
	Ανδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.	Ανδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.
20-49	2.450.865	2.381.288	-69.577	10,98	11,03	0,06
50 και άνω	1.724.867	1.990.004	265.137	7,87	6,20	-1,67
20 και άνω	4.175.732	4.371.292	195.560	9,69	8,83	-0,86
ΣΕΤΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ						
20-24	437.018	398.445	-38.573	11,05	11,64	0,58
25-29	436.199	411.228	-24.971	11,39	12,00	0,61
30-34	441.543	428.389	-13.154	11,27	11,66	0,40

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 1 φαίνονται οι μεγάλες διαφορές που υπάρχουν τόσο στον αριθμό όσο και στο επίπεδο εκπαίδευσης ανάμεσα στις δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών. Πιο συγκεκριμένα:

- Στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών υπερτερούν οι άνδρες (κύρια εξαιτίας της συμμετοχής στην ομάδα αυτή σημαντικού αριθμού νέων στην ηλικία αλλοδαπών ανδρών), ενώ στην ομάδα ηλικιών 50 ετών υπερτερούν σημαντικά οι γυναίκες (εξαιτίας της μεγαλύτερης μακροβιότητάς τους).
- Το επίπεδο εκπαίδευσης ανδρών και γυναικών ηλικίας 20-49 ετών είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο της ομάδας ηλικιών 50 ετών και άνω, γεγονός που δείχνει τη μεγάλη πρόοδο που σημειώθηκε στο επίπεδο εκπαίδευσης των νεότερων γενιών σε σχέση με τις παλαιότερες.
- Ενώ το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω είναι σημαντικά χαμηλότερο από

εκείνο των ανδρών, στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών είναι οριακά υψηλότερο, γεγονός που δείχνει ότι η πρόοδος των γυναικών σε ό,τι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης ήταν μεγαλύτερη από εκείνη των ανδρών.

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι :

- Και στις τρεις πενταετείς ομάδες ηλικιών το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι στις νεότερες ηλικίες υπάρχει μεγαλύτερη πρόοδος απ' ό,τι στις μεγαλύτερες.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών είναι υψηλότερο από εκείνο της ομάδας ηλικιών 20-24 ετών. Η (μικρή) διαφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες οφείλεται στο γεγονός ότι ένα τμήμα της ομάδας ηλικιών 20-24 ετών δεν είχε ολοκληρώσει το 2001 την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Με την ολοκλήρωσή της, όμως, το επίπεδο εκπαίδευσής της θα είναι υψηλότερο απ' ό,τι εκείνο της ομάδας 25-29 ετών το 2001.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης της ομάδας ηλικιών 30-34 ετών είναι χαμηλότερο από εκείνο της ομάδας ηλικιών 25-29 ετών. Η διαφορά αυτή πιθανόν να οφείλεται στο ότι οι άνδρες και οι γυναίκες της ομάδας ηλικιών 30-34 ετών είχαν λιγότερες ευκαιρίες ή/και λιγότερα οικονομικά μέσα για να προχωρήσουν περισσότερο στις σπουδές τους.

II. Το επίπεδο εκπαίδευσης στους 51 νομούς

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω (στήλες 1η-3η), και των ομάδων ηλικιών 20-24 ετών (στήλες 4η-6η), 25-29 ετών (στήλες 7η-9η) και 30-34 ετών (στήλες 10^η-12η) στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας (στην τελευταία γραμμή) για τους άνδρες (στην πρώτη στήλη της κάθε ομάδας) και για τις γυναίκες (στη δεύτερη στήλη της κάθε ομάδας). Στην τρίτη στήλη της κάθε ομάδας δίνεται η διαφορά του ποσοστού γυναικών-ανδρών. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα δίνεται ο συντελεστής μεταβλητότητας.

Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής αυτός τόσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα στο επίπεδο εκπαίδευσης των 51 νομών (ο αντίστοιχος του Πίνακα 2 για τις 13 περιφέρειες είναι ο Πίνακας Α στο Παράρτημα του βιβλίου).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών κατά φύλο και νομό και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΝΟΜΟΙ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΔΡΑΜΑΣ	8,70	7,72	-0,98	10,83	11,58	0,75	11,13	11,62	0,49	10,82	11,13	0,31
ΕΒΡΟΥ	8,79	7,47	-1,32	11,59	11,16	-0,43	12,06	11,81	-0,25	11,17	11,43	0,26
ΚΑΒΑΛΑΣ	8,93	8,06	-0,87	10,54	11,34	0,80	10,97	11,60	0,63	10,85	11,28	0,43
ΞΑΝΘΗΣ	8,27	6,94	-1,33	10,14	9,33	-0,81	10,10	9,42	-0,68	9,78	9,39	-0,39
ΡΟΔΟΥ	7,60	6,44	-1,16	9,86	9,66	-0,20	9,94	9,38	-0,56	9,42	9,12	-0,30
ΗΜΑΘΙΑΣ	8,61	7,78	-0,83	10,47	11,21	0,74	10,71	11,44	0,73	10,63	11,06	0,43
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	10,40	9,72	-0,68	11,41	11,98	0,57	11,88	12,57	0,69	11,84	12,27	0,43
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	8,54	7,51	-1,03	11,10	11,25	0,15	11,10	11,44	0,34	10,67	10,97	0,30
ΠΕΛΛΑΣ	8,06	7,40	-0,66	10,02	10,95	0,93	9,94	10,98	1,04	9,80	10,57	0,77
ΠΙΕΡΙΑΣ	8,61	7,87	-0,74	10,95	11,66	0,71	10,97	11,67	0,70	10,56	11,19	0,63
ΣΕΡΡΩΝ	8,07	7,17	-0,90	10,59	11,31	0,72	10,84	11,45	0,61	10,44	10,98	0,54
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	8,52	7,97	-0,55	10,04	11,17	1,13	10,41	11,23	0,82	10,41	10,97	0,56
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	7,98	6,89	-1,09	10,93	11,68	0,75	11,08	12,03	0,95	11,09	11,13	0,04
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	8,49	7,87	-0,62	11,21	11,85	0,64	11,06	11,73	0,67	10,43	10,87	0,44
ΚΟΖΑΝΗΣ	9,12	8,04	-1,08	11,47	11,93	0,46	11,62	11,99	0,37	11,26	11,28	0,02
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	8,64	7,73	-0,91	11,20	11,64	0,44	11,28	11,52	0,24	10,68	10,82	0,14
ΚΑΡΑΪΤΣΑΣ	8,02	6,43	-1,59	10,20	10,86	0,66	10,49	11,00	0,51	10,16	10,34	0,18
ΛΑΡΙΣΑΣ	8,99	8,05	-0,94	10,76	11,57	0,81	11,15	11,91	0,76	11,03	11,42	0,39
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	9,47	8,30	-1,17	10,89	11,55	0,66	11,24	11,80	0,56	11,24	11,30	0,06
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	8,25	6,91	-1,34	10,76	11,56	0,80	11,13	11,86	0,73	11,00	11,06	0,06
ΑΡΤΑΣ	8,26	6,54	-1,72	10,74	11,55	0,81	11,24	11,51	0,27	10,42	10,74	0,32
ΘΕΣΣΠΡΟΤΙΑΣ	8,17	6,70	-1,47	10,60	11,30	0,70	10,98	11,52	0,54	10,67	10,55	-0,12
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	9,32	8,21	-1,11	11,51	12,09	0,58	11,91	12,51	0,60	11,52	11,74	0,22
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	8,52	7,19	-1,33	10,81	11,64	0,83	11,09	11,57	0,48	10,83	11,11	0,28
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	8,22	7,95	-0,27	9,58	10,65	1,07	9,79	10,71	0,92	9,83	10,51	0,68
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	8,83	7,45	-1,38	10,43	11,19	0,76	10,62	11,16	0,54	10,44	10,77	0,33
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	8,89	8,47	-0,42	10,46	11,58	1,12	10,82	11,88	1,06	10,88	11,66	0,78
ΔΕΥΚΑΛΑΣ	8,59	7,21	-1,38	10,80	11,56	0,76	10,67	11,85	1,18	10,76	11,55	0,79
ΑΙΤΩΛΙΑΣ	8,24	6,90	-1,34	10,12	10,92	0,80	10,07	10,87	0,80	9,80	10,25	0,45
ΑΧΑΪΑΣ	9,60	8,77	-0,83	11,05	11,59	0,54	11,27	11,75	0,48	10,99	11,36	0,37
ΗΛΕΙΑΣ	8,19	7,37	-0,82	10,04	10,74	0,70	9,97	10,55	0,58	9,51	10,06	0,55
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	8,60	7,62	-0,98	10,11	11,12	1,01	10,16	11,28	1,12	10,04	10,73	0,69
ΕΥΒΟΙΑΣ	8,89	7,80	-1,09	10,45	11,22	0,77	10,69	11,23	0,54	10,51	10,87	0,36
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	7,98	6,30	-1,68	10,61	11,51	0,90	10,32	10,77	0,45	9,67	10,50	0,83
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	8,95	7,73	-1,22	10,61	11,56	0,95	10,82	11,62	0,80	10,74	11,23	0,49
ΦΩΚΙΑΣ	8,99	7,53	-1,46	10,67	11,38	0,71	11,00	11,67	0,67	11,00	11,20	0,20
ΑΡΓΟΛΙΑΣ	8,75	8,03	-0,72	10,49	11,23	0,74	10,74	11,24	0,50	10,38	10,86	0,48
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	8,79	7,64	-1,15	11,47	11,49	0,02	11,48	11,58	0,10	10,58	11,11	0,53
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	9,07	8,32	-0,75	10,30	11,05	0,75	10,61	11,32	0,71	10,41	11,10	0,69
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	8,43	7,45	-0,98	10,25	10,82	0,57	10,31	11,02	0,71	10,07	10,56	0,49
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	8,85	7,68	-1,17	10,48	11,15	0,67	10,68	11,28	0,60	10,47	10,94	0,47
ΑΤΤΙΚΗΣ	10,92	10,08	-0,84	11,48	12,01	0,53	12,01	12,59	0,58	12,03	12,38	0,35
ΑΕΣΒΟΥ	8,83	7,69	-1,14	11,14	11,08	-0,06	11,25	11,35	0,10	10,69	10,89	0,20
ΣΑΜΟΥ	9,25	8,11	-1,14	11,47	11,18	-0,29	11,67	11,44	-0,23	11,02	11,14	0,12
ΧΙΟΥ	9,72	8,53	-1,19	11,74	11,47	-0,27	12,09	11,74	-0,35	11,48	11,56	0,08
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	9,43	8,52	-0,91	11,08	11,02	-0,06	11,15	11,20	0,05	10,73	10,96	0,23
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	8,62	8,07	-0,55	10,30	10,93	0,63	10,53	11,16	0,63	10,53	10,81	0,28
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	9,15	8,57	-0,58	10,53	11,37	0,84	10,72	11,53	0,81	10,62	11,27	0,65
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	8,94	8,14	-0,80	10,23	11,17	0,94	10,46	11,30	0,84	10,59	11,12	0,53
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	8,97	8,58	-0,39	10,11	11,34	1,23	10,23	11,62	1,39	10,32	11,35	1,03
ΧΑΝΙΩΝ	9,66	8,95	-0,71	10,89	11,38	0,49	11,03	11,73	0,70	10,98	11,46	0,48
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9,69	8,83	-0,86	11,05	11,64	0,59	11,39	12,00	0,61	11,27	11,66	0,39
ΣΥΝΤ.ΜΕΤΑΒ.	0,113	0,148		0,057	0,051		0,068	0,068		0,075	0,075	

(i) Το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 φαίνεται ότι στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω, μόνο στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης το επίπεδο εκπαίδευσης είναι αισθητά υψηλότερο από εκείνο στο Σύνολο Χώρας. Η υπεροχή των νομών αυτών οφείλεται στο γεγονός ότι σ' αυτούς είναι συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών και σπουδαστών των ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας καθώς επίσης και οι περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες και ιδιωτικές επιχειρήσεις που απασχολούν προσωπικό με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

Ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας στο επίπεδο εκπαίδευσης την 3η θέση, μετά τους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, κατέχει ο νομός Χίου στους άνδρες και ο νομός Χανίων στις γυναίκες (το επίπεδο εκπαίδευσης στους νομούς αυτούς είναι οριακά υψηλότερο από εκείνο στο Σύνολο Χώρας) και τις 3 τελευταίες θέσεις 49η, 50ή και 51η) οι νομοί Γρεβενών, Ευρυτανίας και Ροδόπης, αντίστοιχα, στους άνδρες και οι νομοί Ροδόπης, Καρδίτσας και Ευρυτανίας στις γυναίκες.

Τόσο στους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών είναι χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών.

Στην κατάταξη των 51 νομών αρχίζοντας από εκείνο που έχει την αναλογικά μικρότερη διαφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης γυναικών-ανδρών τις τρεις πρώτες θέσεις κατέχουν οι νομοί Ζακύνθου, Ρεθύμνου και Κεφαλληνίας και τις τρεις τελευταίες (49η, 50ή και 51η, με τη μεγαλύτερη διαφορά) οι νομοί Καρδίτσας, Άρτας και Ευρυτανίας, αντίστοιχα.

Όπως φαίνεται από την τελευταία γραμμή των δύο πρώτων στηλών του Πίνακα 2, η ανισότητα στο επίπεδο εκπαίδευσης ανάμεσα στους νομούς είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (η διαφορά του νομού με το χαμηλότερο από εκείνο με το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης στις γυναίκες είναι 3,78 έτη ενώ στους άνδρες 3,32 έτη).

(ii) Οι τρεις ομάδες ηλικιών

Όπως φαίνεται από τις στήλες 4η-12η του Πίνακα 2, τρία είναι τα κοινά χαρακτηριστικά των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών και στους 51 νομούς:

- Το επίπεδο εκπαίδευσης σ' αυτούς είναι σαφώς υψηλότερο από εκείνο του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω (δηλαδή των δύο πρώτων στηλών του Πίνακα).
 - Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω, το επίπεδο εκπαίδευσης των γυναικών είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών σε 44 από τους 51 νομούς στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, σε 46 νομούς στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και σε 48 νομούς στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.
 - Το επίπεδο εκπαίδευσης των ανδρών είναι υψηλότερο από εκείνο των γυναικών –κατά σειρά μεγέθους της διαφοράς– στους νομούς Ξάνθης, Έβρου, Σάμου, Χίου, Ροδόπης, Δωδεκανήσου και Λέσβου στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, Ξάνθης, Ροδόπης, Χίου, Έβρου και Σάμου στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και Ξάνθης, Ροδόπης και Θεσπρωτίας στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.
 - Οι ανισότητες ανάμεσα στους νομούς είναι μικρότερες από εκείνες στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω και βαίνουν μειούμενες από τις μεγαλύτερες στις μικρότερες ηλικίες (η διαφορά του νομού με το χαμηλότερο από εκείνον με το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών είναι 2,61 έτη στους άνδρες και 3,26 έτη στις γυναίκες, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών 2,30 έτη στους άνδρες και 3,21 έτη στις γυναίκες, και στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών 2,16 έτη στους άνδρες και 2,76 έτη στις γυναίκες.
- Ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας, στο επίπεδο εκπαίδευσης:
- Τις τρεις πρώτες θέσεις κατέχουν στην ομάδα ηλικιών 20-24 στους άνδρες οι νομοί Χίου, Έβρου και Ιωαννίνων, αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Ιωαννίνων, Αττικής και

Θεσπρωτίας, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Χίου, Έβρου και Αττικής, και στις γυναίκες οι νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων, ενώ στην ομάδα ηλικιών 30-34 στους άνδρες και στις γυναίκες οι νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων.

- Τις τρεις τελευταίες θέσεις (49η, 50ή και 51η) κατέχουν στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Πέλλας, Ροδόπης και Ζακύνθου, αντίστοιχα και στις γυναίκες οι νομοί Ζακύνθου, Ροδόπης και Ξάνθης, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Πέλλας και Ζακύνθου και στις γυναίκες οι νομοί Ηλείας, Ξάνθης και Ροδόπης και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών στους άνδρες οι νομοί Ευρυτανίας, Ηλείας και Ροδόπης και στις γυναίκες οι νομοί Ηλείας, Ξάνθης και Ροδόπης.

Στην κατάταξη των 51 νομών (με την εξαίρεση εκείνων στους οποίους το επίπεδο εκπαίδευσης των ανδρών είναι υψηλότερο από εκείνο των γυναικών) αρχίζοντας από εκείνο που έχει την αναλογικά μικρότερη διαφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης γυναικών-ανδρών, τις τρεις πρώτες θέσεις κατέχουν, αντίστοιχα, οι νομοί Ρεθύμνου, Χαλκιδικής και Ζακύνθου στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, οι νομοί Ρεθύμνου, Λευκάδας και Βοιωτίας στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και οι νομοί Ρεθύμνου, Ευρυτανίας και Πέλλας στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών, και τις τρεις τελευταίες (49η, 50ή και 51η, με τη μεγαλύτερη διαφορά) οι νομοί Σάμου, Έβρου και Ξάνθης, αντίστοιχα, στην ομάδα ηλικιών 20-34 ετών, οι νομοί Χίου, Ροδόπης και Ξάνθης στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και οι νομοί Θεσπρωτίας, Ροδόπης και Ξάνθης στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.

Από την ανάλυση που έγινε στο άρθρο αυτό φάνηκε η πολύ μεγάλη πρόοδος που έχει σημειωθεί στο επίπεδο εκπαίδευσης στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών σε σχέση με το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω. Παρά, όμως, την πρόοδο αυτή υπάρχουν ανισότητες στην εκπαίδευση και αυτών των ομάδων ηλικιών. Οι ανισότητες αυτές προκύπτουν κύρια από τις διαφορές στα ποσοστά που αντιπρο-

σωπεύουν στους αντίστοιχους πληθυσμούς εκείνοι και εκείνες που δεν τέλειωσαν το δημοτικό, το 3ταξιο γυμνάσιο και τη 12χρονη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαιτίας τού ότι η μεγάλη πλειονότητα του πληθυσμού βρίσκεται σ' αυτές τις βαθμίδες.

• **«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 144, Ιαν.-Μάρ. 2006**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 48

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Β΄ ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Στο πρώτο άρθρο της σειράς αυτής –χρησιμοποιώντας ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης– είδαμε ότι παρά τη μεγάλη πρόοδο που σημειώθηκε στο επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 20-49 και ιδιαίτερα στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών σε σύγκριση με το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού 20 ετών και άνω στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας –πρόοδος η οποία είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ’ ότι στους άνδρες– υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές ανισότητες στο επίπεδο εκπαίδευσης και των νεότερων ομάδων ηλικιών. Οι ανισότητες αυτές πηγάζουν κυρίως από τις ανισότητες στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξαιτίας του ότι η μεγάλη πλειονότητα του πληθυσμού βρίσκεται σ’ αυτές τις βαθμίδες. Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε τις ανισότητες στα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών αυτοί που δεν τέλειωσαν το δημοτικό στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας σε σύγκριση με τις ανισότητες στα αντίστοιχα ποσοστά στον πληθυσμό ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω.

I. Μια γενική εικόνα αυτών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν

το δημοτικό (στους οποίους περιλαμβάνονται και όσοι δεν γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή) και το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό κατά μεγάλες ομάδες ηλικιών (20-49 ετών και 50 ετών και άνω στο Σύνολο Χώρας το 2001. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 δίνονται τα ίδια στοιχεία για τις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Άνδρες και γυναίκες ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν το δημοτικό κατά ομάδες ηλικιών και ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό το έτος 2001

Ομάδες ηλικιών	Αριθμός			Ποσοστά στον αντίστοιχο πληθυσμό		
	Άνδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.	Άνδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.
20-49	56.110	50.963	-5.147	2,3	2,1	-0,1
50 και άνω	282.522	613.328	330.806	16,4	30,8	14,4
20 και άνω	338.632	664.291	325.659	8,1	15,2	7,1
ΣΕΤΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ						
20-24	9.280	6.521	-2.759	2,1	1,6	-0,5
25-29	9.737	6.775	-2.962	2,2	1,6	-0,6
30-34	9.612	7.341	-2.271	4,3	3,1	-1,2

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 1 φαίνονται οι μεγάλες διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών τόσο στον αριθμό αυτών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό όσο και στο ποσοστό που αυτοί αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα:

- Στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών οι άνδρες που δεν τέλειωσαν το δημοτικό είναι κατά ένα μικρό αριθμό περισσότεροι από τις γυναίκες, ενώ στην ομάδα ηλικιών 50 ετών οι γυναίκες είναι κατά ένα πολύ μεγάλο αριθμό περισσότερες από τους άνδρες. Η διαφορά αυτή οφείλεται από τη μια μεριά στη θέση της γυναίκας στη χώρα μας παλαιότερα και τη νοοτροπία που επικρατούσε τότε σχετικά με την εκπαίδευσή της και από την άλλη στη μεγαλύτερη μακροβιότητα των γυναικών.
- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν αυτοί που δεν τέλειωσαν το δημοτικό στον πληθυσμό 20-49 ετών είναι 5 φορές μικρότερο στους άνδρες και σχεδόν 15 φορές μικρότερο στις γυναίκες από τα αντίστοιχα ποσοστά στην ομάδα ηλικιών 50

ετών και άνω, γεγονός που δείχνει την πολύ μεγάλη πρόοδο που σημειώθηκε στη βαθμίδα αυτή της εκπαίδευσης στις νεότερες γενιές σε σχέση με τις παλαιότερες.

- Στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό στον αντίστοιχο πληθυσμό είναι σχεδόν διπλάσιο από εκείνο των ανδρών, ενώ στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών το ποσοστό των γυναικών είναι μικρότερο από εκείνο των ανδρών, γεγονός που δείχνει ότι η πρόοδος των γυναικών στη βαθμίδα αυτή της εκπαίδευσης είναι πολύ πιο μεγάλη από εκείνη των ανδρών.

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι και στις τρεις πενταετείς ομάδες ηλικιών :

- Ο αριθμός των ανδρών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό είναι μεγαλύτερος από εκείνο των γυναικών και τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό είναι μεγαλύτερα στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών απ' ό,τι στις ομάδες ηλικιών 20-24 και 25-29 ετών. Η διαφορά αυτή δείχνει ότι στις νεότερες ηλικίες υπάρχει μεγαλύτερη πρόοδος απ' ό,τι στις μεγαλύτερες.
- Τα ποσοστά των γυναικών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό και στις τρεις ομάδες ηλικιών είναι μικρότερα από εκείνα των ανδρών και η διαφορά είναι μικρότερη στις ομάδες ηλικιών 20-24 και 25-29 ετών από εκείνη στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.
- Παρά, όμως, τη μεγάλη πρόοδο στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών, το γεγονός ότι πάνω από 15.000 άνδρες και γυναίκες μαζί στην καθεμιά από αυτές δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό –ενώ, σύμφωνα με το Σύνταγμα αυτοί θα έπρεπε να έχουν τελειώσει και το γυμνάσιο– δείχνει ότι και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχει πρόβλημα.

II. Αυτοί που δεν τέλειωσαν το δημοτικό στους 51 νομούς

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν αυτοί που δεν τέλειωσαν το δημοτικό στον πληθυσμό ηλικίας 20

ετών και άνω (στήλες 1η-3η), και στις ομάδες ηλικιών 20-24 ετών (στήλες 4η-6η), 25-29 ετών (στήλες 7η-9η) και 30-34 ετών (στήλες 10^η-12η) στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας (στην τελευταία γραμμή) για τους άνδρες (στην πρώτη στήλη της κάθε ομάδας ηλικιών) και για τις γυναίκες (στη δεύτερη στήλη της κάθε ομάδας ηλικιών) το 2001. Στην τρίτη στήλη της κάθε ομάδας ηλικιών δίνεται η διαφορά του ποσοστού γυναικών- ανδρών. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα δίνεται ο συντελεστής μεταβλητότητας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής αυτός τόσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα στο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας (ο αντίστοιχος του Πίνακα 2 για τις 13 περιφέρειες είναι ο Πίνακας Β στο Παράρτημα του βιβλίου).

(i) Το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών τόσο στους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας. Στην κατάταξη των 51 νομών αρχίζοντας από εκείνο που έχει το υψηλότερο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Γρεβενών και Σερρών αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Ευρυτανίας, Καρδίτσας και Άρτας.
- την 49η, 50η και 51η (με τα μικρότερα ποσοστά) στους άνδρες οι νομοί Θεσπρωτίας, Χανίων και Αττικής αντίστοιχα και στις γυναίκες οι νομοί Θεσπρωτίας, Χίου και Αττικής.

Όπως φαίνεται από την τελευταία γραμμή των δύο πρώτων στηλών του Πίνακα 2, η ανισότητα ανάμεσα στους 51 νομούς στο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (η διαφορά του νομού με το χαμηλότερο από εκείνον με το υψηλότερο ποσοστό είναι 25,0 στις γυναίκες και 15,0 στους άνδρες).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό κατά φύλο και νομό και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΝΟΜΟΙ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΑΡΑΜΑΣ	11,2	21,4	10,2	1,7	1,5	-0,2	2,1	1,7	-0,4	2,1	1,5	-0,6
ΕΒΡΟΥ	14,9	25,4	10,5	2,1	4,8	2,7	3,2	3,4	0,2	3,1	3,8	0,7
ΚΑΒΑΛΑΣ	9,6	17,8	8,2	2,6	2,0	-0,6	2,2	1,6	-0,6	1,9	1,7	-0,2
ΞΑΝΘΗΣ	15,0	25,7	10,7	4,6	7,4	2,8	6,0	8,4	2,4	5,7	8,7	3,0
ΡΟΔΗΣ	19,6	30,3	10,7	4,9	5,8	0,9	4,8	7,4	2,6	6,2	9,7	3,5
ΗΜΑΘΙΑΣ	12,4	20,4	8,0	3,7	3,3	-0,4	3,5	2,9	-0,6	2,8	3,2	0,4
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	6,1	10,5	4,4	1,4	1,1	-0,3	1,4	1,2	-0,2	1,5	1,2	-0,3
ΚΙΑΚΙΣ	12,4	21,2	8,8	1,7	1,9	0,2	2,4	1,7	-0,7	1,5	2,1	0,6
ΠΕΛΛΑΣ	14,8	21,5	6,7	4,0	1,8	-2,2	4,1	1,9	-2,2	4,2	2,0	-2,2
ΠΕΡΙΑΣ	12,7	21,1	8,4	1,6	1,3	-0,3	1,7	1,5	-0,2	1,9	1,6	-0,3
ΣΕΡΡΩΝ	15,9	26,4	10,5	2,4	1,7	-0,7	2,2	2,2	0,0	2,4	2,4	0,0
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	9,9	14,8	4,9	2,9	0,8	-2,1	2,1	1,5	-0,6	1,7	0,8	-0,9
ΓΡΕΒΕΣΩΝ	17,2	29,3	12,1	1,6	0,9	-0,7	1,9	1,0	-0,9	1,7	1,7	0,0
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	8,5	16,0	7,5	1,0	0,4	-0,6	1,2	0,4	-0,8	1,1	0,7	-0,4
ΚΟΖΑΝΗΣ	9,2	17,4	8,2	0,7	0,4	-0,3	0,8	0,5	-0,3	0,9	0,5	-0,4
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	13,1	21,1	8,0	1,8	1,1	-0,7	2,0	1,3	-0,7	2,3	1,5	-0,8
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	14,2	33,0	18,8	5,6	6,5	0,9	4,8	4,5	-0,3	4,5	4,3	-0,2
ΛΑΡΙΣΑΣ	11,8	20,3	8,5	3,4	2,5	-0,9	3,2	2,4	-0,8	2,5	2,0	-0,5
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	9,0	17,5	8,5	3,2	2,3	-0,9	2,9	2,4	-0,5	2,1	2,1	0,0
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	15,7	31,0	15,3	1,9	1,4	-0,5	2,1	1,6	-0,5	2,1	1,7	-0,4
ΑΡΤΑΣ	13,2	32,3	19,1	2,2	1,4	-0,8	1,6	1,6	0,0	2,4	2,0	-0,4
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	14,1	30,5	16,4	1,2	1,2	0,0	1,6	1,1	-0,5	1,5	2,3	0,8
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	8,7	19,6	10,9	1,0	0,8	-0,2	1,2	0,8	-0,4	1,4	1,2	-0,2
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	10,5	25,4	14,9	1,5	1,1	-0,4	1,3	1,7	0,4	1,7	1,3	-0,4
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	9,9	15,6	5,7	2,7	1,5	-1,2	1,9	1,8	-0,1	1,7	1,7	0,0
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	7,5	23,0	15,5	1,2	1,3	0,1	1,3	1,3	0,0	1,4	1,7	0,3
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	10,4	15,9	5,5	1,6	1,3	-0,3	2,8	1,0	-1,8	1,6	1,2	-0,4
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	11,0	28,8	17,8	1,5	0,6	-0,9	2,4	0,2	-2,2	1,3	0,8	-0,5
ΑΙΤΩΛΙΑΣ	12,0	27,4	15,4	3,1	2,6	-0,5	3,2	2,4	-0,8	3,2	2,6	-0,6
ΑΧΑΪΑΣ	6,7	14,0	7,3	2,0	2,1	0,1	2,3	2,2	-0,1	2,4	2,0	-0,4
ΗΛΕΙΑΣ	11,1	21,3	10,2	4,6	4,2	-0,4	4,4	4,3	-0,1	5,3	4,7	-0,6
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	11,9	21,5	9,6	5,8	2,7	-3,1	5,7	3,1	-2,6	5,7	3,1	-2,6
ΕΥΒΟΙΑΣ	10,2	19,9	9,7	2,4	1,7	-0,7	2,5	1,8	-0,7	2,6	1,8	-0,8
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	14,6	34,0	19,4	2,0	0,8	-1,2	2,3	2,0	-0,3	3,1	1,5	-1,6
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	10,1	21,1	11,0	3,9	1,8	-2,1	3,9	2,4	-1,5	3,1	2,3	-0,8
ΦΩΚΙΑΣ	9,6	21,4	11,8	2,2	2,1	-0,1	3,3	2,8	-0,5	2,4	2,4	0,0
ΑΡΓΟΛΙΑΣ	9,6	16,6	7,0	2,8	2,4	-0,4	2,6	2,2	-0,4	2,7	1,6	-1,1
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	10,5	21,5	11,0	1,8	1,6	-0,2	1,8	1,6	-0,2	2,1	1,5	-0,6
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	7,3	13,9	6,6	3,2	2,7	-0,5	3,0	2,1	-0,9	2,6	2,1	-0,5
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	11,0	22,1	11,1	2,2	2,0	-0,2	2,6	2,0	-0,6	2,2	2,4	0,2
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	9,2	22,8	13,6	3,3	3,0	-0,3	3,1	2,9	-0,2	3,2	2,5	-0,7
ΑΤΤΙΚΗΣ	4,6	9,0	4,4	1,8	1,2	-0,6	2,0	1,1	-0,9	1,8	1,2	-0,6
ΔΕΣΦΟΥ	11,4	18,7	7,3	1,4	1,4	0,0	2,2	1,4	-0,8	2,1	1,6	-0,5
ΣΑΜΟΥ	7,9	13,5	5,6	0,8	0,9	0,1	0,9	1,0	0,1	2,0	1,1	-0,9
ΧΙΟΥ	6,2	10,4	4,2	0,6	0,7	0,1	0,7	0,8	0,1	1,2	0,6	-0,6
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	7,7	14,7	7,0	1,5	1,3	-0,2	1,6	1,3	-0,3	2,0	1,6	-0,4
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	11,8	15,7	3,9	1,8	1,4	-0,4	1,7	1,2	-0,5	1,4	1,1	-0,3
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	8,1	15,4	7,3	1,6	1,0	-0,6	1,4	1,2	-0,2	1,5	1,2	-0,3
ΔΑΣΙΘΙΟΥ	6,9	15,8	8,9	1,2	0,8	-0,4	1,2	0,7	-0,5	1,5	1,2	-0,3
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	7,4	14,3	6,9	2,4	0,7	-1,7	2,5	0,8	-1,7	1,8	0,8	-1,0
ΧΑΝΙΩΝ	5,6	11,5	5,9	1,5	1,4	-0,1	1,5	1,0	-0,5	1,7	1,1	-0,6
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	8,1	15,2	7,1	2,1	1,6	-0,5	2,2	1,6	-0,6	2,2	1,7	-0,5
ΣΥΝΤ.ΜΕΤΑΒΑΗΤ.	0,494	0,545		0,591	0,887		0,543	0,919		0,572	1,014	

Στην κατάταξη των 51 νομών της χώρας αρχίζοντας από εκείνον που έχει τη μεγαλύτερη αναλογικά διαφορά στο ποσοστό γυναικών-ανδρών, τις τρεις πρώτες θέσεις (με τη μεγαλύτερη διαφορά) κατέχουν οι νομοί Κέρκυρας, Λευκάδας και Μεσσηνίας, αντίστοιχα και τη 49η, 50ή και 51η (με τη μικρότερη διαφορά) οι νομοί Χαλκιδικής, Πέλλας και Κυκλάδων.

(ii) Οι τρεις ομάδες ηλικιών

Όπως φαίνεται από τις στήλες 4η μέχρι 12η του Πίνακα, στις 3 ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών τόσο στους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας :

- Το ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό είναι πολύ πιο χαμηλό από το μέσο όρο του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω, γεγονός που δείχνει την πολύ μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί σ' αυτές τις ηλικίες στην αποπεράτωση της στοιχειώδους εκπαίδευσης.
- Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω, στους περισσότερους νομούς το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό είναι χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών (σε 40 από τους 51 νομούς στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, σε 42 στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και σε 38 στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών). Εξαιρέση αποτελούν οι νομοί Ξάνθης, Έβρου, Καρδίτσας, Ροδόπης, Κιλκίς, Κέρκυρας, Αχαΐας και Σάμου στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης, Πρέβεζας, Έβρου, Σάμου και Χίου στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης, Θεσπρωτίας, Έβρου, Κιλκίς, Ημαθίας, Κέρκυρας και Λακωνίας στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών, στους οποίους το ποσοστό των ανδρών είναι χαμηλότερο από εκείνο των γυναικών, και οι νομοί Λέσβου και Θεσπρωτίας στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, Κέρκυρας, Άρτας και Σερρών στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και Φωκίδας, Ζακύνθου, Μαγνησίας, Γρεβενών και Σερρών στην

ομάδα ηλικιών 30-34 ετών, στους οποίους τα ποσοστά των γυναικών είναι ίσα με εκείνα των ανδρών.

- Παρά, όμως, τα μικρά ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό, η ανισότητα ανάμεσα στους 51 νομούς τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες εξακολουθεί να είναι μεγάλη και, αναλογικά, μεγαλύτερη απ' ό,τι στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω και εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (η διαφορά ανάμεσα στο νομό με το χαμηλότερο από εκείνον με το υψηλότερο ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών είναι 5,2 στους άνδρες και 7,0 στις γυναίκες, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών 5,3 στους άνδρες και 8,2 στις γυναίκες και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών 5,3 στους άνδρες και 9,2 στις γυναίκες).

Στην κατάταξη των 51 νομών της χώρας, αρχίζοντας από εκείνο που έχει το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Βοιωτίας, Καρδίτσας και Ροδόπης, αντίστοιχα και στις γυναίκες οι νομοί Ξάνθης, Καρδίτσας και Ροδόπης, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Ξάνθης, Βοιωτίας και Ροδόπης και στις γυναίκες οι νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Καρδίτσας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Βοιωτίας και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Ηλείας.
- την 49η, 50ή και 51η (με τα μικρότερα ποσοστά) θέση στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Σάμου, Κοζάνης και Χίου, αντίστοιχα και στις γυναίκες οι νομοί Λευκάδας, Καστοριάς και Κοζάνης, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Σάμου, Κοζάνης και Χίου, και στις γυναίκες οι νομοί Κοζάνης, Καστοριάς και Λευκάδας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών στους άνδρες οι νομοί Χίου, Καστοριάς και Κοζάνης και στις γυναίκες οι νομοί Καστοριάς, Χίου και Κοζάνης.

Στην κατάταξη των νομών (με την εξαίρεση των νομών που προαναφέρθηκαν) αρχίζοντας από εκείνο το νομό που έχει τη

μεγαλύτερη αναλογικά διαφορά των ποσοστών γυναικών-ανδρών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στην ομάδα ηλικιών 20-24 οι νομοί Χαλκιδικής, Ρεθύμνου και Καστοριάς, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών οι νομοί Λευκάδας, Ρεθύμνου και Καστοριάς, και στην ομάδα ηλικιών 30-34 οι νομοί Ρεθύμνου, Χαλκιδικής και Πέλλας.
- την 49η, 50ή και 51η (με τις μικρότερες αναλογικά διαφορές) θέση στην ομάδα ηλικιών 20-24 οι νομοί Ηλείας, Χανίων και Φωκίδας, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών οι νομοί Ζακύνθου, Αχαΐας και Ηλείας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών οι νομοί Ηλείας, Καβάλας και Καρδίτσας.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι στις τρεις νεότερες ομάδες ηλικιών σημειώθηκε μεν μεγάλη πρόοδος με την κατακόρυφη μείωση του ποσοστού εκείνων που δεν τέλειωσαν το δημοτικό (η οποία ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες, με αποτέλεσμα τα ποσοστά των γυναικών στις ομάδες αυτές να είναι μικρότερα από εκείνα των ανδρών με τις εξαιρέσεις που προαναφέρθηκαν), δεν μειώθηκαν, όμως οι ανισότητες ούτε ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας ούτε ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες. Αναλογικά, μάλιστα, εξαιτίας του πολύ πιο μικρού ποσοστού στις νεότερες ηλικίες, οι ανισότητες αυτές στις νεότερες ηλικίες είναι μεγαλύτερες.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 145, Απρ. – Ιούν. 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 49

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Γ' ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Στο πρώτο άρθρο της σειράς αυτής –χρησιμοποιώντας ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης– είδαμε ότι, παρά τη μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί στο επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 20-49 και ιδιαίτερα στις νεότερες 5ετείς ομάδες ηλικιών ,20-24, 25-29 και 30-34 ετών σε σύγκριση με το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού 20 ετών και άνω στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας, υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές ανισότητες στο επίπεδο εκπαίδευσης και των νεότερων ομάδων ηλικιών.

Στο δεύτερο άρθρο εξετάσαμε αυτούς που δεν τέλειωσαν το δημοτικό και το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό και είδαμε ότι παρά τη μεγάλη πρόοδο που σημειώθηκε στις τρεις νεότερες ομάδες ηλικιών με την κατακόρυφη μείωση του ποσοστού αυτού (η οποία ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες), δεν μειώθηκαν οι ανισότητες ούτε ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας ούτε ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες. Αναλογικά, μάλιστα, οι ανισότητες στις νεότερες ομάδες ηλικιών είναι μεγαλύτερες.

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε αυτούς που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο και θα διερευνήσουμε τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών οι άνδρες και οι γυναίκες που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο σε σύγκριση με τα

αντίστοιχα ποσοστά στον πληθυσμό ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω.

I. Μια γενική εικόνα αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο (στους οποίους περιλαμβάνονται τόσο αυτοί που δεν τέλειωσαν το δημοτικό όσο και αυτοί που το τέλειωσαν αλλά είτε δεν προχώρησαν στο γυμνάσιο είτε αν προχώρησαν στο γυμνάσιο δεν το τέλειωσαν) και το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό κατά μεγάλες ομάδες ηλικιών (20-49 ετών και 50 ετών και άνω) στο Σύνολο Χώρας το 2001. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 δίνονται τα ίδια στοιχεία για τις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Άνδρες και γυναίκες ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά ομάδες ηλικιών και ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό το έτος 2001

Ομάδες ηλικιών	Αριθμός			Ποσοστά στον αντίστοιχο πληθυσμό		
	Άνδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.	Άνδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.
20-49	545.767	554.370	8.603	22,3	23,3	1,0
50 και άνω	1.101.693	1.529.724	428.031	63,9	76,9	13,0
20 και άνω	1.647.460	2.084.094	436.634	39,5	47,7	8,2
ΣΕΤΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ						
20-24	60.439	37.352	-23.087	13,8	9,4	-4,5
25-29	65.688	46.374	-19.314	15,1	11,3	-3,8
30-34	80.096	68.035	-12.061	18,1	15,9	-2,3

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 1 φαίνονται οι μεγάλες διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών τόσο στον αριθμό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο όσο και στο ποσοστό που αυτοί αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα :

- Στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών οι γυναίκες που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι κατά ένα πολύ μικρό αριθμό περισσότερες από τους άνδρες, ενώ στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και

άνω είναι κατά ένα πολύ μεγάλο αριθμό περισσότερες. Η διαφορά αυτή, όπως και σ' εκείνους που δεν τέλειωσαν το δημοτικό, οφείλεται από τη μια μεριά στη θέση της γυναίκας στη χώρα μας παλαιότερα και τη νοοτροπία που επικρατούσε τότε σχετικά με την εκπαίδευσή της, και από την άλλη στη μεγαλύτερη μακροβιότητα των γυναικών.

- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν αυτοί που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στον πληθυσμό 20-49 ετών είναι μικρότερο (γύρω στο ένα τρίτο στους άνδρες και πάνω από το ένα τρίτο στις γυναίκες) από το αντίστοιχο ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω, γεγονός που δείχνει την πρόοδο που σημειώθηκε και στη βαθμίδα αυτή της εκπαίδευσης στις νεότερες σε σχέση με τις παλαιότερες γενιές.
- Στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στον αντίστοιχο πληθυσμό είναι κατά 13,0% μεγαλύτερο εκείνου των ανδρών ενώ στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών η διαφορά συρρικνώθηκε στο 1,0%, γεγονός που δείχνει ότι η πρόοδος των γυναικών στη γυμνασιακή εκπαίδευση είναι πολύ πιο μεγάλη από εκείνη των ανδρών.

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι και στις τρεις πενταετείς ομάδες ηλικιών :

- Ο αριθμός των ανδρών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι μεγαλύτερος από εκείνο των γυναικών.
- Τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στο αντίστοιχο πληθυσμό αυτοί που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι πιο μικρά από εκείνα της ομάδας ηλικιών 20-49 ετών, γεγονός που δείχνει ότι η πρόοδος στις νεότερες ηλικίες είναι μεγαλύτερη. Το γεγονός ότι το ποσοστό των γυναικών είναι μικρότερο από εκείνο των ανδρών δείχνει ότι η πρόοδος αυτή είναι μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ότι στους άνδρες ιδιαίτερα στις νεότερες ηλικίες.

II. Αυτοί που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στους 51 νομούς

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν αυτοί που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω (στήλες 1η-3η), και στις ομάδες ηλικιών 20-24 ετών (στήλες 4η-6η) 25-29 ετών (στήλες 7η-9η) και 30-34 ετών (στήλες 10η-12η) στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας (στην τελευταία γραμμή) για τους άνδρες (στην πρώτη στήλη της κάθε ομάδας ηλικιών) και για τις γυναίκες (στη δεύτερη στήλη της κάθε ομάδας ηλικιών) το 2001. Στην τρίτη στήλη της κάθε ομάδας ηλικιών δίνεται η διαφορά του ποσοστού γυναικών-ανδρών. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα δίνεται ο συντελεστής μεταβλητότητας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής αυτός τόσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα στο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας (ο αντίστοιχος του Πίνακα 2 για τις 13 περιφέρειες είναι ο Πίνακας Γ στο Παράρτημα του βιβλίου).

(i) Το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών τόσο στους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας. Στην κατάταξη των 51 νομών, αρχίζοντας από αυτόν που έχει το υψηλότερο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο, κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Ευρυτανίας και Γρεβενών αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ευρυτανίας και Καρδίτσας.
- την 49η, 50ή και 51η (με τα μικρότερα ποσοστά) τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες οι νομοί Χανίων, Θεσπρωτίας και Αττικής, αντίστοιχα.

Όπως φαίνεται από την τελευταία γραμμή των δύο πρώτων στηλών του Πίνακα 2, η ανισότητα ανάμεσα στους 51 νομούς στο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι μεγαλύτερη στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά φύλο και νομό και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΝΟΜΟΙ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΑΡΑΓΙΑΣ	50,8	60,4	9,6	14,1	9,4	-4,7	16,6	12,2	-4,4	21,8	19,5	-2,3
ΕΒΡΟΥ	49,5	62,1	12,6	9,3	14,0	4,7	12,5	13,1	0,6	19,4	17,2	-2,2
ΚΑΒΑΛΑΣ	48,6	57,4	8,8	18,8	11,3	-7,5	17,7	12,9	-4,8	21,6	18,4	-3,2
ΞΑΝΘΗΣ	55,5	66,9	11,4	27,5	41,0	13,5	34,5	43,3	8,8	39,0	43,6	4,6
ΡΟΔΗΣ	62,6	71,5	8,9	32,1	36,4	4,3	38,3	46,0	7,7	45,0	48,3	3,3
ΗΜΑΘΙΑΣ	51,4	59,5	8,1	18,9	13,3	-5,6	21,5	15,0	-6,5	23,6	20,1	-3,5
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	32,0	39,5	7,5	8,8	5,5	-3,3	10,2	6,9	-3,3	12,4	10,4	-2,0
ΚΙΑΚΙΣ	51,6	62,2	10,6	14,0	12,2	-1,8	17,7	12,8	-4,9	21,5	18,9	-2,6
ΠΕΛΛΑΣ	56,9	63,5	6,6	26,1	15,6	-10,5	30,0	19,4	-10,6	32,2	24,9	-7,3
ΠΕΡΙΑΣ	51,1	57,9	6,8	13,8	8,5	-5,3	18,4	13,3	-5,1	24,6	19,5	-5,1
ΣΕΡΡΩΝ	57,6	65,5	7,9	18,4	12,1	-6,3	20,1	15,8	-4,3	26,3	21,4	-4,9
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	52,1	58,9	6,8	23,9	12,5	-11,4	19,6	13,4	-6,2	22,9	19,1	-3,8
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	58,5	68,2	9,7	14,1	8,7	-5,4	15,6	9,6	-6,0	19,4	21,4	2,0
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	54,7	60,5	5,8	11,3	6,9	-4,4	17,4	11,9	-5,5	26,0	24,7	-1,3
ΚΟΖΑΝΗΣ	45,9	57,4	11,5	7,2	5,4	-1,8	10,7	9,3	-1,4	17,0	17,7	0,7
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	51,4	61,1	9,7	11,8	8,0	-3,8	16,2	14,3	-1,9	25,7	23,9	-1,8
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	58,1	68,4	10,3	20,3	15,5	-4,8	22,3	20,6	-1,7	29,1	31,5	2,4
ΛΑΡΙΣΣΑΣ	46,8	56,3	9,5	14,9	9,2	-5,7	15,6	12,0	-3,6	19,6	19,5	-0,1
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	41,3	54,0	12,7	14,7	10,2	-4,5	15,6	12,6	-3,0	17,6	20,0	2,4
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	55,9	65,4	9,5	16,2	11,2	-5,0	16,7	14,8	-1,9	20,8	25,3	4,5
ΑΡΤΑΣ	56,7	68,0	11,3	17,9	11,2	-6,7	18,3	15,7	-2,6	26,8	25,2	-1,6
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	56,5	67,4	10,9	18,8	11,7	-7,1	17,4	15,4	-2,0	23,3	27,7	4,4
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	45,8	55,8	10,0	7,8	4,6	-3,2	10,6	9,3	-1,3	17,7	19,4	1,7
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	54,6	64,5	9,9	15,9	9,8	-6,1	17,5	15,4	-2,1	24,3	22,5	-1,8
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	57,3	58,8	1,5	33,1	19,8	-13,3	31,6	22,1	-9,5	34,3	29,2	-5,1
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	49,6	59,6	10,0	19,9	13,1	-6,8	21,0	17,2	-3,8	25,3	24,3	-1,0
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	46,8	52,0	5,2	19,5	10,6	-8,9	16,7	9,3	-7,4	19,8	14,2	-5,6
ΔΕΥΚΑΛΑΣ	53,2	62,7	9,5	15,7	9,7	-6,0	22,1	12,7	-9,4	23,6	18,7	-4,9
ΑΙΤΩΛΙΑΣ	56,1	65,8	9,7	25,0	17,4	-7,6	29,3	23,2	-6,1	35,6	32,7	-2,9
ΑΧΑΪΑΣ	40,0	48,5	8,5	13,3	9,3	-4,0	16,2	14,0	-2,2	21,2	20,0	-1,2
ΗΑΪΑΣ	54,3	61,1	6,8	24,3	17,4	-6,9	27,6	21,9	-5,7	32,8	28,3	-4,5
ΒΟΗΪΑΣ	48,3	58,1	9,8	22,8	13,1	-9,7	24,5	14,6	-9,9	27,2	21,6	-5,6
ΕΥΒΟΙΑΣ	47,2	57,3	10,1	20,4	13,0	-7,4	20,7	16,6	-4,1	24,8	22,2	-2,6
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	59,1	70,1	11,0	20,4	11,2	-9,2	26,7	24,9	-1,8	35,2	29,0	-6,2
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	46,7	58,2	11,5	18,5	10,2	-8,3	19,4	13,3	-6,1	21,4	18,3	-3,1
ΦΩΚΙΑΣ	46,5	61,7	15,2	17,9	12,2	-5,7	15,9	13,9	-2,0	18,2	18,4	0,2
ΑΡΓΟΛΙΑΣ	49,8	57,2	7,4	19,8	12,7	-7,1	19,3	15,7	-3,6	26,0	22,5	-3,5
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	50,1	60,0	9,9	12,4	11,2	-1,2	16,8	14,4	-2,4	24,9	19,6	-5,3
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	45,1	53,4	8,3	20,4	14,0	-6,4	20,1	14,6	-5,5	24,0	18,4	-5,6
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	52,0	61,4	9,4	24,1	16,0	-8,1	23,6	17,2	-6,4	27,2	25,1	-2,1
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	46,4	56,6	10,2	18,1	12,7	-5,4	19,5	15,0	-4,5	23,4	20,3	-3,1
ΑΙΤΙΚΗΣ	26,1	34,6	8,5	9,4	5,8	-3,6	9,4	6,3	-3,1	10,9	8,9	-2,0
ΛΕΣΒΟΥ	50,0	62,5	12,5	15,3	16,6	1,3	19,4	17,5	-1,9	25,7	25,4	-0,3
ΣΑΜΟΥ	45,1	58,1	13,0	12,3	13,7	1,4	15,7	15,7	0,0	20,4	20,4	0,0
ΧΙΟΥ	40,4	53,9	13,5	9,8	11,5	1,7	11,9	14,0	2,1	18,2	15,8	-2,4
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	41,2	49,6	8,4	14,6	15,4	0,8	17,8	16,6	-1,2	23,3	21,5	-1,8
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	50,2	56,7	6,5	21,2	14,3	-6,9	19,7	16,0	-3,7	24,8	23,4	-1,4
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	46,6	51,0	4,4	20,9	12,1	-8,8	22,7	15,3	-7,4	25,9	20,1	-5,8
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	48,1	55,1	7,0	23,2	15,6	-7,6	23,8	15,3	-8,5	22,7	18,7	-4,0
ΡΕΘΥΜΝΙΟΥ	47,8	50,7	2,9	25,0	11,9	-13,1	26,6	14,3	-12,3	27,4	19,9	-7,5
ΧΑΝΙΩΝ	39,6	47,6	8,0	16,7	12,8	-3,9	19,3	13,8	-5,5	21,3	17,4	-3,9
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	39,5	47,7	8,2	13,8	9,4	-4,4	15,1	11,3	-3,8	18,1	15,9	-2,2
ΣΥΝΤ.ΜΕΤΑΒΛΗΤ.	0,308	0,275		0,518	0,749		0,510	0,736		0,486	0,582	

Στην κατάταξη των 51 νομών της χώρας αρχίζοντας από εκείνο που έχει τη μεγαλύτερη αναλογικά διαφορά στο ποσοστό γυναικών-ανδρών, τις τρεις πρώτες θέσεις (με τη μεγαλύτερη διαφορά) κατέχουν οι νομοί Χίου, Φωκίδας και Αττικής, αντίστοιχα και την 49η, 50ή και 51η (με τη μικρότερη διαφορά) οι νομοί Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Ζακύνθου.

(ii) Οι τρεις ομάδες ηλικιών

Όπως φαίνεται από τις στήλες 4η μέχρι 12η του Πίνακα στις 3 ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών τόσο στους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας :

- Το ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι πολύ πιο χαμηλό από το μέσο όρο του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω, γεγονός που δείχνει την πολύ μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί σ' αυτές στην αποπεράτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο είναι χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών σε 44 από τους 51 νομούς στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, σε 47 στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών, και σε 40 στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών.
- Εξάιρεση αποτελούν, κατά σειρά μεγέθους της διαφοράς ανδρών-γυναικών, οι νομοί Ξάνθης, Έβρου, Ροδόπης, Χίου, Σάμου, Λέσβου και Δωδεκανήσου στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, οι νομοί Ξάνθης, Ροδόπης, Χίου και Έβρου, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και οι νομοί Ξάνθης, Τρικάλων, Θεσπρωτίας, Ροδόπης, Καρδίτσας, Μαγνησίας, Γρεβενών, Ιωαννίνων, Κοζάνης και Φωκίδας στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών, στους οποίους το ποσοστό των ανδρών είναι χαμηλότερο από εκείνο των γυναικών καθώς και ο νομός Σάμου στις ομάδες ηλικιών 25-29 και 30-34 ετών, στον οποίο τα ποσοστά των γυναικών είναι ίσα με εκείνα των ανδρών.

- Παρά, όμως, τα μικρότερα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο, η ανισότητα ανάμεσα στους 51 νομούς τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες εξακολουθεί να είναι μεγάλη και, αναλογικά, μεγαλύτερη απ' ό,τι στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω και –σε αντίθεση με τον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω– μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (η διαφορά ανάμεσα στο νομό με το χαμηλότερο από εκείνο με το υψηλότερο ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών είναι 25,9 στους άνδρες και 36,4 στις γυναίκες, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών 28,9 στους άνδρες και 39,7 στις γυναίκες, και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών 34,1 στους άνδρες και 39,4 στις γυναίκες).

Στην κατάταξη των 51 νομών της χώρας, αρχίζοντας από εκείνον που έχει το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Ζακύνθου, Ροδόπης και Ξάνθης αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Ζακύνθου, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Ζακύνθου και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Ευρυτανίας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών στους άνδρες και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Αιτωλοακαρνανίας.
- την 49η, 50ή και 51η (με τα μικρότερα ποσοστά) θέση στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Κοζάνης αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Θεσπρωτίας, Κοζάνης και Ιωαννίνων, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας και Αττικής και στις γυναίκες οι νομοί Κεφαλληνίας, Θεσπρωτίας και Αττικής, και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών στους άνδρες οι νομοί Κοζάνης, Θεσπρωτίας και Αττικής και στις γυναίκες οι νομοί Κεφαλληνίας, Θεσπρωτίας και Αττικής.

Στην κατάταξη των νομών (με την εξαίρεση των νομών που προαναφέρθηκαν) αρχίζοντας από εκείνον που έχει τη μεγαλύ-

τερη αναλογικά διαφορά των ποσοστών γυναικών-ανδρών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στην ομάδα ηλικιών 20-24 οι νομοί Ρεθύμνου, Χαλκιδικής και Κεφαλληνίας, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών οι νομοί Ρεθύμνου, Κεφαλληνίας και Λευκάδας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών οι νομοί Κεφαλληνίας, Ρεθύμνου και Κορίνθου.
- Τη 49η, 50ή και 51η (με τις μικρότερες αναλογικά διαφορές) θέση στην ομάδα ηλικιών 20-24 οι νομοί Χανίων, Κιλκίς και Αρκαδίας, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών οι νομοί Καρδίτσας, Ευρυτανίας και Δωδεκανήσου και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών οι νομοί Κέρκυρας, Λέσβου και Λάρισας.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι στις τρεις νεότερες ομάδες ηλικιών σημειώθηκε μεγάλη πρόοδος με τη μεγάλη μείωση του ποσοστού εκείνων που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο (η οποία ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες). Παρ' όλα αυτά όμως :

- το γεγονός ότι γύρω στις 100.000 άνδρες και γυναίκες στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, πάνω από 100.000 στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και σχεδόν 150.000 στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών δεν έχουν τελειώσει το γυμνάσιο –ενώ, σύμφωνα με το Σύνταγμα όλοι θα έπρεπε να το έχουν– δείχνει ότι, υπάρχει σοβαρό πρόβλημα στην αποπεράτωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και στις μικρές ηλικίες, και επιπλέον,
- δεν μειώθηκαν οι ανισότητες ούτε ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας ούτε ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες. Αναλογικά, μάλιστα, εξαιτίας τού πολύ πιο μικρού ποσοστού στις νεότερες ηλικίες, οι ανισότητες αυτές στις νεότερες ηλικίες είναι μεγαλύτερες.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 146, Ιούλ.-Σεπτ. 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50

ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Δ΄ ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στο πρώτο άρθρο της σειράς αυτής –χρησιμοποιώντας ως δείκτη του επιπέδου εκπαίδευσης το μέσο αριθμό ετών εκπαίδευσης– είδαμε ότι παρά τη μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί στο επίπεδο εκπαίδευσης στην ομάδα ηλικιών 20-49 και ιδιαίτερα στις νεότερες 5ετείς ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών σε σύγκριση με το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού 20 ετών και άνω στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας, υπάρχουν μεγάλες περιφερειακές ανισότητες και στις νεότερες ομάδες ηλικιών.

Στο δεύτερο εξετάσαμε αυτούς που δεν τέλειωσαν το δημοτικό και στο τρίτο αυτούς που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο και είδαμε ότι στις τρεις νεότερες ομάδες ηλικιών σημειώθηκε μεν μεγάλη πρόοδος με την κατακόρυφη (στην περίπτωση του δημοτικού) και μεγάλη (στην περίπτωση του γυμνασίου) μείωση του ποσοστού αυτού (η οποία ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες), δεν μειώθηκαν, όμως οι ανισότητες ούτε ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας ούτε ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες. Αναλογικά, μάλιστα, οι ανισότητες στις νεότερες ομάδες ηλικιών είναι μεγαλύτερες.

Στο άρθρο αυτό θα εξετάσουμε αυτούς που δεν τέλειωσαν τη 12χρονη δευτεροβάθμια (δηλαδή λύκειο, ΤΕΛ ή ΤΕΣ) και θα διερευνήσουμε τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών οι άνδρες και οι γυναίκες που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σύγκριση με τα

αντίστοιχα ποσοστά στον πληθυσμό ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω.

I. Μια γενική εικόνα αυτών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Στο πρώτο μέρος του Πίνακα 1 δίνουμε τον αριθμό των ανδρών και γυναικών ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στους οποίους περιλαμβάνονται όσοι δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο και όσοι το τέλειωσαν αλλά είτε δεν προχώρησαν ή, αν προχώρησαν, δεν τέλειωσαν λύκειο, ΤΕΛ ή ΤΕΣ) και το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό κατά μεγάλες ομάδες ηλικιών (20-49 ετών και 50 ετών και άνω) στο Σύνολο Χώρας το 2001. Στο δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 δίνονται τα ίδια στοιχεία για τις ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών το 2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ανδρες και γυναίκες ηλικίας 20 ετών και άνω που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά ομάδες ηλικιών και ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό το έτος 2001

Ομάδες ηλικιών	Αριθμός			Ποσοστά στον αντίστοιχο πληθυσμό		
	Ανδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.	Ανδρες	Γυναίκες	Γυν. - Ανδρ.
20-49	861.807	804.660	-57.147	35,2	33,8	-1,4
50 και άνω	1.207.138	1.608.299	401.161	70,0	80,8	10,8
20 και άνω	2.068.945	2.412.959	344.014	49,5	55,2	5,7
5ΕΤΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ						
20-24	120.164	74.123	-46.041	27,5	18,6	-8,9
25-29	131.785	93.497	-38.288	30,2	22,7	-7,5
30-34	146.456	122.551	-23.905	33,2	28,6	-4,6

Από το πρώτο μέρος του Πίνακα 1 φαίνονται οι μεγάλες διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο μεγάλες ομάδες ηλικιών τόσο στον αριθμό αυτών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όσο και στο ποσοστό που αυτοί αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα:

- Στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών οι άνδρες που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι περισσότεροι από τις γυναίκες, ενώ στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω οι γυναίκες

είναι κατά ένα πολύ μεγάλο αριθμό περισσότερες από τους άνδρες. Η διαφορά αυτή, όπως αναφέραμε στα προηγούμενα άρθρα, οφείλεται από τη μια μεριά στη θέση της γυναίκας στη χώρα μας παλαιότερα και τη νοοτροπία που επικρατούσε τότε σχετικά με την εκπαίδευσή της και από την άλλη στη μεγαλύτερη μακροβιότητα των γυναικών.

- Το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν αυτοί που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στον πληθυσμό 20-49 ετών είναι μικρότερο (το μισό στους άνδρες και λιγότερο από το μισό στις γυναίκες) από το αντίστοιχο ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω, γεγονός που δείχνει τη μεγάλη πρόοδο που σημειώθηκε σ' αυτούς που γεννήθηκαν μετά το 1952, σε σχέση με εκείνους που γεννήθηκαν πριν από το 1952.
- Στην ομάδα ηλικιών 50 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στον αντίστοιχο πληθυσμό στις γυναίκες είναι κατά 10,8% μεγαλύτερο εκείνου των ανδρών, ενώ στην ομάδα ηλικιών 20-49 ετών το ποσοστό στις γυναίκες είναι κατά 1,4% μικρότερο, γεγονός που δείχνει ότι η πρόοδος των γυναικών και στη βαθμίδα αυτή της εκπαίδευσης είναι πολύ πιο μεγάλη από εκείνη των ανδρών.

Από το δεύτερο μέρος του Πίνακα 1 φαίνεται ότι και στις τρεις πενταετείς ομάδες ηλικιών :

- Ο αριθμός των ανδρών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερος από εκείνο των γυναικών.
- Και στις τρεις ομάδες τα ποσοστά που αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό αυτοί που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι πιο μικρά από εκείνα της ομάδας ηλικιών 20-49 ετών γεγονός που δείχνει ότι η πρόοδος στις νεότερες ηλικίες είναι μεγαλύτερη (περισσότερο στις γυναίκες απ' ότι στους άνδρες)

Π. Αυτοί που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στους 51 νομούς

Στον Πίνακα 2 δίνουμε το ποσοστό που αντιπροσωπεύουν αυτοί που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω (στήλες 1η-3^η), και στις ομάδες ηλικιών 20-24 ετών (στήλες 4η-6η), 25-29 ετών (στήλες 7^η-9η) και 30-34 ετών (στήλες 10^η-12η) στους 51 νομούς και στο Σύνολο Χώρας (στην τελευταία γραμμή) για τους άνδρες (στην πρώτη στήλη της κάθε ομάδας) και για τις γυναίκες (στη δεύτερη στήλη της κάθε ομάδας) το 2001. Στην τρίτη στήλη της κάθε ομάδας δίνεται η διαφορά του ποσοστού γυναικών-ανδρών. Στην τελευταία γραμμή του Πίνακα δίνεται ο συντελεστής μεταβλητότητας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο συντελεστής αυτός τόσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα στο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας (ο αντίστοιχος του Πίνακα 2 για τις 13 περιφέρειες είναι ο Πίνακας Δ στο Παράρτημα του βιβλίου).

(i) Το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω

Από τις τρεις πρώτες στήλες του Πίνακα 2 (βλέπε επόμενη σελίδα) φαίνεται ότι στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών στους 49 από τους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας (εξαιρέση αποτελούν οι νομοί Ρεθύμνου και Ζακύνθου, στους οποίους το ποσοστό των γυναικών είναι χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών). Στην κατάταξη των 51 νομών, αρχίζοντας από αυτόν που έχει το υψηλότερο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Ζακύνθου και Καρδίτσας αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ευρυτανίας και Καρδίτσας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών που
δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά φύλο και νομό και το Σύνολο Χώρας στο έτος 2001

ΝΟΜΟΙ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΔΡΑΜΑΣ	60,2	67,5	7,3	30,8	20,3	-10,5	31,7	26,2	-5,5	38,4	36,2	-5,5
ΕΒΡΟΥ	56,8	67,6	10,8	19,5	21,9	2,4	23,2	23,2	0,0	33,2	30,7	0,0
ΚΑΒΑΛΑΣ	58,2	64,8	6,6	35,0	23,5	-11,5	35,6	27,5	-8,1	38,3	33,7	-8,1
ΞΑΝΘΗΣ	62,8	72,0	9,2	38,7	47,9	9,2	45,6	51,1	5,5	49,7	53,4	5,5
ΡΟΔΩΠΗΣ	68,9	75,1	6,2	41,5	41,6	0,1	48,6	51,9	3,3	54,5	56,1	3,3
ΗΜΑΘΙΑΣ	60,9	67,0	6,1	35,8	25,4	-10,4	38,2	29,5	-8,7	41,7	37,0	-8,7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	41,6	47,4	5,8	21,9	13,9	-8,0	24,9	17,7	-7,2	26,7	22,6	-7,2
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	61,8	70,2	8,4	26,8	25,0	-1,8	34,9	28,9	-6,0	41,2	37,8	-6,0
ΠΕΛΛΑΣ	66,4	71,5	5,1	40,3	29,3	-11,0	47,5	36,2	-11,3	50,9	44,1	-11,3
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	61,2	65,6	4,4	29,4	19,0	-10,4	35,1	27,0	-8,1	42,8	36,3	-8,1
ΣΕΡΡΩΝ	67,0	72,2	5,2	34,6	23,2	-11,4	37,9	30,7	-7,2	45,5	39,6	-7,2
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	63,8	67,9	4,1	44,0	28,0	-16,0	44,5	33,3	-11,2	44,7	38,9	-11,2
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	67,5	73,5	6,0	28,7	17,1	-11,6	32,4	19,5	-12,9	36,8	36,9	-12,9
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	65,0	68,0	3,0	23,7	15,9	-7,8	35,4	27,4	-8,0	45,7	40,6	-8,0
ΚΟΖΑΝΗΣ	54,2	64,7	10,5	18,5	14,1	-4,4	23,9	22,7	-1,2	29,8	35,2	-1,2
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	59,5	68,1	8,6	22,5	18,9	-3,6	28,8	30,4	1,6	39,7	42,6	1,6
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	67,6	73,7	6,1	36,4	24,9	-11,5	37,8	33,2	-4,6	45,9	44,4	-4,6
ΛΑΡΙΣΣΑΣ	56,8	62,6	5,8	30,8	18,6	-12,2	32,9	23,8	-9,1	36,5	31,1	-9,1
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	51,7	60,8	9,1	29,8	20,5	-9,3	32,0	24,5	-7,5	32,8	32,9	-7,5
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	64,4	70,1	5,7	30,0	20,7	-9,3	32,7	26,0	-6,7	36,4	36,2	-6,7
ΑΡΤΑΣ	65,6	73,6	8,0	30,6	19,5	-11,1	32,6	29,7	-2,9	43,8	42,1	-2,9
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	66,4	73,7	7,3	33,5	24,0	-9,5	34,6	29,7	-4,9	42,5	42,6	-4,9
ΨΑΛΛΗΝΩΝ	55,3	61,4	6,1	21,5	11,1	-10,4	25,6	19,2	-6,4	32,1	30,2	-6,4
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	63,6	70,1	6,5	29,8	18,6	-11,2	31,2	28,2	-3,0	39,0	35,8	-3,0
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	67,8	66,6	-1,2	49,2	34,8	-14,4	51,3	37,4	-13,9	52,5	41,5	-13,9
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	61,0	66,7	5,7	39,6	25,8	-13,8	40,8	31,6	-9,2	43,7	38,4	-9,2
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	58,5	60,2	1,7	39,2	21,8	-17,4	37,3	23,7	-13,6	39,2	28,1	-13,6
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	62,8	68,0	5,2	30,8	20,2	-10,6	38,1	24,4	-13,7	40,3	29,7	-13,7
ΑΙΤΩΛΩΝΙΑΣ	65,8	71,6	5,8	39,6	26,6	-13,0	45,7	35,0	-10,7	50,3	44,8	-10,7
ΑΧΑΪΑΣ	50,7	55,6	4,9	25,5	16,5	-9,0	30,2	24,4	-5,8	35,4	31,4	-5,8
ΗΛΕΙΑΣ	67,5	70,2	2,7	41,5	29,6	-11,9	48,2	38,7	-9,5	54,5	46,5	-9,5
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	61,0	67,0	6,0	39,1	25,3	-13,8	43,0	28,9	-14,1	46,2	38,5	-14,1
ΕΥΒΟΙΑΣ	58,2	65,7	7,5	36,4	24,4	-12,0	38,1	30,8	-7,3	41,5	38,4	-7,3
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	67,5	74,9	7,4	30,7	18,0	-12,7	40,8	37,2	-3,6	49,8	42,4	-3,6
ΦΘΙΩΤΙΑΣ	57,3	65,1	7,8	32,9	18,6	-14,3	35,8	25,3	-10,5	37,6	32,8	-10,5
ΦΩΚΙΑΣ	57,1	68,1	11,0	31,5	21,7	-9,8	32,9	26,9	-6,0	34,7	31,7	-6,0
ΑΡΓΟΛΙΑΣ	60,9	65,1	4,2	37,0	23,8	-13,2	37,4	30,2	-7,2	42,5	38,1	-7,2
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	60,1	67,6	7,5	22,6	20,4	-2,2	29,3	26,7	-2,6	40,2	35,6	-2,6
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	58,1	63,0	4,9	40,5	27,0	-13,5	38,8	29,3	-9,5	44,2	35,3	-9,5
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	65,5	70,4	4,9	42,9	31,2	-11,7	45,6	34,0	-11,6	48,9	41,0	-11,6
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	60,4	65,2	4,8	35,7	24,0	-11,7	38,4	28,4	-10,0	42,7	35,7	-10,0
ΑΤΤΙΚΗΣ	35,9	42,3	6,4	21,4	13,5	-7,9	22,4	15,5	-6,9	23,7	19,3	-6,9
ΔΕΣΦΟΥ	59,1	69,1	10,0	27,6	28,4	0,8	34,5	30,6	-3,9	40,1	37,6	-3,9
ΣΑΜΟΥ	54,9	66,1	11,2	23,1	25,8	2,7	29,7	28,9	-0,8	36,9	34,4	-0,8
ΧΙΟΥ	48,3	61,2	12,9	19,9	21,5	1,6	23,6	24,5	0,9	30,2	28,9	0,9
ΔΙΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	53,5	59,9	6,4	31,0	30,4	-0,6	35,3	32,8	-2,5	40,4	36,9	-2,5
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	61,1	65,1	4,0	42,7	30,5	-12,2	42,2	32,8	-9,4	42,1	38,6	-9,4
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	57,4	59,2	1,8	37,5	24,4	-13,1	41,6	30,0	-11,6	43,5	34,6	-11,6
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	60,2	63,9	3,7	42,4	28,8	-13,6	44,0	32,4	-11,6	42,1	34,8	-11,6
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	59,9	59,1	-0,8	42,5	22,9	-19,6	46,4	28,3	-18,1	46,2	33,0	-18,1
ΧΑΝΙΩΝ	50,7	56,5	5,8	30,3	23,8	-6,5	35,1	25,5	-9,6	35,5	31,1	-9,6
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	49,5	55,2	5,7	27,5	18,6	-8,9	30,2	22,7	-7,5	33,2	28,6	-7,5
ΣΥΝΤ.ΜΕΤΑΒΑΗΤ.	0,245	0,226		0,337	0,443		0,316	0,411		0,314	0,367	

- Την 49η, 50ή και 51η (με τα μικρότερα ποσοστά) οι νομοί στους άνδρες οι νομοί Χίου, Θεσπρωτίας και Αττικής, αντί-

στοιχα και στις γυναίκες οι νομοί Αχαΐας, Θεσπρωτίας και Αττικής

Όπως φαίνεται από την τελευταία γραμμή των δύο πρώτων στηλών του Πίνακα 2, η ανισότητα ανάμεσα στους 51 νομούς στο ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερη στους άνδρες απ' ό,τι στις γυναίκες.

Στην κατάταξη των 51 νομών της χώρας αρχίζοντας από εκείνον που έχει τη μεγαλύτερη αναλογικά διαφορά στο ποσοστό γυναικών-ανδρών, τις τρεις πρώτες θέσεις (με τη μεγαλύτερη διαφορά) κατέχουν οι νομοί Χίου, Σάμου και Κοζάνης, αντίστοιχα και τη 49η, 50ή και 51η (με τη μικρότερη διαφορά) οι νομοί Κεφαλληνίας, Ρεθύμνου και Ζακύνθου.

(ii) Οι τρεις ομάδες ηλικιών

Όπως φαίνεται από τις στήλες 4η μέχρι 12η του Πίνακα στις 3 ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών τόσο στους 51 νομούς όσο και στο Σύνολο Χώρας :

- Το ποσοστό εκείνων που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι πολύ πιο χαμηλό από το μέσο όρο του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω, γεγονός που δείχνει την πολύ μεγάλη πρόοδο που έχει σημειωθεί σ' αυτές στην αποπεράτωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών σε 45 από τους 51 νομούς στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, 47 νομούς στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και 44 στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών, το ποσοστό των γυναικών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών. Εξαίρεση αποτελούν, κατά σειρά μεγέθους της διαφοράς ανδρών-γυναικών, οι νομοί Ξάνθης, Έβρου, Σάμου, Χίου, Λέσβου και Ροδόπης στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, οι νομοί Ξάνθης, Ροδόπης, Φλώρινας και Χίου στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και οι νομοί Κοζάνης, Ξάνθης, Φλώρινας, Ροδόπης, Μαγνησίας, Γρεβενών και Θεσπρωτίας στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών, στους οποίους

το ποσοστό των ανδρών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι χαμηλότερο από εκείνο των γυναικών, καθώς και ο νομός Έβρου στον οποίο το ποσοστό των ανδρών είναι ίσο με εκείνο των γυναικών στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών.

- Παρά, όμως, τα μικρότερα ποσοστά εκείνων που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η ανισότητα ανάμεσα στους 51 νομούς τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες εξακολουθεί να είναι μεγάλη και –σε αντίθεση με τον πληθυσμό ηλικίας 20 ετών και άνω– μεγαλύτερη στις γυναίκες απ’ ό,τι στους άνδρες (η διαφορά ανάμεσα στο νομό με το χαμηλότερο και σε εκείνον με το υψηλότερο ποσοστό στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών είναι 30,7 στους άνδρες και 36,8 στις γυναίκες, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών 28,9 στους άνδρες και 36,4 στις γυναίκες και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών 30,8 στους άνδρες και 36,8 στις γυναίκες).

Στην κατάταξη των 51 νομών της χώρας, αρχίζοντας από εκείνο που έχει το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατέχουν:

- τις τρεις πρώτες θέσεις στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Ζακύνθου, Χαλκιδικής και Λακωνίας αντίστοιχα, και στις γυναίκες οι νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Ζακύνθου, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Ζακύνθου, Ροδόπης και Ηλείας, και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Ηλείας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών στους άνδρες οι νομοί Ροδόπης, Ηλείας και Ζακύνθου και στις γυναίκες οι νομοί Ροδόπης, Ξάνθης και Ηλείας.
- Την 49η, 50ή και 51η (με τα μικρότερα ποσοστά) θέση στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών στους άνδρες οι νομοί Χίου, Έβρου και Κοζάνης και στις γυναίκες οι νομοί Θεσπρωτίας, Αττικής και Ιωαννίνων, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών στους άνδρες οι νομοί Χίου, Έβρου και Αττικής και στις γυναίκες οι νομοί Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας και Αττικής και στην ομάδα ηλικιών

30-34 ετών οι νομοί Κοζάνης Θεσπρωτίας και Αττικής και στις γυναίκες οι νομοί Κεφαλληνίας, Θεσπρωτίας και Αττικής.

Στην κατάταξη των νομών (με την εξαίρεση των νομών που προαναφέρθηκαν) αρχίζοντας από εκείνον που έχει τη μεγαλύτερη αναλογικά διαφορά των ποσοστών γυναικών-ανδρών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατέχουν :

- τις τρεις πρώτες θέσεις στην ομάδα ηλικιών 20-24 οι νομοί Ιωαννίνων, Ρεθύμνου και Κεφαλληνίας, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών οι νομοί Γρεβενών, Ρεθύμνου και Κεφαλληνίας και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών οι νομοί Ρεθύμνου, Κεφαλληνίας και Λευκάδας.
- την 49η, 50ή και 51^η (με τις μικρότερες αναλογικά διαφορές) θέση στην ομάδα ηλικιών 20-24 οι νομοί Αρκαδίας, Κιλκίς και Δωδεκανήσου, στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών οι νομοί Δωδεκανήσου, Κοζάνης και Σάμου και στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών οι νομοί Άρτας, Καρδίτσας και Τρικάλων.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι στις τρεις νεότερες ομάδες ηλικιών σημειώθηκε μεγάλη πρόοδος με τη μείωση του ποσοστού εκείνων που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (η οποία ήταν μεγαλύτερη στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες). Παρ' όλα αυτά:

- το γεγονός ότι γύρω στις 200.000 άνδρες και γυναίκες μαζί στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, πάνω από 200.000 στην ομάδα ηλικιών 25-29 ετών και πάνω 250.000 στην ομάδα ηλικιών 30-34 ετών δεν έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δείχνει ότι το πρόβλημα της μη αποπεράτωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις νεότερες ηλικίες είναι μεγαλύτερο από εκείνο της μη αποπεράτωσης υποχρεωτικής εκπαίδευσης στις ίδιες ηλικίες, και, επιπλέον,
- δεν μειώθηκαν οι ανισότητες ούτε ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας ούτε ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες. Αναλογικά, μάλιστα, εξαιτίας του πολύ πιο μικρού ποσοστού στις νεότερες ηλικίες, οι ανισότητες αυτές στις νεότερες ηλικίες είναι μεγαλύτερες.

Από τα τρία τελευταία άρθρα της σειράς αυτής φάνηκε ότι στις νεότερες ομάδες ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34 ετών υπάρχει ένα (μικρός μεν αλλά υπαρκτός) αριθμός ανδρών και γυναικών οι οποίοι δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό, ένας μεγάλος αριθμός που δεν έχει τελειώσει το γυμνάσιο και ένας ακόμη πιο μεγάλος αριθμός που δεν έχει τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε ό,τι αφορά το ποσοστό που αυτοί αντιπροσωπεύουν στον αντίστοιχο πληθυσμό είδαμε ότι υπάρχουν πολύ μεγάλες ανισότητες ανάμεσα στους 51 νομούς της χώρας.

Οι παράγοντες στους οποίους οφείλεται η μη αποπεράτωση της υποχρεωτικής (γυμνασιακής) και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι πολλοί και έχουν σχέση τόσο με το οικογενειακό περιβάλλον και την οικονομική κατάσταση της οικογένειας όσο και με το γενικότερο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον (βλέπε και τα Κεφάλαια 21, 31, 32 και 41).

Με δεδομένη την αναγκαιότητα της όσο το δυνατόν καλύτερης κατάρτισης των νέων προκειμένου να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό της χώρας με τα προσόντα που είναι απαραίτητα για να ανταποκριθεί η χώρα στις απαιτήσεις του ανταγωνιστικού ευρωπαϊκού και παγκόσμιου οικονομικού χώρου, είναι σαφές ότι απαιτείται να καταβληθούν σύντομες προσπάθειες από την πλευρά της κεντρικής κυβέρνησης και από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της μη ολοκλήρωσης τόσο της υποχρεωτικής (σ' αυτούς δεν περιλαμβάνονται μόνο αυτοί που δεν τελειώνουν το γυμνάσιο αλλά και εκείνοι που δεν τελειώνουν το δημοτικό) όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία πρέπει να γίνει υποχρεωτική.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών είναι ανάγκη να καταρτισθεί τόσο ένα εθνικό όσο και ένα κατά νομό πρόγραμμα ώστε από τη μια μεριά να μειωθούν μέχρι μηδενισμού τα σχετικά ποσοστά στις νέες γενιές και από την άλλη να αποκτήσουν απολυτήριο γυμνασίου ή/και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκείνοι που είναι 20 ετών και άνω με προτεραιότητα τις νεότερες γενιές. Για το σκοπό αυτό απαιτείται ο πολλαπλασιασμός των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας, τα οποία εκτός από το απολυτήριο δημοτικού

και γυμνασίου θα δίνουν και απολυτήριο λυκείου ή τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης με προτεραιότητα τους νομούς στους οποίους τα προβλήματα αυτά είναι οξύτερα.

«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 147, Οκτ.-Δεκ. 2006

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 47-50
ΓΙΑ ΤΙΣ 13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ
ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ**

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών
20-24, 25-29 και 30-34 ετών κατά φύλο και Περιφέρεια και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	8,51	7,38	-1,13	10,73	10,56	-0,17	10,94	10,83	-0,11	10,47	10,56	0,09
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9,51	8,83	-0,68	11,07	11,74	0,67	11,39	12,13	0,74	11,27	11,77	0,50
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	8,78	7,82	-0,96	11,31	11,83	0,52	11,40	11,86	0,46	10,98	11,11	0,13
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	8,83	7,64	-1,19	10,72	11,46	0,74	11,08	11,74	0,66	10,96	11,17	0,21
ΗΠΕΙΡΟΥ	8,79	7,48	-1,31	11,15	11,84	0,69	11,51	12,03	0,52	11,06	11,29	0,23
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	8,70	7,69	-1,01	10,29	11,18	0,89	10,50	11,26	0,76	10,43	10,94	0,51
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8,82	7,85	-0,97	10,57	11,22	0,65	10,60	11,21	0,61	10,26	10,72	0,46
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8,82	7,67	-1,15	10,43	11,32	0,89	10,60	11,37	0,77	10,47	10,96	0,49
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	8,81	7,85	-0,96	10,55	11,14	0,59	10,74	11,28	0,54	10,39	10,93	0,54
ΑΤΤΙΚΗΣ	10,92	10,08	-0,84	11,48	12,01	0,53	12,01	12,59	0,58	12,03	12,38	0,35
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	9,15	8,00	-1,15	11,36	11,20	-0,16	11,55	11,48	-0,07	10,96	11,11	0,15
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	9,12	8,35	-0,77	10,85	10,99	0,14	10,94	11,19	0,25	10,66	10,91	0,25
ΚΡΗΤΗΣ	9,23	8,61	-0,62	10,54	11,35	0,81	10,70	11,57	0,87	10,67	11,31	0,64
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	9,69	8,83	-0,86	11,05	11,64	0,59	11,39	12,00	0,61	11,27	11,66	0,39
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΙΟΤΗΤΑΣ	0,092	0,120		0,040	0,042		0,050	0,054		0,059	0,060	

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34
ετών που δεν τέλειωσαν το δημοτικό κατά φύλο και Περιφέρεια και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	13,9	23,8	9,9	3,1	4,4	1,3	3,6	4,4	0,8	3,7	4,8	1,1
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9,3	15,1	5,8	1,9	1,4	-0,5	1,9	1,5	-0,4	1,9	1,6	-0,3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	10,7	19,2	8,5	1,1	0,6	-0,5	1,2	0,7	-0,5	1,3	0,8	-0,5
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	12,1	23,6	11,5	3,4	2,9	-0,5	3,2	2,6	-0,6	2,6	2,3	-0,3
ΗΠΕΙΡΟΥ	10,7	24,8	14,1	1,3	1,0	-0,3	1,4	1,1	-0,3	1,7	1,5	-0,2
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	8,9	21,0	12,1	1,6	1,3	-0,3	1,8	1,3	-0,5	1,5	1,5	0,0
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	9,4	19,9	10,5	2,9	2,7	-0,2	3,1	2,8	-0,3	3,4	2,8	-0,6
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	10,7	21,2	10,5	3,7	2,0	-1,7	3,8	2,4	-1,4	3,5	2,3	-1,2
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	9,3	19,3	10,0	2,8	2,5	-0,3	2,7	2,2	-0,5	2,7	2,1	-0,6
ΑΤΤΙΚΗΣ	4,6	9,0	4,4	1,8	1,2	-0,6	2,0	1,1	-0,9	1,8	1,2	-0,6
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	9,3	15,4	6,1	1,1	1,1	0,0	1,5	1,2	-0,3	1,9	1,3	-0,6
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	9,2	15,1	5,9	1,6	1,4	-0,2	1,6	1,3	-0,3	1,8	1,4	-0,4
ΚΡΗΤΗΣ	7,2	14,3	7,1	1,6	1,0	-0,6	1,6	1,0	-0,6	1,6	1,1	-0,5
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	8,1	15,2	7,1	2,1	1,6	-0,5	2,2	1,6	-0,6	2,2	1,7	-0,5
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΙΟΤΗΤΑΣ	0,340	0,381		0,428	0,657		0,400	0,626		0,383	0,621	

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34
ετών που δεν τέλειωσαν το γυμνάσιο κατά φύλο και Περιφέρεια και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	52,8	63,2	10,4	19,1	23,1	4,0	22,8	24,7	1,9	28,5	28,2	-0,3
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	41,5	48,7	7,2	12,7	7,8	-4,9	14,7	10,0	-4,7	17,6	14,4	-3,2
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	50,0	59,9	9,9	9,6	6,5	-3,1	13,5	10,7	-2,8	20,5	20,4	-0,1
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	48,8	59,3	10,5	15,8	10,7	-5,1	16,8	13,9	-2,9	20,6	22,3	1,7
ΗΠΕΙΡΟΥ	51,2	61,4	10,2	12,2	7,3	-4,9	14,3	12,4	-1,9	21,5	22,1	0,6
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	50,9	58,4	7,5	22,2	13,7	-8,5	22,5	16,4	-6,1	26,0	23,0	-3,0
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	48,6	56,9	8,3	19,0	13,2	-5,8	22,9	18,5	-4,4	28,4	25,7	-2,7
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	47,7	58,5	10,8	20,3	12,1	-8,2	21,1	15,2	-5,9	24,3	20,9	-3,4
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	48,1	57,2	9,1	19,0	13,3	-5,7	19,8	15,3	-4,5	24,8	20,8	-4,0
ΑΤΤΙΚΗΣ	26,1	34,6	8,5	9,4	5,8	-3,6	9,4	6,3	-3,1	10,9	8,9	-2,0
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	46,5	59,3	12,8	13,3	14,7	1,4	16,7	16,2	-0,5	22,7	21,9	-0,8
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	44,6	52,3	7,7	16,5	15,0	-1,5	18,5	16,4	-2,1	23,8	22,2	-1,6
ΚΡΗΤΗΣ	45,2	50,7	5,5	20,6	12,6	-8,0	22,5	14,8	-7,7	24,5	19,2	-5,3
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	39,5	47,7	8,2	13,8	9,4	-4,4	15,1	11,3	-3,8	18,1	15,9	-2,2
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΙΟΤΗΤΑΣ	0,250	0,231		0,357	0,372		0,355	0,504		0,366	0,440	

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ
Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών και άνω και των ομάδων ηλικιών 20-24, 25-29 και 30-34
ετών που δεν τέλειωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά φύλο και Περιφέρεια
και στο Σύνολο Χώρας το έτος 2001

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	20 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ			20-24 ΕΤΩΝ			25-29 ΕΤΩΝ			30-34 ΕΤΩΝ		
	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α	Α	Γ	Γ-Α
ΑΝΑΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	60,8	69,0	8,2	31,2	31,5	0,3	35,8	35,3	-0,5	42,1	41,0	-1,1
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	51,2	56,5	5,3	26,9	17,6	-9,3	30,8	22,6	-8,2	33,9	28,8	-5,1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	58,7	66,9	8,2	21,3	15,6	-5,7	27,9	24,6	-3,3	35,3	37,6	2,3
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	58,5	65,3	6,8	31,1	20,3	-10,8	33,3	25,7	-7,6	36,8	35,2	-1,6
ΗΠΕΙΡΟΥ	60,5	67,1	6,6	25,8	15,0	-10,8	29,2	24,1	-5,1	37,1	35,0	-2,1
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	62,0	65,6	3,6	40,8	26,4	-14,4	42,0	30,8	-11,2	44,4	36,4	-8,0
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	59,6	64,2	4,6	33,0	22,1	-10,9	39,2	30,9	-8,3	44,6	38,9	-5,7
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	58,8	66,3	7,5	35,6	22,5	-13,1	38,4	28,7	-9,7	41,4	36,5	-4,9
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	60,7	65,8	5,1	36,3	25,3	-11,0	38,0	29,5	-8,5	43,7	36,8	-6,9
ΑΤΤΙΚΗΣ	35,9	42,3	6,4	21,4	13,5	-7,9	22,4	15,5	-6,9	23,7	19,3	-4,4
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	55,4	66,4	11,0	24,7	26,1	1,4	30,8	28,6	-2,2	37,0	34,7	-2,3
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	56,4	61,9	5,5	34,4	30,4	-4,0	37,7	32,8	-4,9	41,1	37,5	-3,6
ΚΡΗΤΗΣ	56,4	59,1	2,7	36,8	24,5	-12,3	41,0	29,0	-12,0	41,6	33,5	-8,1
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	49,5	55,2	5,7	27,5	18,6	-8,9	30,2	22,7	-7,5	33,2	28,6	-4,6
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΙΟΤΗΤΑΣ	0,202	0,192		0,257	0,374		0,240	0,314		0,244	0,293	

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΣΕΛΙΔΑ	ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
1	15	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	24.6.00
3	25	α	ΗΛΥΓΗ	13.8.00
23	168	α	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	8.2.04
33	224	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	18.6.05
36	239	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	10.11.05
42	269	α	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	18.6.06
43	274	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	28.6.06
22	160	β	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	30.11.03
48	301	β	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Απρ. - Ιούν. 06
21	148	γ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	16/18.11.03
31	211	γ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	27.2.05
32	216	γ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιαν. - Μάρ.05
41	264	γ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	7.5.06
49	309	γ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιούλ.-Σεπτ. 06
2	20	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	3.8.00
6	47	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	29.9.00
8	56	δ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	25.2.01
13	91	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	2.8.02
17	109	δ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιαν.- Φεβρ. 03
24	175	δ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	25.2.04
35	233	δ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	16.10.05
45	283	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	1.9.06
50	317	δ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Οκτ. - Δεκ. 06
4	28	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιούλ. - Αύγ. 00
11	74	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιούλ. - Αύγ. 01
16	105	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Σεπτ.- Δεκ. 02
18	115	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Μάρ. - Απρ. 03
12	86	στ	ΑΥΓΗ	6.1.02
14	95	στ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	19.8.02
15	100	στ	ΑΥΓΗ	25.8.02
5	42	ζ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	1.9.00
7	51	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	28. 1.01
10	67	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	26.8.01
19	133	ζ	ΑΥΓΗ	6.7.03
25	181	ζ	ΑΥΓΗ	28.3.04
34	118	ζ	ΑΥΓΗ	3.7.05
37	244	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	13.11.05
39	254	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	22.1.06
46	288	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	24.9.06
9	62	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	29.7.01
20	138	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	2.11.03
27	191	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	30.1.05
28	196	η	ΕΞΗΡΕΣ	6.2.05
29	201	η	ΑΥΓΗ	13.2.05
30	206	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	13.2.05
47	292	η	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιαν. -Μάρ. 06
40	259	θ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	27.2.06
44	279	θ	ΑΥΓΗ	20.8.06
26	184	ι	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	29.8.04
38	249	ι	ΑΥΓΗ	20.11.05

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΤΑ ΕΝΤΥΠΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΣΕΛΙΔΑ	ΕΝΟΤΗΤΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
7	51	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	28. 1.01
8	56	δ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	25.2.01
9	62	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	29.7.01
10	67	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	26.8.01
20	138	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	2.11.03
21	148	γ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	16/18.11.03
22	160	β	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	30.11.03
23	168	α	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	8.2.04
24	175	δ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	25.2.04
26	184	ι	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	29.8.04
27	191	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	30.1.05
30	206	η	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	13.2.05
31	211	γ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	27.2.05
35	233	δ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	16.10.05
37	244	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	13.11.05
39	254	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	22.1.06
41	264	γ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	7.5.06
42	269	α	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	18.6.06
46	288	ζ	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	24.9.06
1	15	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	24.6.00
2	20	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	3.8.00
5	42	ζ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	1.9.00
6	47	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	29.9.00
13	91	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	2.8.02
14	95	στ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	19.8.02
33	224	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	18.6.05
36	239	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	10.11.05
40	259	θ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	27.2.06
43	274	α	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	28.6.06
45	283	δ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ	1.9.06
4	28	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιουλ. - Αύγ. 00
11	74	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιουλ. - Αύγ. 01
16	105	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Σεπτ.- Δεκ. 02
17	109	δ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιαν.- Φεβρ. 03
18	115	ε	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Μάρ. -Απρ. 03
32	216	γ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιαν. - Μάρ.05
47	292	η	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιαν. -Μάρ. 06
48	301	β	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Απρ. - Ιουν. 06
49	309	γ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Ιουλ.-Σεπτ. 06
50	317	δ	ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Οκτ. - Δεκ. 06
3	25	α	ΑΥΓΗ	13.8.00
12	86	στ	ΑΥΓΗ	6.1.02
15	100	στ	ΑΥΓΗ	25.8.02
19	133	ζ	ΑΥΓΗ	6.7.03
25	181	ζ	ΑΥΓΗ	28.3.04
29	201	η	ΑΥΓΗ	13.2.05
34	118	ζ	ΑΥΓΗ	3.7.05
38	249	ι	ΑΥΓΗ	20.11.05
44	279	θ	ΑΥΓΗ	20.8.06
28	196	η	ΕΞΗΡΕΣ	6.2.05

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ
1.	ΟΙ ΣΧΟΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1977
2.	ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ Α.Ε.Ι. - ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ	1979
3.	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ 1977 - 1981	1981
4.	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ	1981
5.	ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1974, 1977, 1981 - ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	1982
6.	ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	1983
7.	ΕΚΛΟΓΕΣ 1981 ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ	1984
8.	ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1985 ΚΑΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ 1984	1986
9.	Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ Η ΑΠΑΝ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ	1988
10.	Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ	1991
11.	Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ	1992
12.	ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1989-1990	1993
13.	Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ 1975-1992	1994
14.	ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΣΑΕΤΙΑΣ 1974-1994	1994
15.	ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ	1995
16.	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1961-1990	1996
17.	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ	1996
18.	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΜΙΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ	1997
19.	ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 1980-1994	1997
20.	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	1998
21.	ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΣΤΟ ΔΑΜΠΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩ	1999
22.	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	2000
23.	ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1996 ΚΑΙ 2000	2000
24.	ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1981 - 2000	2001
25.	ΕΙΣΡΟΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ 1991-2000	2002
26.	ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ 25 ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ	2003
27.	ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ 2004	2004
28.	ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΞΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΘΕΣΜΩΝ	2005

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ
29	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΛΓΕΒΡΑ - ΓΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑΣ	1975
30	ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ - ΤΟΜΟΣ Ι	1975
31	ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ - ΤΟΜΟΣ ΙΙ	1979

